

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การวิเคราะห์อิทธิพลนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานอักษรธรรมอีสาน
ในจังหวัดอุบลราชธานี

The education Analyses tale local northeast Influence in a book palm
Alphabet Dharma northeast leaves In Ubon Rajathani

โดย

นายโสรัจ นามอ่อน

ผศ. บัญชา จำปารักษ์

นายเฉลิมสุข บุญคำภา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

พ.ศ. ๒๕๕๑

ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610651042

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การวิเคราะห์อิทธิพลนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานอักษรธรรมอีสาน
ในจังหวัดอุบลราชธานี

The education Analyses tale local northeast Influence in a book palm
Alphabet dharma northeast leaves In Ubon Rajathani

โดย

นายโสรัจ นามอ่อน

ผศ. บัญชา จำปารักษ์

นายเฉลิมสุข บุญคำภา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

พ.ศ. ๒๕๕๑

ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610651042

(ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The education analyses tale local northeast influence, in a book palm
Alphabet dharma northeast leaves, In Ubon Rajathani

By

Mr. Soraj Namorn

Assis. Pro. Bancha Champarak

Mr. Chalernsuk Boonkampa

Mahachulalongkornrajavidyalaya University vittayakhed ubonrajathani

B.E. 2551

Reshearch projected funded by mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610651042

(Copyright Mahachlalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพล จากนิทานพื้นบ้านหนังสือผูกใบลาน อักษรธรรมอีสานในจังหวัดอุบลราชธานี
ผู้วิจัย:	นายโสรัจ นามอ่อน ผศ. บัญชา จำปารักษ์ นายเฉลิมสุข บุญคำภา
หน่วยงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
ปีงบประมาณ:	๒๕๕๑
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่องวิเคราะห์ปรัชญาธรรมแนวคิดและคตินิยมแนวยึดถือ ประพฤติปฏิบัติในส่วนหนึ่งของภารกิจอันเป็นชีวิตจริง ประจำวันของประชาชนชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ อยู่ในขอบข่ายพุทธปรัชญาและพุทธคตินิยมในนิทานพื้นบ้านอีสานอันเป็นนิทานเรื่องเอกอุตมด้วยจารีต ๑๒ ครอง ๑๔ ซึ่งเป็นชนบประเพณี ศีลธรรม วัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงาม เพื่อนำมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันของ หมู่เฮาชาวพุทธไทยอีสาน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทางเอกสารปฐมภูมิคือ หนังสือวรรณกรรมใบลานนิทานพื้นเมืองชาวพุทธไทยอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี เอกสารที่เกี่ยวข้องทางการวิจัย และ แบบสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายที่กำหนดให้เพื่อนำมาปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาด้านพุทธศึกษาคตินิยมด้านปฏิบัติศึกษา อันเป็นการดำเนินชีวิตหญิงชายโดยยึดคำสอนด้านศาสนธรรม การถือปฏิบัติจารีตประเพณี เคารพในสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและความเชื่อถือของท้องถิ่น ที่สอดแทรกอยู่ในคำพูดและพฤติกรรมที่แสดงออกของตัวละคร ตลอดจนสาระแก่นแท้อันเป็นบทบาทที่โดดเด่นในนิทานเรื่องนั้น ๆ อันเป็นแบบฉบับที่ดีงาม ที่ยอมรับลงกันได้กับระเบียบแบบแผนชนบประเพณีที่ชาวพุทธไทย หมู่เฮาชาวอีสาน เรียกว่า **ฮีตคอง** อันเป็นที่มาของ**คนดี**เป็นเกณฑ์ตัดสินของสังคม

ผลการวิจัยนี้ ทำให้ทราบได้ว่า นิทานพื้นบ้านอีสานนอกจากให้ความรู้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ม่วนซื่นไฮแซว และหลักพุทธปรัชญาแนวคิดและหลักคตินิยม แนวทางยึดถือประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันแล้ว ยังทำให้ทราบถึงแนวคิดอันล้ำลึกกว้างไกล วิจิตรพิสดารที่แสดงออกผ่านทาง **สื่อกลาง** คือ **วรรณกรรมใบลาน** อันเป็น **ประจักษ์พยาน** ที่ยังคง หลงเหลือไว้เป็นมรดกตกทอดอันล้ำค่าทางสังคม ให้คนไทยทั้งชาติได้ภาคภูมิใจ ไม่น้อยหน้าชนชาติใด ทั้งยังให้ทราบวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน การอยู่ร่วมกันในสังคม อันเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศชาติ จึงควรอนุรักษ์เผยแพร่ นิทานพื้นบ้านให้เข้าสู่กลุ่มเยาวชนให้หันมาสนใจมากยิ่งขึ้น ด้วยการนำเข้าสู่ระบบการสอนในสถาบัน

สอนนอกระบบ และสอนตามอัธยาศัย ศึกษาวิเคราะห์หนันทานพื้นบ้านอีสานในด้านอื่น ๆ อาทิ ด้าน
ผลกระทบทางความประพฤติ การแสดงออกนอกระเบียบแบบแผน ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ศีลธรรม
จริยธรรมอันดีงาม ที่เป็นสิ่งยั่วยุในทางสังคมปรากฏอยู่ทุกวี่วัน ที่มาของเหตุการณ์รุนแรงในสังคม
ปัจจุบันที่น่าเป็นห่วงยิ่ง

Research Title: A study of Influence of Folktale from Palm Leaf Books in Aksorndham I-sarn in Ubonrachathani

Researcher: Mr. Soraj Namorn
Asis. Pro. Bancha Champarak
Mr. Chalernsuk Boonkampa

Department: Vittayakhed Ubon Rajathani
Mahachulalong Kornrajvidyalayalongkorn

Fiscal year: 2551 / 2008

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalong Kornrajvidyalaya University

ABSTRACT

The research on the analysis of Buddhist philosophy or ideas is one part of daily practice in the real life of Thai Buddhists in Ubonrachathani province. This is the qualitative research including the scope of Buddhist philosophy and doctrine in the north-eastern folktales which are extraordinary ones being full of 12 traditions and 14 traditional ways of life which are customs, morals and good local culture and practiced in daily life by north-eastern Thai Buddhists. The data were analyze from primary documents which are the related literatures on folktales of north-eastern Thai Buddhists in Ubonrachathani, research documents and the interview of the given target groups of the Thai Buddhists who practiced according to the principle of cognitive Buddhist philosophy and practical Buddhist doctrine which are the ways of life of men and women based on religious teachings, traditional practices, respect to natural environment and beliefs of the local people intervening in the spoken words and behaviors of players which are the prominent roles in those folktales being good model accepted and confirmed to Thai Buddhist customs and called “Headlong” among the Northeast people which are the source of decision-making criteria for good people.

The research findings in dictated that the Northeast folktales, in addition to giving knowledge, pleasure, amusement and the principle of Buddhist philosophy and ideas, make known the deep and wide ideas expressed through palm leaf

literature which is the evidence remaining invaluable social heritage and making the Thai people proud of themselves. Thus, the folktale should be conserved and made it more interested among the youths through the systems of formal education, out-of-education and informal education.

กิตติกรรมประกาศ

ผลการศึกษาวิเคราะห์หัตถิพินิทานพื้นบ้าน จากหนังสือใบลานอักษรธรรมอีสานจังหวัดอุบลราชธานี สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถอย่างเอาใจใส่ดียิ่งของท่านคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโดยมี ศาสตราจารย์ กิตติคุณ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ เป็นประธานกรรมการควบคุมการศึกษาวิจัยที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางที่เหมาะสม รวมถึงการแก้ไข ปรับปรุง เติมเต็มข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครู-อาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ได้มีวันนี้ ขอกราบขอบพระคุณท่านพระครูสารกิจโกศล(ดร.)รองอธิบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาเขตอุบลราชธานี ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหายาราม พระอารามหลวง รองเจ้าคณะอำเภอเมืองอุบลราชธานี ท่านพระครูกิตติคุณภาส ผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการ เจ้าอาวาสวัดคูยาง อำเภอเมืองอุบลราชธานี พระครูสมุห์เจริญ กตปุญโญ(ดร.)เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้วคุณดี อำเภอเมืองอุบลราชธานี ผู้อำนวยการวิทยาลัยจังหวัดอุบลราชธานี ในความเมตตาอนุเคราะห์ให้การอนุเคราะห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านพระครูปลัดสุวัฒนวิริคุณ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตลอดจนท่านคณะวิจัย ที่เป็นกัลยามิตรที่ให้งานกำลังใจอย่างยิ่ง

ท้ายที่สุดนี้ คุณค่าประโยชน์ ของการศึกษาวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยและคณะ ขอขอบคุณความดีอุทิศเป็นส่วนกุศลแต่บิดามารดา ครู-อาจารย์ ท่านผู้มีพระคุณ ตลอดจนสรรพสัตว์ทั้งหลายโดยทั่วกัน

โสรัจ นามอ่อน

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	ณ

บทที่ ๑. บทนำ.....๑

๑.๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัย.....	๑
๑.๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๒
๑.๓.ขอบเขตการวิจัย.....	๒
๑.๓.๑ การศึกษาเอกสารปฐมภูมิ.....	๒
๑.๓.๒ การศึกษาข้อมูลภาคสนาม.....	๓
๑.๔.ผลการวิจัยที่ได้รับ.....	๓
๑.๕.นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๔

บทที่ ๒ ทบทวนวรรณกรรม.....๖

๒.๑.วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	๖
๒.๒.วรรณกรรมปัจจุบัน.....	๘
๒.๓.ความหมายของวรรณคดี.....	๙
๒.๔.ประเภทของวรรณคดี ๔.....	๑๑
๒.๕.คุณค่าของวรรณคดี ๔.....	๑๑
๒.๖.คุณค่าของวรรณคดีโดยสรุป.....	๑๒
๒.๗.แบบฉบับของวรรณคดีอีสาน.....	๑๒
๒.๘.กรณีศึกษาภาพยนตร์เรื่อง.....	๑๓
๒.๙.นิทานพื้นบ้านชาวอุบลราชธานี.....	๑๗
๒.๑ ๐.ตัวอย่างวรรณกรรมไทย.....	๑๙
๒.๑ ๐.๑ วรรณกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา(ตัวอย่าง).....	๒๐
๒.๑ ๐.๒ วรรณกรรมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์(ตัวอย่าง).....	๒๗
๒.๑ ๐.๓ วรรณกรรมเกี่ยวกับปรัชญาและคติธรรม.....	๒๙
๒.๑ ๐.๔ วรรณกรรมเกี่ยวกับนิทาน.....	๓๐

๒.๑	๐.๕ วรรณกรรมปลีกย่อยอื่นๆ.....	๓๐
	๒.๑๑ นิทาน ๔ เรื่อง.....	๔๔
๒.๑	๑.๑. ท้าวเสียวสวาสดี.....	๔๔
๒.๑	๑.๒ .ท้าวภาพเกษ.....	๔๖
๒.๑	๑.๓. ท้าวกำกาดำ.....	๔๗
๒.๑	๑.๔. นกกระจอกน้อย.....	๔๗
บทที่ ๓ วิธีการวิจัย.....		๔๙
๓.๑	ประชุมคณะเข้าร่วมวิจัย,วางแผนและเลือกกลุ่มเป้าหมาย.....	๔
	๓.๒ ใช้วิธีวิจัยเอกสารและภาคสนาม.....	๔๙
๓.๓	การเลือกกลุ่มเป้าหมาย.....	๔๙
๓.๔	การสุ่มตัวอย่าง.....	๕๐
๓.๕	แบบสอบถาม.....	๕๐
๓.๖	เนื้อหาที่ถาม.....	๕๐
๓.๗	ผลคาดว่าจะได้รับ.....	๕๑
๓.๘	เอกสารชี้คำตอบแบบสอบถามนิทาน ๔ เรื่อง.....	๕๑
	๑) เรื่อง ท้าวเสียวสวาสดี.....	๕๑
	๒) เรื่อง ท้าวภาพเกษ.....	๕๑
	๓) เรื่อง ท้าวกำกาดำ.....	๕๒
	๔) เรื่อง นกจอกน้อย.....	๕๓
บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....		๖๖
	๔.๑ นิทานเรื่อง เสียวสวาสดีมี ๔ ประเด็น.....	๖๖
	๑) ประวัติความเป็นมา เสียวสวาสดี.....	๖๖
	๒) คัดเรื่องย่อ เสียวสวาสดีและลักษณะคำประพันธ์.....	๖
	๓) ปรัชญาธรรมแนวคิดที่มีผลกระทบต่อวิถีชนชาวอุบลราชธานี.....	๖๗
	๔) คติธรรมความเชื่อที่มีผลกระทบต่อวิถีชนชาวอุบลราชธานี.....	๗
	๔.๒ นิทานเรื่อง ท้าวภาพเกษ ๔ ประเด็น.....	๗๙
	๑) ประวัติความเป็นมา.....	๗๙
	๒) คัดเรื่องย่อ และลักษณะคำประพันธ์.....	๘๑
	๓) ปรัชญาธรรมแนวคิดที่มีผลกระทบต่อวิถีชนชาวอุบลราชธานี.....	๘

๔) คติธรรมความเชื่อที่มีผลกระทบต่องานวิชาการ.....๘	๗
๔.๓ นิทานเรื่อง ท้าวทักขณ ๔ ประเด็น.....๘๙	
๑) ประวัติความเป็นมา.....	๘๙
๒) คัดเรื่องย่อ และลักษณะคำประพันธ์.....	๙๐
๓) ประชวรธรรมแนวคิดที่มีผลกระทบต่องานวิชาการ.....	๙๒
๔) คติธรรมความเชื่อที่มีผลกระทบต่องานวิชาการ.....๙	๕
๔.๔ นิทานเรื่อง นกจอกน้อย ๔ ประเด็น.....๙๖	
๑) ประวัติความเป็นมา.....	๙๙
๒) คัดเรื่องย่อ และลักษณะคำประพันธ์.....	๑๐๐
๓) ประชวรธรรมแนวคิดที่มีผลกระทบต่องานวิชาการ.....	๑๐๒
๔) คติธรรมความเชื่อที่มีผลกระทบต่องานวิชาการ.....	๑๐๕
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายข้อเสนอแนะ.....๑๐๙	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๐๙
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๑๑๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๒๐
บรรณานุกรม.....	๑๒๒
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก บทความวิจัย.....	๑๒๔
ภาคผนวก ข ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค.....	๑๕๒
ภาคผนวก ค แบบสอบถาม.....	๑๕๔
ภาคผนวก ง รูปภาพประกอบกิจกรรมการวิจัย.....	๑๖๖
ภาคผนวก จ แบบสรุปโครงการ.....	๑๗๐
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๗๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อภาษาไทย

๑.๑ คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อพระไตรปิฎกในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่างเช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/ ๑๖/ ๑๐ หมายถึง ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ ข้อ ๑๖ หน้า ๑๐

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ. ขา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิทเทศ	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.สง. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี (ภาษาไทย)

ปกรณวิเสส

วิสุทฺธิ. (ไทย) = วิสุทฺธิมรรคปกรณ (ภาษาไทย)

๑.๒ คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

อักษรย่อกัมภีร์อรรถกถา ในการวิจัยฉบับนี้ ใช้อ้างอิงคัมภีร์ อรรถกถา ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะแจ้ง เล่ม/ภาค/หน้า เช่น ขุ.ธ.อ.(ไทย) ๒/๒/๒๔๓. หมายถึง พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย ธรรมบท เล่มที่ ๒ ภาคที่ ๒ หน้า ๒๔๓ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๒๕ ส่วนการอ้างอิงปกรณวิเสส จะใช้ระบุชื่อคัมภีร์ / เล่ม / หน้า เช่น วิสุทฺธิ.(บาลี)๓/๗.หมายถึง คัมภีร์วิสุทฺธิมรรค เล่ม (ภาค) ที่ ๓ หน้า ๗. หากเป็นวิสุทฺธิมรรค ภาษาไทยจะใช้ฉบับสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร).โดยการอ้างอิงจะใช้วิธีการระบุตามแบบการอ้างอิงของหนังสือทั่วไป คือ สมเด็จพระ

พระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). **คัมภีร์วิสุทธิมรรค ๑๐๐ ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)**, พิมพ์ครั้งที่ ๔.(กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประยુรวงศ์พรินท์ติ้ง จำกัด , ๒๕๔๖), หน้า ๒๓. เช่น วิสุทธิ (ไทย) ๑๘/๒๓.

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัย

สืบเนื่องมาจาก โครงการวิเคราะห์ปรัชญาธรรมและคตินิยม ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน ๔ เรื่องประจำปีงบประมาณการศึกษา ๒๕๕๐ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเสร็จสิ้นไปแล้ว ตามกระบวนการและคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ดูแลงานวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เพื่อให้เป็นผลงานการวิจัยต่อเนื่อง ท่านผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ได้เสนอให้มีโครงการต่อเนื่องคือ โครงการวิเคราะห์อิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้นำเสนอเรื่องนี้ ต่อประธานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ;ท่านศาสตราจารย์เกียรติคุณ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ ท่านชี้แนะว่า เพื่อให้ทราบและให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับ อิทธิพลปรัชญาธรรมและอิทธิพลคตินิยมที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีอย่างใดและเพื่อนำมาเปรียบเทียบ โดยยึดเกณฑ์อายุ อาชีพและการศึกษา ของชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี

ในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบอิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานในจังหวัดอุบลราชธานี ที่แผ่กระจายครอบคลุมงำวิถีชีวิตชุมชนชาวอุบลราชธานี ที่ดำเนินไปภายใต้กรอบพิธีกรรมตามแนวทางที่ถูกจำกัดเอาไว้ โดยอิทธิพลปรัชญาธรรมและอิทธิพลคตินิยมตามแนวความเชื่อและถือประเพณีปฏิบัติกันมาช้านาน จนกลายเป็นแบบอย่างของชีวิตประจำวัน เป็นขนบธรรมเนียม ประเพณีเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นจารีต ๑๒ เป็นครองธรรม ๑๔ เป็นจารีตบ้านครองเมือง ทั้งฝ่ายราชอาณาจักร และศาสนจักรของ ไทยอีสานบ้านเฮาโดยเฉพาะ ชาวจังหวัดอุบลราชธานี

ในการนำกลุ่มประชากรเจาะจงที่มีความแตกต่างกัน โดยอายุ อาชีพ และการศึกษา ๓ กลุ่มนี้ มาเปรียบเทียบกัน จะทำให้ได้ตรรกะนี้บ่งชี้ว่า แต่ละกลุ่มสนใจ ศึกษา มีความรู้ เกี่ยวกับอิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานในจังหวัดอุบลราชธานี มากน้อยเพียงใด และได้นำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันอันเป็นชีวิตจริงๆของตน กับครอบครัวของตน ในกลุ่มของตนและชุมชน

สังคมของตน ในทางประเพณีปฏิบัติมากน้อยเพียงใด และมีผลกระทบเป็นฝ่ายบวกหรือลบต่อข้อบทกฎหมายบ้านเมืองหรือไม่อย่างไร

ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งภาคเอกสารที่เกี่ยวข้องและภาคสนามเจาะลึกแบบตัวต่อตัวเฉพาะกลุ่มเจาะจงจัดตั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและทราบชัดว่า อิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยม ซึ่งปรากฏในนิทานพื้นบ้านที่นักปราชญ์โบราณได้นำเสนอสอดแทรกไว้ในเนื้อหาสาระของนิทานพื้นบ้านในบทบาทของตัวละครแต่ละตัว ในแต่ละขั้นตอน วิถีของบรรพชนในอดีต อนุชนปัจจุบัน และปัจฉิมชนรุ่นหลัง อันจะนำมาเป็นแนวทางประเพณีปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมต่อไป จะเป็นการฟื้นฟูอดีต พัฒนาปัจจุบัน และสร้างสรรค์อนาคตเพื่อตน เพื่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอ อิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานในจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานในจังหวัดอุบลราชธานี

๒) เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยมที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชนกลุ่มเจาะจงอายุ อาชีพและการศึกษา

๓. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงคุณภาพแบบพรรณนา ผู้วิจัย กำหนดกรอบการวิจัยเป็น ๒ ภาค คือ วิจัยภาคเอกสาร และวิจัยภาคสนาม

๓.๑ วิจัยเอกสารปฐมภูมิ (Primitive Documentary Reseach) และวิจัยเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Documentary Reseach)

เอกสารปฐมภูมิ คือ หนังสือใบลานที่จารจารึกเนื้อหาสาระนิทานพื้นบ้านในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๔ เรื่อง

และเอกสารทุติยภูมิ คือ เอกสารที่มีผู้วิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาสาระนิทานพื้นบ้าน ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๔ เรื่องคือ

- ๑) นิทานท้าวเสียวสวาสดี
- ๒) นิทานท้าวกาฬเกษ

๓) นิทานท้าวกำกาดำ

๔) นิทานนกจอกน้อย

๓.๒ วิจัยภาคสนาม (Field Research) ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อจัดกลุ่มเจาะจงประชากรศึกษา จำนวน ๓ กลุ่ม แต่ละกลุ่มแตกต่างกันโดย อายุ อาชีพ และการศึกษา

ประชากรศึกษา คือ ประชาชนกลุ่มเจาะจง ๓ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่๑เยาวชน อายุ ๑๕-๒๕ ปี จำนวน ๓๐ คน

กลุ่มที่๒วัยเจริญพันธุ์ อายุ ๒๖-๕๙ ปี จำนวน ๓๐ คน

กลุ่มที่๓ผู้ใหญ่ อายุ ตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๐ คน

๔. ผลการวิจัยที่ได้รับ

๔.๑ อิทธิพลปรัชญาธรรมและอิทธิพลคตินิยมจากนิทานพื้นบ้านสี่เรื่องนี้จะถูกจัดระบบเป็น ขั้นตอน เป็นระเบียบสามารถเห็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้นว่าอะไรคือปรัชญาธรรมคือคตินิยมและอะไรคือ อิทธิพลแห่งปรัชญาธรรมและอิทธิพลแห่งคตินิยม จะทำให้ประชาชนสามกลุ่มสนใจมากขึ้นกว่าเดิมจะ แพร่หลายกระจายเป็นวงกว้างอย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่นและยังยืนสืบไป เป็นการสืบต่ออายุวรรณกรรม พื้นบ้านอีกระยะหนึ่งและเป็นทางเลือกหนึ่ง

๔.๒ เอกสารที่สมบูรณ์แล้วนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชนจะเป็นที่รู้จักเชื่อถือเป็นที่ ยอมรับของวงการวิจัยเป็นเอกสารอ้างอิง เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของวงการวิจัยเรียกว่า**วิจัยทางเลือกใหม่**

๔.๓ ในการวิจัยนี้ การวิเคราะห์อิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยม นับได้ว่าเป็น **วิจัย** **ทางเลือก** ที่เป็นแนวทางตรงของ **การฟื้นฟูภาษาและวรรณกรรมโบราณ อันเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน** เป็นเป้าหมายอันยิ่งใหญ่ของชาวเมืองอุบลราชธานี ที่โครงการวิจัยนี้ ตั้งเป้าหมายสูงสุดไว้แก่ **ปัญหา** **หนังสือธรรมโบราณผูกคอตาย^๑**

^๑สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาสภมหาเถระ;พระพิมลธรรม) ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ประทานเล่าเมื่อ เยี่ยมหอสมุด; หอไตร วัดทุ่งศรีเมือง ถนนหลวง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อทรงเห็นหนังสือผูกโบราณอักษรธรรมห้อยต่อ แต่ง (แขวน) ไว้ที่ข้างฝาผนัง หอไตร (โสรจ นามอ่อน จดบันทึก)

๕. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑) นิทานพื้นบ้าน คือนิทานที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นที่รู้จักกันดี เล่าสืบทอดกันมารุ่นแล้วรุ่นเล่าอย่างไม่ขาดสายช่วงเวลา ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน,มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวบ้านเกี่ยวกับสถานที่ เช่นวัดอุโบสถ เรื่องราวบุคคลในอดีต และเหตุการณ์สถานที่สำคัญของชุมชนนั้นๆ

๒) ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถของคนในท้องถิ่น อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้เลือกสรร ประยุกต์ พัฒนา นำมาใช้กับวิถีชีวิตจริงและถ่ายทอดสืบทอดกันมา ทั้งยังก่อให้เกิดผลสะท้อนเห็นเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน **ลักษณะองค์รวม^๑** ของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีลักษณะเด่นชัดในหลายด้าน เช่น ด้านเกษตรกรรม, ด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี, ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน, ด้านภาษาวรรณกรรม,ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,และด้านโภชนาการ มี ๙ ด้านด้วยกัน

๓) ปรัชญาธรรม หมายถึง แนวคิด คำสอนที่ลึกซึ้งกินใจสอนใจ มีเหตุผลที่เชื่อถือได้เป็นแนวทางชีวิต นำไปใช้ในวิถีชีวิตจริง ได้ผลประจักษ์ เป็นรูปธรรมที่สอดแทรกไว้ในนิทานพื้นบ้านในถิ่นนั้นๆ

๔) คติธรรม หมายถึง แนวคิดที่ใช้เป็นแนวทาง ยึดถือประพฤติปฏิบัติตามได้ ในทางศาสนา ลัทธินิยม เกิดจากศรัทธาความเชื่อปาสาทความเลื่อมใสของหมู่ชนพื้นบ้านในท้องถิ่นของตน

๕) หนังสือผูกใบลาน คือหนังสือที่เขียนด้วยอักษรธรรมอีสานที่จาร (เขียน) ลงใบลานด้วยเหล็กจาร(เหล็กปลายแหลมมีด้ามเชื่องกว่าปากกานิดหน่อย) รวมถึงอักษรขอมหัวดและอักษรไทยน้อยที่ใช้อยู่ในภาคอีสาน

หนังสือผูกใบลานที่กล่าวถึงในนี้มี ๓ ชนิด

๑)หนังสือผูกใบลานยาวประมาณ๕๐เซนติเมตรกว้าง๕เซนติเมตร

๒)หนังสือก้อมยาวประมาณ๒๕เซนติเมตรกว้าง๕เซนติเมตร

๓)หนังสือเจียง จารบนผิวไม้ไผ่มีขนาดยาว ๒๐ เซนติเมตรกว้าง๓เซนติเมตรนำไม้ไผ่มาผ่าเป็นซี่ๆ ด้านโคนทุ่ ด้านปลายแหลม หยักเป็น ๒ ส่วน เจาะรูเล็กท้ายหัว ใช้เชือกร้อยรวมกันเป็นพวง พวงละประมาณ ๓๐-๕๐ ซี่ ตัวอักษรขีด/เขียน ด้วยเหล็กปลายแหลม อาบด้วยน้ำมันยางใสมสุมเขม่าควันไฟโดนน้ำไม่ลบเลือน ข้อความเป็นคำแข็งปั๊ฟไฟ เสียดสีสังคม เกี่ยวกับสังวาส(เพศ) ใช้ในเทศกาลประเพณี บุญบั้งไฟ หรือ จาริตที่ ๖ ในจาริต ๑๒ ของชาวไทยอีสาน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) เป็นเทศกาล

^๑วรอนงค์ เนตรสุภลักษณ์;ศึกษานิเทศก์ ๗ สพท.ชม.เขต ๑ ข้าราชการบำนาญ ;ที่ระลึกงานมทรรคมครุภูมิปัญญาไทยครั้งที่ ๑ ปี พ.ศ.๒๕๔๘ งานครุภูมิปัญญาไทย ครั้งที่๒๕๔๘, ที่วัดหนองแขวง พระอารามหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

สำคัญ ที่จังหวัดยโสธร (ก่อนหน้านี้เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานี) จัดงาน ระดับโลก ทุกๆปี ส่วนจังหวัดอุบลราชธานีเองก็ยังคงจัดงานเทศกาลนี้อยู่เสมอ แต่ จัดงานเทศกาลเทียนพรรษา จัดงาน ยิ่งใหญ่สุดระดับโลกทุกๆปีเช่นกัน

ตัวธรรม ในงานวิจัยนี้ มี ๒ กลุ่ม คือ

๑. ตัวธรรม หรือ อักษรธรรมอีสาน ที่นิยมใช้อยู่ในหมู่ชนที่ตั้งถิ่นฐานในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เรียกว่า ตัวธรรมอีสาน หรือ โตรธรรมอีสาน

๒. ตัวธรรม หรือ อักษรธรรมพายัพ ที่นิยมใช้อยู่ในหมู่ชนที่ตั้งถิ่นฐาน ในภาคพายัพของ ประเทศไทย เรียกว่า ตัวธรรมพายัพ

อักษร ๒ กลุ่มนี้ มีรูปลักษณะ ตัวอักษร และกฎเกณฑ์การสะกด การันต์ คล้ายคลึงกันมาก เครื่องหมายแทนสระบางตัวเหมือนกัน เช่น คำว่า นก ตก ปก ฯลฯ ฦ ล ฦ ฯลฯ หมายถึงเสียง สระโอะ และไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์ เหมือนกันทั้งกลุ่มอีสาน และกลุ่มพายัพ แต่เมื่ออ่านออกเสียง วรรณยุกต์ครบถ้วนตามสำเนียงภาษาถิ่น(Dialects) เหมือนเช่นหลายภาษาในโลกไม่ปรากฏเครื่องหมาย วรรณยุกต์ ไหมเอ (ไม่โท) ไหมตรี (ไม่จัตวา) แต่เมื่ออ่านออกเสียง จะปรากฏเสียงวรรณยุกต์ ตามภาษาพูด ของภาษานั้นๆของชนชาตินั้นๆ ครบถ้วนตามสำเนียงของเขา เพราะภาษาของคนชาติใด ภาษาใด ก็เป็น ของอ่อน(ง่าย)ของชนชาตินั้นภาษานั้น

บทที่ ๒

ทบทวนวรรณกรรม

บทนี้ผู้วิจัยเรียบเรียงวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ดังต่อไปนี้;

๒.๑ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความหมายวรรณกรรมพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ .ศ.๒๕๒๕หน้า๓๕๔ให้คำจำกัดความไว้ว่างานหนังสือ;งานพิมพ์ที่สร้างขึ้นทุกชนิดไม่ว่าจะแสดงออกมาโดยวิธีหรือในรูปแบบอย่างไรก็ตามหนังสือจุลสารสิ่งเขียนสิ่งพิมพ์ปาฐกถาเทศนาคำปราศรัยสุนทรพจน์สิ่งบันทึกเสียงบันทึกภาพจัดว่าเป็น "วรรณกรรม" ทั้งสิ้น

๒.๑ประเภทวรรณกรรมปัจจุบันจัดแบ่งเป็น ๒ ประเภท

๑) **ประเภทสารคดี (Non Fiction)** คือ วรรณกรรมที่มีความมุ่งมั่นในอันที่จะแสดงความรู้ความคิดความจริงความกระจ่างและเหตุผลเป็นสำคัญ;อาจเขียนเชิงอธิบายเชิงวิจารณ์ความคิดวิทยาการเพื่อมุ่งตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของผู้อ่านผู้ฟังและก่อให้เกิดคุณค่าทางปัญญาแก่ผู้ศึกษาผู้สนใจซึ่งจะแบ่งย่อยลงไปเป็นดังนี้:-

๑.๑ ความเรียง (Essay)คือการถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากประสบการณ์หรือตำราวิชาการเป็นถ้อยความตามลำดับขั้นตอนเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจจากความรู้ที่ผู้เขียนเสนอมาบางครั้งมีผู้เรียกว่า " สารคดีวิชาการ "

๑.๒ บทความ (Article) คือความคิดเห็นของผู้เขียนต่อเรื่องราวที่ประสบพบเห็นมาหรือข้อเขียนของผู้อื่นหรือต่อเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดในการเขียนบทความผู้เขียนมุ่งที่จะบอกถึงความเห็นความรู้สึกลึกซึ้งมากกว่าที่จะถ่ายทอดความรู้เหมือนความเรียง

๑.๓ สารคดีท่องเที่ยว (Travelogue)คือการบันทึกพฤติกรรมการท่องเที่ยวหรือเรื่องราวต่างๆที่ประสบพบเห็นขณะที่ท่องเที่ยวไปโดยมุ่งที่จะให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านไปพร้อมๆกัน

๑.๔ สารคดีชีวประวัติ (Biography)คือการบันทึกพฤติกรรมต่างๆของบุคคลิกภาพคนหนึ่งมุ่งที่จะให้เป็นสภาพชีวิตประสบการณ์ของบุคคลิกภาพนั้นจำลองแบบอย่างของบุคคลิกภาพนั้นโดยเฉพาะ- เจาะจงทุกแง่มุมแต่ไม่ใช่ประวัติศาสตร์และนิยาย

๑.๕ อนุทิน (Diary) คือการบันทึกประจำวันถึงสิ่งที่เกิดขึ้นแต่ละคนจะเป็นการบันทึกความรู้สึกรู้สึกนึกคิดอันเกิดขึ้นกับตนเองที่มีขึ้นประจำวันในวันใดวันหนึ่งอาจบ่อยครั้งหรือนานครั้ง

เป็นประจำหรือบางครั้งบางคราวหรืออาจจะบันทึกเหตุการณ์สำคัญของทางราชการหรือเหตุการณ์ที่ปรากฏการณ์ของโลกเช่นพายุใหญ่แผ่นดินไหวเกิดภัยพิบัติคลื่นไต้ฝุ่นน้ำสึนามิจุดเริ่มต้นที่ประเทศอินโดนีเซียปีพ.ศ.๒๕๔๖มีผู้คนล้มตายสูญหายกว่า๒แสนคนและทรัพย์สินเงินทองข้าวของนับไม่ถ้วนหรือบันทึกเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันส่วนตัวโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเตือนความจำ

๑.๖ จดหมายเหตุ (Article)คือการบันทึกเหตุการณ์สำคัญของทางราชการของสถาบันของหน่วยงานของบุคคลสำคัญหรือของตระกูลหรือของปัจเจกชนเช่นจดหมายเหตุกรุงศรีอยุธยาจดหมายเหตุกรุงธนบุรี เป็นต้น

๒) ประเภทบันเทิงคดี (Fiction) คือข้อเขียนเรื่องราวที่ผู้เขียนมุ่งให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านเป็นวัตถุประสงค์หลักและให้ข้อคิดคตินิยมเตือนใจสอนใจมุ่งให้เกิดบรรยากาศสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจเป็นวัตถุประสงค์รองซึ่งจำแนกได้ดังนี้

๒.๑ นวนิยาย (Novel) คือการเขียนผูกเรื่องเป็นเรื่องราวชีวิตของตัวละครซึ่งมีบทบาทมีพฤติกรรมร่วมกันมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันในหลายลักษณะหลายแง่มุมในลักษณะจำลองภาพชีวิตของปัจเจกบุคคลจำลองสภาพชีวิตจริงของสังคมส่วนหนึ่งส่วนใดจำลองภาพพจน์ชีวิตของบุคคลชุมชนยุคนั้นๆทำนองว่า **อดีตคือภาพพจน์อนาคตคือความฝันปัจจุบันคือความจริง** โดยมีความมุ่งหมายให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจให้ความรอบรู้สุขใจไปกับเนื้อเรื่องจริงอิงนิยาย

๒.๒ เรื่องสั้น (Short story) คือการเขียนเรื่องจำลองภาพชีวิตในช่วงสั้นหมายถึงมุมนึงหรือหมายถึงเหตุการณ์หนึ่งหรือช่วงระยะเวลาหนึ่งของชีวิตใครคนหนึ่งเพื่อให้เกิดอารมณ์ร่วมอารมณ์สะเทือนใจผู้อ่านรวมถึงนิยายชีวิต (นิยายน้ำเน่าด้วย)

อนึ่งเรื่องสั้น (Short story) คือวิฤตการณ์ชุดหนึ่งมีความสัมพันธ์สืบเนื่องกันอย่างเป็นระบบขั้นตอนที่ผู้เขียนจงใจไว้และโยงกันนำไปสู่ " จุดสุดยอด " (Climax) ของเรื่องนั้นๆ

๒.๓ บทละคร (Play) คือบทบาทตัวละครในเรื่องที่ถูกกำหนดไว้เพื่อให้ตัวละครนั้นแสดงอิริยาบถเช่นยืนเดินนั่งนอนกินดื่มพูดคิดหัวเราะร้องไห้ดีใจเฉยๆสุขทุกข์เป็นกลางๆอาจเป็นบทวิทยุแสดงกิริยาอาการผ่านเสียงบทวิทยุโทรทัศน์แสดงบทบาททั้งทางเสียงและท่าทางภาพด้วยร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่งเป็นต้น

วรรณกรรมปัจจุบันสรรค์สร้างมาเพื่อตอบสนองความต้องการของชนทุกระดับชั้นระดับความรู้ระดับวัยและอาชีพฉะนั้นจึงนิยมใช้โวหารที่มีความงามเรียบง่ายชัดเจนเรียบง่ายถ้อยคำแบบมีกฎเกณฑ์มีศิลปะเป็นวรรณศิลป์เป็นไปเพื่อการศึกษาที่ทันสมัยล้ำยุคโดยใช้ภาษาประยุกต์เข้ากับเหตุการณ์ที่แปรเปลี่ยนฉับพลันรวดเร็วและรุนแรงเนื่องจากยุคโลกาวิวัตน์มีวัฒนธรรมใหม่ๆเกิดขึ้นมามากมายสลับซับซ้อนย้อนยุคปลุกใจทำให้การเขียนวรรณกรรมพัฒนาการไล่ตามกันไปด้วยจนเป็นคลื่นแนวคิดสมัยเก่าเข้ากับแนวความคิดสมัยใหม่ร่วมกันสร้างสรรค์นวนิยายแนวใหม่มีขึ้น

รันทภัยสัจจะพันธก์กล่าวถึงสภาพของวรรณกรรมยุคนี้ว่านับว่ารุ่งเรืองเฟื่องฟูที่สุดทั้งใน ด้านปริมาณและคุณภาพความมั่นใจในชุมชนของประชาชนที่สามารถจัดเผด็จการไปได้ทำให้นักเขียนกล้าแสดงออกอย่างเปิดเผยและค้นพบแนวทางการเขียนทั้งรูปแบบและเนื้อหาสำหรับตนเอง มากขึ้นเนื้อหาวรรณกรรมในช่วงนี้จะเจาะลึกถึงปัญหาของสังคมในประเภทต่างๆทั้งในทางสะท้อน และการชี้ให้เห็นต้นตอของปัญหาที่หมกเม็ดซุกซ่อนนอนนิ่งในกันบังของสังคมโดยที่ผู้เขียนกล้า เสนอภาพทั้งปัญหาชนบททั้งปัญหาในเมือง

วรรณกรรมเป็น “สื่อกลาง” ในการถ่ายทอดทัศนคติต่างๆไปสู่ประชาชนพัฒนาการที่ เด่นชัดที่สุดของวรรณกรรมในยุคนี้คือเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นกระจกเงาสท้อนภาพของสังคม ไปสู่โคมไฟส่องนำหนทางอยู่รอดของสังคมหรืออย่างที่กล่าวกันว่าเปลี่ยนจากยุค “เราจะไปทางไหน กัน” มาเป็นยุค “เราจะไปกันอย่างไร” ถึงจุดนี้วรรณกรรมจึงทำหน้าที่ “ชี้แนะ” ผู้อ่านหรือกล่าวไปอีก ว่าวรรณกรรมมีอิทธิพลทางความคิดเพื่อสติปัญญาให้ความบันเทิงต่อผู้อ่านอย่างแท้จริง

นักเขียนบางคนมีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอย่างมากเขาจะสะท้อนความปรารถนาที่ จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นวรรณกรรมของเขาฉายให้เห็นสิ่งที่เรียกกันว่า “อุดมการณ์” ของเขาซึ่งอาจเป็นอุดมการณ์ทางสังคมหรืออุดมการณ์บ้านเมืองก็ได้หรืออุดมการณ์อื่นๆ

อุดมการณ์สะท้อนในวรรณกรรมอาจเป็นไปได้ทั้งสองลักษณะคือลักษณะผู้เขียนมีได้ตั้งใจ แต่พิจารณาได้โดยโลกทัศน์ของเขาลักษณะที่สองผู้เขียนจงใจหยิบยกอุดมการณ์มาเป็นเนื้อหาของ วรรณกรรมโดยตรงดังนั้นการพิจารณาวรรณกรรมในฐานะเป็นภาพสะท้อนของสังคมจึงควรให้ ความสำคัญกับตัววรรณกรรมและวิธีในการเสนออุดมการณ์ที่อาจปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนั้นๆด้วย

๒.๒ วรรณกรรมปัจจุบัน

ในระยะเริ่มต้นนั้นเป็นนิยายแปลจากต่างประเทศรวมทั้งชาวต่างประเทศที่แปลในดุริโณ วาที่ซึ่งหนังสือฉบับนี้ค่อนข้างจะแปลกทุกอย่างเพื่อชักจูงปัญญาให้คนฉลาดขึ้นหนังสือที่มีเรื่องแปลก มากคือหนังสือพิมพ์ลัทธิวิทยาซึ่งลักเอาเรื่องของต่างประเทศมาแปลเช่นนางจินตลี (คือซินเดอเรลลา) นิทานอีสปนิทานเวตาลและเรื่องความพยายามที่แม่วัน (พระยาสุรินราชา) แปลจากเรื่องแวนเตต ตาของแมรีคอลลเรลลีซึ่งเป็นเรื่องแปลเรื่องแรกที่ทำให้นวนิยายแปลออกมาอีกหลายเรื่องเช่นสาวสอง พันปีที่นกอโนรี (หลวงวิลาศปริณิตร) แปลจากเรื่อง “ซี” ของเซอร์โรเจอร์แอสกการ์ดพิมพ์ในตลกริทยา แมงป่องทองพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่๖แปลจากเรื่องของแซกส์โรเมอร์เรื่อง ทะแกลัทธิทหารสามเกลอของอเล็กซานเดอร์ดูมาส์แปลโดยศร.ม.จ.หญิงสุขศรีและม.จ.พูนศรีเกษมเกษม ศรีพิมพ์พ.ศ.๒๔๕๕โรงพิมพ์กรุงเทพเดลีแปลโดยม.จ.หญิงสุขศรีสมรเกษมศรี

สำหรับบทละครนั้นมีการแปลอย่างจริงจังในรัชสมัยที่๖มีพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวหลายเล่มเช่นบทละครสังคีตเรื่องมิกาโดบทละครกุศโลบายเรื่องมิตรแท้เรื่อง

ตามใจท่านเรื่องโลมิโอและจูเลียตและพระราชนิพนธ์เป็นกลอนบทละคร พ .ศ.๒๔๕๗ และทรงแปลบทละครอังกฤษเป็นละครไทยเช่นเรื่องงการสมรสคดีสำคัญต้อนรับลูกนิทานสโมสรท่านรองเสื่อเฒ่าซิงนางเจ้าคุณเจ้าชู้เพื่อนตาย เป็นต้น

วรรณคดีพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ .ศ.๒๕๒๕ ให้คำจำกัดความว่า "หนังสือที่ได้รับยกย่องว่าแต่งดี"

๒.๓ ความหมายของวรรณคดี (Meaning of Literature)

มีคำนิยามหลายอย่างนักปราชญ์ทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทยให้ไว้เมื่อสรุปแล้วจะมีความหมายคล้ายคลึงกันคือวรรณคดีหมายถึง " หนังสือที่แต่งได้ดีถึงขนาด " อาจเป็นประเภทร้อยกรองหรือร้อยแก้วประเภทร้อยกรองได้แก่คำประพันธ์ที่เป็นกาพย์กลอนโคลงฉันท์

ส่วนประเภทร้อยแก้วได้แก่ความเรียงจึงกล่าวถึงกันว่าอย่างไรถึงจะเรียกว่าหนังสือที่มีลักษณะเป็นวรรณคดีควรมีลักษณะคุณสมบัติดังนี้

วรรณคดีเป็นศิลป์เพราะมุ่งที่ความงาม คิดงามเขียนงามและให้คนอื่นเห็นงามไปด้วยพันเอกปิ่นมุกข์กันต์เขียนงามไว้ในหนังสือมงคลชีวิต ๓๘ ประการว่า

" คนงามมิใช่งามตรงที่ทรัพย์แต่นับที่จรรยา มารยาทชาติผู้ดีมีศีลธรรม "

วรรณคดีเป็นวรรณศิลป์เพราะมุ่งความงามมิได้มุ่งที่ความจริงอย่างเดียว

วรรณคดีมิใช่ศาสตร์เพราะมุ่งความไพเราะสนุกสนานเพลิดเพลินมิได้มุ่งพิสูจน์ความจริงด้วยเหตุผลที่จำกัด

วรรณคดีเป็นหนังสือที่แต่งได้ไพเราะเพียบพร้อมด้วยอักขระถ้อยคำสำนวนที่เสนาะโสตเช่นนิราศภูเขาทองของท่านสุนทรภู่ตอนหนึ่งว่า

"ไม่เมาเหล้าแล้วแต่เรายังเมารัก สุดจะหักห้ามจิตคิดไฉน

ถึงเมาเหล้าเข้าสายก็หายไป แต่เมาใจนี้ประจำทุกค่ำคืน"

วรรณคดีเป็นหนังสือที่แต่งได้ถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์คำประพันธ์ชนิดนั้นๆเช่นโคลงสี่สุภาพในวรรณคดีพระลิตพระลอพระเพื่อนพระแพงตอนหนึ่งว่า

" เสียงลือเสียงเล่าอ้าง อันใดพี่เอย

เสียงย่อมยอศใคร ทว่าหล้า

สองเชื้อพี่หล้าไหล ลืมตื่นฤาพี่

สองพี่คิดเองอ้า อย่าได้ถามเฝ้า

วรรณคดีเป็นหนังสือที่แต่งให้เกิดภาพพจน์ทำให้ผู้อ่านผู้ฟังมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจนเช่นนิราศภูเขาทองของท่านสุนทรภู่ตอนหนึ่งว่า

" ถึงโลงเหล้าเต่ากลั่นควนโขมง มีคันโยงผูกสายไว้ปลายเสา

โอบาปกรรมน้านรเกียวกเรา ให้มัวเมาเหม็นหนึ่งบ้าเป็นหน้าอาย "

วรรณคดีเป็นหนังสือที่ทำให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจเกิดอารมณ์ร่วมเช่นอารมณ์รักโกรธเกลียดสงสารกลัวหาญเสียสละกตัญญูตอบแทนแค้นชำระเคาพบูชาเช่นนิราศภูเขาทองของท่านสุนทรภู่ตอนหนึ่งว่า

“ถึงหน้าวังดังหนึ่งใจจะขาด คิดถึงบาทบพิตรอดิศร

ไอ้ผ่านเกล้าเจ้าพระคุณของสุนทร แต่ปางก่อนเคยเฝ้าทุกเข้าเย็น ”

วรรณคดีเป็นหนังสือที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินรื่นเริงใจในแง่มุมต่าง ๆ กลอนพรรณนาธรรมชาติป่าดงพงไพรในหนังสือผูกใบลานเรื่องท้าวเทพเกษตอนหนึ่งว่า

" คอมาว่าพระสั่งแล้วถือดาบกายสิทธิ์เหน็บพระขรรค์ไชยศรีดาบตีดวงเกล้าแยงยังม้าอาชไนยคาตแถมเสด็จขึ้นขี่แล้วพาฝ่ายเผ่นผยองเมฆมิดกลั้วม้าผ่านเวหาเมฆาเขียวโห่งควนคังฟ้าเหลียวลงมาทางใต้สมุทรโทเถวถันเห็นแต่น้ำยวอยู่ฟองฟุ้งสกระแสแลไปหน้าผาสูงเสทอเมฆยอดซ่อซ้อนต้นหน้าป่าหนา "

วรรณคดีเป็นหนังสือที่ก่อให้เกิดสติปัญญาในหลักวิทยาการได้มากมายเช่นพระไตรปิฎกพระสุตตันตปิฎกพระพุทธเจ้าตรัสเทศนาแก่พระอินทร์กัณท์ชื่อว่า " อุณ्हิสสวิชะโย " ตอนหนึ่งว่า

" โภสธะโวดูกระสัปปุริสาฝูงปรารถนายังสุขตประการมีนिरพานเป็นที่แล้วจงเจียโสตะประสาทแก้วกล่าวแล้วคือหูทั้งสองเป็นภาชนะทองฮับของตรองเอายังธรรมเทศนาดวงชื่อว่าอุณ्हิสสวิชะโยดวงประเสริฐเท่าวันเทอญ

เนื้อหาสาระในหนังสือ " วรรณคดีอุณ्हิสสวิชะโยมีสาระว่าพระอินทร์ทูลถามพระพุทธเจ้าว่าธรรมเทศนาอะไรประเสริฐสุดที่อาจช่วยให้มนุษย์พ้นจากอบายทั้ง ๔ ^๒ ได้บ้างพระพุทธองค์ทรงตรัสพระธรรมเทศนาอุณ्हิสสวิชะโยว่า

" ดูกระเทวดาทั้งหลายท่านจงถือเอายังธรรมเทศนาดวงชื่อว่าอุณ्हิสสวิชะโยอันประเสริฐว่าดูก่อนเทวดาทั้งหลายท่านจงเรียนเอาคาถาอุณ्हิสสวิชะโยแล้วท่านจะพ้นจากอบายทั้ง ๔ คือท่านจะไม่ตายเพราะราชาอาญาเพราะอมนุษย์เพราะยาพิษเพราะไม้ค้อนก้อนหินหอกดาบเว้นแต่จะตายเพราะอายุขัยและหากท่านรักษาศีลประพฤติธรรมสุจริตและสวดสาธยายเขียนไว้จำไว้และฟังผู้อื่นสาธยายเทวดาจะตามอารักขาท่านในทุกหนแห่งที่มีอุณ्हิสสวิชะโยและสาธยายคาถาอุณ्हิสสวิชะโยว่า “อติอุณ्हิสสวิชะโยธัมโมโลเกอะนุตตะโร”.....

วรรณคดีเป็นหนังสือที่ส่งเสริมศีลธรรมให้โดดเด่นยิ่งขึ้นเช่นคำกลอนของสุนทรภู่ตอนหนึ่งว่า " อันเถาว์ลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลดยังไม่คดเหมือนหนึ่งนัยน้ำใจคน " และพระพุทธพจน์บทว่า

^๑ อรทัย เลียงจินดาถาวร, โสรจ นามอ่อน, ต้นฉบับอักษรธรรม จากวัดยางซิ่นก บ้านยางซิ่นก ตำบลยางซิ่นก อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดลพบุรี

^๒ ๒ ๐ ๒ ๔ คือ นรก กำเนิดเตียรจณาน เปตวิสัย และแดนอสุรกาย

" หทัยสละสะทิสวจา " (ธรรมบทพุทธทศกนิภาคาถา ๕)

" ปากกับใจตรงกัน " สำนวนอีสานว่า "ปากจิ้งได้หัวใจจิ้งสั้น "

ปากว่าแล้วมายาม่งบ่เป็นสำนวนไทยกลางว่า " ปากกับใจตรงกัน " พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ทรงนิพนธ์ไว้ว่า " เสียชีพอย่าเสียสัตย์ " หนังสือสยามานุสติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ไว้ตอนหนึ่งว่า

หากสยามยังอยู่ยั้ง ยืนยง

เราก็เหมือนอยู่คง ชีพด้วย

หากสยามพินาศลง ไทยอยู่ได้ฤา

เราก็เหมือนมอดม้วย

หมดสิ้นสกุลไทย

๒.๔ ประเภทของวรรณคดี

ประเภทของวรรณคดีนั้นมีอยู่ ๔ อย่างคือ

๑) จินตกวีได้แก่วรรณคดีประเภทที่เกิดจากจินตนาการของกวีผู้แต่งเองเช่นเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่เรื่องมัทนะพาธาของรัชกาลที่ ๖ เพื่อเห็นแก่ลูกของพระขรรค์ชัยเป็นต้น

๒) อรรถกวีได้แก่เรื่องที่แต่งตามเหตุการณ์หลักความเป็นจริงเช่นเรื่องมหาชาติคำหลวงเรื่องทศชาติเป็นต้น

๓) สุตกวีได้แก่เรื่องที่เล่าสืบกันมาอาทิเรื่องเสื่อโคคำฉันทสมุทโฆษคำฉันทปัญญาสนิทานเป็นต้น

๔) ปกฏาณกวีได้แก่เรื่องที่แต่งด้วยไหวพริบที่คิดขึ้นเองโดยทันทีทันใดอาทิเช่นโคลงที่ศรีปราชญ์พูดกับนายประตูและโคลงที่ศรีปราชญ์กล่าวกับเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชก่อนจะถูกประหารชีวิตศรีปราชญ์ได้เขียนข้อความไว้บนพื้นดินว่า

กรณีนี้

เป็นพยาน

เราก็ศิษย์อาจารย์ หนึ่งบ้าง

เราผิดท่านประหาร เราชอบ

ถ้าเราไม่ผิดไซ้

ดาบนี้คืนสนองฯ

๒.๕ ฤๅการรสกี

ฤๅการรสกีมี ๔ อย่าง

๑) เสาวรสนีคือการพรรณนาขมโหมหรือพรรณนาเกี่ยวกับความงามต่างๆ

๒) นาโรปราโมทย์คือบทเกี่ยวพาราสีรำพึงรำพันรักปรมิใจจะขาดมิขาดแต่

๓) พิโรธวาทังคือบทเกี่ยวกับความโกรธแค้นพยาบาทอิจฉาริษยา

๔) กลยาบัปพิสัยคือบทเกี่ยวกับความเศร้าสลดเสียใจหมองไหม้คร่ำครวญ

๒.๖ คุณค่าของวรรณคดี

คุณค่าของวรรณคดีโดยสรุปมี ๔ ประการ

- ๑) คุณค่าทางสะท้อนอารมณ์
- ๒) คุณค่าทางสติปัญญา
- ๓) คุณค่าทางศีลธรรมอันดีงาม
- ๔) คุณค่าทางวัฒนธรรม

ดังนั้นวรรณคดีจึงเป็นเอกลักษณ์หนึ่งของชาติและวัฒนธรรมของชาติหนังสือวรรณคดีบางเล่มมีอายุหลายร้อยปีเช่นหนังสือเตภูมิกถาหรือไตรภูมิพระร่วงวรรณคดีจึงเป็นสิ่งที่คู่กับชาติศาสนาพระมหากษัตริย์มีวรรณคดีเท่ากับมีชาติถือว่าเป็นหนึ่งในสถาบันสูงสุดของไทยคือชาติศาสนากษัตริย์จึงเป็นความจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ควรอย่างยิ่งที่เยาวชนไทยและคนไทยทั้งชาติจะช่วยกันปกป้องหวงแหนรักษาไว้เป็นมรดกตกทอดอันล้ำค่าของชาติหากชาติใดภาษาใดที่เกิดขึ้นเป็นชาติใหม่หรือเป็นชาติที่ไม่มีวรรณคดีของตนเองคนในชาตินั้นก็จะขาดความภาคภูมิใจและเกิดเป็นปมด้อยของคนชาตินั้นแต่คนไทยและชาติไทยของเรามีหนังสือวรรณคดีเป็นมรดกตกทอดมากมายอันแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของชาติอย่างน่าภาคภูมิใจที่สุด

๒.๗ แบบฉบับของวรรณคดีอีสาน

วรรณคดีอีสานในยุคต้นมีน้อยโดยเฉพาะวรรณกรรมหรือวรรณศิลป์ซึ่งเป็นลักษณะ (Literature) ส่วนใหญ่จะเป็นประเภทวรรณกรรม "มุขปาฐะ"^๑ (มุ - ขะ - ปา - ณะ) หรือ (มุข-ชะ-บาด) เล่าต่อกันมาแบบท่องบ่นสาธยายซึ่งเป็นวิธีนิยมใช้กันมาแต่โบราณกาลยุคเมื่อก่อนหน้า๒พันปีวรรณะพราหมณ์ใช้ท่องจำ (หรือจดจำ) จากปากต่อปากบอกกันตัวต่อตัวเพื่อทรงจำเอาไว้ (Learning by Remember) แล้วท่องบ่นสาธยายแม้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาก็ใช้แบบเดียวกันกับวรรณะพราหมณ์นักบวชศาสนาพราหมณ์, ศาสนาฮินดูนิยมใช้สวดสาธยายมนต์และพระเวทเขาจะขึ้นด้วยบทประณามเทพเจ้าว่า "โอม" ทำนองชาวพุทธบริษัทนิยมใช้บทว่า " นโม "

พระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาแม้กาลปัจจุบันก็ยังใช้การเรียนรู้แบบมุขปาฐะเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการศึกษาฝ่ายปริยัติธรรมโดยเฉพาะแผนกบาลี (มหาเปรียญธรรม) และใช้ในการประกอบศาสนกิจบางอย่างเช่นการสวดมนต์ทำวัตรสวดมงคลสวดพระปาฏิโมกข์สำหรับนักบวชใน

^๑โสรัจ นามอ่อน. คู่มือ เรียนคัดอักษรธรรมอีสาน พ.ศ. ๒๕๔๕, พิมพ์เป็น มุทิตาสักการะ ในงานมงคลอายุวัฒนะ ๘๐ ปี พระเทพกิตติมุนี เจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าอาวาสวัดมหายาราม (วัดป่าใหญ่). หน้า ๔.

ศาสนาพราหมณ์;ฮินดูใช้สวดทบทวนพระเวทหรือไตรเพท^๖ พวกพราหมณ์กำหนดเอาวันขึ้น ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ และวันแรม ๘ ค่ำ ๑๔ ค่ำ และ ๑๕ ค่ำ มารวมกันเป็นคณะและสวดสาธยายบทสวด (มนต์) ชาวไทยพุทธและชาวพุทธทั่วโลกยังยึดถือประเพณีปฏิบัติตามแนวทางของศาสนาพราหมณ์ ;ฮินดูอีกหลายๆพิธีกรรมเช่นการเผาศพทำบุญอุทิศให้ผู้วายชนม์ถวายผ้ากฐินงานประเพณีอื่นเช่นสงกรานต์ ลอยกระทงจาริกแสวงบุญการทำบุญประเพณีประจำเดือนที่สำคัญบุญเข้าพรรษาปวารณาออกพรรษา เป็นต้น

วรรณคดีอีสานต่อมาระยะหนึ่งได้รับวัฒนธรรมจากอินเดียมากขึ้นจึงมีการจารึกหรือจารลงในใบลานเป็นหนังสือผูกใบลานเมื่อรวมกันหลายๆผูกเรียกว่าหนังสือมัดส่วนหนังสือผูกที่มีขนาดสั้น (ประมาณ๑๕เซนติเมตร) เรียกว่าหนังสือก้อมมีคำพังเพยของคนโบราณอีสานพูดกันติดปากว่า

" หนังสือก้อมต่างคนต่างมี " เพราะหนังสือก้อมมีวัตถุประสงค์เป็น " เอนกประสงค์ " เหมือน " สมุดบันทึกประจำวัน " " สมุดบันทึกช่วยความจำ " กันหลงกันลืมแล้วแต่ว่าใครมีอะไรที่น่าสนใจจำเป็นก็เขียนเอาไว้ที่หนังสือก้อมเช่นเดียวกับคนยุคนี้นักในสมุดไดอารี่ประจำวันของใครของมันข้อความในหนังสือก้อมเน้นหนักความรู้เบ็ดเตล็ดเช่นตำราโหราเวทมนต์คาถาตำรายาฤกษ์ยามตีผูกดวงชะตาสะเดาะเคราะห์ทำนายโชคชะตาภกกลอนอ่านกาพย์เห่สังข์เห่สันทยาแฝดยนต์สักตามร่างกายอยู่ยงคงกระพันบิได้ขับไล่,กันผีพราย เป็นต้น

๒.๘ กรณีศึกษากาพย์เห่สังข์ไฟ

เทศกาลประเพณีเดือนหกก่อนชาวบ้านหมู่บ้านหนึ่งๆจะแยกย้ายกันลงทำสวนทำไร่ไถนาเป็นประเพณีทำบุญสนุกสนานรื่นเริงเรียกตามความเคยชินของไทยอีสานว่า " บุญบั้งไฟแสน " ขอฝนจากพญาแถนบนท้องฟ้าปัจจุบันจัดให้เป็นงานยิ่งใหญ่ระดับสากล (ระดับโลก) ที่จังหวัดยโสธร (ก่อนหน้าเป็นอำเภอยโสธรจังหวัดอุบลราชธานี) กาพย์เห่สังข์ไฟที่จังหวัดอุบลราชธานีมีมาช้านาน

ต้นฉบับเป็นหนังสือเขียน^๗จากหมอเข่งนำเข่งทุกเทศกาลเดือนหก บ้านสร้อย หมู่ ๑ ตำบลจารลาน อำเภอนา จังหวัดอำนาจเจริญ (ก่อนหน้าเป็นจังหวัดอุบลราชธานี) ตัวอย่างกาพย์เห่สังข์ไฟของชาวจังหวัดอุบลราชธานี

^๖โสรัจ นามอ่อน . ศาสนาเปรียบเทียบ เอกสารประกอบการเรียนการสอน. พิมพ์คอมพิวเตอร์ เย็บเล่ม, ไตรเพท คือ ฤคเวท, ยชุรเวท สามเวท เป็นของดั้งเดิม, ปวารณา,การจุติรูปเทียนบูชาพระ, สวดมนต์, ไหว้พระ, ฟังเทศน์, พระสงฆ์ให้ศีลให้พรญาติโยม เป็นต้น.

^๗โสรัจ นามอ่อน ปรีวรรตจากอักษรธรรมอีสานต้นฉบับจากวัดพลแพน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ๒๕๔๒.

๑. กาพย์เซิ้งบั้งไฟแสน

โ้เฮาโ	ศรัทธาเฮาโ
บั้งไฟไฟ	เอ้มาใหม่ใหม่
เอ้มาใส่	บุญบั้งไฟแสน
พญาแถน อยู่เทิงชั้นฟ้า	
ได้รู้ว่า	พวกเฮาขอฝน
จึงบันดาล ให้ฝนท่าใหญ่	
ตกมาใส่	ฮั่วไ้่นาสวน
บอระบวรณ	ไปหมดทุกท่า
เพลงมา	ฝนเพลงมา
น้ำเต็มนา เต็มห้วยเต็มห้อง	
โ้เฮาโ	ศรัทธาเฮาโ

(กาพย์เซิ้งบั้งไฟแสนเพื่อให้เกิดความสนุกสนานปลุกใจให้ฮึกเหิมเพื่อต่อสู้กับงานหนักที่อยู่ข้างหน้าคือการทำนาทำไร่ทำสวนประกอบอาชีพหลัก)

๒. กาพย์เซิ้งบั้งไฟขอเหล่าตามฮอยไฟ

โ้เฮาโ	ศรัทธาเฮาโ
ขอเหล่าเต็ด	นำเจ้าจ๊กโ
ขอเหล่าโท	นำเจ้าจ๊กถั่ว
หวานจ้วยจ้วย	ด้วยปากหลานชาย
ตักมายาย หลานชายให้คู่	
ยายบ่คู่ คู่ช่อยบ่หนี	
ตายเป็นผี สีนํามาหลอก	
ออกจากบ้าน	สิหว่านดินนํ
ตายเป็นตุ่น	สิกัดเครือพลู
ตายเป็นหนู	สิกัดเครือหูก
ตายเป็นลูก	สิจ้องกินนม
โ้เฮาโ	ศรัทธาเฮาโ

(ของเก่ามรดกตกทอดทางสังคมวัฒนธรรมอีสานมุขปาฐะ ผู้วิจัยจํามาจากผู้เฒ่าผู้แก่)

๓. กาพย์เซิ้งอวยพรเมื่อได้กินเหล้าแล้ว

โอ้เฮาโอ	ศรัทธาเฮาโอ
เพิ่นทานแล้ว	หลานแก้วให้พร
เลี้ยงควายต่อน	เป็นโตเขาคำ
เลี้ยงควายดำ	เป็นโตเขาแก้ว
เลี้ยงใหญ่แล้ว	แผ่ลูกคือปู
เพิ่นเฮ็ดหลี่	ให้เพิ่นหมานปลา
เพิ่นเฮ็ดนา	ให้เพิ่นหมานเข้า
ยามเมื่อเช้า	ตักบาตรจังหัน
ยามกลางวัน	แต่งเพลนาคำ
ฮอดยามค่ำ	ให้อนอนนำพระ ^๑
โอ้เฮาโอ	ศรัทธาเฮาโอ

๔. กาพย์เซิ้งบั้งไฟให้เข้าวัดทำบุญรักษาศีล๕หนังสือเจียงอุบลราชธานี

โอ้เฮาโอ	ศรัทธาเฮาโอ
สาวบ้านไค้	เอ้มาใหม่ใหม่
เอ้มาให้	เข้าวัดฟังธรรม
ให้จื่อจำ	ทำบุญใส่บาตร
อย่าได้ขาด	ลุงป้าน้ำอา
ให้ลดลา	อย่าโลภอย่าหลง
ให้มันคง	รักษาศีลห้า
อย่าได้ฆ่า สัตว์สิ่งแนวใด	
อย่ามือไว ลักของผู้อื่น	
อย่าชมชื่น ผิดลูกเมียเขา	
อย่าปากเบา	เว้าตัวเว้าหลาย
อย่าใจง่าย	กินเหล้าเมายา
ภาวนา	รักษาศีลไว้
โอ้เฮาโอ	ศรัทธาเฮาโอ...

^๑นอนกับพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ; ให้วพระก่อนนอน

๕. เจิ้งบั้งไฟหยอกสาวหน้าผามหนังสือเจียงอุบลราชธานี

โอ้เฮาโอ	เฮาโอเฮาโอ
สาวบ้านเหนือ	หรือสาวบ้านใต้
เอ้มาใส่	ผู้บ่าวบ้านเฮา
เหลียวเบิ่งเอา	ขึ้นหมี่ตาโป
เอ็ดใจไ้	ในหั้นแมนหยัง
โอ้เฮาโอ	เฮาโอเฮาโอ...

แม้ถ้อยคำสำนวนทักทายปราศรัยในหนังสือเจียงจะเสียดสีสังคมโน้มเอียงทางเพศบ้างแต่ไฟเราะเสนาะโสดชาวอีสานไม่ถือโกรธกันโดยที่เทศกาลบุญบั้งไฟมีการละเล่นตลกโปกฮาหม่วนขึ้นโสรแสวเสียดสีเพื่อความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงสังคมเกิดความสนทนากลมเกลียวกันสร้างสรรค์จรรโลงสังคมมั่นคงดำรงจารีต๑๒ครองธรรม๑๔จารีตญี่ครองธรรมเจียงจารีตบ้านครองธรรมเมืองจารีตผัวครองธรรมเมียสืบสาน ศิลปวัฒนธรรมไทยเฮาชาวอีสานต่อไป ตามนัยปรัชญาที่ว่า

สืบฮอยตา วาฮอยปู่	
อยู่นำกัน ให้ปันกันกิน	
อย่ากินใจกัน	อย่ากั้นใจกิน
ยามฝังดิน เจ้ากินกับไฟ	
ยามเผาไฟ	ไฟกินกับเจ้า.

วรรณคดีในยุคต้นนี้ ส่วนมาจากรหรือจารีกลงในผิวไม้ไผ่ใหญ่เหมือนทางดินแดนตอนใต้ของประเทศจีนทั้งนี้เพราะวรรณคดียุคต้นเป็นเรื่องราวของผู้ที่ยังเข้ารับยังไม่เคร่งครัดในพระพุทธศาสนาเช่นวรรณคดีเรื่องหนังสือเจียงที่กล่าวมาแล้วข้างต้นภายหลังเมื่อได้รับวัฒนธรรมจากอินเดียมาแล้วจึงมีการจารหรือจารึก (เขียน) ลงในใบลานเป็นหนังสือผูกใบลานหมายถึงหนังสือที่ห่อเป็นมัดๆรวมกัน

วรรณคดีในสมัยต่อมา มีที่มาจากอินเดียทางพระพุทธศาสนามากที่สุดโดยเฉพาะพระพุทธเจ้าและสาวกได้วางรากฐานไว้คือพระไตรปิฎกที่เป็นคำสอนทั้งในทางคติโลกคตินิธรรมและวรรณคดีสำคัญคือพระปฐมโพธิกถาพุทธประวัติสาวกประวัติและพระพุทธธรรมคำสอนที่ถูกร้อยกรองเป็นวรรณศิลป์เล่าถึงประวัติของบุคคลผู้ได้ปฏิบัติแต่ละวรรณคดีโดดเด่นดีเยี่ยมจึงทำให้เข้าถึงจิตใจของคนได้อย่างดียิ่งของเก่าเล่าต่อกันมา

พระพุทธศาสนากับวรรณคดีไทย เกี่ยวโยงกันแต่เริ่มมีวรรณคดีไทย โดยที่พระพุทธศาสนาเป็นส่วนสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตประจำวันของคนในสังคมไทยแต่โบราณกาลมาแล้วมีการเรียนการสอนการถ่ายทอดคำสอนของพระพุทธศาสนาให้คนรุ่นใหม่ให้กล้าบาปให้ทำดีมีใจสะอาดผ่านบทบาททางตัวละครเป็นรูปแบบวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาเรื่องแรกคือ " เถกมณี

กถา " หรือ "ไตรภูมิพระร่วง " ปรากฏในสมัยก่อตั้งประเทศสยามกรุงสุโขทัยโดยพญาลิไทยหนังสือวรรณคดีเล่มแรกของสยามประเทศมีเนื้อหาสาระ " **สอนให้คนทำความดีหนีชั่วไม่มั่วสุม** " ยึด **หลักธรรมในพระไตรปิฎกเป็นจุดยืน** เหมือนที่ปรากฏในประวัติศาสตร์การศึกษาไทยสมัยสุโขทัยกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการหลักสูตรการจัดการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นฉบับกรมการศึกษานานาชาติ " "

ไตรสิกขาเป็นแม่บท " " พระภิกษุสงฆ์เป็นครูสอน " "ศาลาการเปรียญเป็นอาคารเรียน " " วัดเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน " มีวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาโดยยึดสาระในไตรภูมิพระร่วงวรรณคดีเอกของสยามประเทศจุดสุดยอดคือเป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิตของพุทธบริษัทคือบำเพ็ญโพธิธรรมมุ่งสู่สัมมาสัมโพธิญาณเป้าหมายกลางคือพระอรหันต์สาวกและเป้าหมายต่ำสุดคือพ้นจากอบายภูมิสมัยโบราณการกำหนดค่านิยมและโลกทัศน์ของสังคมไทยได้ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นแบบอย่างเป็นแนวทางการดำรงชีวิตจึงทำให้สังคมไทยยุคนั้นอยู่ได้อย่างปกติสุขตลอดมาสมกับชื่อเมือง สุโขทัย รุ่งอรุณแห่งความสุข

พระภิกษุสงฆ์ ทำหน้าที่โดยตรงนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเผยแผ่แก่ประชาชนทำให้ประชากรของชุมชนในสังคมยุคนั้นเข้าถึงหลักพุทธธรรมโดยตรงส่วนผู้ที่ทำหน้าที่นำหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนาเข้าหาประชาชนโดยทางอ้อมคือนักปราชญ์และกวีทั้งหลายท่านเหล่านั้นได้สร้างสรรค์งานวรรณคดีวรรณกรรมและวรรณศิลป์น้อยใหญ่หลากหลายถ่ายทอดสู่ประชาชนทุกระดับชั้นและเพศวัยในลักษณะการอ่านบทกวีทำนองเสนาะและการเล่านิทานชาดกนิทานพื้นบ้านอีสานที่สอดแทรกธรรมและเพียบพร้อมด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลินกินใจเร้าอารมณ์ตลกโปกฮาผ่านหุตติดาเกิดภาพพจน์ทางใจให้จดจำนำไปประพฤติปฏิบัติในการครองชีวิตครองตัวครอบครัวและสังคมส่วนรวมสืบไปได้กลายเป็นมรดกตกทอดอันล้ำค่าทางสังคมไทยให้อนุชนรุ่นแล้วรุ่นเล่ากระทั่งถึงลูกหลานยุคเราได้สืบสานกันต่อมาถึงปัจจุบันและ **ยังจะต้องฟื้นฟูพัฒนาปัจจุบันสร้างสรรค์อนาคตสืบต่อไปไม่สิ้นสุด**

๒.๙ นิทานพื้นบ้านชาวอุบลราชธานี

นิทานพื้นบ้านชาวอุบลราชธานีมีการสืบสานถึงลูกหลานอย่างไม่ขาดสาย เป็นเรื่องราวของชาวบ้านชาวอุบลราชธานีแท้จริงมีเนื้อหาสาระบอกเล่าเข้าถึงแก่นแท้ชีวิตจริงของประชาชนคนชาวอุบลราชธานีพื้นปฐพีมีป่าท้องฟ้ามีเมฆฝนพวงขนมีศีลธรรมนำพาสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์นี้แหละคนอีสาน "

นิทานพื้นบ้านชาวอุบลราชธานีแต่ไหนแต่ไรมาปราชญ์หรือกวีได้สร้างสรรค์วรรณคดีหรือวรรณกรรมล้ำค่าทิ้งไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจในความเป็น " ลูกชาวอุบลราชธานี " เพราะชาวอุบลราชธานีถือถิ่นคนดี(พายัพถิ่นไทยงามกลางถิ่นจอมไทยใต้ถิ่นไทยอุดม) คำขวัญจังหวัดอุบลราชธานีตอนหนึ่งว่า " **อุบลแผ่นดินนักปราชญ์ทวยราษฎร์ไฝ่ธรรมงามล้ำเทียนพรรษา** " ปราชญ์

หรือกวีบุพการีชาวอุบลราชธานีท่านแบ่งวรรณคดีหรือวรรณกรรมพื้นบ้านชาวอุบลราชธานีไว้เป็น ๖ ประเภทคือ **วรรณกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทั้งชาดกและตำนานมีดังนี้**

๑. นิทานที่เป็นตำนานเช่นพุทธทำนายสังฆมณฑลพระเจ้าเลียบโลกชมพูทวีปเขตพุมูล ปันนาอรั้งคราตุเป็นอาทิ

๒. วรรณกรรมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทั้งประวัติและตำนานสร้างบ้านแปลงเมืองตำนาน นิทานพื้นบ้านเช่นท้าวฮุ่งเฮืองพงศาวดารจำปาสักพันเวียงจันทร์ประวัติขุนบรมตำนานพระพุทธรูป สำคัญประวัติศาสตร์พระเจ้าฟ้ารุ่งประวัตินิกรบประวัติกษัตริย์ประวัติเมืองอุบลราชธานีเป็นต้น

๓. วรรณคดีเกี่ยวกับปรัชญาธรรมและคติธรรมได้แก่เรื่องกล่าวถึงนิทานเรื่องนามกล่าว เป็นปรัชญาธรรมและคติธรรมเช่นท้าวเลี้ยวสวาสดีมีนิทานประกอบกว่า ๓๐ เรื่องและมีปรัชญาธรรม และคติธรรมสอดแทรกอีกมากมายหลายแง่มุมคติสอนศีลธรรมจริยธรรมจารีต๑๒ครองธรรม๑๔จารีต ฎีครองธรรมเจียงจารีตผัวครองเมียจารีตบ้านครองวัดจารีตเจ้าครองไฟเช่นธรรมดาสอนโลกพระยา คำ กองสอนไฟ (ไพร) ปูสอนหลานอินทียาสอนลูกยาสอนหลานหลานสอนปู่สืบสุยุศาสน์สมที่นึกเป็น ต้น

๔. วรรณกรรมเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านทั่วไปมักเป็นลักษณะอ่านไพเราะและเนื้อหาสาระมี บทเกี่ยวพาราตริบทอัศจรรย์ จุดไคลแม็กซ์ที่ตื่นเต้นโลดโผน (Extreme Climax) เป็นกาพย์กลอนโคลง ฉันท์เช่นขุนทิงขุนเทืองขุนนางอ้วนผาแดงนางไอ่นางแดงอ่อนนางผมหอมท้าวกำพร้าวฝ้ายน้อยบัวสม บัวฮองนางทองเป็นต้น

๕. วรรณกรรมเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านมีลักษณะเป็นนิทานก้อมมีขนาดสั้น (Short Story) เนื้อหาสาระเน้นตลกโปกฮาเสียดสีสังคมประกอบการละเล่นในเทศกาลสงกรานต์เทศกาลบุญเดือนหก เช็งบั้งไฟเซ็งลูกเขยแม่ยายเช่นนิทานหัวพ่อจ้งจ๊ะ (หลวงตาโลภา) หัวพ่อกับจัวน้อย (หลวงตากับเณร น้อย) หัวพ่อกับแม่ชี (หลวงตากับแม่ชี) หัวพ่อน้ำอ้อยพ่อเผ่ากับลูกเขย (พ่อตากับลูกเขย) ยากับลูก สะไ้หัวพ่อดุมอ (หลวงตาหมอดู) หัวพ่อหมอยาสุดลูกเป็นต้น

๖. วรรณกรรมเกี่ยวกับเรื่องปลื้มย่อยเช่นโตงโดยยาบเว้าคำสอยเซ็งนางแมวเพลงกล่อมลูก คำผญาภาพย์เว้าโคลงสาร (กลอนอ่าน) เช็งบั้งไฟสูตรขวัญเป็นต้น

ในบันดานิทานพื้นบ้านอีสาน ๖ ประเภทเหล่านี้จะเห็นว่า ๒ ประเภทสุดท้ายนอกจากเป็น นิทานก้อมแล้วส่วนหนึ่งยังเป็นนิทานตลกขบขันสรวลเสเฮฮาตลกโปกฮาชวนหัวหม่วนซื่นโฮแซว ครึกครื้นอุบลบ้านเฮาที่สำคัญคือเป็น "มุขปาฐะ" (มุข - ะ - ปาฐะ) การเล่าต่อปากกันมา ,ปากต่อ ปากสืบต่อกันมาไม่เป็นลายลักษณ์อักษรโดยที่สังคมยุคโบราณการจัดการศึกษาที่เป็นระบบยังไม่มี โดยเฉพาะจะมีบ้างก็เป็นการศึกษาเฉพาะสำนักหนึ่งและเรื่องใดเรื่องหนึ่งเช่นสำนักมูลกัจจายนะ จังหวัดอุบลราชธานีที่ได้เห็นเป็นสำนักสุดท้าย (๒๔๙๔) ที่วัดเสลารามบ้านบ่อหินหมู่ ๖ ตำบลไหล่ทุ่ง อำเภอดงการพิชผล จังหวัดอุบลราชธานี นักศึกษารุ่นสุดท้าย ๒ รูปคือ พระภิกษุสมพงศ์ ปสุโต และ

พระภิกษุบุญสาร ปุณณโกโร รูปแรกลาสิกขามีครอบครัวปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่ที่ บ้านไหล่ทุ่ง ตำบลไหล่ทุ่ง อำเภอดุสิต จังหวัดดุสิต อายุ ๘๑ ปีรูปที่สองก็ลาสิกขาเช่นกันและเสียชีวิตแล้ว ส่วนสำนักอื่นเช่นสำนักบ้านหนองหลัก อำเภอม่วงสามสิบ สำนักบ้านไผ่ใหญ่ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี และสำนักบูรพาภิรามบ้านขามป้อม ตำบลขามป้อม อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

สำนักเรียนดังกล่าวจัดการศึกษาแบบเฉพาะเรื่อง "มูลกัจจายนะหรือมูลกะจาย" สอนศิษย์แบบ "มุขปาฐะ" บอกกันปากต่อปากใช้วิธีการท่องบ่นสาธยายให้เกิดทักษะความทรงจำจนคล่องแคล่วผิดพลาดน้อยหรือพลั้งเผลอบ้างเช่นพระภิกษุสงฆ์ที่ทรงจำ นโม ตสส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส หรือท่านจำศีล ๕ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ได้ไม่ผิดพลาดและนางภิกษุณีจำศีล ๓๑๑ ได้แม่นยำหรือพระภิกษุสงฆ์จำบททำวัตรเช้า-เย็น บทสวดมนต์ต่างๆ ได้แม่นยำจนโบราณนิยมจดจำเวทมนต์เสน่ห์ยาแฝดได้มากมาย

จึงกล่าวได้ว่าการสอนการเรียนแบบมุขปาฐะแม้จะเป็นวิธีการสอนการเรียนที่มีมานานกว่า ๒ พันปีแต่ก็เป็นวิธีการสอนการเรียนที่ยังใช้กันอยู่และได้ผลดีเป็นที่ยอมรับในวงการจัดการศึกษาตลอดมาโดยเฉพาะการเรียนการสอนมูลกัจจายนะ นักศึกษาทุกคนต้องเรียนแบบมุขปาฐะ เริ่มด้วย นโม ตสส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส (๓ คาบ) และขึ้นสูตรว่า อตฺถ อภฺยสญฺญาโต (อัตฺถ อภฺยสญฺญาโต=เนื้อความรู้ได้ด้วยตัวอักษร)

๒.๑๐ ตัวอย่างวรรณกรรมไทย

วรรณกรรมไทยโดยทั่วไปแบ่งได้ ๕ ประเภท^๑

- ๑.วรรณกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา
- ๒.วรรณกรรมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์
- ๓.วรรณกรรมเกี่ยวกับปรัชญาธรรมและศีลธรรม
- ๔.วรรณกรรมเกี่ยวกับนิทานธรรม
- ๕.วรรณกรรมปลีกย่อยอื่นๆ

^๑วิช ปุณฺณโกทก, มรดกไทยอีสาน ฉบับสมบูรณ์, (บริษัทขอนแก่น คลังนาธรรม จำกัด, ๑๖๑/๖-๘ ถนนกลางเมือง จังหวัดขอนแก่น พ.ศ.๒๕๔๔).

๒.๑๐.๑ วรรณกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา (ตัวอย่าง)

๑) เวสสันดร (ลำพะเหวด) นับเนื่องในทศชาติคือพระเจ้า๑๐ชาติบำเพ็ญปรมัตถปารมี อันเป็นปารมีขั้นสูงสุดของพระโพธิสัตว์และเป็นชาติสุดท้ายก่อนตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็น ประพุทธเจ้าพระโพธิสัตว์ในจำนวนมหาศาลแต่ละพระองค์กว่าจะได้บรรลุถึงจุดสุดยอดของชีวิตคือ ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าจำนวนนับแสนนับล้านพระองค์แต่ละพระองค์ทนทุกข์ทรมานบำเพ็ญเพียร ภาวนานานนับเวลาเป็นอสงขัย

ปรากฏในบทสวดสัมพุทธะ^๑, บทที่มีพระพุทธเจ้าห้าแสนหมื่นสองพันยี่สิบแปดพระองค์ ,บทที่มีหนึ่งล้านสองหมื่นสี่พันห้าสิบบ้าพระองค์ ,บทที่มีสองล้านสี่หมื่นแปดพันร้อยเก้าพระองค์ จนกว่าจะบำเพ็ญปารมีครบ๑๐ทัศน์ (ประการ) ทัศนะแต่ละระดับคือระดับสามัญเรียกว่าปารมี , ระดับกลางเรียกว่าอุปปารมีและระดับอุกฤษ (สูงสุด) เรียกว่าปรมัตถปารมีจึงรวมเป็นปารมี๓๐ทัศน์ เรียกว่าสมมติสพารมี

การบำเพ็ญปารมี๓๐ทัศน์จัดเรียงตามลำดับที่บำเพ็ญในทศชาติแบบไทยพุทธเถรวาทดังนี้
พระเจ้า ๑๐ชาติคือ

- ๑ .พระเทมีย์บำเพ็ญเนกขัมมคือการออกบวช
- ๒ .พระมหาชนกบำเพ็ญวิริยะคือความเพียร
- ๓ .พระสุวรรณสามบำเพ็ญเมตตาคือความรักใคร่ปรารถนาดี
- ๔ .พระเนมิราชบำเพ็ญอธิฐานคือความตั้งใจมั่นเด็ดเดี่ยว
- ๕ .พระมหาโศกบำเพ็ญปัญญาคือความรอบรู้หยั่งรู้เหตุผล
- ๖ .พระกัณฐกบำเพ็ญคือศีลการรักษากายวาจาให้เรียบร้อย
- ๗ .พระจันทกุมารบำเพ็ญขันติคือความอดทน
- ๘ .พระนารทบำเพ็ญอุเบกขาคือความวางใจเป็นกลาง
- ๙.พระวิรุทธะบำเพ็ญสัจจะคือความจริงพูดจริงทำจริงจริงใจ
- ๑๐.พระเวสสันดรบำเพ็ญทานคือการให้การเสียสละไม่หวังสิ่งตอบแทน

เป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งในจำนวน๑๐เรื่องเรียกว่าทศ ชาติหรือพระเจ้า๑๐ชาติต้นฉบับเขียนเป็นภาษาบาลีเป็นคำประพันธ์เรียกว่าคาถา๑ ,๐๐๐แพร่หลาย เข้ามาสู่สังคมไทยสมัยสุโขทัยและแพร่สู่อาณาจักรล้านช้าง (ประเทศลาวหรือสาธารณรัฐ

^๑พระราชนิพนธ์, วัดประยูรวงศาวาส, ชุมชุมสวดมนต์ฉบับหลวงแปล (พ.ศ. ๒๔๙๘), หน้า ๔๐ – ๔๒.

^๒พระราชนิพนธ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพฯ, ๒๕๒๘), หน้า ๒๘๔-๒๘๕.

ประชานิธิปไตยประชานิธิ) ต้นฉบับที่เป็นอักษรธรรมอีสานมีหลายสำนวนหลายฉบับหลายวัด^๑
 อย่างไรก็ตามชาวพุทธไทยอุบลราชธานีก็ยังคงเรียกว่าเทศน์มหาชาติ หรือเทศน์ผะเหวดและเทศน์
 คาถาพันเนื้อเรื่องเน้นการเสียสละแบ่งปันให้ทานมี ๑๓ กัณฑ์ดังนี้

๑.กัณฑ์ทศพร มี ๑๙ พระคาถา เน้นพร ๑๐ ประการ

กล่าวถึงสาเหตุที่มาของเรื่องเวสสันดรชาดกเล่าเรื่องอดีตของนางผุสดีพระอินทร์ประทานพร๑๐
 ประการก่อนจุติจากสวรรค์ทศพรได้แก่

- ๑.ขอให้ชื่อว่าผุสดี (ผิวนพรรณนุ่มนวล)
- ๒.ขอให้ดวงตาดำสนิทเหมือนตาเนื้อทราย
- ๓.ขอให้ผมขลิ้วเขียว (ดำ) สนิทเหมือนขนคอนกยูง
- ๔.ขอให้เปี่ยมเหลือของพระเจ้าสีฟ้าราช
- ๕.ขอให้ได้ลูกชายผู้ทรงเกียรติและมีศรัทธาในการบุญกุศล
- ๖.ขอให้ครรภ์มีลักษณะคล้ายคันธนูอย่าให้สั้นไม่ยาว
- ๗.ขอให้ผิวนิเวศวรรณะเยี่ยงงาม
- ๘.ขออย่าให้นมหย่อนยาน
- ๙.ขออย่าให้ผมหงอกขาว
- ๑๐.ขอให้มีความปลอดปล่อยนักโทษประหารชีวิต

๒.กัณฑ์หิมพาน มี ๑๓๔ พระคาถา เน้นเรื่องป่าหิมพานต์

กล่าวถึงการปฏิสนธิของนางผุสดีและกำเนิดพระเวสสันดรพระเวสสันดรให้ทานช้างมิ่ง
 เมืองแก่พราหมณ์๘คนและพระราชทานทรัพย์จนหมดเกลี้ยงจึงถูกชาวเมืองสีพีขับออกจากเมืองไปสู่
 ป่าหิมพานต์คือป่าเทือกเขาหิมาลัยประเทศอินเดียสละความเป็นรัชทายาทบ่งบอกถึงระบบการ
 ปกครองแบบประชานิธิปไตยประชาชนเป็นใหญ่นานกว่า๒พันปี

๓.กัณฑ์ทานกัณฑ์ มี ๑๐๙ พระคาถา เน้นสัตตสตกมหาทาน

กล่าวถึงพระนางผุสดีทูลขอโทษแทนพระเวสสันดรผู้เป็นโอรสพรรณนาถึงการให้ทานของ
 ๗อย่างละ๗๐๐ชนิดเรียกว่าสัตตสตกมหาทานอันได้แก่การบริจาคช้างม้ารถสत्रीโคนมทาสชายทาส
 หญิงแต่ละอย่างแต่ละชนิดล้วนตกแต่งด้วยของมีค่าล้ำเลิศด้วยความบริบูรณ์สิ่งละ๗๐๐จึงเรียกว่าสัตต
 สตกมหาทานพระเวสสันดรทูลลาพระเจ้าสีฟ้าพระนางผุสดีนางมะที่รำพึงถึงความเป็นหญิงหม้ายจบลง
 ด้วยพระเวสสันดรอำลาพระนครรำพึงรำพันถึงปราสาทราชมนเฑียรที่เคยเสวยสุข

^๑ อรรถาธิบายเชิงจินตนาการ ,โสรัจ นามอ่อน,โครงการศึกษา รวบรวมและจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือใบ
 ลาน จังหวัดอุบลราชธานี , มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ .ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๔ สํารวจพบว่า ลำนำมหาชาติ หรือ
 เวสสันดรชาดก มีแทบทุกวัดกว่า ๒๕๐ ลำ (ฉบับ).

๔.กัณฑ์วันพะเหวด (วนประเวศน์) มี ๕๗ พระคาถา เน้นการบำเพ็ญพรต

กล่าวถึงสี่กัษัตริย์คือพระเวสสันดรพระนางมะที่กัณหาकुमारีและชาลิกุมารเสด็จออกจากกรุงเชตุตรถึงกรุงมาตุลนครพระยาเจตราชทูลบอกเส้นทางไปเขาวงกตและพรรณนาภูเขาป่าไม้ในป่าหิมพานต์และการบำเพ็ญพรตตามแบบสันยาสีของ๔กัษัตริย์หัวใจสำคัญคือการเดินป่าพรรณนาหมู่คนหมู่มิได้ตามเส้นทางที่ดำเนินผ่านมีธรรมชาติอันสวยงามสดงดงามตระการตาวันประเวศน์แปลว่าเข้าไปในป่า

๕.กัณฑ์ชูชก มี ๗๙ พระคาถา เน้นชูชกบุรุษโทษ๑๘ประการ

กล่าวถึงชูชกพราหมณ์แก่อาศัยขอทานไปทวงคืนเงินและสิ่งของที่ตนเองขอได้แล้วนำฝากเพื่อนสนิทแต่เพื่อนนำไปใช้จ่ายจนหมดเพื่อนยกลูกสาวคือนางอมิตตาให้เป็นภรรยาแทนสิ่งของเงินทองนางอมิตตาเป็นคนซื่อสัตย์กตัญญูอยู่ปรนนิบัติชูชกดีเป็นอย่างยิ่งนางพราหมณ์เพื่อนบ้านอิจฉารุมตั่วว่าภรรยาสาวของชูชกทำร้ายร่างกายนางอมิตตาห้ามมิให้ปรนนิบัติเช่นนั้นให้ทำตัวสบายเหมือนพวกตนเดือดร้อนถึงชูชกต้องเดินทางไปขอกัณหาชาลิมาเป็นทาสจบลงที่ชูชกจากบ้านเดินทางไปพบพรานเจตบุตร

ชูชกเป็นคนที่น่ารังเกียจมีบุรุษโทษ๑๘^๑ ประการหน้าตาน่ารังเกียจอาศัยขอทานนางอมิตตา ก็ไม่ควรเอาอย่างเพราะสร้างปัญหาหนักอกชูชกเดินไปหลงทางและไปตายเอาดาบหน้าตัวเองก็เป็นหม้ายเน้นตัวชูชกเป็นสำคัญจึงชื่อว่ากัณฑ์ชูชก

๖.กัณฑ์จุลพน มี ๓๕ พระคาถา พรรณนาถึงป่าเล็กป่าน้อย

พรานเจตบุตรและสุนัขไล่เนื้อจะกัดเอาชูชกวิ่งหนีเอาตัวรอดขึ้นไปอยู่บนคาคบต้นไม้ใหญ่พรานเจตบุตรจะใช้หน้าไม้อาวุธประจำตัวยิงจึงถูกชูชกหลอกโดยการบอกสัมพันนายพรานเจตบุตรพร้อมทั้งยกบังปลาร้า (กระบอกไม้ไผ่บรรจุปลาร้า) ขึ้นว่าอย่าทำร้ายฉันฉันเป็นราชทูตของพระเจ้าสีพันนี่คือกระบอกพระราชสาส์นพรานเจตบุตรหลงกลเชื่อชูชกเขาจึงรอดชีวิตไปได้นายพรานเจตบุตรยังเลี้ยงข้าวและบอกทางไปสู่เขาวงกตที่อาศรมบทศาลาพระเวสสันดรพร้อมนางมัทรีและกัณหาชาลิพักอาศัยอยู่

๗.กัณฑ์มหาพน มี ๘๐ พระคาถา

เน้นการพรรณนาป่าใหญ่ตามเส้นทางที่ชูชกหลงมี๘๐พระคาถาเน้นอัจจุตฤษีเลื่อมใสพรรณนาป่าใหญ่กล่าวถึงชูชกเข้าไปกราบอัจจุตฤษีลงให้ท่านฤษีเลื่อมใสได้รับการต้อนรับปฏิสันถารจากท่านอัจจุตฤษี ด้วยขานนิยะโกชนียะแล้วถามเส้นทางไปเขาวงกตท่านฤษี ได้พรรณนาความงามตามธรรมชาติในป่าใหญ่แล้วชี้บอกทางไปสู่เขาวงกตให้ชูชกหัวใจของเรื่องอยู่ที่การพรรณนาป่าไม้ภูเขานกสัตว์นานาชนิดอย่างน่าหลงใหลยิ่งนักกัณฑ์นี้จึงได้ชื่อว่ามหาพนแปลว่าป่าใหญ่

^๑ลูกส. ธรรมภักดี, *คลังปรีดีธรรม ฉบับสมบูรณ์*, (สำนักพิมพ์ ลูก ส. ธรรมภักดี กรุงเทพฯ), หน้า ๕๔๘ – ๕๔๙.

๘.กัณฑ์กุมาร มี ๑๐๑ พระคาถา

เน้นสองกัณหาชาลีกล่าวถึงชุกเดินทางไปถึงเขาวงกตและเข้าเฝ้าพระเวสสันดรทูลขอ
สองกุมารพระเวสสันดรตีราคาสองกุมารแล้วยกให้ชุก พระเวสสันดรปริเวทนาการและกัณหาชาลีสั่ง
ความถึงแม่มีทรีสองกัณหาชาลีแอบฟังรู้ว่าพระเวสสันดรจะมอบตัวเองให้ชุกจึงรีบหนีไปหลบซ่อนตัว
ในสระโบกขรณีครั้งนั้นจะเดินทางตรงลงสระก็กลัวว่าพระราชบิดาจะทราบว่ายู่ในสระเพราะเห็น
รอยเท้าเดินลงจึงเดินถอยหลังลงสระเมื่อพระเวสสันดรตามหาพบรอยเท้าก็รู้ว่าอยู่ในสระน้ำเพราะ
สังเกตเห็นพื้นบริเวณที่พบรอยสองกุมารไม่มีรอยเปียกน้ำเลยสองกุมารได้รับคำอ้อนวอนและคำชี้แจง
เหตุผลจากพระบิดาแล้วทั้งสองก็เข้าใจเหตุผลและยินยอมกัณฑ์นี้จึงได้ชื่อว่ากัณฑ์กุมาร

๙.กัณฑ์มะที (มัทรี) มี ๙๐ พระคาถา

เน้นห้วงอกความเป็นแม่กล่าวถึงพระนางมะทีเดินทางเข้าป่าเที่ยวหาเก็บผลไม้และห่มน
เพื่อเป็นอาหารจันทน์และเพลขากลับถูกราชสีห์เสียดสิ่งขวางทางเดินกว่าจะกลับถึงอาศรมก็ค่ำมืดไม่
พบลูกทั้งสองซำยังถูกพระเวสสันดรตัดพ้อต่อว่าไปคบชู้ผู้ชายอื่นทรงพิลาบถึงลูกรักจบลงที่พระนางมะ
ทีสลบไปหัวใจของเรื่องอยู่ที่ห้วงอกของความเป็นแม่เมื่อลูกรักทั้งสองหายไปแถมยังถูกพระเวสสันดรตัด
พ้อต่อว่าอีกหัวใจของแม่จึงเสมือนแตกแหลกสลายกัณฑ์นี้จึงได้ชื่อว่ากัณฑ์มะที

๑๐.กัณฑ์สักกะบัน (สักบรรพ) มี ๔๓ พระคาถา

เน้นที่พระอินทร์รับนางมะทีเป็นทานจากพระเวสสันดรแล้วก็ถวายคืนและได้ประทานพร
แต่พระเวสสันดร หัวใจเรื่องอยู่ที่พระอินทร์ จึงเรียกกัณฑ์นี้ว่าสักบรรพตอนว่าด้วยพระอินทร์ ประทาน
พร ๘ ประการได้แก่

- ๑.ขอให้พระเจ้าสีพีทรงอภัยโทษและเสด็จมาเชิญให้เสด็จกลับพระนครดั้งเดิม
- ๒.ขอให้ธรรมเป็นอำนาจและสามารถปลดปล่อยนักโทษประหารให้รอดพ้นความตาย
- ๓.ขอให้เป็นที่รักใคร่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้ความผาสุกแก่ทุกคนทุกเพศทุกวัยโดยถ้วนหน้า
- ๔.อย่าให้ลู่อำนาจแก่สติให้ยินดีเฉพาะภรรยาของตน
- ๕.ขอให้มียาอายุมันขวัญยืนมีบุตรสืบตระกูลให้ได้ปกครองอาณาประชาราษฎร์โดยถือธรรม

คืออำนาจ

- ๖.ขอให้รักษาहारอันเป็นทิพย์จงเกิดมีอย่างอุดมสมบูรณ์

๗.ขอให้สิ่งที่ได้บริจาคไปแล้วจงอย่าหมดไปจงบริสุทธิ์ใน๓กาลคือก่อนให้กำลังให้และให้
แล้วไม่เดือดร้อนในกาลใดๆ

๘.เมื่อทิวศตจากโลกมนุษย์แล้วขอให้ไปบังเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิตพิภพถ้ากลับมาในโลก
มนุษย์อีกขอให้สำเร็จพระสัมพัญญุตญาณในชาตินั้นแล้วไม่เกิดอีกต่อไป

๑๑.กัณฑ์มหาราช (กัณฑ์มหาราช) มี ๖๙ พระคาถา

เน้นพระเจ้ากรุงสุโขทัยกล่าวถึงชูชกพากันหาขาลีเดินทางเข้ามาถึงเมืองสีพีพระเจ้าสีพีราชถามไถ่ได้ความว่าชูชกขอมาเป็นทาสพญาบรมศรีสุโขทัยทรงไถ่ถอนตัวสองนัดดาให้เป็นไทด้วยข้าวของเงินทองสองพันตำลึง^๑ แล้วทรงเลี้ยงชูชกด้วยอาหารคาวหวานอย่างอุดมสมบูรณ์ชูชกไม่รู้ประมาณในการบริโภคกินเกินประมาณจนท้องแตกตาย^๒ และทรงจัดงานฉลองสมโภชน์หลานทั้งสองแล้วทรงให้จัดพลพลโยธาเสนา๔เหล่าคือเสนาเจ้าช้างม้ารถบทธจ (เดินเท้า) เตรียมเดินทางไปอัญเชิญพระเวสสันดรและนางมะทีเสด็จกลับพระนครเสวยราชย์เป็นเจ้าเหล่าสองหนหัวใจสำคัญของกัณฑ์นี้อยู่ตรงที่พระเจ้าสุโขทัยไถ่ถอนหลานเลี้ยงพราหมณ์จนท้องแตกตายและจัดพิธีสู่ขวัญบายศรีสมโภชน์กัณฑ์ขาลีจึงเรียกกัณฑ์มหาราช

๑๒.กัณฑ์ฉกษัตริย์ (หรือสักกติ) มี ๓๖ พระคาถา

เน้นกษัตริย์ทั้งหกกล่าวถึงขบวนสี่พลเสนา๔เหล่าเดินทางจากเมืองพิชัยเขตตรนครมุ่งหน้าเข้าสู่เขาวงกตที่ทรงบำเพ็ญพรตของพระเวสสันดรและพระนางมะทีกษัตริย์ทั้ง๖พระองค์พบกันด้วยความปิติยินดีถึงสลบไสลเกิดอัศจรรย์ฝนโบกขรพรรษตกลงมา^๓ ทุกพระองค์จึงทรงพินแล้วทูลเชิญพระเวสสันดรและพระนางมะทีเสด็จกลับพระนครสีพีหัวใจสำคัญของเรื่องอยู่ที่กษัตริย์๖พระองค์คือพระเจ้าสีพีราชพระนางผุสดีพระเวสสันดรพระนางมะทีพระกัณหากุมาริพระชาลิกุมารเมื่อ๖กษัตริย์พบกันเกิดอัศจรรย์บันดาลฝนโบกขรพรรษให้ตกลงมาฝนโบกขรพรรษครั้งนี้พระพุทธเจ้าทรงปรารภถึงแล้วถึงเล่าเรื่องพระเวสสันดรให้พระภิกษุสงฆ์ที่ตามเสด็จฟังสืบมาถึงปัจจุบันกาลดั่งนั้นกัณฑ์นี้จึงเรียกว่าฉกษัตริย์หรือสักกติ

๑๓.กัณฑ์นครกัณฑ์ มี ๔๘ พระคาถา

เน้นพระเวสสันดรกลับมาครองเมืองเป็นครั้งที่สองกล่าวถึงพระเวสสันดรอำลาอาศรมบทสถานที่ทรงบำเพ็ญพรตสถานสงสนานป่าดงพงไพรสรรพสัตว์นานาชนิดทรงรับเชิญจากชาวเมืองสีพีรับเครื่องทรงกษัตริย์จากพระเจ้ากรุงสีพีแล้วเสด็จกลับไปครองกรุงเขตตรนครด้วยขบวนโยธาเสนาอำมาตย์ราชบริพารเสนาเจ้าช้างเจ้าม้าเจ้ารถบทธจ (เดินเท้า) อย่างสมพระเกียรติอย่างไม่เคยมีมาก่อนในวรรณกรรมเรื่องใดเพราะพระเวสสันดรได้ขึ้นเสวยราชย์เป็นพระเจ้าแผ่นดิน๒ครั้งปรากฏในข้อความคำเชิญพระเวสสันดร (พระเหวด) เข้าเมืองว่า "เชิญพระเมื่อเป็นเจ้าครองนครดั่งเก่าเป็นท้าว

^๑ตามมาตราเงินไทยโบราณ หนึ่งตำลึงมีค่าเท่าสี่บาทเงินไทยปัจจุบัน = ๑๒ สตางค์ครึ่งหรือ ๒ เฟื้อง เป็น ๑ สลึง, ๔ สลึงหรือ ๑๐๐ สตางค์ เป็น ๑ บาท ๔ บาทเป็น ๑ ตำลึง ๒๐ ตำลึง เป็น ๑ ชั่ง ๘๐ ชั่ง เป็น ๑ หาบ, มีคำพังเพยว่า " อักลูก ๑๐ นาน อักหลาน ๑๐ ชั่ง

^๒มีคำพังเพยอีสานว่า "กินหลายท้องแตก แบกหลายหลังหัก"

^๓น้ำฝน ฝนตุน้ำตกลงมาบนใบบัว ฝนชนิดนี้ ท่านที่กล่าวไว้ว่า ใครอยากจะให้เปียก จึงเปียก ถ้าใครไม่อยากจะให้เปียก ก็ไม่เปียก เหมือนน้ำตกลงบนใบบัว (บาลี โปกขร ว่า ใบบัว สันสกฤต วรช ว่า ฝน)

เหล่าสองที่สักกะตีกี่เสด็จบรมมหาราชวังท่อนี้..^๑ หัวใจกัณฑ์สุดท้ายอยู่ตรงที่การเชิญพระเวสสันดรและนางมัทรีกลับเข้าเมืองทั้งสองพระองค์ขึ้นครองราชย์เป็นวาระที่สองตลอดพระชนม์

การเชิญพระเวศ (พระเวศ) เข้าเมืองกลายเป็นประเพณีนิยมของชาวพุทธในภาคอีสานมาช้านานปัจจุบันนี้ยังจัดอย่างเอกราชครั้งหนึ่งโดยทั่วไป (แต่ที่จัดได้พิเศษก็เคยมีวัดทุ่งศรีเมืองอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานีจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี)

ประมวลชาดกส่วนท้ายสุดของเวสสันดรชาดกจะเป็นการประมวลเรื่องราวในชาดกบอกให้ทราบว่าตัวละครที่ปรากฏชื่อแสดงบทบาทในเรื่องกลับชาติมาเกิดใหม่คือใครบ้างดังนี้ : พราหมณ์ชุกคือพระเวททัตเถระนางอมิตตาคือนางกัญจมาณวิกาพราณเจตบุตรคือฉันทะอำมาตย์อัชฌัตฤๅษีคือพระสารีบุตรเถระวิสุทธเทพบุตรคือพระโมคคัลลาเถระพระอินทร์คือพระอนุรุธเถระพระเจ้าสีหิคือพระเจ้าสุทโธทนะพระนางมุสสีคือพระนางสิริมหามายาพระนางมะทีคือพระนางพิมพาพระชาลิกุมารคือพระราหุลกุมารพระนางกัณหาการุณีคือนางอุบลวรรณาเถรีโยธาหาญคือพุทธบริษัทสี่พระเวสสันดร (ในกาลครั้งนั้นบัดนี้) คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

๒) ท้าววรจิตหรือนกรจกน้อย

เป็นเรื่องหนึ่งที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระเจ้าห้าร้อยชาติวรรณกรรมเรื่องท้าววรจิตนี้นอกจากเหนือจากภาคอีสานแล้วยังมีปรากฏอยู่ในภูมิภาคอื่นด้วยดังเนื้อเรื่องย่อต่อไปนี้

กาลครั้งหนึ่งนกรจกผัวเมียคู่หนึ่งพร้อมลูกน้อย๒ตัวอาศัยทำไร่อยู่ ณ หนองกุญชร พ่อนกทำหน้าที่ออกหาอาหารมาเลี้ยงครอบครัวส่วนแม่นกอยู่เฝ้าดูแลลูกนกในรังวันหนึ่งพ่อนกออกหาเหยื่อตามดอกลำดวนจึงถูกดอกลำดวนใหญ่ชนิดหนึ่งหุบรัดเอาไว้ออกมาไม่ได้จึงไม่สามารถกลับรังได้ในวันนั้น กระทั่งรุ่งเช้าของวันใหม่ดอกลำดวนรับอากาศเย็นและน้ำค้างจวนรุ่งอรุณจึงแย้มใบไขกอบานอีกจึงสามารถออกมาได้และกลับรังแม่นกโกรธมากเกิดการทะเลาะเบาะแว้งกันขึ้นเพราะความหิวและหึงหวงคำพูดลูกหลานมาถึงพ่อฤๅษีกระเทยทั้งว่าท่านฤๅษีเป็นคนบาปเพราะไม่ได้แต่งงานจึงไม่มีบุตรชายสืบสกุลตามคติความเชื่อของชาวอินเดียโบราณว่าหญิงชายที่ไม่แต่งงานพระเจ้าไม่รับขึ้นสวรรค์และหนักยิ่งไปอีกว่าชายที่แต่งงานแล้วถ้าไม่มีบุตร " ลูกชาย " สืบสกุลก็ยังตกนรกขุม " บุตร " อยู่ดีส่วนชาวจีนโบราณถือว่า " หญิง " เท่านั้น^๒ ที่ไม่แต่งงานพระเจ้าไม่รับขึ้นสวรรค์ผลกระทบด้านสังคมในปัจจุบันประเทศจีนและอินเดียมีประชากรมากกว่าพันล้านคนประเทศอินเดียประเพณีแต่งงานหญิงเสียค่าสินสอดทองหมั้นและค่าใช้จ่ายทุกอย่างส่วนประเพณีจีนฝ่ายหญิงแสวงหาคู่แต่งงานทั้งอินเดียและจีนตรงข้ามกับประเพณีไทยโดยสิ้นเชิง

พ่อนกสาบานกับแม่นกว่าถ้านอกใจรกรายขอให้เป็น " บาบใหญ่ตัวโตเท่าฤๅษี " ท่านฤๅษีโกรธมากในตอนแรกแต่เมื่อพิจารณาอย่างถ่องแท้ตามคติโบราณของชาวอินเดียและจีนแล้วจึงเห็น

^๑ ไสริจ นามอ่อน ปรีวรตจาก ต้นฉบับจากวัดพลแพน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี.

^๒ ความเชื่อเก่าเล่าต่อกันมาเป็น " มุขปาฐะ ".

ด้วยและตัดหนดคราออกพร้อมรังนกบอกให้ทำรังอาศัยอยู่ที่ป่าเลา (ป่าเขมป่าเลา) แล้วพ่อฤๅษี
จึงลาศีลสิกข์ออกไปเป็นฆราวาสมีครอบครัวมีลูกหญิงชายจะได้ขึ้นสวรรค์พ้นนรกขุมปุตตะเสียที่

ตกหน้าแล้งเกิดไฟไหม้ป่าลูกกลามมาถึงรังแม่นกและพ่อนกจึงสัญญากันว่า " จะขอตาย
พร้อมกันในรังกับลูกๆ " ครั้นไฟไหม้มาถึงจริงๆพ่อนกทำผิดสัญญาบินออกจากรังส่วนแม่นกตั้งจิตอธิ
ฐานใจแน่วแน่ว่า " เกิดชาติหน้าขอให้เป็นคนพ้นจากกำเนิดเดียรัจฉาน (สัตว์) จะไม่ขอพูดกับผู้ชาย
อีก " แม่นกถูกไฟครอกตายคารังพร้อมลูกๆฝ่ายพ่อนกแม้จะบินออกจากรังแต่ก็ไม่สามารถบินผ่าน
เปลวไฟอันโหมกระหน่ำอย่างแรงไปได้ถูกไฟป่าไหม้ตายเช่นกันและก่อนจะขาดใจตั้งสัจจะอธิฐานว่า "
เกิดชาติหน้าขอให้เป็นคนพ้นจากกำเนิดสัตว์จะขอพูดกับผู้หญิงตลอดไป "

คำสัตย์อธิฐานเป็นจริงในภพชาตินี้จากนั้นพ่อนกได้เกิดเป็นเจ้าชายชื่อ " ท้าววรจิต " ส่วน
แม่นกก็ได้เกิดเป็นเจ้าหญิงชื่อ " จันทะจอน " พระนางจันทะจอนเจ้าสาวแสนสวยก็ไม่เคยออกปากพูด
กับชายใดแม้แต่พระราชบิดาทำให้พระราชบิดาเป็นทุกข์มากถึงกับประกาศหาชายที่สามารถทำให้เจ้า
หญิงจันทะจอนพูดด้วยจะยกให้และอภิเษกสมรสให้ครองเมืองแทนพระองค์จนกระทั่งต่อมาท้าววรจิต
ระลึกความหลังแต่ชาติปางก่อนได้จึงเดินป่าไปเรียนวิชา " ถอดจิต " กับฤๅษี สำเร็จวิทยาอาคมแล้วจึง
เดินทางกลับบ้านขออนุญาตกับพระราชบิดามารดาเดินทางไปพบพระนางจันทะจอนพูดด้วยกับ
ประตู่วังบันไดประสาธน์เหมือนพูดคุยกับคนโดยเฉพาะพูดคุยกับหมอนอิงที่พระนางจันทะจอนใช้พิงอยู่
ขณะนั้นถึงกับพระนางจันทะจอนแปลกพระทัยว่าแต่ไหนแต่ไรมาหมอนอิงใบนี้ไม่เคยพูดจาปราศรัย
อะไรกับใครๆแต่วันเวลานี้ทำไมจึงพูดคุยกับเจ้าชายวรจิตถึงเรื่องในอดีตครั้งเป็นนกกระจอกหมอน
ขอให้ท้าววรจิตเล่านิทานเรื่องนกกระจอกผัวเมียคู่หนึ่งทำรังที่หนองคราฤๅษี เกิดทะเลาะวิวาทกัน
กระทบเทียบเปรี้ยบเปรยพ่อฤๅษีในที่สุดพระนางจันทะจอนก็รู้ว่าท้าววรจิตคือนกกระจอกที่เป็นผัวตน
ในครั้งกระโน้นจึงต่อว่าท้าววรจิตเพราะเล่านิทานไม่ตรงกับความจริงในชาติที่เกิดเป็นกระจอกสองผัว
เมีย

เจ้าเมืองพอพระทัยที่เห็นเจ้าสาวพูดกับท้าววรจิตซึ่งเป็นเจ้าชายหนุ่มรูปงามจากต่างเมือง
จึงมีรับสั่งให้อภิเษกสมรสท้าววรจิตกับเจ้าหญิงจันทะจอนให้ครองเมืองแทนพระองค์ปกครองเมือง
ด้วยทศพิธราชธรรมอย่างสุกเกษมสำราญในบั้นปลายชีวิตพระเจ้าวรจิตได้สละราชสมบัติออกผนวช
แบบสันยาสีคตินิยมของคนอินเดียบำเพ็ญบารมีตามแบบฉบับของพระโพธิสัตว์จนสิ้นอายุขัยแม้พ่อ
ฤๅษีก็สละฆราวาสออกบวชบำเพ็ญสมณะธรรมจนได้บรรลุโมกขธรรมเบื้องต้นเมื่อสิ้นอายุขัยได้ไปเกิด
เป็นเทพบุตรในสวรรค์^๑

^๑โสรัจ นามอ่อน, โครงการปริวรรตหนังสือใบลานสืบสานวัฒนธรรมจากอักษรธรรมมรดกอีสานเป็น
อักษรไทย, เรื่องนกจกน้อย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี เอกสารวิชาการ
ลำดับที่ ๕/๒๕๕๔ หน้า ๔๒ และหน้า ๔๘, หนังสือผูกใบลาน ผูก ๓.

๒.๑๐.๒ วรรณกรรมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ (ตัวอย่าง)

๑)พื้นเวียง (พื้นเมืองหรือประวัติเมือง)

วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นการจัดบันทึกเรื่องราวที่เป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือประวัติพื้นบ้านมีเนื้อหาสาระแนวคิดและข้อเท็จจริงที่สร้างความขัดแย้งกันระหว่างผู้ปกครองฝ่ายกรุงเทพฯกับฝ่ายใต้ปกครองในท้องถิ่นจึงกลายเป็นคู่มือกันโดยอ้อม

เนื้อหาสาระเรื่องการต่อสู้ระหว่างเจ้าอนุวงศ์ประเทศลาวเกิดขึ้นสมัยรัชกาลที่๓แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เริ่มด้วยอ้ายสาเกียดโง้งต่อต้านอำนาจรัฐในตอนปลายรัชกาลที่๒และจบลงสมัยรัชกาลที่๓ตอนไทรบกับญวนเหตุการณ์ทั้งหมดเป็นการบันทึกลงในหนังสือใบลานโดยชาวอีสานคนพื้นบ้านจากการรับรู้ได้เห็นได้รับฟังจากการบอกเล่าจึงขาดข้อมูลที่ชัดเจนบ้างในบางกรณี

วรรณกรรมเรื่องนี้ชาวไทยอีสานให้ความสนใจมากเป็นพิเศษจึงมีการคัดลอกต่อกันอย่างแพร่หลายในเวลาต่อมาส่วนต้นฉบับที่เขียนบันทึกลงในหนังสือผูกใบลานด้วยอักษรธรรมอีสาน (ไตรธรรม ,อักษรธรรม) และอักษรไทยน้อยบ้างมีต้นฉบับหลายชื่อแต่เรื่องเดียวกันดังที่ศูนย์ประสานงานการพระพุทธศาสนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดอุบลราชธานีได้สำรวจวรรณคดีลุ่มน้ำโขงชั้นบัญชีไว้แต่ได้ถูกยืมไปเพื่อการศึกษาค้นคว้าที่วัดนาควิชัยจังหวัดมหาสารคามนั้นเองอาจหายสาบสูญก็เป็นได้ทางศูนย์ประสานงานการศึกษาพระพุทธศาสนาจะได้ติดตามและประสานงานต่อไป การสำรวจวรรณกรรมกลุ่มน้ำโขงชั้นบัญชีไว้เมื่อปีพ .ศ.๒๕๑๖ซึ่งมีต้นฉบับมีหลายชื่อเช่นนิทาน,พื้น, เวียงจันทร์พื้นเมืองเวียงจันทร์มีต้นฉบับอยู่ในหลายวัดต่างๆดังนี้ (ตามหนังสือวรรณกรรมอีสานของ ธวัช ปุณโณทก)

- ๑.วัดทุ่งสันติ บ้านพะลาน ตำบลพะลาน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี
- ๒.วัดบ้านปากแซง (หลวงพ่อโตปากแซง) บ้านปากแซง อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี
- ๓.วัดบ้านบุตร ตำบลนาคำใหญ่ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
- ๔.วัดสงเปือย บ้านสงเปือย ตำบลสงเปือย อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร
- ๕.วัดศรีสะอาด ตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม
- ๖.วัดสระแก้ว ตำบลท่าบ่อ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
- ๗.วัดดอนแก้วเชียงดา ตำบลสร้างคอม อำเภอนากลาง จังหวัดอุดรธานี

วรรณกรรมเรื่องนี้มีหลายชื่ออาจเป็นได้ว่าคนประพันธ์คนเดียวกันแต่คนถ่ายทอดมีหลายคนจึงเพิ่มชื่อส่วนเนื้อหาสาระที่สำคัญเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจะมีเพี้ยนไปบ้างก็เพียงถ้อยคำสำนวนโวหารของผู้คัดลอกผู้ถ่ายทอดเท่านั้นได้เทียบสอบดูแล้วเนื้อหาสาระที่สำคัญลงกันได้

ผู้ประพันธ์ผูกเป็นบทประพันธ์ที่นิยมกันที่สุดในยุคนั้นคือกลอนลำนอกจากหมอลำกลอนจะนำไปลำเป็นอาชีพรแล้วยังนิยมนำไปอ่านในงานชุมนุมต่างๆสู่กันฟังอย่างตั้งใจและสนุกสนาน

เพลิดเพลินจดจำนำไปเล่าต่อเป็นเรื่องปลุกใจและปลอบใจในงานงันเฮือน ๑๑ ดีปลุกเร้าให้ผู้มาชุมนุมสนใจเหตุการณ์บ้านเมืองและผู้บันทึกเรื่องคงเป็นปราชญ์ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นและสนใจเหตุบ้านการเมืองเป็นอย่างดี

วรรณกรรมพื้นเวียงจันทน์ได้แบ่งเนื้อหาไว้เป็นตอนๆเช่นเมื่อจบเหตุการณ์ตอนหนึ่งๆ มักจะมีคำบอกไว้ชัดเจนว่า " โยติกาบ้านเวียงจันทน์ไว้ตอนหนึ่งคราวหน้าพุ้นยังลิกกว้างกว่าหลัง " เป็นตั้งแต่ละตอนก็ได้กำหนดลำดับเหตุการณ์ไปด้วย^{๒๓} ดังนี้

๑. ตอนที่ ๑ เรื่องกบฏอ้ายสาเกียดโง้งเริ่มจากการขึ้นครองราชย์ครองเมืองเวียงจันทน์ของเจ้าอนุวงศ์จนถึงเจ้าอนุวงศ์ทูลขอให้โอรสของตนได้ครองเมืองจำปาสัก

๒. ตอนที่ ๒ เรื่องสาเหตุที่เจ้าอนุวงศ์คิดก่อการเริ่มจากการกล่าวถึงพระยาพรหมภักดีกราบทูลให้มีการสักเลข (เครื่องหมาย) คนหัวเมืองอีสานไปจนถึงเหตุการณ์ที่เจ้าอนุวงศ์วางแผนยกทัพเข้ายึดลุ่มแม่น้ำมูลเมืองกาฬสินธุ์เมืองนครพนมและเมืองโคราช

๓. ตอนที่ ๓ เรื่องเจ้าอนุวงศ์เข้ายึดหัวเมืองอีสานเริ่มจากการกล่าวถึงพระไกรเจ้าเมืองพูชาขันอาสาจับพระยาพรหมภักดีไปจนถึงตอนที่ทัพพระยาบัพพาวดีเข้าตีเมืองจำปาสัก

๔. ตอนที่ ๔ เรื่องทัพพระยาบัพพาวดีปราบกลุ่มก่อการเวียงจันทน์จับเจ้าอนุวงศ์ได้เริ่มจากเจ้าอนุราชเวียงจันทน์เข้าสวามิภักดิ์ทัพของพระยาบัพพาวดีไปจนถึงการส่งตัวเจ้าอนุวงศ์เข้ากรุงเทพฯ

๕. ตอนที่ ๕ เรื่องการสู้รบระหว่างไทยกับญวนเริ่มจากโปรดเกล้าพระยามุนิทรเดชาลือเดช (พระยาบัพพาวดี) ยกทัพไปตั้งที่เมืองพูชาไปจนถึงตอนเจ้าเมืองเขมราฐอาสาออกสอดแนมฝั่งตะวันออกแม่น้ำโขงและสรุปความดำหนิญวนหลอกคนตกยากบ้านแตกถูกญวนข่มเหงอพยพหลบหนี

๖. ตอนที่ ๖ เรื่องการสรุปเพิ่มเติมเริ่มจากญวนจับพระยาน้อยเจ้าเมืองพวนแล้วไปจนจบเรื่องเป็นการบอกให้ทราบถึงความยากลำบากใจผู้อพยพขณะอยู่ภายใต้อำนาจของญวนสอนให้ยึดหลักแห่งการไม่ทำความชั่วตามหลักของศาสนา

วรรณกรรมเรื่องพื้นเวียงจันทน์เป็นที่น่าสนใจและท้าทายต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริงทางข้อมูลท้องถิ่นหลายๆแง่มุมหลายเรื่องหลายตอนขอให้คนรุ่นหลังพึงทำความเข้าใจให้กระจ่างต่อไป^๑

^๑บ้านที่มีคนตายและศพยังอยู่ที่บ้านนั้น เรียกบ้านนั้นว่า "เฮือนดี" ตามประเพณีนิยมไทยอีสานจะมีผู้คนแขกเฝ้าเฝ้าร่วมเป็นเพื่อนมาก และมีการละเล่นประกอบงาน เช่น อ่านหนังสือ, หม่อมสาวทากัน, จับมือกันฝ่ายแพ้ย่อมให้จับมือ เรียกว่า "ตบข้าว" เพราะทาก่อนข้าวอยู่มือไหนเป็นต้นผู้วิจัย

^๒พระครูสุเทพสารคุณ (สุนันท์ เพชรเลื่อน), ผศ.ชอบ ดีสอนโคก, นายวิมล ชนะบุญ, บุญเกิด พิมพ์วรรณ, **มรดกไทยอีสาน ฉบับสมบูรณ์**, (บริษัท ขอนแก่น คลังนาธรรมชาติ จำกัด พ.ศ. ๒๕๔๔), หน้า ๕๓-๕๖.

^๓อรทัย เลียงจินดาถาวร, โสรจ นามอ่อน, **โครงการศึกษา รวบรวมและจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือผูกโบราณ จังหวัดอุบลราชธานี**, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๔๔, หน้า ๒๘.

๒) ท้าวฮุ่งหรือเจือง (ท้าวฮุ่ง - ท้าวเฮือง)

วรรณคดีเรื่องนี้ไทยอีสานเห็นว่าไม่เกี่ยวกับศาสนาเป็นเรื่องของการรบราฆ่าฟันกันจึงไม่นิยมนำมาให้ความสนใจจนกลายเป็นวรรณกรรมที่หายากเป็นเรื่องที่กล่าวถึงความเก่งกล้าสามารถของกษัตริย์ในการขยายอาณาเขตเป็นที่รู้จักกันดีโดยทั่วไปในกลุ่มคนไทย(ไท) กลุ่มอื่นๆในภูมิภาคนี้ในกาลอดีตจึงสันนิษฐานกันว่าเป็นเรื่องที่เกิดก่อนการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

สาระสำคัญของเนื้อหาท้องเรื่องอยู่ที่การเผยแพร่แสนยานุภาพและอัตชีวประวัติของท้าวฮุ่งเฮืองเป็นกานสดุติวีรกรรมและจริยวัตรเนื่องจากเรื่องราวของวรรณกรรมเรื่องนี้เน้นวีรกรรมแห่งความเป็นนักรบฆ่าฟันชาวไทย(เขา) อีสานจึงไม่ได้รับการถ่ายทอดสู่สื่อกลางคือพระสงฆ์จนเป็นสาเหตุใหญ่ทำให้เรื่องนี้ไม่มีการถ่ายทอดผ่านพระสงฆ์สู่ชุมชนเหมือนเรื่องอื่นๆซึ่งเป็นเรื่องที่มีคุณค่าด้านวรรณกรรมอย่างพร้อมมูล^๒

๓) ตำนานขุนบรม(ขุนบุญลม)

วรรณกรรมที่มีลักษณะเน้นเนื้อหาสาระด้านประวัติศาสตร์เชิงตำนานนิทานอิงประวัติศาสตร์เป็นวรรณกรรมที่กล่าวถึงกลุ่มชนกลุ่มใหญ่กลุ่มน้ำโขงช่วงที่มีการมาสร้างบ้านแปลงเมืองใหม่อพยพตั้งถิ่นฐานตอนแรกกล่าวถึงนามกษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านช้างเรื่องนี้เล่าที่เรียกว่าพงศาวดารล้านช้างเริ่มการเล่าเรื่องถึงน้ำเต้าปู้มาจนถึงตอนจบที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชยกทัพไปปราบข้าศึกแล้วหายสาบสูญไป

๒.๑๐.๓ วรรณกรรมเกี่ยวกับปรัชญาและคตินิยม

ได้แก่เรื่องที่กล่าวถึงนิทานนำเอาเรื่องราวเพื่อให้เป็น ปรัชญาธรรม คตินิยม เพื่อเป็นแนวทางและคติสอนปรัชญาชีวิต สอนศีลธรรม และสอนจริยธรรม เป็นตัวอย่างการดำเนินชีวิต ได้แก่ เรื่อง ท้าวเสียวสวาสดี ธรรมดาสอนโลก สารสนสมที่คดลีปสุญ(ลบปสุญ) พระยาคำทองสอนไพร่ ปูสอนหลาน อินทนิญาณสอนลูก ท้าวคำสอน ยาสอนหลาน หลานสอนปู่ ฯลฯ

๒.๑๐.๔ วรรณกรรมเกี่ยวกับนิทาน

ได้แก่ เรื่อง กำพรว้าผีน้อย นางผมหอม ไก่แก้ว จำปาสีตัน ลินทอง บัวสมบัวทอง สิ้นไช ปลาแดกปาเซ้ง ท้าวภาพเกษ ผาแดงนางไอ่ พระลักพะลาม ขุนทิงขุนเทืองขุนนางอ้าว ฯลฯ

^๑อ้างแล้ว, อรทัย เลียงจินดาถาวร, โสรจ นามอ่อน, โครงการศึกษา รวบรวมและจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือผูกโบราณ จังหวัดอุบลราชธานี, หน้า ๒๘, ๕๓-๕๖.

^๒พระครูเทพสารคุณ (สุนันท์ เพชรเลื่อน), ผ.ศ.ชอบ ตีสวนโคก, นายวิมล ชนะบุญ, บุญเกิด พิมพ์วรรณธากุล, มรดกไทยอีสาน ฉบับสมบูรณ์, หน้า ๕๓.

๒.๑๐.๕ วรรณกรรมปลีกย่อยอื่นๆ

ได้แก่ บทสุต (สูตร) คำเทศน์ คำผญา คำสอย คำแข็ง ยาบแก้ว โตงโตย เชิงขอฝน (เชิงนางแมว) เพลงกล่อมลูก กลอนลำ กาพย์ รดไฟ คำภาษิตอีสาน เป็นต้น^๑

วรรณกรรมเกี่ยวกับปรัชญาธรรมและศีลธรรม

๑. **ปู้สอนหลาน** บางครั้งเรียกชื่อว่า กาบปู้สอนหลาน เพราะลักษณะคำประพันธ์ปราชญ์ท่านแต่งเป็นฉันทลักษณ์พื้นเมือง เป็นการนำเอาสุภาษิตที่มีอยู่มาสมมติเป็นปู้ สอนความประพฤติต่อชุมชนสอนสังคมและสภาพสิ่งแวดล้อม มีการยกตัวอย่างประกอบมีเนื้อเรื่องโดยสรุปดังนี้

เมื่อหลานเริ่มเจริญวัย ปู่ก็ได้เรียนหลานรักมารับคำสอนที่ควรรู้ควรตระหนัก เพื่อให้หลานนำไปไตร่ตรองประพฤติปฏิบัติตามด้วยความห่วงใยหลานผู้เป็นที่รัก

เช่น - ให้รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น

- การพึงพาอาศัยกัน

- เข้าป่าให้มีเพื่อน

- รู้จักปรับตัว

- การครองเรือน

- การพูดจา

- การวางตน

ก่อนจบคำสอน ได้ยกเอาเรื่องเมียน้อยเมียหลวงมาเล่าเป็นอุทาหรณ์สอนใจว่า การจองเวรจะทำให้มีการก่อเวรไปไม่จบสิ้นในชาติเดียว เนื่องจากการชิงดีชิงเด่นระหว่างเมียน้อยเมียหลวงจนจองเวรกันหลายชาติ เมียหลวงเกิดเป็นไก่ เมียน้อยเกิดเป็นแมวไปแอบกินไข่ไก่ของแม่ไก่ และกินแม่ไก่ แม่ไก่ไปเกิดเป็นเสือ ส่วนแมวไปเกิดเป็นกวาง เสือกินกวาง กวาง(เมียน้อย) ไปเกิดเป็นยักษ์ เสือ(เมียหลวง) เมื่อตายแล้วได้ไปเกิดเป็นหญิงสาว นางยักษ์จับลูก(เมียหลวง) และจบลงที่ยักษ์มาเป็นผีตาแฮก ให้ชาวอีสานเลี้ยงในวันแสมก๋นก่อนลงมือทำนาในเดือนหกทุกปี ในฐานะที่ผีตาแฮกเป็นที่คอยคุ้มครองรักษาข้าวกล้าในนาให้เกิดความอุดมสมบูรณ์

๒. **ธรรมดาสอนโลก** เป็นวรรณกรรมคำสอนที่เป็นคตินิยม ความเชื่อในท้องถิ่นที่มีความสำคัญไม่แพ้ฮีตสิบสองคองสิบสี่มากนัก เพราะเป็นเรื่องคล้ายกำหนดมรรยาทและห้ามทำและบอกผลของการไม่ทำตามไม่เชื่อฟังว่าจะเกิดสิ่งอัปมงคล เกิดวิบัติ ซึ่งมีเนื้อหาโดยย่อ ดังต่อไปนี้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงมีจรีวัตรงดงามทุกประการ ผู้ประพันธ์ได้หยิบเอาพระจรีวัตรมาดำเนินเรื่องราวว่าพระพุทธรองค์ได้ทรงนำเอาพระจรีวัตรของพระองค์มาอธิบายให้พระอรหันต์

^๑อ้างแล้ว, พระครูเทพสารคุณ (สุนันท์ เพชรเลื่อน), ผ.ศ.ชอบ ดีสวนโคก, นายวิมล ชนะบุญ, บุญเกิด พิมพ์วรรณธากุล:มรดกไทยอีสาน ฉบับสมบูรณ์. หน้า ๓๘.

ทั้งหลายทั้งหมด ๒๘ องค์พึง สรุปลงได้เป็น ๗ ตอน คือ (ตามหนังสือวรรณกรรมอีสานของ ธีรช ปุณโณ ทก)

ตอนที่ ๑ พระพุทธองค์ทรงแสดงโทษของการประพฤติดิจจาริตประเพณี ผิดคลองธรรมที่เกิดขึ้นในชาติปางก่อน แล้วทำให้เกิดภพภัยบ้านเมืองล่มจม ประชาชนล้มตาย เช่น การเผาศพ การเลือกคู่ ผิดจาริตประเพณี

ตอนที่ ๒ คำสอนเรื่องการสอนเลือกคู่ บอกลักษณะที่ดีและลักษณะที่ไม่ดีของคู่ครอง ถ้าเป็นกาลกิณีกี่จะเกิดผลร้ายแก่ตัวเองและคนญาติ แล้วดเรื่องราวเป็นนิทานขึ้นมาประกอบ

ตอนที่ ๓ ข้อห้ามที่ไม่ควรประพฤติ ถ้าฝ่าฝืนจะเกิดสิ่งอัปมงคล

ตอนที่ ๔ สอนถึงวิธีปลูกบ้านเรือน การเลือกต้นไม้ที่เป็นมงคลและบอกไม้ที่เป็นอัปมงคลที่จะนำมาสร้างบ้าน โดยเฉพาะเน้นที่เสาหลักและเสาขวัญ

ตอนที่ ๕ สอนเรื่องพิธีเผาศพ อธิบายการตายแบบใดห้ามเผาเช่น ตายโหง ตายเพราะโรคระบาด บอกวิธีแก้เคล็ดในการเผาศพที่ต้องห้ามนั้นเพื่อป้องกันภัยภิบติ

ตอนที่ ๖ สอนแนวทางการปฏิบัติตนเองในวงศ์ญาติญาติ การปฏิบัติตนของสามี การปรนนิบัติสามีของผู้เป็นภรรยา

ตอนที่ ๗ สอนแนวทางการปฏิบัติตนของผู้เป็นเจ้าบ้าน เจ้าเมือง หากฝ่าฝืนคำสอนในธรรมดาสอนโลก จะทำให้เกิดโทษหนัก เกิดภัยร้ายแรง การตัดสินคดีความต่าง ๆ ให้ยึดหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา^๑

วรรณกรรมเกี่ยวกับนิทาน

๑. นางผมหมอม เรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความเด็ดเดี่ยวของมนุษย์ที่มุ่งมั่นต่อความจริง แม้จะยากเข็ญขนาดไหนก็ต้องพยายาม โดยเฉพาะเรื่องผูกพันทางสายเลือด ยิ่งเป็นความผูกพันระหว่างพ่อแม่ลูกยิ่งเป็นเรื่องสำคัญ ปราชญ์จึงได้ประพันธ์เรื่องนี้ขึ้นเพื่อให้เห็นความผูกพัน มีเรื่องโดยสรุปดังนี้

นครโกสี เจ้าผู้ครอบครองนครสิ้นพระชนม์ไปนาน เหลือแต่แม่เหสีนามว่า จันทรา มีธิดา นามว่า สีดา เมื่อพระธิดาอายุได้สิบแปดปี ได้ขออนุญาตมารดาเสด็จประพาสป่า ได้พลัดหลงเข้าไปในป่าหิมพานต์ เป็นที่อยู่ของช้างและวัวกระทิง วันหนึ่งเกิดกระหายน้ำจึงได้ตักน้ำจากรอยของช้างและรอยเท้าของวัวกระทิง จากนั้นพระนางก็พบเส้นทางกลับเมืองได้ แล้วตั้งครุฑประสูติธิดาสององค์ องค์แรกมีกลิ่นผมหมอม จึงตั้งชื่อนางผมหมอม องค์หลังชื่อนางสุนิศา ทั้งสองถูกเพื่อนหยามว่ามีพ่อเป็นสัตว์ จึงไม่มีใครอยากเป็นเพื่อน มารดาได้เล่าความจริงให้ฟัง จึงออกติดตามหาพ่อจนเข้าไปถึงป่าหิมพานต์ ผจญภัยจนได้พบพญาช้างจึงเล่าเรื่องให้ฟัง ช้างไม่เชื่อว่าเป็นลูกจึงต้องพิสูจน์โดยการให้เดิน

^{๑๑} อ่างแล้ว, พระครูเทพสารคุณ (สุนันท์ เพชรเลื่อน), ผ.ศ.ชอบ ดีสวนโคก, นายวิมล ชนะบุญ, บุญเกิด พิมพ์วรรณธากุล, **มรดกไทยอีสาน ฉบับสมบูรณ์**. หน้า ๕๗-๕๘.

ไต่เงาปรากฏว่านางผมไต้ได้สำเร็จส่วนนางลุนไต้แล้วตกถึงสามครั้งจึงถูกช้างจับพัดพื้นจนเสียชีวิต
ช้างได้เลี้ยงนางผมหอมจนเติบโตอายุได้สิบหกปี จึง

ได้เขียนสารรักใส่กระอุมแก้วพร้อมเส้นผมเสี่ยงทายหาคู่ ปล่อยลงลอยน้ำ จนสารไปถึง
เมือง "**ไชยเขตถาราดชะบุตร**" (ชัยเชษฐาราชบุตร) ซึ่งเป็นโอรสของท้าวพระชมพูแห่งนครเป้งจาน เมื่อ
ได้รับสารจากอุปแก้ว อ่านแล้วเกิดจิตปฏิพัทธ์เจ้าของสารจึงออกติดตามหาเจ้าของผมหอมนั้นจนพบ
แอบลักลอบอยู่กันจนได้บุตรและธิดาสองคน ขณะช้างไปหาอาหารในป่าพ่อแม่ลูกจึงชวนกันหนี
กลับเมือง เมื่อช้างกลับมาไม่พบนางผมหอมจึงออกติดตามไม่พบลูกจึงรำให้ล้มลงนางผมหอมและทุก
คนที่แอบหลบซ่อนอยู่ได้ออกมาจากที่ซ่อน และช้างได้สั่งเสียลูกจนขาดใจตายด้วยความรักและอาลัย
นางผมหอมสามีม้อมบุตรธิดา ได้อาศัยอยู่ที่พ่อช้างบอกไว้ให้ **ไชงา** ขวาเป็นพาย งามซ้ายเป็นเรือล่อง
น้ำเดินทางกลับเมือง ขณะเดินทางในเรือได้ถูกผีเสื้อน้ำใช้กลแหย่ผัว สาปนางผมหอมให้เป็นบัว ตัวเอง
มาเป็นนางผมหอมปลอมแทน เมื่อถึงเมืองแล้วความจริงปรากฏจึงใช้แผนฆ่านางผีเสื้อน้ำโดยการตัด
คอ เวทมนต์ทุกอย่างก็เสื่อม นางผมหอมจึงกลับจากเป็นดอกบัวมาเป็นมนุษย์ดังเดิม ได้เป็นมเหสีแห่ง
เมืองเป้งจานอย่างมีความสุข^๑

๒. สิ้นไช (ศิลป์ชัย) สิ้นไชเป็นวรรณกรรมประเภทนิทาน มีแพร่หลายมากที่สุดในครั้งอดีต
เพราะเป็นวรรณกรรมที่นิยมนำมาอ่านเล่าขานสู่กันฟังในงาน **จันเือนดี** มีเนื้อหาตื่นเต้น ผจญภัยให้
ความบันเทิง สำนวนไพเราะ จนต่อมาได้พัฒนามาเป็น เรื่องลำพั้น ลำเรื่องต่อกลอนหรือที่รู้จักกันไป
ทั่วว่า ลำสินไช มีเรื่องโดยสรุปดังนี้

ครั้งหนึ่งมีมหานครชื่อว่า **เป้งจาน** มีพระยาสุรราชเป็นเจ้าเมือง มีมเหสีนามว่า **จันทา**
น้องสาวของพระยาสุรราชนามว่า **สมณฑา** พระยายักษ์เจ้าเมือง **อโนราด** ชื่อ **ยักษ์กุมภัณฑ์** มาลอบลัก
เอานางสมณฑาน้องสาวของพระยาสุรราชไปเป็นพระมเหสี จนมีลูกด้วยกันหนึ่งคนชื่อนางสีดาจัน ซึ่ง
ต่อมาได้แต่งงานกับเจ้าเมืองบาดาลนามว่าท้าวสุรราช พระยาสุรราชออกบวชติดตามหาน้องสาว
โดยเดินทางไปถึงเมืองจำปา ได้พบกับลูกสาวเศรษฐีเจ็ดนาง เกิดปฏิพัทธ์จึงสึกออกมาส่ง **ขุนสีขุนคอน**
ไปสู่ขอพระธิดาทั้งเจ็ดมาเป็นพระมเหสี ต่อมานางจันมเหสีเอกกับนางลุนคนที่เจ็ดจึงประสูติโอรสผู้มี
บุญ **นางจันทา** ได้เป็นลูกราชสีห์ชื่อ **ท้าวสีโ** **นางลุน** ได้ลูกสองคน คนที่เกิดมาพร้อมถิ่ตาบและ
ธนูศิลป์ จึงได้ชื่อว่า **สินไช** คนน้องมีรูปเป็นหอยสังข์ จึงชื่อว่า **สังขารกุมาร** หรือ **ท้าวหอยสังข์** ส่วน
พระมเหสีอีกหกคนได้โอรสเป็นคนธรรมดา เกิดความอิจฉาจึงร่วมมือกับหมอโหรให้ทำนายกลั่นแกล้ง
ว่า เป็นกาลีบ้านกาลีเมืองจนท้าวสุรราชเนรเทศแม่และลูกทั้งสามออกนอกเมือง เมื่อท้าวทั้งหกเจริญ
วัย ท้าวสุรราชจึงใช้ให้ไปติดตามเอาา ทั้งหกจึงไปหาท้าวสินไชล่อกว่า พ่อให้มารับไปช่วยตามอาสุ
มณฑากลับมาจากเมืองยักษ์ ทั้งหมดจึงได้ออกเดินทางไปถึงทะเลใหญ่ ท้าวสินไชจึงให้ท้าวสีโห้อยู่เฝ้า

^๑โสรัจ นามอ่อน, **โครงการปริวรรตหนังสือผูกโบราณสืบสานวัฒนธรรมจากอักษรธรรมมรดกอีสาน**
เป็นอักษรไทย, หน้า ๑๔-๑๖, หนังสือโบราณอักษรธรรมผูกต้น.

คุ้มครองกุมารทั้งหก ตนเองพร้อมกับท้าวหอยสังข์ได้เดินทางข้ามทะเลไปจนถึงเมืองอินราต พบอาสูมณฑาจึงอ้อนวอนให้กลับเมืองเป็งจาน ขณะที่ยักษ์กุมภัณฑ์กำลังนอนหลับ นางพยายามหลอหลอกล่อหน่วงเหนี่ยวรอให้ยักษ์ตื่นนอน เมื่อยักษ์รู้เรื่องจึงเกิดสู้รบกันระหว่างยักษ์กับท้าวสินไซ จนยักษ์ตาย นางสูมณฑาก็ยังไม่ยอมกลับด้วย อ้างว่าห่วงลูกสาวชื่อ **สีดาจัน** ซึ่งขณะนี้ไปอยู่เมืองนาค เป็นมเหสีท้าววรรณนาคเพราะแพ้พนันการเล่นสการะหว่างยักษ์กุมภัณฑ์กับท้าววรรณนาค สินไซจึงอาสาไปทำพนันเล่นสะกากับท้าววรรณนาค ได้ชัยชนะนางนางสูมณฑา นางสีดาจันกลับเมืองมนุษย์ได้พร้อมทั้งสีโท และท้าวทั้งหกกลับเมือง ระหว่างทางท้าวสินไซถูกผลัดตกเหว พระอินทร์ช่วยเหลือแล้วนำไปอยู่กับแม่ที่นอกเมืองโดยไม่เป็นอันตราย ท้าวทั้งหกจึงไปเพ็ดทูลเอาความดีความชอบ ภายหลังความจริงได้ปรากฏ พระเจ้ากุสราธิราชจึงสั่งลงโทษหมอโหร ส่งกุมารทั้งหกไปอยู่เมืองจำปา เชิญให้ท้าวสินไซเข้าเมืองและมอบราชสมบัติให้ครอบครองเมืองเป็งจานอย่างมีความสุข ส่วนนางสีดาจันได้กลับไปเมืองบาดาลเป็นมเหสีของ**ท้าววรรณนาคราช**^๑

๓. ท้าวผาแดงนางไอ่ เรื่องนี้เป็นวรรณกรรม ที่กล่าวถึงเรื่องราวที่เกี่ยวกับการกำเนิดแม่น้ำ หนองบึงที่ปรากฏอยู่ในภาคอีสานตอนบน กล่าวถึงเมืองต่างๆ ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ กล่าวถึงการแตกความสามัคคี ประเพณีบุญบั้งไฟ และความรักที่เกิดกับหนุ่มสาว ซึ่งปราชญ์ได้แต่งขึ้นชาวไทอีสานนำมาเล่าสืบสานรับรู้ต่อกันมา มีเรื่องโดยสรุปดังนี้

ในครั้งอดีตที่หนองกระแสนแสนยาน มีพยานาคชื่อ สุทโธนาคและสุวรรณนาค เป็นเสี่ยวกันปกครองที่เมืองหนองแส หรือหนองกระแสนโดยแบ่งปกครองคนละครึ่ง สุวรรณนาคปกครองฝั่งซ้าย สุทโธนาคปกครองฝั่งขวา ทั้งสองครองครองกันฉันเสี่ยวที่ดีตลอดมา จนมาวันหนึ่งสุวรรณนาคได้เม่นมา จึงแบ่งเนื้อส่งไปให้สุทโธนาค เมื่อสุทโธนาคได้เมื่อเม่นเพียงนิดหน่อยที่เสี่ยวส่งไปให้จึงแคลงใจว่าวันก่อนสุวรรณนาคส่งเนื้อช้างไปให้ตั้งมากมาย เห็นทีว่าเสี่ยวคงเปลี่ยนไปแล้ว ไม่ได้เป็นเสี่ยวอีกเสี่ยวแพ่งเหมือนก่อนแล้วเกิดน้อยใจ เหตุผลคือ

๑.สุวรรณนาคส่งเนื้อมาให้ตนเองถึงสองครั้งติดต่อกันแต่ตนยังไม่เคยส่งเนื้อฝากกลับไปให้เสี่ยวเป็นการตอบแทนเลย

๒.วันก่อนให้เนื้อช้างซึ่งมีขนเล็กๆ แต่ส่งมาให้ตั้งมากมาย ครั้นครั้นหลังนี้ส่งเม่นมาให้มีขนออกใหญ่แข็งขนาดนั้น ตัวคงใหญ่โตกว่าช้าง แต่กลับแบ่งให้เพียงนิดหน่อย

ดังนั้นสุทโธนาคจึงตัดพ้อน้อยใจส่งเนื้อเม่นกลับด้วยความโกรธเสี่ยว แม้สุวรรณนาคจะชี้แจงอธิบายความจริงให้ฟังอย่างไรสุทโธนาคไม่ยอมเชื่อฟังจนนำไปสู่การทำทลายความสามารถเกิด

^๑ พระครูเทพสารคุณ (สุนันท์ เพชรเลื่อน), ผ.ศ.ชอบ ดีสวนโคก, นายวิมล ชนะบุญ, บุญเกิด พิมพ์วรรณเมธากุล, **มรดกไทยอีสาน ฉบับสมบูรณ์**, หน้า ๖๕-๖๗.

สงครามทำให้น้ำในหนองกระแสนุ่นเป็นต้มเดือดร้อนประอินทร์ต้องมาห้ามทัพ ให้ทั้งสองฝ่ายที่รบกันมาหลายวันไม่มีใครแพ้ใครชนะนั้น ให้เลิกการสละเมืองหนองกระแสน์ไปสร้างเมืองใหม่ทางทิศใต้

ดังนั้น สุทโธนาค จึงค้นแผ่นดินมาสร้างเมืองศรีสัตตนาคนาค ทางที่ค้นแผ่นดินมานั้นเกิดเป็นแม่น้ำ ของด้านสุวรรณาคค้นแผ่นดิน ไปสร้างเมืองนั้นทบุรีหรือเมืองน่าน ทางที่ค้นแผ่นดินไปนั้นเกิดเป็นแม่น้ำน่าน สุทโธนาคมีลูกชายงามสง่านามว่าท้าวภังคี ทางทิศใต้เมืองศรีสัตตนาคนาคของสุทโธนาค มีเมืองใหญ่นามเอกธิดาหรือโคมค้ำ ปกครองโดยเจ้าชอนนามว่า พระเจ้าอินทปต์ มีพระธิดาเลอโฉมเพียงพระองค์เดียว ที่เป็นดังแก้วตาและดวงใจนามว่า **ไฉ่คำ** ความงามของนางได้ยินแพร่กระจายไปถึงหูท้าวภังคี โอรสของสุทโธนาค หลงใหลจึงกลายร่างเป็นหนุ่มรูปงามเข้าพบไฉ่คำ แต่สาวรู้ว่าเป็นนาคจึงไม่สนใจ ทำให้ภังคีปลุกต้นรักแต่เพียงผู้เดียวฝ่ายเมืองผาโพง มีท้าวผาแดงเป็นเจ้าเมืองปกครอง ได้ทราบข่าวความงามของนางไฉ่คำ จึงชวนบั๊กสามส่งบรรณาการแล้วขี่ม้ามาเมืองเอกธิดา จนได้เข้าพบผารักกับนางไฉ่คำสำเร็จ ก่อนรุ่งสางทั้งสองคือ ผาแดงและนางไฉ่ได้ล่ำลือรำพันจนแมกไม้ใบหญ้ากลั่นน้ำตาไฉ่คำไม่อยู่ และผาแดงสัญญาว่าจะกลับมาพบนางอีก พญาขอมมีน้องชาย ๒ คน คนโตได้ส่งไปครองเมืองเชียงเหียน คนเล็กส่งไปครองเมืองสีแก้ว และยังมีหลานอีก ๒ คน คนหนึ่งให้ไปครองเมืองฟ้าแดด ส่วนอีกคนหนึ่งส่งไปครองเมืองหงส์

ครั้นเมื่อถึงฤดูเดือนหก พญาขอมได้ออกฎีกาบอกบุญแจ้งข้างสารไปยังหัวเมืองต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ถึงกำหนดการจัดเตรียมทำบุญบั้งไฟแสน หัวเมืองต่างๆ ที่ถูกเชิญเข้าร่วมงานครั้งนี้ต่างก็ทำการจัดขบวนแห่บั้งไฟเข้าร่วมประกวดหวังได้ชัยชนะ โดยพนันกันว่าบั้งไฟใครจะชนะ พญาขอมจะยอมยกเมืองให้ แต่ถ้าใครแพ้พญาขอมขอหญิงสาวงามมาเป็นบาทบริจาริกา หรือสนม แม้ท้าวผาแดงแห่งเมืองผาแดงได้ทราบข่าวต่างๆ ที่ไม่ได้ถูกเชิญ ก็จัดเตรียมนำขบวนบั้งไฟเข้าร่วมอย่างยิ่งใหญ่ จนพญาขอมก็นิยมยินดี ผลของการประกวดครั้งนี้ปรากฏว่า บั้งไฟของเมืองต่าง ๆ ขึ้นสู่ท้องฟ้าอย่างสวยงามทั้งหมด ยกเว้นบั้งไฟของพญาขอมและท้าวผาแดงไม่ขึ้นทั้งคู่ ทำให้พญาขอมไม่ยอมเจรจาพาทีกับใคร เจ้าเมืองต่าง ๆ หมดหวังในสัญญาจึงเดินทางกลับ ส่วนผาแดงก็รู้สึกผิดหวังที่ต้องการสร้างความประทับใจให้กับประชาชนชาวเมืองโคมค้ำกับนางไฉ่คำจึงขอลากลับ

ฝ่ายท้าวภังคีเมื่อกลับถึงเมืองแล้ว เกิดทຸຣນຸຣຍาคิดถึงอยากเห็นหน้าไฉ่คำ จึงลาพ่อแม่แม่ถูกทาดทานก็ไม่ยอมฟังจึงเดินทางมาเมืองโคมค้ำ แผลงตัวเป็นกระซอกตอน(กระรอกเผือก) แขนงคอคำป็นปายกินลูกจิ้งจอกอ่อน ตาจ้องดูนางไฉ่คำทางช่องหน้าต่างดังกลอนว่า **"ปากกินหมากจิ้งจอกน้อยตาล้างเบิ่งไฉ่คำ"** เมื่อนางไฉ่เหลือบไปเห็นนึกอยากได้ จึงบอกพวกพรานมายิงกระรอก (ท้าวภังคี) ก่อนสิ้นใจได้อธิษฐานว่า **"ขอให้เนื้อนี้มีมากเพียงพอแก่การนำไปบริโภคของคนทั้งเมืองอย่ารู้หมดสิ้นให้มีรสอร่อย"**

ฝ่ายสุทโธนาค พ่อของท้าวภังคี ทราบเรื่องจึงโกรธแค้นมากได้สาปแช่ง ถ้าใครกินเนื้อลูกชายตนขอให้มันเป็นไป บ้านเรือนถล่มทลายให้หมดสิ้น แล้วยกทัพโจมตีฆ่าฟันคนทั้งหลายตายให้

หมด ขณะนั้นผาแดงแห่งเมืองผาโพงเกิดคิดถึงนางไอ่คำอย่างร้อนรนทนไม่ได้จึงได้ควมม้ามาหานางไอ่ ได้รับการตอบรับด้วยอาหารที่ปรุงจากเนื้อกระรอก ท้าวผาแดงรู้ว่ากระรอกนั้นเป็นรังศ์ ถ้าใครกินเนื้อนี้เข้าไปแล้วบ้านเมืองสิบล่มหลวง และในค่อนคินนั้นเองเกิดเสียงครึกโครมดังฟ้าคำราม ซึ่งเป็นเสียงแผ่นดินถล่มนั่นเอง บ้านเรือนของผู้กินกระรอกทุกหลังคาเรือนพังทลาย ยกเว้นเรือนแม่หม้ายเพราะไม่ได้รับส่วนแบ่งเนื้อ เนื่องจากสามีตายไม่มีผู้เข้ารับราชการ ด้วยความหวาดกลัวภัยท้าวผาแดง จึงรีบอุ้มนางไอ่ขึ้นมาควมออกนอกเมืองอย่างรวดเร็ว นางไอ่หีบของมีค่าติดตัวไปได้ ๓ อย่าง คือ แหวนข้อมือ และกลอง ม้าวิ่งไปแผ่นดินก็ถล่มไปด้วย เห็นว่าของมีค่าที่นำติดตัวไปนั้นทำให้เกิดน้ำหนกจึงโยนทิ้งที่ละชิ้น ครั้งแรกโยนกลองทิ้ง ตรงนั้นกลายเป็น ห้วยน้ำข้อมือ ต่อมาโยนกลองทิ้งตรงนั้นกลายเป็น ห้วยกลองสี ดินยังถล่มตามมาอีกจึงโยนแหวนทิ้ง ตรงนั้นกลายเป็นหนองแหวน ม้าได้วิ่งต่อไปอย่างอ่อนล้า พวกนาครทั้งหลายนมาทัน จึงใช้หางตวัดเอานางไอ่ตกจากหลังม้านำไปเมืองบาดาล ส่วนท้าวผาแดงควมม้ากลับไปจนกลับเมืองผาโพง ที่สุดได้ขอลาทุกคนเข้าทาสบริวารกลั่นใจตาย เพื่อไปติดตามนางไอ่กลับมาให้ได้ผาแดงไปเกิดเป็นหัวหน้าผี จึงรวบรวมผีทั้งหลายขึ้นเป็นกองทัพผีได้เป็นจำนวนกกุฏิไปรบกับนาคร สงครามครั้งนี้ทำเอาน้ำในหนองคลองบึงทั้งหลายชุ่มขึ้นบนบกก็ตลปพุ่งด้วยฝุ่นละอองมีดฟ้าม้วนดินร้อนไป ถึงพระอินทร์ต้องลงมาสงบศึกให้ทั้งสองฝ่ายกลับเมืองของตน เพราะไม่มีใครแพ้ใครชนะนางไอ่ถูกตัดสินให้อยู่เมืองบาดาลไปก่อน เพราะยังมีกรรมให้ชดใช้กรรมไปก่อนจนกว่าพระศรีอริยเมตตรัยจะมาโปรด จึงค่อยตัดสินความว่าจะให้ไปอยู่กับนาครหรืออยู่กับผาแดง^๑

วรรณกรรมปลื้กย่อย

บทสูตรต่างๆ

๑. บทสูตรขวัญนาคร โอม สิทธิพระพร บวรแวนวิเศษ ไชยะตฤะวัง ไชยะมังคะละ สุกะสวัสสะดี อติเรกะไชศรี ขอความสุขสวัสสะดี จงเกิดมีแก่ฝูงข้ามนุสสา เทพานาคครุฑ เทพบุตรเทวดา พระยาอินทร์พรหมพระยายมราชธิดาฯ ตนองอาจกล้าหาญ จงบันดาลลงมาสู่ ลงมาอยู่เป็นไชยะสิริมงคล แก่ฝูงข้าทั้งหลาย มื่อน้ำพระเกตุเจ้าเข้าสู่ราศรี เป็นวันดีสุดขนาด อิทราพร้อมไตรยางค์ ทั้งนาวางค์ คาคคู้ ตั้งเป็นหมู่สอนลอน อาทิตยจรจันตะฤกษ์ อังการถึกมหาชัย พุทธฤหัสถ์ไปเป็นโชค ศุภร์เสาร์ โยคเดชมงคล อันเป็นผลทุกเหี่ยง ขอให้พ่อนาค(ออกชื่อนาค)ไชยสิทธิ์...มีเดขานุภาพกระเดื่องทั่วธรณี ดังแสงสุริยี่ส่องสว่างโชติ หายทุกขโศก อยู่สวัสดี แท้ดีหลีแล

บัดนี้ ฝูงข้าทั้งหลาย ภายในมีเจ้าภาพ(ออกชื่อเจ้าภาพ)เป็นค้ำกายนอกมีผู้เฒ่าผู้ป่าวผู้สาว เจ้าพระยาเสนาอำมาตย์ นักปราชญ์มุลมาตังลงตาพ่อแม่ ทั้งเฒ่าแกพงษา พร้อมกันมาไหลหลั่งมาโสมนัง

^๑ อรรถย เลียงจินดาถาวร, โสรจ นามอ่อน, **โครงการศึกษารวบรวม และจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือผูกโบราณ จังหวัดอุบลราชธานี**, หน้า ๑๙๖-๑๙๗., พระครูเทพสารคุณ (สุนันท์ เพชรเลื่อน), ผ.ศ.ชอบ ดีสวนโคก, นายวิมล ชนะบุญ, บุญเกิด พิมพ์รเมธากุล, **มรดกไทยอีสาน ฉบับสมบูรณ์**, หน้า ๘๙-๙๓.

อยู่สะลอนเป็นตาสะออนหลายเหลือหลาก จากฟากน้ำและทางไกล มาโหมใจชมขึ้นญาติ
บ้านอื่นมาหา เจ้าจึงลาบิดามารดาออกบวช ออกผนวชจำศีล ดังพระอินทร์ถวายบาตร พรหมราชขอ
พาน ถวายทานพระศรีธาดุ ปางพระบาท เสด็จออกบรรพชา ที่ฝั่งแม่น้ำอโนมา พร้อมนายฉันทา
กัณฐกะม้ามิ่ง ลายอดแก้วบั้งสิ่งพิมพ์า ทั้งราหุล

ออกบวช ไปผนวชบวชเป็นคนดี เป็นฤๅษี โคตะมะโคตร เพื่อจักโปรดสัตว์ ให้พ้นจาก
โอฆะสงสาร มีนิระพานเป็นที่แล้ว

บัดนี้ เจ้า (นาค ออกชื่อ) มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาแล้วแต่เจ้าได้เกิดจากท้อง
มารดา แม่เจ้าอุ้มท้องมาแสนทุกข์แสนยากแสนลำบากทุกคำทุกคืน แม่เจ้าฝันหนักหน่วงท้อง เจ้า
นั้นนอนเก้าเดือนสิบเดือน เอ็ดหล่องห่องอยู่ในครรภ์ แสนลำพันฮักห่อลูกของพ่อดังดวงตา เจ้าพ้น
จากท้องพ่อท้องมารดาประเสริฐแล้ว ได้ลูกแก้วเป็นผู้ชาย ฝูงจายายพากันชมชื่น ยอยกย่นเจ้าออกมา
ญาติโกโถติกาเอาผ้าห่อ ผู้เป็นพ่อฮักเหลือหลาย ตากับยายเอาเจ้าไปอาบน้ำทุกคำเช้าเจ้าให้กินนม
พ่อนอนชมแม่นอนกอด หอมแก้มพอดก่อนไปมา ฮักดังดวงตาลูกแก่นให้ เลี้ยงเจ้าใหญ่จำเริญมา สะ
ส่อนหน้าใหญ่เป็นคน บให้จนจักอย่าง บให้ห่างไปไกล บได้ไผหนีจากแสนลำบากเหลือหลาย ลูกผู้ชาย
จึงได้บวช ได้ผนวชในพระพุทธศาสนา

บัดนี้ เจ้าได้คิดถึงคุณบิดามารดาเป็นอันยิ่ง เพ็นนั้นนั้นจัดทุกสิ่งหามา เจ้าจึงลาบิดามารดา
พ่อแม่ ฮอดเผ่าแก่วงศ์วาน ได้จัดการพี่น้องทั้งพวกพ้องมิตรสหาย บางพ่อเพ็นศรัทธาหลายได้เสื่อสาด
ได้ทั้งบาตรและจีวร ตอออนซอนสังฆวิฬ้าพาด ไตรจีวรอาจบริขาร บางพ่อมาในงานบริโภค บางพ่อ
ได้ขันโตกและขันที มีทั้งเหล็กจานตีอันคมกล้า อันล้ำค่าบริขาร สละทานบิฮิตอยาก มีหลายหลากมา
โหมกัน เพื่อยอยากเห็นพระจอมท้นยอดแก้ว ยังบ่แล้วพระเมตไตรยจอมพระทัยสุดยอด ทานตลอดขอ
ขอดกองบุญ บูชาคุณพระพุทธเจ้าหลานหน่อเหง้าบรรพชา หวังให้เจ้าพ้นโทษาและอนุโทษ ละความ
โลก ความโกรธและความหลง จึงได้ลงกองบวช นาวังให้อุปัชฌาย์อาจารย์สวดนิสสัย

บัดนี้ ให้เจ้ามาเตรียมตัวบวช มาผนวชบวชเป็นสงฆ์ ให้เจ้าลงมาอยู่ ลงมาสู่เป็นสังฆา
ปฎิมายอดแก้ว ใจผ่องแผ้วเหลือหลาย ยามเดือนหงายเจ้าอย่าได้ล่วง ให้เจ้าห้วงครองธรรม ให้เจ้าจำ
คำปู ให้มาอยู่จำศีล ให้มากินข้าวบาตร มานั่งอาสน์นำสงฆ์ ให้ลงในโบสถ์ ละความโลก ความโกรธ
และโมโห ให้เจ้าได้เทศนาสอนสั่ง ให้ได้นั่งเป็นสมภารเป็นอาจารย์นักบวช ให้ได้สวดปาฏิโมกข์ อูรี
ทตวา พุทธสาสน ให้เจ้าฝังในศาสน์ ให้ฉลาดเหนือคน

บัดนี้ ฝูงข้าทั้งหลาย มีใจใสศัทธา อภิรมย์ชมชื่นและยินดี จึงนำเอาเครื่องบายศรีมาตั้งอาจ
เชิญอาจารย์(ออกชื่อหมอสูตร)ผู้ฉลาดมาสูตรคุณขวัญว่า

โอม ศรี ศรี มื่อนี้แม่นมือนี่สันติ วันนี้แม่นวันดี วันดีถือนมูตะมะโชคโตกใบนี้แม่นโตกจันทร์
ขันใบนี้แม่นขันไม้แก้ว ขุนนางปุนณ้แปลงแล้วจึงได้แต่งพาขวัญ อยู่สะลอนและส้ายลาย มีทั้งฝ่ายผูก
แขนแหวนสรวมก้อยปัทมน้อยสร้อยสังวาล มีทั้งอาหารหวาน สัพพะภาคมีทุกสิ่งทุกกัน มีทั้งพลุพัน

และหมากจิ้ม ฟ้าวางฮิมดาวดา มีทั้งดวงมาลาหอมห้วงเฮ้าเหล้าก้องแก้วใส่พาขวัญ อันสมควรโบราณ
เพิ่นกล่าวไว้ มีทั้งขันดอกไม้ยกขึ้นเพียงตา ขันสมมาบูชาพ่อแม่ ทั้งเฒ่าแก่ครูอาจารย์

บัดนี้ ข้าจักขออัญเชิญเอาขวัญ ๓๒ ประการ ของพ่อแม่เฒ่า(ชื่อนาค)ให้มาเฮ้า เฒ่าเอา
ขวัญ ๙๖ ของพ่อแม่ให้มาโฮมว่า มาเยอ ขวัญเอย...ขวัญเจ้าไปด่านด้าวแลสงสาร ไปเที่ยวจักกาล
ขอบเขต ไปเที่ยวต่างประเทศแดนไกลไปเที่ยวในพงไพรป่าหิมเวซ ไปเที่ยวเขตป่าหิมพานต์ ไปเที่ยว
ถิ่นกันดารเขาพระสุเมรุราช ก็ให้มาสาเยอ มื่อนี้ วันนี้

ขวัญเจ้าไปอุดรทางเบื้องเหนือ เมื่อทักษิณทางเบื้องใต้ ไปบูรพาตะวันออกตอกผีหลวง
เมื่อปัจฉิมตะวันตกนกเขานอนคอนเขาคว่า ก็ให้มาสาเยอมื่อนี้วันนี้

ขวัญเจ้าไปเที่ยวเล่นทางไกลแถวปากน้ำหน่าน ไปเที่ยวด่านหงสาเมืองกุลาเขตต์ ไป
เที่ยวเขตเมืองพาราณสี เมืองนิวเดลีศรีนาคา ก็ให้มาสมเยอ มื่อนี้ วันนี้

ขวัญเจ้าไปทางพุนภูซุนสัตตะนาค หลวงพระบางฝ่ายฝ่าย ไปแล้วให้หล้าคอย ขวัญเจ้าไป
ทางห่านอยก้าแดนแก้วไม้ลุ่มแบ่ง บ่อนศรีโคตร ไหล่ฆ่าช้างเอาค้อนไล่ตี ขวัญเจ้าไปทางหล้าก้าโฮจิมิน
ไซหงอน ก็ได้ให้มาสาเยอ มื่อนี้ วันนี้

ว่ามาเยอขวัญเอย ขวัญเจ้าไปเที่ยวเล่นอินทปัตถาก้าพนมเปญู เขมรต่ำ พระตะบองฝ่าย
ก้าทางพุนเที่ยวชม นครวัดรัตนครทมเขมรพุนสาวงามเสียมะราช ไปชมปราสาทหินใหญ่กว้างเสียแล้ว
ให้ตำวมา

ว่ามาเยอขวัญเอย ขวัญเจ้าอย่าได้ไปชมช่อนนอนกลางไพรป่าไม้ใหญ่ อย่าได้ไปอยู่ค้ำ
กลางดอนเกาะแก่ง ตามแห่งห้องสมุทรกว้างช่วงนะที่ อย่าได้หนีปลัดในหล้าหินผา อย่าได้ไปชมปลาชี่
มัจฉาลอยน้ำ ขวัญเจ้าอย่าได้ไปอยู่ยั้งหลงพลอยแกมหมู่บาง อย่าได้ไปอยู่ค้ำแกมข้างคางชะนี อย่าได้
หนีปลัดในหล้าหินผา อย่าได้ไปชมปลาชี่มัจฉาลอยน้ำ ก็ให้มามื่อนี้ วันนี้

ว่ามาเยอขวัญเอย กินข้าวผี้ให้เจ้าฮาก เคี้ยวหมากผี้ให้เจ้าคลาย ให้เจ้าคินมาตายท้องเปล่า
คินมาอยู่บ้านเก่าเมืองหลัง คินมาสืบสร้างโพธิสมภาร ขวัญเจ้าขึ้นเมื่อเมืองฟ้าไปไหว้พระยาถนอส
ถนอล่อ ขวัญเจ้าขึ้นเมื่อหม่วนเมืองบน ลงมาว่าเมืองคนผิป่าช้า บ่อนชี้แห่งเพียงกลางขา บ่อนชี้กา
เพียงหัวเข่า บ่อนน้ำเน่าท่วมหลังดิน ก็ให้มาสาเยอ มื่อนี้ วันนี้

ขวัญเจ้าไปลงเล่นทะเลทองเมืองนาค ไปชมนางสนมหนุ่มน้อยเสียแล้วให้ตำวมา ขวัญเจ้า
ไปเข้าถ้ำเป็นงูไปสูเป็นเงือก ไปอยู่บ่อนนาล่มเป็นวัง ไปอยู่บ่อนเฮือนพังเป็นห้วย ขวัญเจ้าไปอยู่บ่อน
สายฝนตกกลางห้อง บ่อนสายฟ้าต้องกลางชานก็ให้มาสาเยอ มื่อนี้ วันนี้

เถิงเดือนห้าเมษายนต้นปีใหม่ ฝนตกฮ้าป่าไม้ขวัญเจ้าให้ตำวมา เถิงเดือนหกฝนตกฮวยฟ้า
ฮ้องอ่า ยอดยามคำตะวันลับป่าแขง ยอดยามแลงตะวันลับป่าไม้ ขวัญเจ้ามาฮอดกลางโฮ้อย่าได้ชนป่า
คา ขวัญเจ้ามาฮอดกลางนาอย่าได้ชนป่าข้าว ขวัญเจ้ามาฮอดเหงาไม้ใหญ่อย่าได้ทอดคิงนอน ขวัญเจ้า
มาฮอดกลางดงดอนด่านด้าว เจ้าอย่าได้กลัวเปรตและกลัวผี ก็ให้มาสาเยอมื่อนี้ วันนี้

กินข้าวผัดก็ให้อาก เคี้ยวหมากผัดก็ให้คลาย ให้เจ้าคีนมาตายท้องเปล่า คีนมาอยู่บ้านเก่า เมืองหลัง คีนมาสืบสร้างโพธิสมภาร มาอยู่เอือนพื้นเป็นมุงแฝกหนามาอยู่เอือนหลังคามุงแฝกถี่ ก็ให้ มาสาเยอมื้อนี้ วันนี้

ว่ามาเยอขวัญเอย ขวัญแข่งให้มาชมแข่งอยู่ลีลุดลีลา ขวัญขาก็ให้มาชมขายู่ลีละลีลัว ขวัญคิ้วก็ให้มาชมคิ้วอยู่ยียะยียา ขวัญตาก็ให้มาชมตาอยู่ยียะยียะยม ขวัญปากแก้มและขวัญคาง ขวัญ แอวบาง ขวัญนม ขวัญกระหม่อมจอมหัวพรวดพร้อม ให้มานั่งอ้อมล้อมอยู่จอมพาขวัญนี้เนื้อ ขวัญเอย คั่นเจ้ามาฮอดแล้วเอือนชานบ้านช่อง (กฏวิหารบ้านช่อง) ให้เจ้านอนอยู่ห้อง(ให้เจ้าจำวัดอยู่ห้อง) สะบายเนื้ออย่าคินึง โภณภัยฮ้ายอันใดอย่าได้มาบังเบียด ผุงหมู่ความเดือดร้อนให้หายเสื่องอย่าได้มี ให้ เจ้ามีสมบัติอันตั้งมูลมาก อย่าได้ทุกข์ยากฮ้ายหลายล้นสิ่งของ ให้เนืองนองคือน้ำไหลมานั้นเนก ให้ เป็นเอกถิ่นล้นคนย่องทั่วไตร คิดอันใดได้สมดังมโนหมายเงินคำหลายมากก็กองถ่าน ให้ได้ทำทาน สร้างอาณิสสรสูงส่ง อาณิสสรอยู่เมื่อฟ้าอยู่เกษมพุ่มเอย...

ฝนตกอย่าได้ด่วนหน้า ฟ้าฮ่องอย่าได้ด่วนอย่าได้ด่วนเมื่อหลัง ก้อนเส้าไปจึงไปศิไฟครว จังควัว ลูกแต่ปามาเ็น(มาวัดมาวา) ลูกแต่สวนเมื่อบ้าน ชีคร่านให้เจ้านอนอยู่เอือน(ให้เจ้าจำวัดอยู่กฏ) ทางคุ่มใต้เพิ่นสิมาช้อยเอื้อ ทางคุ่มเหนือเพิ่นสิมาช้อยข้าง สองตาบข้างเพิ่นสิมาช้อยดอกไม้งเงินดอกไม ทอง อู้อำ มุ มะ มูลมา อัญฐาอรธมา อันว่า วุฒิธรรมคำจำเรญ ๘ ประการ คือ อายุ วัณณะ สุขะ พละ ปฏิภาณะ อันถ้วน ๕ อีสสระริยะ อันถ้วน ๖ อธิปไตยะ อันถ้วน ๗ อาโรคะยา ประมาลาภา อันถ้วน ๘ จงมาแวดล้อมล้ำค่าคุณคง ะรงรักษา ระตะนัตตะยานุภาเวนะ ระตะนัตตะยะ เตชะสา ด้วยเดช อาณาภาพพระรัตนแก้วกัถวงดี ขอให้จำเรญศรีแวนย้ง ถ้วนนทุกสิ่งประบวรก็ข้าเทอญ สาธุ สาธุ^๑

คำผูกแขนนาค

โอม ศรี ศรี วีวี วอนวอน พระพรตวงประเสริฐ ฝ่ายแก้วเกิดมุงคูลบุรณ์กันมาสามฮอบ นัง ตอบหมอบบายแขน แบนมือยกใส่เกล้า ฮ้ายกวาดหนีๆ ดิกวาดใส่ๆ ผูกเบื้องซ้ายขวัญมา ผูกเบื้องขวา ขวัญอยู่ กะแมนฝ่ายเส้นนี้

นอนหลับได้เงินพัน นอนฝันได้เงินหมื่น นอนตื่นได้เงินแสน แบนมือได้แก้วมณีโชติ โทษ ฮ้ายบ่มาพาล มารฮ้ายบ่มาเบียด กะแมนฝ่ายเส้นนี้

ผูกแขนนางนางได้เป็นเจ้า ผูกแขนท้าวท้าวได้เป็นพระยา ผูกแขนชาวนาชาวนาได้เป็นขุน นางผู้องอาจ ผูกแขนอำมาตย์ อำมาตย์ได้เป็นเจ้าผู้หนึ่งเมือง กะแมนฝ่ายเส้นนี้

ผูกแขนพ่อนาค(ออกชื่อ)พ่อนะพ่อนาคพ่อนะได้เป็นพระ ละความโลภ ความโกรธ ความ หลง ธรรมศีล ๒๒๗ ภิภาจารทุกคำเข้า トラบท่อเท่าเข้านิรพาน เจริญด้วย พร ๔ ประการ คือ อายุ

^๑สวิง บุญเจิม (ป.ธ.๙,MA.), ตำรามรดกอีสาน มูลมังอีสาน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (อุบลราชธานี : สำนักพิมพ์มรดกอีสาน, พ.ศ. ๒๕๓๙), หน้า ๓๖๓-๔๓๘.

วันณะ สุขะ พละ โสวัตตะ ลัทโธ วิรุฬโห พุทธะสาสะเน อะโรโค สุขิโต โหหิ สะหะ สัพเพหิ ญาตีภิ กั
ข้าเทอญ สาธุ สาธุ ฯ^๑

๒. บทสูตรขวัณบายศรีพระสงฆ์

ใช้ในโอกาสฉลองพระบวชใหม่ ฉลองสมณศักดิ์ปัตตยศ ฉลองอายุวัฒนมงคล เป็นต้น

โอม ศรี ศรี สิทธิพระพร บวรอดิเรก อเนกเตโช มโหรรณฺฑ อธิกัฏฐา มหาสิริมังคโล ขอ
ความสุข โสวัสสดี จงเกิดมีแก่ฝูงข้า มนุสสา เทพานาคครุฑ เทพบุตรเทพธิดา พระยาอินทร์ พระยา
พรหม พระยมมะราชาธิราช ตนองจากล้ำหาญ ขอจงบันดาลลงมาสู่ ลงมาอยู่เป็นชัชยะสิริมงคล แก่
ฝูงข้าทั้งหลาย ฝูงข้าทั้งหลายหมายมาคมเกษา มากราบหมอบนอบน้อมวันทา ลูกหลานพ่อบวชเป็น
สงฆ์ ถ้วนทุกองค์งามสะอาด ผิวผุดผาดผ่องใสสี รักษาศีลดีครบบวชขาด เป็นนักปราชญ์อาจารย์เป็น
สมภารน้อยหน่อ เป็นผู้สืบทอดพระคัมภีร์ เป็นผู้มียุญมาก ศีลหลายหลากตามครรลอง ถือตามครองคัต
เคร่ง พระคุณเจ้าเก่งในพระธรรม มีความจำล้าเลิศประเสริฐเหลือหลาย อธิบายพระธรรมนำโชค ทั้ง
ฝ่ายโลกและฝ่ายธรรม จำคำสอนพระพุทธเจ้า เป็นหน่อเหง้าแห่งปัญญา ธรรมวิสาปถ้วนเฒ่า มีผล
เท่าฮอดพระไตรปิฎก สุตตันตะนิกาย สูตรทั้งหลายอันล้ำยิ่ง ถ้วนทุกสิ่งพระวินัย ไช้แจจจอดฮอดพระ
อภิธรรม สัง วิ ธา ปุ กะ ยะ ปะ,อา ปา มะ จุ ปะ,ที มะ สัง อัง ขุ,ฮอดลังกาจตุตไทย์ไชเอื่องราช ขอให้
พระคุณเจ้าได้นั่งอาสน์เพียรระฆา ภาวนาภิกษาจารทุกคำเข้า トラบต่อเท่าเข้าสู่นิรพาน ก็ข้าเทอญ

บัดนี้ ฝูงข้าทั้งหลาย ทั้งนระหญิงชายใหญ่น้อย ใจขึ้นช่วยยินสะออน มาโอมอ่านอวยพร
ให้แก่พระคุณท่าน(ออกชื่อผู้รับขวัญ) ผู้ธรงศีลาคุณธรรมเป็นอันมาก อดเยื่อนอยากกระทำเพียร ใจ
จำเนียรแข็งขนาด อดอาจด้วยปัญญา ฝูงข้าทั้งหลายภายในมีเจ้าภาพ(ออกชื่อ) เป็นเค่า มีผู้เฒ่าผู้บ่าวผู้
สาว เจ้าพระยาเสนาและอำมาตย์ ทั้งนักปราชญ์มวลมา ทั้งลุงตาเฒ่าแก่ ทั้งพ่อแม่วงศ์ พร้อมกันมา
โหลหลั่ง มาโหมนั่งอยู่ชอนลอน เป็นตาออนซอนหลายเหลือหลาก จากปากน้ำและทางไกล มาโหมใจ
ชมชื่นญาติบ้านอื่นมาหา

บัดนี้ ฝูงข้าทั้งหลาย มีใจภริมย์ชมชื่นและยินดี จึงนำเอาเครื่องบายศรีมาตั้งอาจ เชิญ
อาจารย์(ออกชื่อ) มหาบัณฑิตพราหมณ์ ผู้ฉลาดมาสูตรคุณขวัญว่า

ศรี ศรี มื่อนี้ แม่่มื้อสันต์ วันนี้แม่่มวันดี วันเศรษฐีอมุตตะโซค โตกใบนี้แม่่มโตกไม้จันทน์
ขันใบนี้แม่่มไม้แก้ว ขุนนางปู้รณแต่งแล้ว จึงได้แต่งพาขวัญ อยู่ชอนลอนและช่ายล่าย มีทั้งฝ่ายผูกแขน
แหวนสวมก้อย ปัทมน้อยสร้อยสังวาลย์ มีทั้งอาหารคาวหวานหลายหลาก สัพพะพากย์มีทุกสิ่งทุกอัน
มีทั้งพลุพันแลหมากจิบ ฟ้าวางฮีบดาวดา มีทั้งดวงมาลาหอมฮื่นเฮ่า เหล่าก้องแก้วใส่พาขวัญ อัน
สมควรโบราณเพิ่นกล่าวไว้ มีทั้งขันดอกไม้ยกขึ้นเพียงตา ขันสมมาบูชาพ่อแม่เฒ่าแก่ครูอาจารย์

^๑โสรัจ นามอ่อน, ใบลานอักษรธรรมอีสาน (มูลเก่าปู่เฮา), พิมพ์ครั้งที่ ๒, พ.ศ.๒๕๔๐, หน้า ๒๘-๕๗.

บัดนี้ ข้าขออาราธนาเอาคุณพระศรีรัตนตรัยแก้วกึ่งสามประการ ขออัญเชิญเอาพระยา
 แถนหลวงผู้เป็นเค้า พระยาแถนเผ่าผู้ฮู้คุณขวัญมาพลันพร้าพร้อม ทั้งเฒ่าแก่และเด็กน้อยมานั่งล้อม
 อยู่เป็นถัน มะลิวัลย์หอมเข้าหื่น ดอกฟ้าขึ้นแผ่นดินไหว หอมไปไกลห้วงเข้า หอมไปเท่าคุ่มปฐะพระยา
 หลวงว่า

มาเย้อ...ขวัญเอย...ขวัญเจ้าไปด่านด้าวและสงสาร ไปเที่ยวจักรวาลขอบเขต ไปเที่ยว
 ต่างประเทศแดนไกล ไปเที่ยวในพงไพรป่าหิมะเวศน์ ไปเที่ยวเขตป่าหิมพานต์ ไปเที่ยวถันกันดารเขา
 พระสุเมรุราช ก็ให้มาเยอร์ มื่อนี้ วันนี้

ว่ามาเยอร์...ขวัญเอย...ขวัญเจ้าขึ้นเมื่อฟ้าไปไหวพระยาแถนล่อแถนหล่อยู่เมืองบน ขวัญ
 เจ้าลงมาเมืองคนแดนป่า บ่อนชี้แห้งเพียงกลางขา บ่อนชี้กาเพียงหัวเข่า บ่อนน้ำเนาท่วมหลังดิน ก็ให้
 มาสาเยอร์ มื่อนี้ วันนี้

ว่ามาเยอร์ ขวัญเอย ขวัญเจ้าไปเที่ยวเล่นทางไกลแถวปากน้ำนาน ไปเที่ยวด่านหงสา เมือง
 กุลาแขกเทศ ไปเที่ยวเขตเมืองพาราณสี เมืองเดลี ศรีนาคากัลกัตตา ก็ให้มาสาเยอร์ มื่อนี้ วันนี้

ว่ามาเยอร์ ขวัญเอย ขวัญเจ้าไปทางพ่นภูซุนสัตว์ตตะนาค หลวงพระบางฝ่ายผ่านไปแล้วให้ห
 ลำคอย ขวัญเจ้าไปทางฮานอยก้าแดนแก้วไม้ล้มแบ่ง บ่อนศรีโคตรไล่ฆ่าช้างเอาค้อนไล่ตี ขวัญเจ้า
 ทางหลี่ฝี่ก้าโฮจิมินไซ่ง่อน ไปอยู่นำพวกแมวแก้วใต้ให้ตัวมา ก็ให้มาสาเยอร์ มื่อนี้ วันนี้

ว่ามาเยอร์ ขวัญเอย ขวัญเจ้าไปเที่ยวเล่น อินทปัตถาก้าพนมเปญเขมรต่ำ พระตะบองฝ่าย
 ก้าทางพ่นเที่ยวชม นครวัด นครธมเขมรพ่นสาวงามเสียมราช ไปชมปราสาทหินใหญ่กว้างสาแหลว
 ให้ตัวมา ก็ให้มาเยอร์ มื่อนี้ วันนี้

ว่ามาเยอร์ ขวัญเอย ขวัญเจ้าไปเที่ยวเล่นทะเลกว้างอ่าวไทย เล่นเกาะลัง ฮาวาย เกาะเวก
 เกาะกวมถ้ำอ่าวเพิร์ลพ่นกระแสน้ำกัลสตรัมไหลถั่งบ่อนราชนาวีฝรั่งอเมริกัน กับญี่ปุ่นต่อสู้บูฆาไล
 ยิง ก็ให้มาเยอร์ มื่อนี้ วันนี้

ว่ามาเยอร์ ขวัญเอย ขวัญเจ้าไปลงเล่นชลธารอนดาต ไปเที่ยวไปเที่ยวเล่นยมมนาน้ำคง
 คาลอยล่อง ตามห้องหว่าบหาซ่อนหมู่ปลา ก็ให้มาเยอร์ มื่อนี้ วันนี้

ขวัญเจ้า อย่าได้ไปชมซ่อนนอนกลางไพรป่าไม้ใหญ่ อย่าได้ไปอยู่ค้ำกลางดอนเกาะแก่ง
 ตามแห่งห้วยสมุทรกว้างขวางนะที่ ขวัญเจ้าอย่าได้หนีไปลิ้นหลิบหินผา อย่าได้ชมปลาซิม้ฉฉาลอยน้ำ
 ขวัญเจ้าอย่าได้ไปอยู่ยั้งหลงพลอยแถมหมู่บ่าง อย่าได้ไปอยู่ค้ำแกมข้างบ่างชะนี ให้เจ้ามากินข้าวสาลี
 หอมอ่อน มีทั้งปลาปิ่นปึงประสงค์จ้าแจ่วบอง มากินข้าวพาคำนำพระสงฆ์สามเณร นำญาติโยมพ่อแม่
 มาอยู่กุฏิวิหาร วัดวาอารามอันเป็นผาสาทกว้างพันห้องหมื่นเสา ก็ให้มาสาเยอร์ มื่อนี้ วันนี้

ว่ามาเยอร์ ขวัญเอย ขวัญเจ้าไปเข้าถ้ำเป็นงู ไปเข้าฮูเป็นเงือก ขวัญเจ้าไปอยู่บ่อนนาสิล่อม
 เป็นวัง ไปอยู่บ่อนเฮือนสิฟ่งเป็นห้วย ไปอยู่บ่อนสายฝนตกกลางห้อง บ่อนสายฟ้าถ่องกลางเฮือน ก็ให้
 มาสาเยอร์ มื่อนี้ วันนี้

ถึงเดือนห้าเมษายน ต้นปีใหม่ ฝนตกอำป๋ามั้วขวัญเจ้าให้ตัวมา ถึงเดือนหกฝนตกฮวยฟ้า
ฮ่องฮ้ำ ฮอดยามค่ำตะวันลับป่าแขง ฮอดยามแลงตะวันลับป่ามัว ขวัญเจ้ามาฮอดกลางไฮ่ อย่าได้ชนป่า
คา ขวัญเจ้ามาฮอดกลางนา อย่าได้ชนป่าข้าว ขวัญเจ้ามาฮอดเหง้าไม้ใหญ่อย่าได้ทอดคังนอน ขวัญ
เจ้ามาฮอดกลางดอนดอนป่ามัว เจ้าอย่าได้กลัวเปรตและกลัวผี กินข้าวผีกะให้เจ้าฮากเคี้ยวหมากผีกะให้
เจ้าคายให้เจ้าคืนมาคายท้องเปล่า คืนมาอยู่บ้านเก่าเมืองหลัง คืนมาสืบสร้างโพธิสมภาร มาอยู่กุฎีพื้น
แป้นมุงแฝกหนา หลังคามุงแฝกลี...

ว่ามาเยอร์ ขวัญเอย ขอให้ขวัญพระคุณท่าน มาอยู่ในอาราม มางามในศีลธรรมอันองอาจ
อย่าได้ขาดเสียที อย่าได้มีหมองหม่น อย่าได้โศกเพ่ง **จิริง ตัญฐะตุ สีสะสัมปะทา** ขอให้ศีลพระคุณ
เจ้ามัน พันปือยาหมองหม่น มันขอให้มันยิ่งกว่าก้อนผาแอ่น มันขอให้มันยิ่งกว่าแท่นพระอาทิตย์และ
พระจันทร์ มันขอให้มันยิ่งกว่าเขาหิมาวันไกรลาส มันขอให้ยิ่งกว่าอาศุณย์ตะวัน มันขอให้มันยิ่งกว่า
พระจันทร์ใสส่องแจ่ม มันขอให้มันยิ่งกว่าเขากวางแล้งยามเดือนสี่ มันขอให้มันยิ่งกว่าเสาที่ลูกสาวพระ
ยาแถม อยู่เมืองแมนเทิงฟ้า **อูรัง ทัตวา พุทธสาสเน** ขอให้หยั่งฮากแน่น ขอให้แก่นจิ่งศิลาแรง ขอให้
แข็งจิ่งหินแสนก้อน อย่าฮู้จักย่อนจักถอยเป็น จังเขาพระสุเมรุ บ่ฮู้จักหงวยจักเหยิง ขอให้เที่ยงดั่ง
ตาชั่งและตาชั่ง ขอให้อิงคำธรรมพระพุทฺธ อย่าได้ซัดเอนเอียง ขอให้พระคุณเจ้ามียศสูงเพียงฟ้าใหญ่
ทั่วหล้าแดนไตร ไปทางไหนมีคนฮักคนหอม คนทามคนแหนคนแห่ ขอให้ได้เป็นแก่เป็นใหญ่ในบวร
พระพุทธศาสนา ภิษาจาริกภาวนาโผดสัตตาทุกคำเข้าตราบต่อเท่าเข้าสู่ nirvan ก็ข้าเทอญ^๑

ตัวอย่างคำผูกแขนพระสงฆ์

สาธุ สาธุ ฮ้ายกวาดหนีๆ ดีกวาดไล่ ขอให้พระคุณเจ้าไต่ตามพระธรรม นำครอง
พระพุทธเจ้า ทุกคำเข้าขอให้พระคุณเจ้าอยู่สวัสดี ให้มีชัยผาบแพ้ฝูงหมู่เสนามาร สัพพะกิเลสฮ้าย
ฝูงหมู่พญามาร อย่ามีมาพาลและบังเบียด ขอให้พระคุณเจ้ามีอายุมั่นขวัญยืนเป็นผืนฉัตรกั้ง เป็นที่จั้งที่
เพ็งแก่ชาวพุทธทั้งหลาย ให้ได้ตั้งพุทธพจน์บ่ทว่า

โส อตถลัทโธ สุขิโต วิรุฬโห พุทธสาสเน อะโรโค สุขิโต โหหิ สะหะสัพเพหิ ญาคีภิ ฯ

บทบายศรีพระพุทธรูป

นิยมใช้ในเทศกาล วันตรุษสงกรานต์ หรือ วันเนาว่าเอาพระพุทธรูปขึ้น หรือ ในวาระหลัง
งานพุทธาภิเษกพระพุทธรูป หรือ ถวายพระพุทธรูปที่โบสถ์ ศาลาการเปรียญ หรือ ที่อื่นๆก็ได้

^๑โสรัจ นามอ่อน, ไบลานอักษรธรรมอีสาน (มูลเก่าปู่เฮา), หน้า ๓๕-๓๘., ๓๙-๔๑., สวิง บุญเจิม
(ป.ธ.๙ MA.), ตำรามรดกอีสาน หรือมูลมังอีสาน, หน้า ๕๐๕.

โอม สิทธิพระพร บวรแวณพุทธานิเชก อติเรกเตโช ชัยยะตุ ภาะวัง ชัยยะมังคะโล ขอความ
สุข สุขสวัสดิ์ จงเกิดมีแก่ผู้ข้า มนุสสาเทพานาคครุฑ เทพบุตรเทพดา พระยาอินทร์ พระยาพรหม
พระยายมมราชอิรราช ตนองอาจกล้าหาญ

มีวันนี้ พระศุภเจ้าเข้าสู่ราศีเป็นวันดีสุดขนาด อิทธิพาสพร้อมไตรยางค์ทั้งนาวางศาตุ
พร้อมกันอยู่ชอนลอน อาทิตยจรจันทร์ฤกษ์ อังคารถิฆมหัยพุทธพลุสไปเป็นโชค ศุภเจ้าโยคเดช
มงคล อันเป็นผลทุกเหือง ขอให้พระพุทธรูปศักดิ์กระเดื่องทั่วธรณี ดังแสงสุริยส่องสว่างโลก ให้พุทธ
บริษัทหายทุกโศก อยู่สวัสดิ์สวัสดิ์ ก็ข้าเทอญ

โอม ศรี ศรี ปีเดือนถ้ายถนมาถึงเขต พระสุริเยศเจ้าเข้าอยู่ราศี มีวันนี้แม่นมี (บอกวัน
เดือนปี) วันที่ ๑๓ เดือนเมษายน พระพุทธศักราช ๒๕๕๔ ตรงกับ วันพุธ ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๕ เป็น
วันมหาสงกรานต์ วันมหาบุญคุณอันวิเศษ ผูกเข้าทั้งหลาย จึงยอมมือถวายเหนือเศศเกล้า นบนอบองค์
พระเจ้าที่มีรัศมีรังษีพรพรรณรังษี เกิงเดือนปีไต่เต้า องค์พระเจ้าจึงเสด็จลงมา ด้วยพุทธลีลามีวรรณ
งามสะพาส ผูกเข้าพระพุทธรูปทั้งหลาย พร้อมกันมาราบไหว้บูชา พร้อมกันมาโสดสรองค์พระพุท
ธปฏิมา พร้อมกับมาลูบไล้ เพื่อยกได้ตั้งคำมกคำปรารณา จึงได้พากันก้มกราบบาทบาท ไหว้พระเจ้า
องค์ลีลาเอื้องโลก บ่มีใจอันทึบหนาด้วยโทษาทั้งกริ้วโกรธ จึงพากันมาบายศรีสมโภชน์ พระพุทธรูป
เจ้า ทั้งผูกเผ่าแลปานกลาง ทั้งสาวฮามแลเด็กน้อย เขามีจิตใจใสชื่นช้อยเป็นอันดี จึงพากันมาขัดสีสร
เกตุ ตามอุปเทศผู้หวังบุญ จึงลงทุนสร้างกุศลหลายหลาก อุปัฏฐากเจ้าทรงธรรม ผู้ได้นำคำสอนมาเฝ้า
ให้สัตว์โลกพ้นจากโอฆะสงสาร ขอให้ผูกเข้าทั้งหลายได้ถึงนิรพานอันล้ำเลิศ อย่าให้เหิมความยินดีต่อ
พระชินศรีองค์เป็นเค้า トラบต่อเท่าห้าพันพระวัสสาที่ข้าเทอญ

บัดนี้ ผูกเข้าพระพุทธรูปเจ้าทั้งหลาย มีความปรารถนาต่างๆ บางผ่องปรารถนาข้าวของเงิน
ทองเป็นอันมาก สมบัติหลากหลาย มีเศรษฐีมหาเศรษฐี มีรัตนเงินทอง เงินค้ำกองข้างม้ามิ่ง นับด้วย
สิ่งสองชัย, บางผ่องปรารถนาเป็นพระยาจักรพรรดิราช ตนองอาจผาแบกศัตรูในชมพูโลกหลุ่ม, บางผ่อง
ปรารถนาเป็นพระอินทาทิปัตติราช ตนองอาจในสรวงสวรรค์ ตนองอาจในสรวงสวรรค์, บางผ่อง
ปรารถนาธรรมมาดวงประเสริฐ ดวงล้ำเลิศกว่าคนทั้งโลกีย์ กล่าวคือ พระโสดา สะกะทา อะนาคา
อรันตาเป็นเค้า, บางผ่องปรารถนาเป็นพระปัจเจกโพธิเจ้า องค์ล้ำยิ่งพันทุกสิ่งในสงสาร, บางผ่อง
ปรารถนา สัพพัญญุตญาณดวงล้ำเลิศ อันประเสริฐแห่งความปรารถนาทั้งหลาย ผูกเข้าพระพุทธรูปเจ้า
ทั้งหลาย มีความมักความปรารถนาตั้งไว้แล้ว อย่าให้คลายคลาย ขอให้แล้วให้สัมฤทธิ์ประเสริฐธิผล
จงบันดาลให้ประสบ พิศุทธิชัยแปดประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณะ อันถ้วนห้า อีสริยะ
อันถ้วนหก อธิปไตยะ อันถ้วนเจ็ด อโรคยา อันถ้วนแปด จงเสด็จมาแวดล้อม ธารรักษาอย่างขันธะ
สันดาน แห่งผูกเข้าทั้งหลาย นิพพานปัจจโย โหตุ トラบต่อเท่าห้าพันนิรพาน ก็ข้าเทอญ สาธุ

เมื่อหมอสูตร บายศรีเสร็จแล้ว ญาติโยมถวายดอกไม้ ธูปเทียนและเครื่องสักการะ จตุปัจจัยถ้ามี พระสงฆ์ให้พร ยถา สัพพี ญาติโยมกรวดน้ำ รับพร พระสงฆ์สวดชัยมงคลคาถา ประพรมน้ำพระพุทธมนต์เป็นเสร็จพิธี^๑

ผู้วิจัยเห็นว่า **คตินิยม ความเชื่อ** ที่ยึดเป็นแนวและถือปฏิบัติในวิถีชีวิตจริง ของ **คนอีสาน** สืบมาจากบรรพบุรุษ **ชนชาติไทย**^๒ (The Thai Race) ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมอยู่แถบแคว้นเสฉวน ไทเวจ กวางสี ยูนาน น่านเจ้า ตลอดจนมา เมืองแมน เมืองหริ่ง เชียงล้อ เชียงรุ่ง เชียงตุง แล้วข้ามโขงสู่ เชียงราย เชียงใหม่ สุโขทัย และเมืองไทยปัจจุบัน

คนอีสาน มีความเลื่อมใสและเชื่อสนิหวา **ขวัญ** เป็น **มิ่งมงคล สูงสุดในชีวิต** ของคนทุกคน และมีความเชื่อที่ยังหยั่งรากฝังลึกลงไปอีกว่า ถ้าขวัญอยู่กับเนื้อกับตัวเรา ก็เป็นสิริมงคลแก่ตัวเรา เราก็จะสุขกายสบายใจ แต่ถ้าขวัญไม่อยู่กับเนื้อกับตัวเรา เรียกว่าขวัญเสีย ก็จะเป็นอับมงคลแก่ตัวเรา เตือนเตือนร้อนใจ เรียกว่า ขวัญเสีย ถ้าตกอกตกใจมากๆเรียกว่า ขวัญกระเจิง ถ้าขวัญออกจากร่าง เรียกว่า ขวัญบิน สำนักคนอีสานว่า ขวัญดิบ ออกจากร่างแล้ว อาจเป็นสาเหตุให้เขาได้รับผลร้าย เสียหายต่างๆ บางคนถึงแก่ชีวิตก็เคยมี

ขวัญ ยังมีความหมายอื่นๆ เช่น เป็นกำลังใจ ขวัญดี กำลังใจดี ขวัญเสียกำลังใจเสีย นักกีฬาที่ประชาชนนิยมมากๆ เรียกว่า ขวัญใจประชาชน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาราษฎร์ ทรงได้รับการน้อมเกล้าฯ ถวายพระเกียรติยศนามว่า **พระมิ่งมงคลขวัญใจปวงประชาทวยราษฎร์**

เกี่ยวกับ ขวัญ โบราณจารย์ ปู่ย่าตาทวดของ คนเผ่าไทย (The Thai Race) สืบทอดมาถึง **คนพ่ายพ คนอีสาน** ถือเป็นแนวปฏิบัติที่เรียกว่า **ครองธรรม ๑๔**^๓ ประการ ถือว่าเป็น **หน้าที่** ของชน ๓ จั้ม(กลุ่ม) ผู้ปกครอง พระราชา พระภิกษุสงฆ์ และไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ จะพึงปฏิบัติต่อกัน และกันอย่างเคร่งครัดและกลายเป็น **ครองธรรม ๑๔** ประการ เหมือนคำสอนทางพระพุทธศาสนาใน คติปฏิบัติเรียกว่าทศ ๖^๔ ทานหมายถึงบุคคล ๖ จำพวกจะพึงปฏิบัติต่อกันในทางความสัมพันธ์ทาง สังคม ดุจทิศอยู่รอบตัวเรา เช่น บุตรธิดา พึ่งบำรุงบิดามารดาอย่างไร บิดามารดา พึ่งอนุเคราะห์บุตร ธิดาอย่างไร ศิษย์พึ่ง บำรุงครูอาจารย์อย่างไร ครูอาจารย์ย่อมอนุเคราะห์ลูกศิษย์อย่างไร เป็นต้น

^๑ อ่างแล้ว, ไส้จี่ นามอ่อน, **โบราณอักษรธรรมอีสาน (มูลเก่าปู่เฮา)**, หน้า ๓๗-๓๙., สวิง บุญเจิม (ป.ธ.๙ MA.), **ตำรากรมคอกอีสาน หรือมูลมังอีสาน**, หน้า ๔๐๑-๔๐๒.

^๒ ดอกเตอร์ วิลเลียมคลิฟตัน ด็อดด์; หลวงนิพนธ์นิติสรณ์, **ชนชาติไทย (The Thai Race)**, กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ พิมพ์ครั้งที่ ๓ โรงพิมพ์คุรุสภา พ.ศ.๒๕๒๐, หน้า ๑-๑๕๖.

^๓ สวิง บุญเจิม (ป.ธ.๙ MA.), **ตำรากรมคอกอีสาน หรือมูลมังอีสาน**, หน้า ๕๔๒-๕๕๖.

^๔ อรรถัย เลียงจินดาถาวร, ไส้จี่ นามอ่อน, **โครงการศึกษารวบรวมและจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือใบลาน จังหวัดอุบลราชธานี**, หน้า ๑๘-๔๖.

ผู้เป็นนักปราชญ์ย่อมไม่หวั่นไหวในโลกธรรม ๘ คือ

๑.มีลาภ ๒. เสื่อมลาภ

๓.มียศ ๔. เสื่อมยศ

๕. ทุกข์ ๖ . สุข

๗. สรรเสริญ ๘. นินทา

นักปราชญ์ย่อมไม่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เลว เพราะสิ่งแวดล้อมกำหนด คนควรอยู่ในที่เป็นมงคล และมีนิทานเรื่องช่างปลายที่โจรเลี้ยง มีความประพุดิเลว และต่อมาบัณฑิตเอาไปเลี้ยง มีความประพุดิดี เช่นเดียวกับเรื่อง ดาบสเอานกแขกเต้าไปเลี้ยงกับโจรเอาไปเลี้ยง มีนิสัยไม่เหมือนกัน พุดจาเหมือนกัน

เมื่อสั่งเสียเสร็จแล้ว กฎุมพิกัตตายไป หลังจากที่ถูกปลงศพบิดาแล้ว ทั้งสองก็ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดาด้วยดี

วันหนึ่งมีพ่อค้าสำเภาจากเมืองจำปาไปจอดพักอยู่ เสียวสวาสดีจึงได้ขอโดยสารไปกับนายสำเภาด้วย ระหว่างทางที่ไป เสียวสวาสดีถามว่าแกงนี้มีหินไหม เมื่อไปถึงหมู่บ้านเสียวสวาสดีถามว่าหมู่บ้านนี้มีคนไหม เมื่อไปถึงป่า เสียวสวาสดีถามว่ามีต้นไม้ไหม นายสำเภาไม่เข้าใจความหมายของเสียวสวาสดี จึงคิดว่าเสียวสวาสดีเป็นคนบ้าบอไม่เต็มแน่ๆ แต่ใจหนึ่งก็อยากได้เสียวสวาสดีเป็นเขย เมื่อไปถึงที่บ้านจึงนำความไปเล่าให้นางศรีไวลูกสาวฟัง นางศรีไวจึงเฉลยปัญหาว่า

เมื่อถึงแกงแล้วถามว่ามีหินไหม หมายความว่า มีหินอื่นๆ ที่มีค่ากว่าหินอื่นไหม

เมื่อถึงป่าถามว่ามีต้นไม้หรือไม่ หมายความว่า ไม่อื่นๆ มีมากก็จริงแต่ไมที่มีค่า เช่น จันทน์หอม ไผ่กฤษณา มีหรือไม่

เมื่อถึงหมู่บ้านถามว่ามีคนหรือไม่หมายความว่า ในบ้านมีนักปราชญ์หรือไม่

นายสำเภาทราบว่ายเสียวสวาสดีเป็นคนมีปัญญาจึงยกนางศรีไวให้เสียวสวาสดี

จะกล่าวถึงเจ้าเมืองจำปา ได้จัดให้คนเฝ้าเวรยาม ใครหลักก็จับลงโทษประหารเสีย และริบเอาทรัพย์สิน นายสำเภาเกรงจะมีภัยมาถึงตนจึงมอบทรัพย์สมบัติให้ลูกสาวลูกเขยแล้วเตรียมตัวหนีแล้วเล่าเรื่องกรรมเวรที่มาสนองต่อกัน เช่นในสมัยหนึ่งวัวตัวหนึ่งขวิดชนพระองค์หนึ่ง ถึงแก่กรรมภาพ สาเหตุเนื่องจากชาติปางก่อน พระองค์นี้เกิดเป็นลูกเศรษฐีได้หญิงโสเภณีเป็นคู่นอน เมื่อได้หลับนอนกับนางแล้วนางเสีย เมื่อนางตายไปจึงเกิดเป็นวัว แล้วได้ผูกเวรกันในชาตินี้ เช่นเดียวกันกับพระโมคคัลลานะถูกโจรตีตาย เพราะชาติก่อนได้ตีมารดาตัวเอง ดังนั้นเรื่องกรรมสนองจึงเป็นเรื่องจริง

เสียวสวาสดีได้เข้าไปหาเจ้าของเมือง และเล่าเรื่องเป็นทำนองสอนถึงความไม่น่าไว้วางใจในธรรมชาติของมนุษย์เป็นนิทาน และบอกข้อเท็จจริงที่ระชาชนเดือดร้อนให้พระราชาทราบ และเล่าเรื่องความโหดร้ายของพระราชาผู้หยาบ นินทาเรื่องเล่ห์เหลี่ยมของคน และนินทาเรื่องตัดสินคดี

ความเป็นธรรมและไม่เป็นธรรม เจ้าเมืองได้ตั้งให้เสียวสวาสดีเป็นบัณฑิต และได้สั่งสอนชาวเมือง มีคำสอนเกี่ยวกับผู้ปกครองที่ดี ผู้ปกครองที่เลว โครงสร้างสำคัญอันเป็นองค์ประกอบของเมือง นิทานของเสียวสวาสดีล้วนเป็นนิทานคำสอน ประกอบธรรมะปรัชญาธรรมและคติธรรมยังมีรายละเอียดอีกมากมาย

๒.๑๑.๒ ท้าวภาพเกษ เป็นเรื่องที่เล่าขานกันมากไม่แพ้เรื่องสินไซ เพราะเป็นเรื่องที่ให้ความสนุกสนานตื่นเต้น ผจญภัย ขณะเดียวกันก็เป็นเรื่องที่ได้สอนศีลธรรม จริยธรรมแก่นุชนด้วย มีเรื่องโดยสรุปดังนี้

ในเมืองพาราณสี มีท้าวสุริวงศ์แสนุราชปกครอง พระองค์มีมเหสีพระนามว่านางกาละทร มีโอรสนามว่า ท้าวภาพเกษ เมื่อเจริญวัยได้มามณีกาญ ซึ่งเป็นม้าที่เหาะเหินเดินอากาศได้มาเป็นพาหนะ ต่อมาท้าวภาพเกษได้เสด็จประพาสป่าบนหลังม้ามณีกาญจนมาถึงเมืองยักษ์ท้าวผิมนต์ มีมเหสีชื่อนางมาลีทอง มีธิดาชื่อนางมาลีจันทร์ วันหนึ่งท้าวภาพเกษได้พบกับนางมาลีจันทร์ในสวนหลวง จึงแฝงกายเข้าปราสาทพร้อมกับนาง แล้วปรากฏกายให้นางเห็นได้เกี่ยวพาราสี พวคนางสนมแอบดูเห็นภาพเกษแอบเข้าหาธิดามาลีจันทร์ทุกวัน จึงกราบทูลเรื่องแก่ท้าวผิมนต์ ต่อมาท้าวภาพเกษพร้อมม้ามณีกาญถูกยัณฑ์ของท้าวผิมนต์ตาย ก่อนตายได้บอกให้นางมาลีจันทร์นำศพไปลอยแพ ท้าวสุบรรณเจ้าเมืองครุฑบินมาพบศพที่ลอยแพ ทราบว่าเป็นศพของผู้มีบุญ จึงนำไปไว้ที่อาศรมพระฤๅษี ร้อนไปถึงพระอินทร์จึงนำศพและพระขรรค์แก้วมาให้ฤๅษีเพื่่อมอบให้ภาพเกษ พร้อมกับบอกมนต์ชุบชีวิตให้กับภาพเกษและม้ามณีกาญ ฤๅษีจึงร่ายมนต์ชุบชีวิตภาพเกษและมามณีกาญ เมื่อภาพเกษฟื้น พญาครุฑจึงชวนไปอยู่ด้วย แต่ท้าวภาพเกษขอกลับไปหานางมาลีจันทร์ จึงกราบลาพระฤๅษีและพญาครุฑมาเมืองท้าวผิมนต์ เข้าหานางมาลีจันทร์ด้วยการแปลงร่างเป็นพวงมาลัยประดับผม ด้วยความเคียดแค้นที่มีต่อท้าวผิมนต์จึงแสดงตนได้ต่อสู้กับยักษ์ได้ชัยชนะ ยักษ์ล้มตายจนหมด แต่ท้าวภาพเกษก็ได้แผลงศรพระขรรค์แก้วชุบชีวิตยักษ์ทั้งหมดคืนมา ท้าวผิมนต์ยกเมืองให้ ท้าวภาพเกษมอบคืน แล้วเดินทางกลับเมืองพาราณสี นางมาลีจันทร์ขอติดตามมาด้วย ในระหว่างทางท้าวภาพเกษได้สู้รบกับยักษ์เกรอนธพาลตาย แล้วชุบชีวิตให้ฟื้นมาใหม่ สั่งสอนบรรดายักษ์ให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม วันหนึ่งทั้งสาม คือ ภาพเกษ มาลีจันทร์และม้ามณีกาญ มาพักอยู่ในป่า นางกินรีสามพี่น้องเห็นภาพเกษเกิดพอใจจึงลักพามาเป็นสามี เมื่อท้าวภาพเกษหายไป ทั้งนางมาลีจันทร์ และม้ามณีกาญจึงแยกทางกันออกตามหาแล้วพลัดหลงกัน ท้าวภาพเกษไปอยู่กับนางกินรีนานถึงสองปี จึงนึกถึงนางมาลีจันทร์ขึ้นมา จึงได้หนีออกติดตามม้ามณีกาญเข้าไปอาศัยอยู่กับฤๅษี นางมาลีจันทร์ถูกอสูรย์นำไปอยู่ด้วยในเมืองบอกว่าให้คอยอยู่ไม่นานก็จะพบสามี ม้ามณีกาญทราบเรื่องท้าวภาพเกษจากกินรีทั้งสามนาง จึงเดินทางมาหาพระฤๅษีผู้เป็นพ่อเล่าเรื่องให้ฟัง จึงลาพระฤๅษีออกติดตามจนพบทั้งหมด จากนั้นก็เดินทางกลับเมืองพาราณสี ระหว่างทางได้พบยักษ์ที่กำลังสู้รบกันด้วยคาถาอาคม ท้าวภาพเกษจึงแผลงศรพระขรรค์แก้วฆ่ายักษ์ตายหมด แล้วจึงชุบชีวิตให้ใหม่สั่งสอนพวกยักษ์ให้ตั้งอยู่ในธรรม ยักษ์

ทั้งหลายต่างยกเมืองให้กาฬเกษ แต่ท้าวกาฬเกษก็ไม่รับ และได้เดินทางสู่เมืองพารามสี โดยมีเจ้าเมืองต่างๆ ทั้ง นาค ครุฑ ยักษ์ทั่วจักรวาลตามแห่นำ แล้วท้าวสุราก็มอบราชสมบัติให้ท้าวกาฬเกษครอบครองอย่างมีความสุขทั่วจักรวาล

๒.๑๑.๓ ท้าวกำกาดำ เรื่องนี้เป็นวรรณกรรมย้าสอน ให้คนเห็นคุณค่าของคนไม่ได้อยู่ที่รูปร่างหน้าตา แต่ให้มองที่ความสามารถ ความขยันขันแข็ง กตัญญู และได้พรรณนาความไพเราะของเสียงแคนดนตรีมหัศจรรย์ของไทอีสาน ความย่อเรื่องมีดังนี้

ในเมืองอินทปัตย์ เด็กน้อยคนหนึ่งเมื่อเกิดขึ้นมารูปร่างอัปลักษณ์ ตัวดำเป็นที่น่ารังเกียจของคนทั้งหลาย แม่จึงนำไปลอยแพลงน้ำไป อาสน์ของพระอินทร์ร้อนแฉ่งกระด้าง มองเห็นความเป็นไป จึงช่วยเหลือให้กำกาดำเป็นแม่นมให้รอดตาย เด็กคนนั้นชื่อว่า กำกาดำ เมื่อเติบโตขึ้นได้ไปอาศัยอยู่กับย่าจำสวน คนรักษาดูแลสวนของกษัตริย์ พอท้าวกำกาดำโตเป็นหนุ่มแอบหลงรักนางลุนธิดาองค์สุดท้าย(ซึ่งมีทั้งหมดเจ็ดนาง) ขณะเดินชมสวนด้วยความหลงรักทำให้ท้าวกำกาดำเอาความสามารถพิเศษอยู่ออกมาใช้ โดยการร้อยพวงมาลัยเป็นรูปหนุ่มชมเชยสาว ผูกย่าจำสวนให้ไปถวายนางลุน พอตกลงกลางคืนก็เป่าแคนอันแสนไพเราะเข้าไปในเมือง เสียงแคนของท้าวกำกาดำได้ยินถึงเจ้าเมืองและนางลุน เจ้าเมือง จึงรับสั่งให้เข้าไปเฝ้าเป่าแคนถวาย ต่อมาท้าวกำกาดำลักลอบได้เสียกับนางลุน ด้วยความเมตตาของพระอินทร์ จึงช่วยให้ท้าวกำกาดำกลายเป็นหนุ่มรูปงาม และต่อมาท้าวกำกาดำขอให้ย่าจำสวนไปสู่ขอนางลุนกับเจ้าเมือง เจ้าเมืองเรียกค่าสินสอดที่สูง พร้อมให้สร้างสะพานเงินและสะพานทองคำ จากบ้านย่าจำสวนไปจนถึงวังของเจ้าเมือง พระอินทร์ได้มาช่วยเหลือให้ท้าวกำกาดำทำได้สำเร็จและได้แต่งงานมีความสุขสมหวังดังประสงค์ทุกประการ

๒.๑๑.๔ นกกระจอกน้อย อักษรธรรม ๓ ผูก วัฒนาเจริญ ตาบลิโพธิ์ศรี อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี

มีนกกระจอกน้อย ๒ ตัวเมียทำรังอยู่ที่หนองคางพระฤๅษี วันหนึ่งพ่อนกออกไปหาเหยื่อมาเลี้ยงแม่นกและลูกอ่อน ไปถูกดอกบัวหุบกลับซึ่งไม่สามารถกลับมาหาลูกเมียได้ เมื่อกลับมาได้ทะเลาะกับแม่นก และสาบานว่าถ้าตนนอกใจคู่ของตนดังที่แม่นกกล่าวขอให้บาปใหญ่เท่าฤๅษี

ฤๅษีได้ยินจึงโกรธ ถาถามกว่าทำไมตนจึงบาปใหญ่ นกบอกว่าเพราะฤๅษีไม่มีลูกสืบสกุลตายไปต่อไปก็ตกนรก (คติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู) ฤๅษีจึงไถ่โทษไปอยู่ที่อื่นและตนก็ลาเพศฤๅษี ไปมีชีวิตครอบครัวเช่นคนทั่วไป

นกสองตัวเมียพาลูกไปอาศัยป่าเลา อยู่มาวันหนึ่งไฟไหม้ป่า พ่อนกและแม่นกสัญญากันว่าจะไม่ทอดทิ้งลูกจะขอตายในกองไฟพร้อมๆกัน แต่เมื่อไฟมาถึง พ่อนกทนความร้อนไม่ไหวจึงบินหนีไปทิ้งให้แม่นกกับลูกตายในเปลวไฟ

พ่อนกไปเกิดเป็นชายหนุ่มรูปงาม ลูกชายเจ้าเมืองแห่งหนึ่ง มีนามว่าท้าววรจิตร เมื่อโตเป็นหนุ่มได้ยินกิตติศัพท์ความงามของนางจันทะจรจึงมาหา

พระราชบิดานางจันทะจร ได้ป่าวร้องให้ผู้มีวิชารักษารโรคที่นางไม่ยอมพูดกับชายใด
สามารถทำให้นางพูดด้วย จะยกนางให้อภิเษกเป็นคู่ครอง

ท้าววรจิตรไปเรียนวิชาถอดจิตกับพระอาจารย์และไปอาสาพูดกับนาง ท้าววรจิตรได้ถอด
จิตไปไว้กับหมอนกับเครื่องใช้ต่างๆ ทำให้เครื่องใช้นั้นๆ พูดได้ และเล่านิทานให้หมอนฟังเป็นนิทาน
โจมตีให้ร้ายผู้หญิง แต่นางไม่ยอมพูดด้วย ในที่สุดเล่าเรื่องนกกระจอกน้อยแต่ตอนจบแกล้งเล่าผิดว่า
นกตัวเมียไม่ยอมรักษาสัญญาบินหนีก่อน ปลอ่ยกให้นกตัวผู้ตายกับลูกในกองไฟ นางจันทะจรโกรธแค้น
ว่าไม่จริง เมื่อนางพูดแล้วบิดาจึงอภิเษกให้ท้าววรจิตรครองเมืองกับนางจันทะจรตามสัญญา

บทที่ ๓

วิธีการวิจัย

๓.๑ ประชุมคณะผู้ร่วมวิจัย และวางแผนงาน เลือกกลุ่มเป้าหมาย

๓.๒ ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัย ดังนี้

๑) การวิจัยเอกสาร เพื่อศึกษาอิทธิพลจากนิทานพื้นบ้านอีสาน ๔ เรื่อง

(๑) เรื่อง ท้าวเสียวสวาสดี

(๒) เรื่อง ท้าวกาฬเกษ

(๓) เรื่อง ท้าวกำกาดำ

(๔) เรื่อง นกจอกน้อย

ที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

๒) การวิจัยภาคสนาม เพื่อศึกษาอิทธิพลข้อคิดและความเชื่อของนิทานพื้นบ้านอีสาน ๔ เรื่อง ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

๓.๓ การเลือกกลุ่มเป้าหมาย

การเลือกกลุ่มเป้าหมาย แบ่งเป็น ๔ กลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ ผู้นำชุมชนของสังคม ไม่จำกัดอายุ

กลุ่มที่ ๒ เยาวชนอายุ ๑๕ - ๓๔ ปี

กลุ่มที่ ๓ วัยแรงงาน อายุ ๓๕-๕๙ ปี

กลุ่มที่ ๔ วัยผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป

กลุ่มผู้นำชุมชนของชุมชน แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม

๑) ผู้นำชุมชนที่มีบทบาททางราชการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน นายก อบต. แพทย์ประจำตำบล อสม.

๒) ผู้นำชุมชนกึ่งทางราชการ ได้แก่ เจ้าอาวาส พระสงฆ์ ฆาติการ ประธานชมรมกลุ่มแม่บ้าน

๓) ผู้นำชุมชนไม่เป็นทางการ ได้แก่ อดีตข้าราชการ มรรคทายก ปราชญ์ชุมชนประธาน
กลุ่มชนรมผู้สูงอายุตำบล

๓.๔ การสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น ๔ กลุ่ม ตามพื้นที่เขตการศึกษาแต่ละเขต เขตละ ๑ ตำบล
ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ ๑ ผู้นำชุมชน เขตละ ๑๕ คน เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม(๔ เขต/๑๕ คน)
จำนวน ๖๐ คน

กลุ่มที่ ๒ เยาวชน เขตละ ๒๕ คน เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม(๔ เขต/๒๕ คน) จำนวน
๑๐๐ คน

กลุ่มที่ ๓ วัยแรงงาน เขตละ ๒๕ คน เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม(๔ เขต/๒๕ คน)
จำนวน ๑๐๐ คน

กลุ่มที่ ๔ วัยสูงอายุ เขตละ ๒๕ คน เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม(๔ เขต/๒๕ คน)
จำนวน ๑๐๐ คนรวมทั้งสิ้น ๓๖๐ คน

๓.๕ แบบสอบถาม

แบบสอบถามแบ่งเป็น ๒ ชุด

ชุดที่ ๑ แบบสอบถามที่เป็นแนวสอบถามทั่วไป (Interview guidn) ใช้สำหรับผู้นำชุมชน

ชุดที่ ๒ แบบสอบถามที่เป็นแบบมาตรฐาน (Interview scheduld)ใช้สำหรับ
กลุ่มเป้าหมายนอกนั้น

๓.๖ เนื้อหาที่ถาม

เนื้อหาที่จะถามแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งในชุมชน

ส่วนที่ ๒ อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านอีสานที่มีต่อชุมชน จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งเป็น ๒
ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ การรับรู้ (เคยฟัง เคยอ่าน หรือไม่, แต่ละเรื่องพูดเรื่องอะไร,แต่ละเรื่องให้ข้อคิด
อะไรแก่เรา,มีการนำมาประยุกต์ใช้ มากน้อยเพียงใด?) (ต้องนำมาวิเคราะห์ก่อนว่า ในแต่ละเรื่องมี
ข้อคิด-ปรัชญา ,ความเชื่อ-คติธรรม กี่ข้อ อะไรบ้าง ถามแบบ Rating scale)

๓.๗ ผลคาดว่าจะได้รับ

- ๑) ได้ทราบประวัติความเป็นมาของนิทาน ๔ เรื่อง
- ๒) ได้ทราบอิทธิพลข้อคิดและคติความเชื่อที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวจังหวัดอุบลราชธานี
- ๓) ได้ทราบเนื้อหาและสาระครบถ้วนแล้ว หยิบยกเอาส่วนที่เหมาะสมนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตามควรแก่สถานภาพของตน
- ๔) ฝ่ายรัฐ องค์กร และปัจเจกชน จะได้ร่วมมือกันศึกษา อนุรักษ์ และเผยแพร่ต่อสาธารณชน เพื่อลูกหลานไทยสืบไป

๓.๘ เอกสารชี้นำ (Guidu document)

เอกสารชี้นำคำตอบแบบสอบถามนิทานพื้นบ้านอีสาน ๔ เรื่อง

๑. เรื่อง ท้าวเลี้ยวสวาสดี ข้อคิดมากมาย ยกมาเป็นอุทาหรณ์ ๕ ข้อ

- ๑) เป็นพระราชามหากษัตริย์ ปกครองบ้านเมืองด้วยทศพิธราชธรรม ๑๐ และให้รักไพร่ฟ้าประชาราษฎร์
- ๒) เป็นพ่อแม่ให้รักลูกเต้า เป็นผู้เฒ่าให้รักลูกหลาน
- ๓) เป็นสมภารให้รักเณรพระ กวาดวิหารลานเจดีย์
- ๔) เป็นคนให้ใจสัตย์ซื่อ มั่นคงหนักแน่น อันความลับอย่าเปิดเผย
- ๕) เป็นชายให้กล้าหาญ ช่วยงานงานเจ้า ให้อุดหนุน อย่าหุบเบาใจน้อย

และ คติความเชื่อ ยกมาเป็นอุทาหรณ์ ๕ ข้อ

- ๑) เหว่ย่อมระงับเพราะการไม่จองเวร แต่ไม่ระงับเพราะการจองเวร
- ๒) ให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นถึงตัว,กรรมใดใครทำไว้กรรมนั้น คืบสนอง
- ๓) พุทธพจน์ว่า อเสวน จ พาลานํ อย่าคบคนพาล จงคบบัณฑิต
- ๔) คำสัตย์เป็นวาจาไม่ตาย,ปากกับใจตรงกัน
- ๕) คบคนเช่นไร เป็นเช่นคนนั้น คนเลี้ยงม้าเดินขาเป๋ ม้าก็เดินขาเป๋ด้วย นกแก้วที่ถาซินำมาเลี้ยง ก็เป็นเหมือนถาซิน แต่ที่โจรนำไปเลี้ยงก็เป็นเหมือนโจร

๒. เรื่องท้าวภาพเกษ ปรัชญาข้อคิด ยกมา ๕ ข้อ

- ๑) พระราชาควรปกครองด้วยทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ,ราชสังคหะ ๔ ประการ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชน
- ๒) การสู้รบกับยักษ์ของท้าวภาพเกษ เป็นการเปรียบเทียบว่า ท้าวภาพเกษเป็นฝ่ายธรรม บรรดายักษ์ทั้งหลายเป็นฝ่ายอธรรม ,ธรรมย่อมชนะอธรรมเสมอ

๓) เมื่อรบชนะยักษ์ยอมแพ้ ท้าวภาพเกษก็ยอมรับ รู้แพ้ รู้ชนะ คือน้ำใจนักกีฬาที่แท้จริง แผลงศรขึ้นอากาศ ฝนทิพย์ตกลงมารดชากศพ เหล่ายักษ์ กลับฟื้นคืนชีพ รู้แพ้ รู้ชนะ

๔) หลังกลับฟื้นคืนชีพ เหล่ายักษ์ ยอมแพ้ ขอภัยโทษ ท้าวเธอยกโทษให้ แก่ยักษ์ทั้งปวง แล้วเทศน์สั่งสอน ให้รู้จักให้ทาน รักษาศีล รู้จักบุญกิริยาวัตถุ ๓ ประการ คือ ทานมัย สीलมัย ภาวนามัย เป็นต้น

๕) ท้าวภาพเกษให้อภัยทาน ให้ชีวิตแก่บรรดายักษ์ร้ายทั้งปวงเป็นการให้อย่างยิ่งกว่าวัดดูทานทั้งปวง และอบรมสั่งสอนให้เหล่ายักษ์ร้ายเป็น สัมมาทิฐิ เข้าถึงพระรัตนตรัย สมาทานศีล ๕ ศีล ๘

และ **คติความเชื่อ** ยกมาเป็นอุทาหรณ์ ๕ ข้อ

๑) ท้าวภาพเกษ ลักรอบได้เสียเป็นผัวเมียลับๆ กับพระนางมาลีจันทร์ เรื่องโลกียวิสัยอย่างนี้ มีมาพร้อมโลกมนุษย์ และในนิทานเรื่องอื่นๆ ก็มีเช่นกัน

๒) แพบรรทุกศพท้าวภาพเกษ และชาวม้ามณีกาบ ลอยทวนกระแสน้ำเป็น เรื่องอจินไตย แม้นิทานเรื่องอื่นๆ ก็มี เช่น แพท้าวกำกาดำ

๓) ต้นกาลพฤกษ์ (นิโครธ) ต้นไม้ทิพย์ ผลิดอก ออกผลเป็นปัจจัย ๔ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย ยารักษาโรค แม้นิทานธรรมพระยาภาคเือกก็มีต้นไม้พิช(โทษ) และไม้ทิพย์ เช่น ไม้นิโครธต้นเดียวมี ๔ กิ่ง แต่ละกิ่ง ผลิดอกออกผลเป็นพิช และเป็นของทิพย์ (คุณ)

๔) ก่อนขาดใจ ท้าวภาพเกษ สั่งเสียให้มารดา และภรรยา(นางมาลีจันทร์) ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ แก่ตนผู้ไปสุปรโลก

๕) ทารกแฝดหญิง ๓ คน ถือว่าเป็น กาลกนิ-เซ็ดขวาง เพราะเชื่อคำทำนายของโหรหลวง จึงถูกลอยแพ ไหลทวนกระแสน้ำ ไปติดที่ทำสงน้ำของพ่อฤๅษี นำไปเลี้ยงไว้ อายุ ๑๔ ให้เรียนมนต์ เหาะเหินเดินเวหาได้ อวัยวะส่วนล่างกลายเป็นนก จึงเรียกว่า **กินรี**

๓. เรื่อง ท้าวกำกาดำ ปรัชญาข้อคิด ยกมาเป็นอุทาหรณ์ ๕ ข้อ

๑) ท้าวกำกาดำ เป็นคนมีเวรกรรม ถือกำเนิดมีรูปร่างอาภัพครึ่งคนครึ่งชะนีถูกลอยแพอายุ ๓ ขวบ เมื่อได้เป็นเจ้าเมืองระลึกถึงพระคุณบิดาผู้บังเกิดเกล้าและย่าจำสวนผู้ให้ที่พักพิงเลี้ยงดู จึงนำทั้งบิดาและย่าจำสวนมาเลี้ยงดู ยกให้เป็นปู่เมืองย่าเมือง เป็นคนมี **ความกตัญญูทดแทนที่เป็นเครื่องหมายของคนดี**

๒) เพราะแนวคิดที่หมอสุธา (หมอดู) ว่าเป็นคนกาลิบ้านกาลิเมือง จึงถูกนำไปลอยแพ

๓) เพราะข้อคิดที่ว่า ผลกรรมมีจริง กรรมจึงตามสนอง ท้าวกำกาดำถูกบิดามารดานำไปลอยแพในกระแสน้ำ

๔) เพราะข้อคิดที่ท้าวกำกาดำ ร้อยพวงมาลัยรูปนันทาสัตว์ รูปชายหนุ่มชมเชยหญิงสาว ฝากไปถวายนางลุนลูกสาวเจ้าเมือง มาภายหลังจึงได้อภิเษกสมรสกับนางลุน และได้เป็นเจ้าเมือง

๕) ข้อคิดที่ชายหนุ่มเที่ยวแฉ้วสาวกลางคืน และหญิงสาวลงช่วง (นั่งล้อมกองไฟทำงาน) ปั่นด้าย กลางคืน ท้าวกำกาดำจึงมีโอกาสเป่าแคน แฉ้วสาวได้พบเจ้าเมืองและนางลุน ภายหลังได้อภิเษกสมรสกับนางลุน แล้วได้ครองเมือง และ **คติความเชื่อ** ยกมาเป็นอุทาหรณ์ ๕ ข้อ

๑) ท้าวกำกาดำ เชื่อผลกรรมจึงกระซิบบอกบิดาให้ทำตามที่เขาต้องการ เพื่อจะได้หมดเวร หมดกรรมกัน เสียที ในชาตินี้ เราย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร

๒) ท้าวกำกาดำ ได้รับอำนาจวิเศษจากพระอินทร์พร้อมสั่งว่า ถ้าต้องการเป็นเจ้าเมืองยกแหวนแกว่งไปมาในอากาศ ถ้าอยากมีศฤงคารบริวาร ให้แกว่งไปมาในน้ำ

๓) ท้าวกำกาดำ เป่าแคนไพเราะกระทั่งเจ้าเมือง นางลุนหลงใหลในเสน่ห์เสียงแคน จึงมีโอกาสเข้าพบเจ้าเมืองและนางลุน ภายหลังได้อภิเษกสมรสเป็นเจ้าเมือง

๔) ท้าวกำกาดำอยู่ในแพลอยทวนกระแสน้ำ ๓ วัน ๓ คืน ติดอยู่เกาะ ๗ วัน ๗ คืน ตอนอายุเพียง ๓ ขวบ จึงร้อนถึงพระอินทร์ ส่งวิศุกรรมเทพบุตรลงช่วยให้ปลอดภัย เพราะ ปุณฺณญาณิหารีย์ของท้าวกำกาดำ

๕) ท้าวกำกาดำ ปกครองบ้านเมือง เพราะความเชื่อ ยึดถือจารีต ๑๒ ครองธรรม ๑๔ ไฟฟ้าประชากรจึงมีความสุขร่มเย็น ตลอดพระชนมายุชัย

๔. เรื่อง นกจอกน้อย ปรัชญาข้อคิด ยกมาเป็นอุทาหรณ์ ๕ ข้อ

๑) ข้อคิดเกี่ยวกับ การเวียนว่ายตายเกิดในสงสารสาคร ไม่รู้จักจบจักสิ้น เหมือนมดไต่ขอบจาน

๒) นก ๒ ตัวผัวเมีย อธิษฐานจิต ขอเกิดเป็นคนอยู่ในปราสาทราชมณเฑียร นกตัวผู้เกิดเป็นเจ้าชายวรจักร นกตัวเมียเกิดเป็นเจ้าหญิงจันทะจร แสดงว่า สังสารวัฏฏ์เป็นความจริง

๓) พ่อฤๅษีออกบวชบำเพ็ญพรต และลาเพศเป็นฆราวาส มีครอบครัวและมีบุตรธิดา เพื่อหนีรอกชุม ปุตตะ ตามปรัชญาข้อคิดของอินเดียโบราณ และกลับมาบวชใหม่ ได้บรรลุนิพพานชั้นพระโสดา มรณภาพเมื่ออายุ ๑๐๕ ปี กับ ๔ วัน ขึ้นไปอุบัติเป็นเทพบุตร

๔) มนุषย์ ตายแล้วไปเกิดเป็นเทพบุตรในสวรรค์ เป็นความจริง เช่นท่านพ่อฤๅษี ได้อุบัติเป็นเทพบุตร บนสวรรค์ มีนางเทพอัปสรนับหมื่นเป็นบริวาร

๕) พระนางจันทะจร ไม่พูดจากับชายใดแม้แต่บิดา เพราะโกรธท้าววรจักร เมื่อชาติเกิดเป็นนกจอกน้อย ๒ ผัวเมีย นกตัวผู้ไม่รักษาคำพูด(ตะบัดสัตย์)

และ **คติความเชื่อถือ** ยกมาเป็นอุทาหรณ์ ๕ ข้อ

๑) ชาวพุทธทั่วไป เชื่อว่า บาปบุญมีจริง เช่น คำพังเพยว่า บุญหาบ บาปหิ้ว หมายถึง พึงทำบุญให้มาก ทำบาปให้น้อย

๒) ชาวพุทธทั่วไป เชื่อว่า นรก สวรรค์ มีจริง มีคำพังเพยว่า สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ

๓) การทำบุญ ทำอะไร จึงเป็นบุญ การทำบุญทำได้หลายอย่าง เช่น การให้สิ่งของ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ให้อภัยทาน ให้ธรรมทาน เหล่านี้ คือ การทำบุญทั้งสิ้น

๔) การทำบาป ทำอะไร จึงเป็นบาป การทำบาปนั้น ทำได้หลายประการ เช่น ฆ่า คน, ปล้นจี้ ฆ่าเจ้าอาทรพัย, ประพฤติผิดประเวณี ฉ้อราษฎร์ บังหลวง กินเหล้า เมากัญชา ยาเสพติด ให้โทษร้ายแรง สิ่งเหล่านี้ คือ การทำบาปทั้งสิ้น

๕) หลัทธิหม้าย (ทำลาย) ศาสนา ประพฤติผิดประเวณีเป็นชู้กับพระเถรบาปใหม่ ประมาณเท่าไร

สิ่งเหล่านี้^๑ เป็นบาปใหญ่ หนักเท่าขุนเขา ตายแล้วตกนรก หลัทธิแบกแบ้น ชายนั่นแบกเส้า

^๑เป็นสำนวนโบราณสอนลูกหลาน สืบมา เป็นมุขปาฐะ

แบบสอบถาม

เรื่องการศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานอักษรธรรมอีสานในจังหวัด

อุบลราชธานี

นายไสรจ นามอ่อน

ผู้วิจัย

๑. แบบสอบถามชุดนี้ทำขึ้นเพื่อการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาธรรมและคติธรรมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอีสาน ผู้วิจัยเห็นว่า ท่านเหมาะสมได้รับเกียรติเชิญให้ตอบแบบสอบถามนี้

กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเข้าใจความคิดเห็นของท่านที่เป็นความจริงให้ครบถ้วนทุกข้อด้วย จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บรักษาไว้เป็นความลับที่สุด และจะไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานของท่านและหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบใดๆทั้งสิ้น เพราะผู้ทำวิจัยจะนำคำตอบของท่านไปใช้วิเคราะห์ ในด้านวิชาการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเท่านั้น

๒. แบบสอบถามชุดนี้มี ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ถามข้อมูลทั่วไปของท่านผู้ตอบ

ส่วนที่ ๒ ถามเกี่ยวกับผลกระทบด้านความคิดและความเชื่อของท่าน

ส่วนที่ ๓ ขอข้อเสนอแนะของท่านเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านอีสาน

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างมากมาพร้อมนี้ผลจากการตอบคำถามของท่านจะใช้ในการวิจัยตามข้อตกลงของสภาวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเท่านั้น

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงของ

ท่าน

๑. สถานะภาพ

เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

๒. อายุ ๑๕-๒๕ ปี

☐

๒๖-๓๕ ปี

☐

๓๖-๕๐ ปี

☐

๕๑ ปีขึ้นไป

☐

๓. วุฒิการศึกษา

ประถม

☐

มัธยม

☐

ปริญญาตรี

☐

สูงกว่าปริญญาตรี

☐

๔. ตำแหน่งหน้าที่

ผู้บริหาร

☐

นักวิชาการ

☐

พนักงานประจำ

☐

ลูกจ้างชั่วคราว

☐

๕.ประสบการณ์ทำงาน

ต่ำกว่า ๕ ปี

๕-๑๐ ปี

๑๑-๒๐ ปี

มากกว่า ๒๑ ปี

ส่วนที่ ๒ ถามเกี่ยวกับผลกระทบด้าน **แนวคิดและความเชื่อถือ** ต่อการดำเนิน
ชีวิตประจำวันของประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องตารางแบบสอบถามด้านขวามือ **ตามความ**
คิดเห็น ของท่าน ที่ได้จาก **ความคิด**ในตารางแบบสอบถาม ดังต่อไปนี้

จากนิทาน ท้าวเสียวสวัสดิ์ ปรัชญา ข้อคิด ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	เป็นเจ้าของเนื้อหั่วให้รักไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				
๒.	เป็นผู้เผื่อให้รักลูกรักหลานท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				
๓.	เป็นสมภารให้รักพระเณรท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				
๔.	เป็นพ่อแม่ให้รักลูกเต้า จาเว้าสั่งสอนท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				
๕.	เป็นคนให้มีใจสัตย์ซื่อ อย่าคดในช่องอในกระดุกท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				

จากนิทานเรื่อง ท้าวเสียวสวัสดิ์ คติความเชื่อ ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	โบราณว่า เวย์ย่มะจิบเพราะการไม่จองเวรท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				
๒.	ให้ทุกข์แก่ท่านทุกชั้นขึ้นถึงตัวท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				
๓.	คบคนพาล พาล พาลพาไปหาผิด คบคนดีมีศรีแก่ตัวท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				
๔.	คำสัตย์ เป็นวาจาไม่ตาย แต่คนพูดความจริงตายมาเยอะแล้วท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				
๕.	คนขาเป๋เลี้ยงม้าพระยา ม้าก็เดินขาเป๋เหมือนคนเลี้ยงท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				

ปรัชญา ข้อคิด จากนิทาน ท้าวภาพเกษ ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	พระราชอาครปรกครองแผ่นดินด้วยธรรม ๑๐ ประการ มี ทาน ศีล การเสียสละ ความไม่กัฏฐิโกธ ความเป็นกลาง เป็นต้นท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				
๒.	ท้าวภาพเกษสู้รบกับยักษ์ผิมนต์ เป็นการเปรียบเทียบว่า ท้าวภาพเกษ คือ กุศลธรรม ฝ่ายความดี ยักษ์ผิมนต์ คือ อกุศลธรรมฝ่ายความชั่วร้ายท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				
๓.	ท้าวภาพเกษ รบชนะยักษ์ทั้งหมด ยักษ์ทั้งปวงแพ้อำนาจ เป็นการเปรียบเทียบว่า ธรรมคือความดี ย่อมชนะอธรรม คือ ความชั่วเสมอ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				
๔.	ชนะสู้รบกัน ท้าวภาพเกษ แผลงศรศิลป์ขึ้นบนอากาศ ฝนทิพย์ตก				

	ลงมารดศพ เหล่ายักษ์ร้าย กลับฟื้นคืนชีพอีก เป็นการแสดงให้เห็นว่า ท้าวภาพเกษมีน้ำใจนักกีฬาผู้แพ้รู้ชนะ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				
๕.	หลังกลับฟื้นคืนชีพ เหล่ายักษ์ร้าย ขอรักโทษ ท้าวภาพเกษ ยกโทษให้ และเทศนาสั่งสอน ให้เข้าถึงพระรัตนไตร รู้จักให้ทาน รักษาศีล เป็นสัมมาทิฐิ แสดงว่า ท้าวภาพเกษ ให้อภัยทานชีวิตแก่บรรดายักษ์ ให้เป็นยักษดี ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				

คติความเชื่อ จากนิทาน ท้าวภาพเกษ ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ท้าวภาพเกษ ลักروبได้เสียเป็นผัวเมียลับๆ กับพระนางมาลีจันทร์ เรื่องอย่างนี้ มีมาพร้อมโลกมนุษย์แล้ว ท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				
๒.	แพศพท้าวภาพเกษ และซากม้ามณีกาบ ลอยทวนกระแสน้ำ ท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				
๓.	ในนิทานเรื่องท้าวภาพเกษ มีต้นกล้วยปะพฤษ(ไม้ทิพย์) ผลิดอกออกผลเป็น อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค เป็นต้น ท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				
๔.	ก่อนขาดใจ ท้าวภาพเกษ สั่งเสียให้แม่และเมีย ทำบุญอุทิศส่วนกุศลส่งไปให้ ในปรโลกเป็นอาหารทิพย์ ท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน ว่าท้าวภาพเกษจะได้รับ				
๕.	ในนิทานเรื่องท้าวภาพเกษ มีทหารหญิงแฝด ๓ คน โตขึ้นเรียนวิชาอาคม จากพ่อฤาษี อวัยวะเพศส่วนล่างหาย มีปีกบินได้เหมือนนกจึงเรียกว่า กินรี ท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				

ปรัชญา ข้อคิด จากนิทานท้าวกำกาดำ ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ท้าวกำกาดำ คนมีกรรม เกิดมารูปร่างอาภัพ ถูกนำไปลอยแพ เมื่อได้เป็นเจ้าครองเมืองระลึกถึงคุณบิดามารดาและยาย่าจำสวณ ได้นำมาเลี้ยงดูอย่างดี ยกย่องให้บิดา เป็นปู่เมือง ให้อาย่าจำสวณ เป็นย่าเมือง จึงเป็นคนรู้บุญคุณ และตอบแทนคุณท่าน จึงเป็นคนดีมีความกตัญญู ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๒.	เพราะเชื่อหมอสุฮา (หมอตู) มารดาจึงนำท้าวกำกาดำไปลอยแพ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๓.	เพราะเชื่อกรรม ผลกรรม มีจริงบิดาจึงนำท้าวกำกาดำไปลอยแพ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๔.	เพราะท้าวกำกาดำ ร้อยพวงมาลัยรูปชายหนุ่มกอดชมหญิงสาวไปถวายนางลูกสาวเจ้าเมือง ภายหลังได้อภิเษกสมรสเป็นเจ้าเมือง ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๕.	ท้าวกำกาดำ ลงเที่ยวคุ้ยสวลงช่วงกลางคืน เป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวบ้านภาคอีสาน แต่บรรพกาล ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				

คติความเชื่อ จากนิทานท้าวกำกาดำ ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ท้าวกำกาดำ เชื่อผลกรรมจึงกระชับกับบิดาให้ทำตามแม่ต้องการ จะได้หมดเวรหมดกรรมในชาตินี้ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๒.	พระอินทร์มอบแหวนวิเศษให้กษัตริย์เทพบุตรบนสวรรค์แล้วส่งให้มาเกิดเป็นท้าวกำกาดำในเมืองมนุษย์ และสั่งว่า ถ้าอยากเป็นพระยา				

	นั่งเมือง ให้ยกแหวนขึ้นในอากาศแกว่งไปมา ถ้าอยากมีทรัพย์สมบัติ ช้างม้าวัวควาย ข้าทาสหญิงชาย ลูกเมียให้แกว่งแหวนไปมาในน้ำจะ สำเร็จทุกประการ ท้าวเธอทำเช่นนั้น จึงสำเร็จทุกอย่าง เป็นเพราะ อภินิหาร ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๓.	ท้าวท้าวคำดำ เป่าแคนให้เจ้าเมืองและนางลุนฟัง เจ้าเมืองและนาง ลุนชอบใจ จึงได้โอกาสพบนางลุนและได้อภิเษกสมรสเป็นเจ้าครอง เมืองภายหลัง ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๔.	เพราะท้าวท้าวคำดำ อยู่บนแพน้อยลอยในกระแสน้ำเชี่ยวไปติดหาด กลางแม่น้ำ ๓ วัน ๓ คืน อดอาหารไม่ตาย ร้อนถึง พระอินทร์สั่งให้ วิศุกรรมเทพบุตรนำขึ้นฝั่ง เพราะบุญญาธิการของท้าวท้าวคำดำ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๕.	ท้าวท้าวคำดำ ปกครองบ้านเมืองด้วยความเชื่อ ถือ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และปฏิบัติเคร่งครัด ต่อจารีต ๑๒ ของบ้านเมือง คลอง ธรรม ๑๔ ไฟฟ้าประชากรจึงมีความสุขร่มเย็นตลอดพระชนมายุ ของพระองค์ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				

ปรัชญาความคิด จากนิทานนกจอกน้อย ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มาก ที่สุด	มาก	น้อย	น้อย ที่สุด
๑.	ปรัชญา สันสารวิญญู คือ การเวียนว่ายตายเกิด ไม่รู้จักสิ้นสุด หยุด นิ่งของมนุษย์และสัตว์ จนกว่าจะถึงพระนิพพาน ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๒.	การที่นกจอกน้อย ๒ ตัวผัวเมีย อธิษฐานจิตให้ได้เกิดเป็น เจ้าชาย เจ้าหญิงสมเจตนา แสดงว่า สันสารวิญญู เป็น ความจริง การเวียน ว่ายตายเกิดมีจริง				

	ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๓.	พ่อฤาษี ถือตามแนวปรัชญาอินเดียจึงออกบวชและสีกลาเพศฤาษี มาเป็นฆราวาสมีครอบครัว มีบุตรเพื่อให้พ้นจากนรกขุม ปุตตะ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๔.	มนุษย์ตายแล้วไปเกิดเป็น เทวดา บนสวรรค์ เป็นความจริง เช่นพ่อฤาษีมรณภาพแล้วไปอุบัติเป็นเทพบุตรบนสวรรค์ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๕.	พระนางจันทะจรไม่พูดกับชายใดๆ แม้แต่บิดา เพราะโกรธให้ท้าว รจิตร ในชาติก่อนเคยเป็นผัวเมียกัน เมื่อเกิดเป็นนกจอกน้อย ซึ่งนกตัวผู้ไม่รักษาสัจจาวา ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				

คติความเชื่อ จากนกจอกน้อย ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ชาวพุทธทั่วไปเชื่อว่า บุญ บาป มีจริง จึงมีคำพังเพยว่า บุญหาบบาปหิ้ว แปลว่า ให้ทำบุญมากกว่าบาป ท่านเชื่อด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๒.	ชาวพุทธทั่วไปเชื่อว่า นรก สวรรค์ มีจริง จึงมีคำพังเพยว่า สวรรค์ในอก นรกในใจ ท่านเชื่อด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๓.	การทำบุญ คือ ทำอะไร?จึงเป็น บุญ การทำบุญทำได้หลายอย่าง เช่นให้อาหาร เครื่องนุ่ง ที่อยู่อาศัย ยวดยานพาหนะ ยารักษาโรค ตลอดจนการให้อภัยกัน ให้วิद्याทาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ คือการ ทำบุญทั้งสิ้น ท่านมีเชื่อถือด้วยแค่ไหน				
๔.	การทำบาป คือ ทำอะไร? จึงเป็น บาป การทำบาปก็ ทำได้มาก อย่าง เช่น ฆ่าบิดามารดา ปล้นเจ้าอาทรัพย์โกหกหลอกลวง				

	กอบโกยโกงกิน ฉ้อราษฎร์ บังหลวง ค้าของหนีกฎหมาย ขายยาเสพติด กัญชา ยาบ้า ยาไอ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ คือ การทำที่เป็นบาป ทั้งนั้น ฟังดเว้น ท่านเชื่อด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๕.	หญิงม้าง(ทำลาย) ศาสนา ตัดเศียรพระพุทธรูป ทำลาย โบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์ ศรีมหาโพธิ์ เป็นต้น บาปใหม่หนอ ประมาณเท่าไร? สิ่งเหล่านี้ บาปใหญ่ หนักเท่าภูเขา ตายแล้วตกนรก หญิงแบกแป้นกระดาน ชายนั้นแบกเสาหิน ท่านเชื่อด้วยมากน้อยแค่ไหน				

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

๑.นิทานท้าวเลียวสวาสดี เน้น ปรัชญาข้อคิด เกี่ยวกับ ความซื่อสัตย์ ยุติธรรม เน้น คติความเชื่อ เกี่ยวกับ กฎแห่งกรรม กรรมใด ใครทำไว้ กรรมนั้น คืนสนอง, (เราผิด ท่านประหาร เราชอบ เราไม่ผิดไซ้ ดาบนี้คืนสนอง)

๒. นิทานท้าวภาพเกษ เน้น ปรัชญาข้อคิด เกี่ยวกับ ธรรมะ ย่อมชนะอธรรม (ชนะความชั่ว ด้วยความดี) เน้น คติความเชื่อ เกี่ยวกับ การอุทิศส่วนกุศลบุญแด่เปตชนผู้ไปสุปรโลก

๓. นิทานท้าวกำกาดำ เน้น ปรัชญาข้อคิด เกี่ยวกับ กตัญญูกตเวที ความกตัญญูรู้คุณท่าน เป็นเครื่องหมายของคนดี,เน้น คติความเชื่อ เกี่ยวกับ วิบากกรรมนำสนอง

๔. นิทานนกจอกน้อย เน้น ปรัชญาข้อคิด เกี่ยวกับ การเวียนว่ายตายเกิดในสงสารสาคร เน้น คติความเชื่อ เกี่ยวกับ บาป บุญ นรก สวรรค์

แบบสอบถามผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย จากนิทานพื้นบ้านอีสาน ๔ เรื่อง

ที่	รายการ	ระดับข้อคิดความเชื่อของท่าน		
		ใส่เครื่องหมาย ตามช่อง		
		✓	✓	✓
๑.	ต่อไปนี้ ท่านรู้จักนิทานเรื่องใดบ้าง? (ตอบได้มากกว่า ๑ เรื่อง)	การเล่า จากคนอื่น	การอ่าน ด้วยตนเอง	การศึกษา ค้นคว้า
	๑) นิทานเรื่องท้าวเสียสวาสดี			
	๒) นิทานเรื่องท้าวภาพเกษ			
	๓) นิทานท้าวกำกาดำ			
	๔) นิทานนกจอกน้อย			
๒.	ท่านรู้จักนิทานเรื่องต่อไปนี้ได้อย่างไร?	การเล่า จากคนอื่น	การอ่าน ด้วยตนเอง	การศึกษา ค้นคว้า
	๑) เรื่อง ท้าวเสียสวาสดี			
	๒) เรื่อง ท้าวภาพเกษ			
	๓) เรื่อง ท้าวกำกาดำ			
	๔) เรื่องนกจอกน้อย			
๓.	ผลการวิจัย จากนิทานพื้นบ้านอีสาน ๔ เรื่อง ๑) นิทานเรื่องท้าวเสียสวาสดี เน้นข้อคิดเรื่องอะไร?	๑. ซื่อสัตย์ ยุติธรรม		
		๒. ธรรมย่อมชนะอธรรม		
		๓. กตัญญู กตเวที รู้คุณของท่าน		
		๔. การเวียนว่ายตายเกิด		
	และ เน้น คติความเชื่อ เรื่องอะไร	๑. กฎแห่งกรรม เชื่อผลกรรมมีจริง		
		๒. อุทิศกุศลผลบุญแก่เปตชน		
		๓. วิบากกรรมนำสนอง		
		๔. บาปบุญ นรกสวรรค์		
	๒) นิทานท้าวภาพเกษ เน้นข้อคิดเรื่องอะไร	๑. ซื่อสัตย์ ยุติธรรม		

		๒. ธรรมย่อมชนะอธรรม
		๓. กตัญญูกตเวทิต์รู้คุณของท่าน
		๔. การเวียนว่ายตายเกิด
	และ เน้นคติความเชื่อ เรื่องอะไร?	๑. กฎแห่งกรรมเชื่อผลกรรมมีจริง
		๒. อุทิศกุศลผลบุญแก่เปรตชน
		๓. วิบากกรรมนำสนอง
		๔. บาปบุญ นรกสวรรค์
๓) นิทานเรื่องท้าวกำกาดำ เน้นข้อคิด เรื่องอะไร?		๑. ซื่อสัตย์ยุติธรรม
		๒. ธรรมย่อมชนะอธรรม
		๓. กตัญญูกตเวทิต์รู้คุณของท่าน
		๔. การเวียนว่ายตายเกิด
	และ เน้น คติความเชื่อ เรื่องอะไร?	๑. กฎแห่งกรรมเชื่อผลกรรมมีจริง
		๒. อุทิศกุศลผลบุญแก่เปรตชน
		๓. วิบากกรรมนำสนอง
		๔. บาปบุญ นรกสวรรค์
๔) นิทานเรื่องนกจอกน้อย เน้นข้อคิด เรื่องอะไร?		๑. ซื่อสัตย์ยุติธรรม
		๒. ธรรมย่อมชนะอธรรม
		๓. กตัญญูกตเวทิต์รู้คุณของท่าน
		๔. การเวียนว่ายตายเกิด
	และ เน้น คติความเชื่อ เรื่องอะไร?	๑. กฎแห่งกรรมเชื่อผลกรรมมีจริง
		๒. อุทิศกุศลผลบุญแก่เปรตชน
		๓. วิบากกรรมนำสนอง
		๔. บาปบุญ นรกสวรรค์

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

บทนี้ เป็นผลการวิจัย จากนิทาน ๔ เรื่อง

๑. นิทานเรื่อง ท้าวเสียวสวาสดี
๒. นิทานเรื่อง ท้าวกาฬเกษ
๓. นิทานเรื่อง ท้าวกำกาดำ
๔. นิทานเรื่อง นกจอกน้อย

นิทานแต่ละเรื่องมี ๔ ประเด็น

๑. ประวัติความเป็นมา
๒. คัดเรื่องย่อและลักษณะคำประพันธ์
๓. ปรัชญาธรรมแนวคิด ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชนชาวอุบลราชธานี
๔. คติธรรมความเชื่อ ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชนชาวอุบลราชธานี

๑. นิทานเรื่อง ท้าวเสียวสวาสดี

๑) ประวัติความเป็นมา

นิทานเรื่อง ท้าวเสียวสวาสดีเป็นวรรณกรรมของปราชญ์ชาวอีสาน ท่านรจนาและจารไว้
ในหนังสือผูกโบราณด้วยอักษรธรรม จากการสำรวจพบ^๑ จะขอยกมาเป็นตัวอย่าง ๕ ชุด จาก ๕ วัด
ดังนี้

- (๑) วัดบ้านยางซึ้ง บ้านยางซึ้ง ตำบลยางซึ้ง อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
- (๒) วัดพระโรจน์ บ้านพระโรจน์ ตำบลพระโรจน์ อำเภอพระนา จังหวัดอุบลราชธานี
- (๓) วัดศรีโพธิ์ไทร บ้านลุ่มพุก ตำบลนาตาล อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี
- (๔) บ้านโนนเจริญ บ้านโนนข่า ตำบลโพธิ์ศรี อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี
- (๕) วัดสว่างนาราม ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๑ ชื่อผู้แต่ง

ในจำนวน ๑๕ ชุดที่ค้นพบในจังหวัดอุบลราชธานี ไม่ปรากฏนามจริงผู้แต่ง แม้แต่ชุดเดียว
ส่วนใหญ่จะปรากฏนามแฝง หรือ นามผู้ถ่ายทอดสืบต่อกันเช่น ที่วัดสะอาดสมบุญ บ้านสะอาด

^๑ อรทัย เลียงจินดาถาวร, โสรจ นามอ่อน, โครงการศึกษารวบรวมวรรณกรรมและจัดสร้างฐานข้อมูล
หนังสือโบราณ จังหวัดอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ๒๕๔๓-๒๕๔๔.

สมบูรณ์ ตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เทวโร ภิกขุ (อินตา กวีวงศ์) เจ้า
อวาสวัดสะอาดสมบูรณ์ บ้านสะอาดสมบูรณ์ ตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. ๒๕๔๑

๑.๒ คำนำ

ท่าน เทวโร ภิกขุ (อินตา กวีวงศ์) กล่าวว่าคำกลอนอีสาน นิทานเสียวสวาสดีนี้
ต้นฉบับเป็นหนังสือใบลานอักษรลาว ภาษาของโบราณอีสาน นักปราชญ์โบราณเขียนไว้นานแล้ว จน
บางตอนก็ขาดเลอะเลือน บางตอนก็ไม่สะอาด สกปรกไม่ชัดเจน จึงเป็นอุปสรรคในการรวบรวมเรียบ
เรียงอยู่บ้าง อาศัยความเพียรพยายามของข้าพเจ้า จึงสำเร็จออกมาได้ ดังที่ท่านเห็นอยู่นี้

ต้นฉบับใบลานนั้น ข้าพเจ้า ไปขอยืมจาก วัดอินทรมิตร อำเภอเขาวง และจากวัด
อื่นก็มี แต่ของวัดอินทรมิตรนั้นเป็นเรื่องย่อไม่กว้างเหมือนที่อื่น ข้าพเจ้าจึงเอาของ
ผู้อื่นเป็นหลักฐานในการรวบรวมเรียบเรียงครั้งนี้ เมื่อเสร็จแล้วข้าพเจ้าได้มอบ
ต้นฉบับให้ บริษัท คลังนาธรรมชาติ จำกัด เป็นผู้จัดพิมพ์จำหน่ายตามความประสงค์
ต่อไป

เทวโร ภิกขุ (อินตา กวีวงศ์)

เจ้าอวาสวัดสะอาดสมบูรณ์

ตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

พ.ศ. ๒๕๔๑

๒) คัดเรื่องย่อท้าวเสียวสวาสดี

นิทานเรื่อง ท้าวเสียวสวาสดี เป็นวรรณกรรมประเภทปรัชญาธรรมคำสอนและ คติธรรม
ความเชื่อ มีเนื้อเรื่องแทรกนิทานสลับคำสอนที่เป็น ปรัชญาธรรมแนวคิดและ คติธรรมความเชื่อ
สลับกันไปตลอดเรื่องที่มีอิทธิพลต่อ วิถีชีวิตประชาชนชาวอุบลราชธานี ตลอดจนชาวไทยอีสานสามส่วน
ใหญ่

มีกฎหมายตราสองสามภรรยาคุหนึ่ง มีบุตร ๒ คน ผู้พี่ชื่อศรีเฉลียว นิสัยเจียบข่มหนักแน่น
ผู้น้องชื่อ เสียวสวาสดี นิสัยประเปรียว ว่องไว ต่อมาพ่อแม่สร้างบ้าน ๒ หลัง สร้างเสร็จหลังหนึ่ง อีก
หลังหนึ่งยังไม่เสร็จ พ่อเรียกลูกทั้ง ๒ มาให้เลือกเอาเรือนคนละหลัง พี่ชายเลือกร์หลังที่เสร็จแล้ว
เสียวสวาสดีผู้น้องดีใจ ที่ได้เรือนหลังสร้างไม่เสร็จ

^๑ อร์ทัย เลียงจินดาถาวร ; โสร้ง นามอ่อน, ต้นฉบับ จารด้วยอักษรธรรม จำนวน ๒๐ ผูก ยืมจาก วัด
บ้านทุ่ง ตำบลแดงหม้อ อำเภอเชียงโน จังหวัดอุบลราชธานี (พ.ศ.๒๕๔๓-๒๕๔๔).

ต่อมาพ่อแม่ก็ถึงแก่กรรมได้สั่งสอนให้ลูกได้มีความโอบอ้อมอารี ต่อผู้อื่น,อย่าชี้แจง,หมั่นศึกษาหาความรู้,อย่าหุเบาใจน้อย^๑ ให้เชื่อฟังคำพ่อสั่งไว้ มีหลายประการด้วยกัน เช่น อย่าคบคนโลเล อนึ่ง เจ้าจะมีคู่ครองให้วัน สตรีสามผัว เจ้าหัวสามโบส^๒ หมายความว่า อย่าคบคนโลเล อย่างนำมาเป็นคู่ครอง อนึ่ง ให้เจ้าฟันเหี่ยวให้หลายลำ แะท่า,ให้เจ้าหมาข้าวไว้หลายบ้านแขกลิโฮม, หมายความว่า ให้เป็นคนมีใจกว้าง เพื่อแผ่แก่ญาติพี่น้อง, และเตรียมทำไว้คอยจนเจือ ช่วยเหลือ สงเคราะห์หมู่คนชาวบ้าน, และทั้งสองพี่น้องได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ให้ไว้ความชั่วสามประการ คือ

๑. เพื่อนบ่เอ็น้อย่าชวน หมายถึง เพื่อนไม่เรียกอย่าชวน
๒. เพื่อนบ่วานอย่าช่วย หมายถึง เพื่อนไม่ออกปากวานอย่าช่วย
๓. เพื่อนบ่ย่องกลับยกยอตนเอง หมายถึง เพื่อนไม่ยกย่องชมเชย แต่กลับยกย่องตัวเองเป็นคนจัญไร

ยกนิทานนกระแดะเต้าจะถูกเหยี่ยวรังจับกินเพราะไม่เชื่อคำสั่งสอนพ่อแม่ แทบเอาตัวไม่รอด เมื่อเอาตัวรอดได้ด้วยอุบายก็ได้ปฏิบัติตามคำสอนของพ่อแม่ เหยี่ยวรังประมาทบินถลาโฉบลง จะจับนกระแดะเต้ากินเป็นอาหาร เลยตกลงปะทะโขดหินตาย นกระแดะเต้าเลยเอาตัวรอดมาได้

พระพุทธองค์ทรงสอนว่า ปราชญ์ย่อมไม่หวั่นไหวพุ่มขึ้น จมลง ตามอิฐารมย์ และอนิฐารมย์ ของโลกธรรม ๘ คือได้ลาภได้ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์

นักปราชญ์ ไม่ส้องเสพสิ่งแวดล้อมที่เลว เพราะสิ่งแวดล้อมกำหนดวิถีชีวิตได้ คนจึงควรอยู่ในที่ที่เป็นมงคล เช่น นิทานช่างพลายที่ได้ฟังเรื่องโจรพุดเรื่องปล้นฆ่าเจ้าทรัพย์ มีความประพุดติเลวเหมือนโจร,ม้าสงครามของพระยาที่คนซาเปเลียงจูง ม้าก็เดินเหมือนคนเลี้ยง,นกแขกเต้าที่โจรเลี้ยงก็เหมือนโจร แต่ที่ฤษี เลี้ยงก็เหมือนฤษี , นิทานการตัดสินคดีไม่เป็นธรรม เพราะ อกติ ๔ เป็นต้น

เสียวสวาสดี คิดถึงคำปรีชาชาวบ้านชื่อว่า

บ่ออกจากบ้าน บ่ฮ่อฮ่อมทางไป
บ่เฮียนวิชา บ่มีความอยู่ ๓

^๑เตชะโร ภิกขุ(อินตา กวีวงศ์), นิทานเรื่องท้าวเสียวสวาสดีคำกลอนโบราณอีสาน, (สำนักพิมพ์ คลังนันทารธรรม ขอนแก่น ถนนกลางเมือง จังหวัดขอนแก่น๒๕๔๑), หน้า ๓.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

^๓เป็นปรีชาธรรมโบราณ ของเก่าเล่าต่อกันมา ของหมู่เฮาชาวอีสาน ผู้วิจัย จำมาเล่า.

หมายความว่า คนเราถ้าไม่สามารถไปไหนมาไหนเลย ก็จะไม่รู้อะไร เห็นอะไร ไม่รู้เหนือ ใต้ก็มีดินมน, คนเราถ้าไม่สนใจศึกษาหาประสบการณ์ ก็ไม่มีความรู้เป็นคนโง่เง่า เต่า ตุ่น ไทยอีสานว่า **หมากินความคิด**

วันหนึ่ง มีพ่อค้าสำเภาจากเมืองจำปา (เมืองจาม) มาจอดพักที่ท่าหน้า เสียวสวาสดี ขอโดยสารไปกับนายสำเภา ระหว่างเดินทางผ่านสถานที่ต่างๆตลอดเวลา เสียวสวาสดี ถามด้วยความอยากรู้อยากเห็นเป็นปริศนาว่า

๑. แก่งที่เราผ่านมานั้น มีหินหรือบ่ ? (หินแร่เงิน,ทองคำ)
๒. บ้านที่เราผ่านมานั้น มีคนเฒ่าสามขาหรือบ่? (ผู้เฒ่าจำศีล)
๓. ดงที่เราผ่านมานั้น มีไม้บ่? (ไม้จันทน์หอม,ไม้กฤษณา)
๔. เมืองที่เราผ่านนั้น มีเจ้าครองนครบ่? (พระราชทรงทศพิธราชธรรม)
๕. ในวัดนี้มีพระเจ้าอยู่ฝารักษา บ่? (พระสงฆ์ผู้ทรงศีล)

นายสำเภาไม่เข้าใจปริศนาธรรม คิดว่า เสียวสวาสดี เป็นอะไรไป เป็นคนบ้องหรือเปล่า แต่ใจหนึ่งก็คิดจะได้เป็นลูกเขย กลับถึงบ้านจึงแนะนำให้รู้จัก คนภายในครอบครัว โดยเฉพาะ นางศรีไวลูกสาวคนโปรด และในที่สุดได้จัดการแต่งงานให้เป็นคู่ครองตลอดไป

กล่าวถึงเจ้าเมืองจำปา เป็นโรคระแวง จัดให้คนเฝ้าเวรยามตลอดคืน ใครหลับก็จับลงโทษ ธิบทรัพย์สิน และประหารเสีย นายสำเภาเมื่อถึงวาระเข้าเวรยาม ได้มอบทรัพย์สมบัติให้เสียวสวาสดี ลูกเขย กับนางศรีไวลูกสาวแล้วจะหลบหนีไป เสียวสวาสดี อาสาไปเข้าเวรยามแทนพ่อตา แม่พ่อตาจะห้ามก็ไม่ยอม เพราะจะไปเข้าเวรยามแก้ปัญหามหาพระราชาฆ่าคนเข้าเวรมามากแล้ว โดยกล่าวเป็นปรัชญาปริศนาว่า **ชินบ่ขาด อย่าให้คั่งเขียง เรื่องการเมือง ลูกขอแทนให้** หมายความว่า เนื้อไม่ขาด อย่าให้มีดีถึงเขียง เรื่องการเมือง ลูกขอแทนพ่อ ลูกเขยขอตายแทนพ่อตา

เวลาเที่ยงคืน พระราชาเดินมาตรวจเวรยาม เสียวสวาสดีนั่งปริกรรมคาถาว่า **ฆะณฺณสิ ฆะณฺณสิ กิงกระณาะหังปิ ตัง ชานามิ^๑** ภาวนาไม่หยุดยั้ง หมายความว่า **ท่านทำอะไรอยู่ๆ แม้เรารู้ๆ**

พระราชาทรงตกพระทัย เพราะพวกเฝ้าเวรกำลังหลับกันส่วนใหญ่ แต่เสียวสวาสดี นั่งภาวนา บริกรรมคาถาอยู่คนเดียวเสียงดังขึ้นๆ พระราชาไม่แน่ว่าพระทัยว่าเป็นเทวดา หรือปีศาจ หรือมนุษย์ หวั่นไหวพระทัยเสด็จกลับ ไม่ทรงทำอะไรกับพวกหลับเวรยามได้ เรา้ร้อนพระทัยบรรทมไม่หลับทั้งคืน

รุ่งเช้าวันใหม่ มีรับสั่งให้เสียวสวาสดีเข้าเฝ้า ตรัสถามว่า คาถาที่เสียวสวาสดี ภาวนา บริกรรมอยู่คำคือนั้น หมายถึงสิ่งใด เสียวสวาสดีกราบทูลเนื้อความดังกล่าว เล่าเรื่องทำนองสอนเป็น

^๑เตชวโร ภิกขุ (อินตา กวิวงศ์), นิทานท้าวเสียวสวาสดี คำกลอนโบราณอีสาน, หน้า ๑๖.

นิทานที่สอดแทรกปรัชญาแนวคิดและคติความเชื่อของสังคม พูลข้อเท็จจริงที่ประชาชนเดือดร้อน นิทานความโหดร้ายของพระราชาหุบเขา นิทานเล่ห์เหลี่ยมของมนุษย์ นิทานการตัดสินอรรถคดีที่เป็นธรรมและไม่เป็นธรรม นิทานปริศนาธรรมอีกมากมายประกอบ ประมาณ ๓๐ กว่าเรื่อง พระราชาทรงพอพระทัย ได้ตั้งให้เสียวสวาสดีเป็นอัครมหาบัณฑิต และให้สั่งสอนพระโอรส และประชาชนชาวเมือง มีคำสอนเกี่ยวกับการปกครอง และคนดี ผู้ปกครองและคนเลว และโครงสร้าง อันเป็นองค์ประกอบของการเมือง การปกครอง นิทานของเสียวสวาสดีล้วนเป็นนิทานคำสอนประกอบธรรมะ คติความเชื่อ จารีตประเพณี อันเป็นวิถีชีวิตของประชาชน ยังมีอีกมากมาย จะได้กล่าวถึงเกี่ยวกับอิทธิพลปรัชญาธรรมแนวคิดและคติธรรมความเชื่อของการวิจัยต่อไป

ลักษณะคำประพันธ์

คำประพันธ์นิทานท้าวเสียวสวาสดี มีลักษณะเป็น โครงสาร หรือ กลอนลำทำนองหมอลำ อุบลราชธานี ลางที่ก็ประสมประสานเป็น กาพย์ หรือ ยาวสร้อย อ่านออกเสียงเป็นทำนองเฉพาะ อย่างเป็นไป เช่น ยาวสร้อย หรือ คำสอย สลับกันไปขณะที่ หมอลำ ลำตกบทกลอนหนึ่งๆ จะมี หมอลำ สอย แทรกขึ้นเสริมให้เกิดความสนุกสนาน หม่วนขึ้นโฮแซว เป็นระยะๆ ไปตลอดทั้งคืน ตัวอย่างคำสอย^๑ (สร้อย) สอยๆ ฟีน้องฟิงสอย นกขี้ถี้ บินหนีบินคิน สาวไปเอาฟีนกุ่มหักด้ามพร้า อันนี้ ก็ว่า สอย หมายความว่า หญิงสาวเข้าป่าหาฟีน กระทำชำเลาด้ามมีดอีโต้อย่างเมามั่น เมื่อจบคำสอย ประชาชนชอบบอกชอบใจ ปรบมือเชียร์กริ้วกราว ส่งเสียงกรีดกร๊าด กระตุ้ย ม่วนขึ้นโฮแซว สลับเสียงแคนเสียงลำไยๆ ๆ

ตัวอย่าง คำประพันธ์ในนิทานท้าวเสียวสวาสดี^๒ ตอน ๔ สหาย คือ แมลงวัน หนอน อีกา กบ ฆ่า ช้างพลายใหญ่

...สามัคคีพร้อมกันแท้สู่ทาง คราวนั้นช้างยืนอยู่หลับตา
 กามันบินมาตอดตาไวไฟว เป็นแผลให้แมลงวันขี้ใส่
 หนอนกะเจาะชอกใช้ตาข้างเปื่อยฟิง เจ็บปวดแทบเห็นสู่ทางไป
 หิวอาหารผ่องกระหายน้ำ ยามนั้นกบไปฮ้องกลางเหวลึกใหญ่
 ช้างคิดว่าน้ำอยู่ใกล้ทางนั้นเล่าไป จึงตกพลัดพลาดลงกันเหวตาย

หมายความว่า นิทานเรื่องนี้ สอนให้รู้ว่า ความพร้อมเพรียงสามัคคีของคนหมู่มา ยังประโยชน์สำเร็จได้ ให้เกิดสุข

...เพราะความสามัคคีของ ๔ สหาย ขณะนั้นช้างพลายยืนหลับตาอยู่
 อีกาบินโฉบมาจิกตาข้างเป็นแผลตาบอด แมลงวันขี้ใส่ตา หนอนเจาะตาบอด

^๑โสรัจ นามอ่อน, ของเก่าจำเอามาเล่าต่อ.

^๒เตชวโร ภิกขุ (อินตา กวีวงศ์), นิทานท้าวเสียวสวาสดี คำกลอนโบราณอีสาน, หน้า ๔๘.

เจ็บปวดแสนสาหัส ช้างหิวอาหาร กระหายน้ำ กบลงไปร้องในเหวใหญ่ ช้างคิดว่ามี
หนองน้ำ จึงตรงไปตกลงในเหวลึก ถึงแก่ความตาย เพราะช้างถือผิดว่า ตัวโตรังแกนก
ไส้ จึงได้รับผลตอบแทนเช่นนั้น

ลักษณะ คำประพันธ์ของนิทานทำนองเสียวสวาสดี เป็น **โครงสร้าง** หรือ **กลอนลำ** อ่าน
ทำนองเสนาะโสต หรือ **หมอลำพื้น** นำไปลำตามงานชุมนุมหมู่บ้าน งานเทศกาลบางอย่าง และงาน
อวมงคลอุทิศกุศลงานฉลองผาสาท(ปราสาท)ผึ้ง, งานฉลองคูคลองธง(ธง) และพระภิกษุสงฆ์ นำมา
เทศน์ทำวัตร หรือธรรม วัตร ตามวัดวาอารามทั่วไป เป็นที่นิยมชมชอบของพุทธศาสนิกชนโดยเฉพาะ
ผู้สูงอายุ ที่ชอบฟังเทศน์ทำวัตรเย็น คือนิยมทำวัตรเย็น แล้วฟังเทศน์ เวลาประมาณ ๑๖-๑๗ นาฬิกา
เฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดอุบลราชธานี

๓. ปรัชญาธรรม แนวคิดที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวอุบลราชธานี

๑. อิทธิพลด้านการปกครอง

๒. อิทธิพลด้านความเป็นธรรมต่อสังคม

๑) อิทธิพลด้านการปกครอง

เป็นเจ้าเมืองต้องมีทศพิธราชธรรม^๓

พระเจ้าจำปาทรงทอดพระเนตรพระโอรสไม่ใส่ใจการศึกษาเอาแต่เล่นเพลิดเพลินอยู่กับ
ราชบริพารเสียส่วนใหญ่ควรจะรู้จักหลักของการปกครอง รู้จักทศพิธราชธรรม เพราะไปภายนอกทรง
ได้เป็นเจ้าครองเมือง ถ้าปราศจากทศพิธราชธรรมจะทำให้ชาวประชาเดือดร้อนเป็นแน่แท้ ทรงมอบ
ให้อัครมหาบัณฑิตเสียวสวาสดี ทำหน้าที่ถวายการศึกษาและอบรมบ่มนิสัยพระราชนิสิส

ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

...ทางดีให้สนใจจดจ่อ	ทางชั่วนั้นพลันถิ่มถิ่มเสีย
ควรที่พระเที่ยงมั่น	ทศพิธราชธรรม ^๔
จักขอแก้ไข	แต่พอเพียงน้อย
เป็นจอมเจ้า	เหนือหัวให้อภัยไพร่

^๓ ธีรุต ตาแก้ว, **รวมนิทานธรรม เล่ม ๖ คำกลอนภาคอีสาน**, สำนักงาน ส.ธรรมภักดี ถนนข้าวสาร เขต
ชนะสงคราม กรุงเทพฯ (พ.ศ.ไม่ปรากฏ).

^๒ ผู้วิจัยเมื่อยังอยู่ในสมณเพศ (พระมหาสีทา ยสินทโร) นามอ่อน, เทศน์นิทานต่างๆเป็นประจำ

^๓ ดร. ปรีชา พินทอง, **วรรณคดีอีสาน เล่ม ๒** โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต ถนนขยางกูร อำเภอเมือง
จังหวัดอุบลราชธานี ๓๔๐๐๐ โทร.๐๔๕-๒๔๒๒๙๓.

^๔ พระราชมนู (ประยูรย์ ปยุตโต); **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, พ.ศ.๒๕๒๘, หน้า ๒๘๕-๒๘๗, ขุ.ชา. (ไทย)๒๘/๒๔๐/๘๖.

เป็นใหญ่พ้อง หัวหน้าให้อักผุ่
 เป็นผู้เฒ่าให้ อักลูกหลานเหลน
 เป็นขุนกวนให้ อักการเมืองบ้าน
 สมสถานเปื่อง เชื่องฮมย์ถ้วนทั่ว
 อย่าได้อักเฟิ่นพุ่น ช่งพีบตี

หมายความว่า ขอพระองค์ ทรงใส่พระทัยคุณความดี แล้วลดละเลิกพระทัยจากสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง โดยเฉพาะ ขอพระองค์ทรงใส่พระทัยในทศพิธราชธรรมสิบประการ ข้าพระพุทธเจ้าขอน้อมถวาย คุณธรรมราชจริยาอาทิว่า เป็นจอมเจ้าเหนือหัวให้รักไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ ฎีร์ เป็นผู้นำให้รักผู้ตาม (ผู้ใหญ่ให้รักผู้น้อย) เป็นผู้เฒ่า ให้รักลูกหลานเหลน เป็นขุนกวน ให้รักบ้านรักเมือง ซื่อสัตย์ จงรักภักดี อย่าดั่งฟ้าต่ำ อย่าทำหินแฉก อย่าแยกแผ่นดิน พระราชาควรศึกษาและยึดปฏิบัติในทศพิธราชธรรม ผู้นอนต่ำให้นอนหงาย ผู้นอนสูงให้นอนคว่ำ หมายความว่า ผู้น้อยให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ให้ดูแลผู้น้อย คือ ให้เป็นผู้ตามและผู้หน้าที่ดี^๒

ทศพิธราชธรรม หรือ ราชธรรม ๑๐ ประการ

ธรรมของพระราชา ๑๐ ^๓ ประการ, กิจวรตที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ, คุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง, ธรรมะของนักปกครอง ดังต่อไปนี้

๑. ทาน- การให้ คือ สละทรัพย์สิ่งของ บำรุงเลี้ยง ช่วยเหลือประชาราษฎร์ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

๒. ศีล- ความประพฤติดีงาม คือ สำรวมกายและวจีทวาร ประกอบแต่การสุจริต รักษาจิตดีคุณ ให้ควรเป็นตัวอย่าง และเป็นทีเคารพนับถือ มิให้เป็นทีใครดูหมิ่น

๓. บริจาคะ - การบริจาค คือ เสียสละความสุขสำราญ ตลอดจนชีวิตของตน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๔. อาชชวะ - ความซื่อตรง คือ ซื่อตรงทรงสัตย์ไว้มายา ปฏิบัติภารกิจโดย สุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชน

๕. มัททวะ - ความอ่อนโยน คือ มีอัธยาศัย ไม่เย่อหยิ่งหยาบคาย กระด้างถือองศ์ มีความสง่า กิริยาวาจาสุภาพนุ่มนวลละมุนละไม ให้ได้ความรักรักดี แต่มีขาดยำเกรง

^๑ เติชวโร ภิกขุ (อินตา กวีวงศ์), นิทานธรรมท้าวเสียวสวาสดี คำกลอนโบราณอีสาน, หน้า ๕๓-๕๔.

^๒ ของเก่าเล่าต่อกันมา เป็น มุขปาฐะ.

^๓ พระราชวรมุนี (ประยูรย์ ปยุตโต); พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม , หน้า ๒๘๕-๒๘๗.

๖. ตปะ - ความทรงเดช คือ แผดเผากิเลสตัณหา มิให้ครอบงำย่ำยีจิต ระวังยับยั้งข่มใจได้ มั่งมันแต่บำเพ็ญเพียร ทำราชกิจให้สมบูรณ์

๗. อักโกธะ - ความไม่โกรธ คือ ไม่กริ้วกราด ลุอำนาจความโกรธ จนเป็นเหตุให้วินิจฉัยความและทำการต่างๆ ผิดพลาดศีลธรรม

๘. อวิหิงสา - ความไม่เบียดเบียน คือ ไม่บีบคั้นกดขี่ เช่น เก็บภาษี ขูดรีด หรือเกณฑ์แรงงานเกินขนาด ไม่หลงอำนาจ ไม่ขาดความกรุณา ไม่หาเหตุเบียดเบียนลงโทษอาชญาแก่ประชากรราษฎร์ผู้ใด เพราะความอหังการเกลียดชังของตน

๙. ขันติ - ความอดทน คือ อดทนต่องานที่ตรากตรำ ถึงจะลำบากกาย นานาเบื่อหน่ายเพียงใด ก็ไม่ถ้อยถอย ถึงจะถูกย่ำยู่ถูกหยันเพียงใด ก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ยอมละทิ้งกรณีย์ที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม

๑๐. อวิโรธนะ - ความไม่คลาดธรรม คือ องค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรม คงที่ ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหว เพราะถ้อยคำที่ดีร้าย สถิตมั่นในธรรมทั้งส่วน ยุติธรรม และนิติธรรม ไม่ประพฤติให้เคลื่อนคลาดวิบัติไป

ท่านอัครมหาบัณฑิตเสี้ยวสวาสดี ถวายนโยบายหลักการปกครองโดย ทศพิธราชธรรมเป็นที่พอพระทัยของพระเจ้าจำปาและพระราชโอรส แล้วกล่าวถึง สมบัติสร้างความมั่นคงของเมือง สืบต่อไป

สมบัติความมั่นคงของเมือง ๑๔ ประการ

ชาวไทยอีสานโดยทั่วไปเชื่อว่า สมบัติความมั่นคงของเมืองแบบบรรพชนเป็น **ปรัชญา แนวคิด หรือ แก้วคุณเมือง** ถ้าบ้านใด เมืองใด มีสมบัติความมั่นคงของเมือง หรือ มีแก้วคุณเมือง ๑๔ ประการ บ้านนั้น เมืองนั้นจะจำเริญรุ่งเรือง

แก้วคุณเมือง ๑๔ ๑ หน่วย

ปรัชญาการปกครอง เป็นแนวคิดที่ชาวไทยอุบลราชธานี และชาวไทยอีสานยึดเป็นหลักและถือปฏิบัติในการปกครองบ้านเมืองมาตั้งแต่ครั้งบรรพชน ชาวไตสืบสานต่อเนื่องไม่ขาดสายตราប់ถึง ชาวไตอีสานปัจจุบัน บ้านเมืองก็อยู่เย็นเป็นสุข แม้ยุคนี้ก็ยังยึดและถือปฏิบัติเป็นการภายในอยู่ของหมู่เฮาชาวไทยอีสาน คือ

๑. หูเมือง ได้แก่ ราชทูต ผู้ฉลาด อาจนำเรื่องเข้าออกประเทศไทย
๒. ตาเมือง ได้แก่ นายหนังสือผู้ฉลาด อาจสอนอักษรนานาได้
๓. แก่นเมือง ได้แก่ พระสังฆะเจ้า ผู้ฉลาดทรงธรรม ทรงวินัย
๔. ประตุมือง ได้แก่ เครื่องศาสตรา อาวุธ

๑.ดร.ปรีชา พินทอง ; **วรรณคดีอีสานเล่ม ๒** โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ท ถนนชยางกรู อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โทร.๐๔๕-๒๔๒๒๙๓.

๕. โหราศาสตร์ ได้แก่ ผู้ฉลาดอาจหักทายเหตุดี เหตุร้ายบ้านเมืองได้
๖. เฝ้าเมือง ได้แก่ เสนาผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้ฉลาด กล้าหาญ มั่นคง
๗. ชื่อเมือง ได้แก่ กวนเมือง ตาแสง ราษฎรผู้ซื่อสัตย์
๘. ฝาเมือง ได้แก่ ทแกลัว ทหาญ ผู้ฉลาดอาจยุทธกรรมได้ชนะ
๙. แปเมือง ได้แก่ ท้าวพระยาผู้ประกอบด้วยศีลธรรมอันดีงาม
๑๐. เขตเมือง ได้แก่ เสนาอำมาตย์ รู้เขตบ้านแดนเมือง ที่นั้นดีไม่ดี
๑๑. สติเมือง ได้แก่ เศรษฐี พ่อค้า ผู้มั่งมี
๑๒. ใจเมือง ได้แก่ หมอยาผู้ฉลาด รู้พยาธิ ไข้ยาถูโรค
๑๓. ค่าเมือง ได้แก่ ภาคพื้น ภูมิประเทศพลเมืองดี
๑๔. เมฆเมือง ได้แก่ เทพยาดา อารักษ์ทั้งหลาย ในเขตบ้านเขตเมือง

แก้วคุณเมือง ๑๔ ประการนี้ มีปรากฏในจารีต ๑๒ คองธรรม ๑๔ ในระบบราชการของไทยอีสาน สืบต่อมาตั้งแต่ยุค อาณาจักรญานานเจ้าถึงอาณาจักรล้านนา ล้านช้าง ถึงดินแดนอีสานและพายัพ เป็นปรัชญาธรรมที่มีผลกระทบต่องานชีวิตของ ชาวไทยอุบลราชธานี ตลอดถึงชาวไทยอีสานส่วนใหญ่ด้วย

๒. อิทธิพลด้านความเป็นธรรมต่อสังคม

ปรัชญา แนวคิดด้านความยุติธรรม ข้อความตอนหนึ่ง ท่านอัคร

มหาบัณฑิตเสียวสวาสดียกมาสอน พระราชโอรสว่า

เกิดเป็นคนให้มีใจสัตย์ซื่อ^๑

โดยยกนิทานเรื่อง **งูเห่ากัดเสือดาย** มาเล่าให้เจ้าชายสดับฟัง ว่า

นั่งให้ดูนอน นอนให้ดูงู

ครั้งนั้น มีเสือดัวหนึ่ง กินอาหารอิ่มแล้ว เสือไม่รื้อนอนทับรุ่งข้างจอมปลวก นอนหลับ งูเห่ากัดตาย ขณะนั้นมีฤๅษีตนหนึ่ง เดินทางมาพบเสือดอนตาย ด้วยความเมตตาธรรม จึงเสกคาถา **ชีวะมนต์** ให้เสือกกลับฟื้นคืนชีพ เสือบอกกับฤๅษีว่า จะกินเจ้าเป็นอาหาร เพราะเจ้าเป่าให้เสือกคืนชีพได้ ฤๅษีจึงกล่าวกับเสือด้าว่า รู้แบบนี้เราจะปล่อยให้เจ้าตาย เรามีบุญคุณกับเจ้า ทั้งสองตกลงกันไม่ได้ จึงตกลงว่าหากคนใดคนหนึ่งตัดสินใจ ธรรมดาดีให้ ถ้าฝ่ายเสือกให้เสือกกินฤๅษี ถ้าฝ่ายฤๅษีให้เสือกปล่อยฤๅษีไป ทั้งเสือด้าและพ่อฤๅษีมนต์ขลังเดินป่าหาหนายผู้เที่ยงธรรมตัดสินให้ ตามลำดับดังนี้

หนายทั้งห้าตัดสินความอย่างไร

หนายที่ ๑ เทวดาเจ้าป่า ทราบเรื่องราวทั้งหมดแล้วว่า **เสือกผิด ฤๅษี ถูก** เทวดา คิดว่า ถ้าเราตัดสินให้เสือกตาย คนจะทำลายป่า เราไม่มีต้นไม้ใหญ่อยู่อาศัย **เทวดาพอใจ** ตัดสินให้เสือกเป็นฝ่าย

^๑โตชาโร ภิกขุ (อินตา กวีวงศ์); นิทานท้าวเสียวสวาสดี คำกลอนโบราณอีสาน, หน้า ๕๔-๖๐.

ถูก ให้เสียกินฤๅ ได้ เป็นการตัดสินความโดยอาศัย **อคติธรรม** ความลำเอียงเพราะความชอบใจ จึงเป็นการตัดสินแบบ **ฉันทาคติ ไม่เป็นธรรม** ท่านฤๅ ไม่ยินยอมจึงเที่ยวหาทนายคนใหม่ ทำอย่างนี้ต่อไปจึงได้ทนายถึง ๕ คน

ทนายที่ ๒ หมาจิ้งจอกเจ้าเล่ห์ ทราบเรื่องราวทั้งหมดแล้ว ทราบว่า เสือผิด ฤๅ ถูก แต่ตัดสินให้เสือถูก ฤๅ ผิด เพราะทนายจิ้งจอก **ไม่พอใจ โกรธให้ฤๅ** ที่เคยขับไล่เขา ขณะไปเล็มเศษอาหารที่อาศรมฤๅ **จึงตัดสินให้เสียกินฤๅ ได้** เป็นการตัดสินความลำเอียง เพราะ **อคติ ความไม่ชอบใจ-ความโกรธ** จึงเป็นการตัดสินความแบบ **โทสาคติ ไม่เป็นธรรม** พ่อฤๅ ไม่ยินยอม จึงเที่ยวหาทนายคนต่อไป

ทนายที่ ๓ วัวแดง ระแวงภัย เมื่อทราบเรื่องราวทั้งหมด ทราบว่า เสือผิด ฤๅ ถูก แต่ตัดสินให้ เสือถูก ฤๅ ผิด เพราะวัวแดงระแวงว่า ถ้าตัดสินให้เสือนาย เสือตัวอื่นจะมาจับเรากิน ดังนั้นจึงตัดสิน **ให้เสียกินฤๅ** จึงเป็นการตัดสินความลำเอียง เพราะ **อคติธรรม ความระแวงเพราะกลัวภัย** เป็นการตัดสินแบบ **ภยาคติ ไม่เป็นธรรม** พ่อฤๅ ไม่ยินยอม จึงชวนกันเดินป่าหาทนายความคนต่อไป

ทนายที่ ๔ ลิง จอมชน เมื่อฤๅ เล่าเรื่องราวสู่ฟง ลิงจอมทะเล้น เอาแต่ชน ไม่เข้าใจ ไม่รู้เรื่องอะไร จึงตัดสินให้เสียถูก ฤๅ ผิด **ให้เสียกินฤๅ** อันเป็นการตัดสินลำเอียง เพราะอคติธรรม เพราะความโง่ความไม่รู้เรื่องของตน จึงเป็นการตัดสินความแบบ **โมหาคติ ไม่ยุติธรรมฤๅ** ไม่ยินยอม จึงเดินป่าหาทนายใหม่อีกเป็นคนสุดท้าย

ทนายที่ ๕ กระต่ายนา เจ้าปัญญา กระต่ายนา ฟังเรื่องราวจากต้นจนตลอด เข้าใจด้วยดี จึงคิดว่าจะตัดสินให้ยุติธรรมต่อทั้งสองฝ่าย ได้กล่าวกับเสือและท่านฤๅ ว่า ควรเราไปตรวจหลักฐานที่เกิดเหตุก่อน จึงจะตัดสินความได้ถูกต้อง ตกลงไปดูที่เกิดเหตุด้วยกัน กระต่ายที่มีปัญญาจึงให้เสือทดลองนอนให้ดูตรงที่ปากกรูงเห่าตัวเดิม ทันใดนั้น งูเห่าก็เลื้อยขึ้นมากัดเสือด่วนนั้นถึงแก่ความตายอีก กระต่ายกับฤๅ จึงกลับหนีไป ยังที่ของตน และให้การดูแลการเป็นอยู่ของกระต่าย ทั้งสองเป็นกัลป์ ยามมิตรกันไปชั่วชีวิต

ทนายที่ ๑ ถึงที่ ๔ ตัดสินอรรถคดีไม่ยุติธรรม เพราะลู่อ่านจ **อคติธรรม ๔ ประการ** ^๑ คือ ความไม่เที่ยงธรรม,ความลำเอียง เพราะ

- ๑.ฉันทาคติ ลำเอียง เพราะชอบ
๒. โทสาคติ ลำเอียง เพราะชัง
๓. โมหาคติ ละเอียง เพราะหลง ;เพราะเขลา
๔. ภยาคติ ลำเอียง เพราะกลัว

^๑พระราชนิพนธ์ (ประยูร ปยุตโต) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. หน้า ๑๗๔.

ส่วน ทนายที่ ๕ กระต่ายนา เจ้าปัญญา ตัดสินด้วยความเป็นกลาง
 เป็นไปตามเนื้อถ้อยกระทงความ ที่เป็นจริงอย่างไร ก็ตัดสินอรรถคดีตาม ข้อเท็จจริง
 เป็นการตัดสินอรรถคดีที่ยุติธรรมโดยแท้

ความยุติธรรม มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวอุบลราชธานีอย่างยิ่ง

กรณีศึกษา ๑ ครั้งหนึ่ง เมื่อกรมพระยาสรพลสิทธิประสงค์ ทรงดำรงตำแหน่ง ผู้สำเร็จ
 ราชการแทนพระเนตรพระกรรณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวราชการที่ ๕ ที่มณฑลลาวกาว จังหวัด
 อุบลราชธานี ศรีวนาลัย ประเทศราชคืนนั้น ฝนตกพรำๆ เพราะเป็นหน้าฝนประมาณปลาย เดือน
 กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๔๖ พระองค์เจ้าสรพลสิทธิประสงค์ ทรงปลอมพระองค์ แต่งตัวเป็น
 ชาวเมือง พร้อมผู้ติดตาม กันร่มตากฝนที่ตดพรำๆ ตรวจสอบสภาพความเป็นอยู่ของชาวเมืองอุบลราชธานี
 ในคำค้นไปเรื่อยๆ กระทั่งสุดท้ายถึงคุก(เรือนจำ) จึงทรงดำเนินตรงไปถามเจ้าหน้าที่เฝ้าเวรยาม ๒ คน
 ว่า ทำอะไร? เข้าเวรเฝ้าคุก เฝ้าทำไม? ฝนตกๆไปนอนไม่ดีหรือ? คนเฝ้าคุกบอกว่าไม่ได้หรอก ฉันทน
 คนอยู่เวรนอนไม่ได้ ต้องควบคุมคนโทษไม่ให้พวกมันแหกคุกหนีไปรู้ไหม? รับสั่งต่อว่า ขอเข้าไปดูข้าง
 ในคุกได้ไหม? คนเฝ้าเวรยามตะหวาดว่าไม่ได้หรอก คนที่จะเข้าคุกได้ต้องเป็น คนโทษ ศาลเขาตัดสิน
 เด็ดขาดก่อนจึงเข้าไปอยู่ในคุกได้ ไปๆหนึ่ๆ เอ...หมาเขายังไม่ให้เข้าเลย ตาแก่นี้จะมาเข้าคุกได้
 อย่างไร? และคนเฝ้าเวรยามสองคนพูดกันว่าคนบ้าหรือคนดีเออ...เออคนบ้าทำไมมันมีร่ม และหลายคน
 ด้วย ชั่งหัวมัน...

กรณีศึกษาข้อนี้ บ่งบอกได้ชัดเจนให้เห็นว่าชาวจังหวัดอุบลราชธานี ยึดเหนี่ยว และถือ
 ปฏิบัติในคติความเชื่อที่ว่า เกิดเป็นคนให้มีใจสัตย์ซื่อ ปากจ้งได้ หัวใจจ้งสั้น ปากว่าแล้ว มายาม่งบ
 เป็น หมายความว่า ชาวอุบลราชธานี เป็นคนซื่อสัตย์ มีสัจจะความจริงใจ ปากกับใจตรงกัน พูด
 อย่างไม่ทำอย่างนั้น ไม่กลับคำ

(ไม่ตะบัดสัตย์) ตรงพระพุทธรูปจนบทว่า **หะหะยัสสะ สะทิสี วาจา** แปลว่า **ปากกับใจ**
ตรงกัน

เรื่องราวเหล่านี้ มีปรากฏในนิทานท้าวเสียวสวาสดีทั้งสิ้นจึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า นิทาน
 เรื่องท้าวเสียวสวาสดีมีอิทธิพลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนชาวพุทธอุบลราชธานี อย่างมาก

๔. คติธรรม ความเชื่อเกี่ยวกับเวรกรรม

ความเชื่อเกี่ยวกับการจองเวรต่อกันมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาว
 อุบลราชธานี ตลอดจนชาวไทยอีสานบ้านเฮาโดยทั่วไป ดังเช่น ท่านบัณฑิตเสียว
 สวาสดี นำนิทานเรื่องเมียน้อยเมียหลวง จองเวรกันอย่างไม่รู้จักจบจักสิ้น ข้อความ
 ในนิทานท้าวเสียวสวาสดี ตอนหนึ่งว่า
 ...จกกล่าวกำมปางก่อนชานา มีภรรยาสองคนอยู่ครองสมสร้าง

ทางเมียน้อยมีครรภ์ท้องแก่ เมียหลวงคิดเคียดให้เลยได้ใส่ยา

ให้เมียน้อยแท้งลูกสามคน เลียบมีปุตตาเกิดมานำเจ้า...^๑

หมายความว่า นานมาแล้ว ชายชวานาคนหนึ่ง มีภรรยาอยู่ร่วมกันสองคน เมียน้อยตั้งครรภ์แก่ เมียหลวงโกรธ จึงวางยาให้เมียน้อยแท้งลูกถึง ๒ ครั้ง เมียน้อยรู้ทันเมียหลวงจึงวางยาให้ตายเสีย แต่ก่อนจะขาดใจเมียน้อยได้ จ้องเวร ว่าเกิดชาติใหม่ ขอให้เราได้ทำกับเขา เหมือนที่เขาได้ทำกับเรานี้เถิด ผู้ที่นำจ้องเวร ก็จะเป็นเวรต่อกันและกันไม่ละเว้นและไม่สิ้นสุด สมจริงกับพุทธพจน์ บพว่า

นะ ทิเวเรนะ เวรานิ สัมมันติธะกุราจะนัง ฯ

แปลว่า เวรย่อมระงับ เพราะการจ้องเวร ในที่ไหนๆ

เสียวสวาสดี ธรรมิกบัณฑิต นำนิทานเรื่อง เมียน้อยเมียหลวงมาถวายพระราชเมืองจำปา

...ผู้ที่นำจ้องเวรก่อเชืฐบ่มีเว้น เป็นเวรเกี่ยวกลับกันผันเปลี่ยน

มันหมุนเวียนบ่เว้น เวรนั้นจ้องจำ ท่านเอ๋ย...

หมายความว่า บุคคลผู้ก่อเวรตอบแก่กันและกัน จะหมุนเวียนเปลี่ยนกันไป ไม่รู้จักสิ้นจักสุดจนกว่าคู่เวรกรรมจะเลิกจ้องเวรกัน ดังต่อไปนี้

เรื่อง เมียน้อยเมียหลวงจ้องเวรกัน

ภรรยาหลวง ตายจากชาติขึ้นแล้ว ไปเกิดเป็นแม่ไก่ และตกไข่เท่าไรๆ

ภรณาน้อย ตายจากชาตินั้นแล้ว ไปเกิดเป็นแมว แอบไปกินไข่แม่ไก่จนหมด

ภรรยาหลวง จ้องเวร ตายจากชาตินั้นแล้ว ไปเกิดเป็นเสือ

ภรณาน้อย จ้องเวร ตายจากชาตินั้นแล้ว ไปเกิดเป็นวัว ตกลูก ครั้งใด เสือกก็มาจับไปกิน

หมด

ภรรยาหลวง จ้องเวร ตายจากชาตินั้นแล้ว ไปเกิดเป็นยักษ์

ภรณาน้อย จ้องเวร ตายจากชาตินั้น ไปเกิดเป็นหญิงชาวบ้านคลอดลูกแล้ว ยักษ์จะมาจับลูกไปกินเหมือนครั้งก่อนๆ เธอจึงอุ้มลูกน้อยวิ่งกระเซอกระเซิง และร้องขอความช่วยเหลือ แต่ไม่มีใครช่วยเธอได้ จึงอุ้มลูกน้อยเข้าไปในวัดพระเชตะวัน ฝ่าฝูงคนเข้าไปถึงหน้าธรรมาสน์

ขณะนั้น เป็นเวลาหลังภัตตาหารเช้า พระพุทธองค์ กำลังเทศน์โปรดพุทธบริษัทอยู่ แม่นางยักษ์ก็วิ่งตามมาติดๆ นางจึงนำทารกน้อยเข้าไปทูลถวาย พระพุทธเจ้า แล้วถวายบังคมนั่งอยู่ข้างหนึ่ง ส่วนนางยักษ์ก็นั่งอยู่ข้างหนึ่ง พระพุทธเจ้า ทรงสั่งให้เขาทั้งหุคก่อน

^๑โตชาโร ภิกขุ (อินตา กวีวงศ์); นิทานท้าวเสียวสวาสดี คำกลอนโบราณอีสาน. หน้า ๘๘-๙๐.

พระพุทธรองค์ ทรงเทศนาให้ทั้งสองฟัง อันเป็นเหตุ ให้ยักษ์และคนรักกัน
อยู่ร่วมกัน เป็นเพื่อนบ้าน เป็นกัลยาณมิตรกันได้ ทรงตรัสว่า

...ก่อนนั้น เจ้าทั้งสองได้จองเวร ทำเชื้ญต่อกันมาแล้ว บัดนี้ให้เจ้าหยุด
ทำเวรต่อกัน ทุกผ่านให้หยุดเลิกจองเวร ให้เป็นคนดีรักกันอย่าสร้างเวรกรรมซ้ำใหม่
ให้หมดเวรภัยต่อกันคราวนี้ และพระพุทธรองค์ ยืนทาร์กน้อยให้ยักษ์จูบ ยักษ์จูบได้
จิตใจหายโกรธ ต่างจาก เมื่อก่อน ไม่ชิงชังกันเลยแม้แต่น้อย กลายเป็นมิตรที่ดีต่อกัน

ยักษ์และคนอยู่บ้านเดียวกัน

สองสามีภรรยาได้เชื่อเชื้ญให้นางยักษ์ขีณี ไปอยู่ในชายคาบ้านหลังเดียวกัน เขาจึงสร้างหอ
เจ้าที่ให้ยักษ์ขีณีอยู่ ยักษ์รู้ว่าเดือนปีใดฟ้าฝนจะแล้งและสมบูรณ์ บอกชาวบ้านให้ลงมือทำนาไร่สวน
ชาวบ้านปฏิบัติตามข้าวกล้าไร่นามีผลผลิตเพิ่มขึ้น มาภายหลังยักษ์ได้รับการสมมานะ สักการะ จึงได้
ให้ชาวบ้านตกแต่งบูชาเป็นเทพเจ้าเฝ้าหัวนา ชาวไทยอีสานหมู่เฮาเรียก **ตาแฮก** ประจํานาของ
ชาวเมืองอุบลราชธานีแทบทุกแปลงนาเป็นจารีตประเพณีของ หมู่เฮาชาวนาชาวอุบลราชธานี และ
ไทยอีสานทั่วไป มีมาแต่โบราณกาลแล้ว แต่ตถึงยุคโลกาภิวัตน์ปัจจุบันก็พอยังมีให้ศึกษาอยู่บ้าง
อิทธิพลคตินธรรมความเชื่ออันนี้ และทำนองนี้ ยังมีอีกหลายอย่าง นอกเหนือจาก **ตาแฮกหัวนาแล้ว**
ยังมี **หอปู่ตาประจำหมู่บ้าน** ของไทยอุบลราชธานีและอีสานอยู่ทั่วไป สิ่งเหล่านี้ คือ อิทธิพลคตินธรรม
ความเชื่อที่ฝังอยู่ในความรู้สึกนึกคิด และฝังลึกในสายเลือด หมู่เฮาไทยอีสานอุบลราชธานี และไทย
อีสานโดยทั่วไป นอกเหนือจาก **ตาแฮกหัวนา** อันเป็นเทพเจ้า หรือเทวดาเฝ้านาแล้วชาวจังหวัด
อุบลราชธานี **ยังมีศาลเจ้าที่ ศาลพระภูมิ และศาลพระพรหม** ของชาวบ้านอีกจำนวนไม่น้อย มีอยู่
เกือบทุกหมู่บ้าน

๔) คตินธรรม ความเชื่อที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี

คติความเชื่อต่างๆดังกล่าว มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตประชาชนชาวบ้านอย่าง
เห็นได้ชัด ถือเป็นส่วนประกอบของชีวิตประจำวันอย่างหนึ่งจะขาดมิได้ อันปรากฏ
เป็น ข้ออนุญาต สิ่งที่ดีควรทำ และข้อห้ามสิ่งที่ไม่ควรทำ เรียกว่า จารีต ๑๒ ริต หรือ
ประเพณี ๑๒ เดือน และครองธรรม ๑๔ ของชาวอุบลราชธานี และชาวไทยอีสาน

จารีตสิบสอง^๑

จารีต ๑๒ ของชาวไทยอุบลราชธานี และชาวไทยอีสานส่วนใหญ่ จารีตเหล่านี้ ชาว
อุบลราชธานี ก็ดี ชาวไทยอีสาน ก็ดี ตลอดจนชาวพุทธไทยทั่วประเทศยังยึดและถือปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป

^๑พระครูเทพสารคุณ (สุนันท์ เพียรเลื่อน) ; ขอบ ดีสวนโคก; วิมล ชนะบุญ; บุญเกิด พิมพวรรเมธากุล,
มรดกอีสาน ฉบับสมบูรณ์ ,ขอนแก่น คลังนาวัฒนธรรม ถนนกลางเมือง จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๔๔, หน้า ๙๙-
๑๐๐.

ไท้อายลาว หรือ เผ่าไต ปัจจุบันยังใช้กันอยู่คาดค้นในหมู่ไตอีสาน บันทึกด้วยอักษรธรรมอีสาน ในหมู่ไตพายัพ บันทึกด้วยอักษรธรรมพายัพในหมู่ไตลาว บันทึกด้วยอักษรไตลาว (ไทน้อย) แม้ในหมู่ไตเขมร แถวจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ บางส่วน บันทึกด้วยอักษรขอมหวัด สำหรับอักษรขอมหวัดแม่ในหมู่ไตอุบลก็ยังมีใช้กันประปราย แต่อักษรขอมหวัดส่วนมากใช้บันทึก บทสวดมนต์ยุคก่อน พ.ศ. ๒๔๘๔ ใช้จารึกพระไตรปิฎก พระปาฏิโมกข์ บทสวดมนต์น้อย มนต์กลาง ศัพทาลังคะ เป็นต้น

ส่วนคำว่า **สมเด็จพระเจ้ามหาชีวิต** น่าจะหมายถึง สมเด็จพระเจ้ามหาชีวิต คือ พระเจ้าแผ่นดินของอาณาจักรล้านช้าง ยุคนั้น เพราะมีคำว่า **เชียงทอง ครองนั่ง เชียงทอง คือ เมืองหลวงพระบาง** อันหมายความว่า พระเจ้ามหาชีวิต ขณะที่ทรงแต่ง(นิพนธ์) นิทานท้าวภาพเกษ ทรงประทับที่เมืองเชียงทอง คือ เมืองหลวงพระบาง

คำว่า **กรุงศรีสัตตนาคนหุต** (สัต-ตะ-นา-คะ-นะ-หุต) คือ นครเวียงจันทน์ อันเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรลาว คนไทย (ไทยสยาม) นิยมใช้ **จุลศักราช** โดยทั่วไป และใช้กันสืบมากระทั่งถึงยุคกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ตอนต้น

อีกประการหนึ่ง มีคำว่า **ສັງກະສາລາງ** สังกาสหลวง ปรากฏในหนังสือ ลำมหาวาติ (เวสสันดรชาดก) ทุกครั้งที่มีการเทศน์ ลำมหาวาติ (เวสสันดรชาดก) ปัจจุบันก็นิยม เทศน์ (อ่าน) สังกาสหลวงก่อน จึงจะเทศน์มหาวาติต่อไปจนจบภายในวันเดียว จะมีพระผู้ใหญ่ในถิ่นนั้นๆ เริ่มเทศน์ สังกาสหลวงเวลาประมาณ ๐๓.๐๐ นาฬิกาเป็นต้นไป จึงเทศน์มหาวาติต่อจากนั้นไปจนกระทั่งจบภายในวันเดียว

ผู้วิจัยเห็นว่า ศักราช ในที่นี้จึงน่าจะหมายถึง **จุลศักราช** มากกว่า เพราะสังกาสหลวง ก็คือ จุลศักราชนั่นเอง ดังนั้น หนังสือ นิทานท้าวภาพเกษ ก็จะมีอายุ ๒๗๓ ปี มาแล้ว จึงมีอายุมากกว่ากรุงรัตนโกสินทร์

นิทานท้าวภาพเกษ มีอายุยืดยาวผ่านหนาวร้อน ยืนหยัดในชุมชนชาวไทยลาวมาเป็นเวลานับร้อยๆปี จึงมีผู้คัดลอกต่อมายุคต่อยุค ย่อมมีถ้อยคำ สำนวน และขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชนนั้นแทรกแทรกเป็นธรรมดา แต่โครงสร้าง สารแก่นสารของเรื่องยังคงจุดเดิมเอาไว้ทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำมาเปรียบเทียบผูกต่อผูก ตอนตอนของนิทานแล้ว ลงกันถึง ๘๐ เปอร์เซ็นต์ ในการสำรวจครั้งล่าสุด

ได้ค้นพบจำนวน ๒๒ ชุดจาก ๒๒ วัดในจังหวัดอุบลราชธานี ขอยกมาเป็นนิทัศน์ จำนวน ๕ ชุด จาก ๕^๑ วัด ดังนี้

๑. วัดแสงเกษม ตำบลเมืองเดช อำเภอเมืองเดช จังหวัดอุบลราชธานี
๒. วัดบ้านบุเปือย ตำบลบุเปือย อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี
๓. วัดพระโรจน์ บ้านพระโรจน์ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี
๔. วัดโพธิ์ศรี บ้านนาจาน ตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี
๕. วัดธัญญุตมาราม บ้านกุดข้าวปุ้น ตำบลกุดข้าวปุ้น อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัด

อุบลราชธานี

๒) คัดเรื่องย่อและลักษณะคำประพันธ์

ท้าวสุริวงศ์ มีม้ามณีกาบ เป็นพาหนะวิเศษ เหาะเหินเดินอากาศได้ ทรงเข้าไปเรียนวิชาอาคมมาจากพ่อฤๅษี ที่ป่าหิมพานต์ แล้วกลับมาครองเมืองแทนพระเจ้าพรหมทัต ด้วยทศพิธราชธรรม^๒ ประราธนาจะมีพระราชโอรสไว้สืบราชสมบัติแทนพระองค์จึงทรงขอลูกจากพระอินทร์

กำเนิดท้าวภาพเกษ

พระอินทร์ ส่งเทพบุตรตนหนึ่ง พร้อมเทพธิดาเทพพระบุตรลงมาอุบัติ ในครรภ์มเหสีของท้าวสุริวงศ์ นามว่า **ภาพเกษ กุมาร** เมื่อเจริญวันได้ ๑๔ พรรษา แอบเข้าไปในโรงม้ามณีกาบแล้วขี่เหาะออกจากเมืองโดยไม่บอกลาใคร ถึงเขตป่าหิมพานต์พบนกสาลิกาคุหนึ่ง พุดภาษามนุษย์ได้ จึงสั่งความให้ไปบอกท้าวสุริวงศ์ราชบิดาว่า จะออกไปเดินป่าครบ ๓ ปี จึงจะกลับมา แล้วเดินทางต่อไป

ท้าวภาพเกษพบนางมาลีจันทร์

เดินทางถึงเขตเมืองฝึมนต์ ที่เมืองนี้ท้าวฝึมนต์ และนางมาลีทอง ปกครองซึ่งมีลูกสาวสุดสวยคนเดียวนามว่า **มาลีจันทร์** ภาพเกษ พักอยู่นอกเมืองพบชาวเมืองออกหาฟืน ทราบว่า ท้าวฝึมนต์ มีลูกสาวสุดสวยวันหนึ่ง นางมาลีจันทร์ และเสนา อำมาตย์ ราชบริพารออกชมสวนดอกไม้ ท้าวภาพเกษแอบไปพบและชอบพอกัน ตกกลางคืนจึงขี่ม้ามณีกาบ เหาะเข้าทางช่องลม และได้เสียกันอย่างลับๆเป็นเวลาหลายคืน

^๑อรทัย เลียงจินดาถาวร,โสรัจ นามอ่อน,โครงการศึกษา รวบรวม และจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือโบราณ จังหวัดอุบลราชธานี ,สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ.๒๕๔๓-๒๕๔๔ หน้า(บัญชีสำรวจ) หน้า, ๒๙-๑๘๐.

^๒พระราชวรมุณี (ประยูรย์ ปยุตโต); พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ,หน้า ๒๘๕-๒๘๗. ขุ.ชา. (ไทย)๑๒๘/๒๔๐/๘๖.

^๓ที่มาของนกสาลิกาพุดได้ มนุษย์จึงจับมาเลี้ยงไว้ให้พุด สาลิการับบาป?

ท้าวภาพเกษถูกหลาวยนต์ตาย

ท้าวผิมนต์สืบทราบ จึงสั่งให้มหาอำมาตย์แต่งหอกยนต์ดักยิงขณะที่ท้าวภาพเกษแอบเข้าพบกับนางมาลีจันทร์ ท้าวภาพเกษถูกหอก หรือหลาวยนต์ พร้อมทั้งม้ามณีกาบตกลงมาตายด้วยกัน ก่อนจะตายท้าวเธอร้องเรียกให้นางมาลีจันทร์มาพบและสั่งว่า อย่าเผาศพและซากม้า ให้เอาใส่แพลอยน้ำไป แปะจะไหลทวนกระแสน้ำไปเอง และให้นางมาลีจันทร์ ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ด้วย นางมาลีจันทร์ปฏิบัติตามที่ท้าวภาพเกษสั่งทุกประการ

ท้าวภาพเกษและม้ามณีกาบกลับฟื้นคืนชีพ

แพศพท้าวภาพเกษและซากม้ามณีกาบ ลอยทวนกระแสน้ำไปจนกระทั่งพญาคุธซึ่งเป็นพระสหายกับท้าวสุริวงศราชบิดาของท้าวภาพเกษมาพบเข้าจำได้ว่าเป็นลูกชายของท้าวสุริวงศพระสหาย จึงคาบไปขอความช่วยเหลือจากพ่อฤๅษี พ่อฤๅษี เข้ามานำชาวท้าวภาพเกษตายและม้ามณีกาบขึ้นไปรายงานต่อพระอินทร์บนสวรรค์ พระอินทร์จึงสอนมนต์ **ชีวิชีพเสกเป่าให้คนตายกลับฟื้นคืนชีพได้** ,วิทย์ยุทธ์ต่าง ๆ มอบน้ำเต้าแก้วคือน้ำอมฤต รดให้คนตายกลับฟื้นคืนชีพได้ และธนูศรศิลป์วิเศษ ให้แก่ท้าวภาพเกษจนสำเร็จ แล้วลาพ่อฤๅษี กลับไปหานางมาลีจันทร์อีก ท้าวผิมนต์ทราบเรื่องเกิดรบกัน ในที่สุดท้าวผิมนต์แพ้ จึงยกนางมาลีจันทร์ลูกสาวและยกเมืองให้ท้าวภาพเกษ ท้าวเธออยู่ปกครองเมืองไม่นาน ได้ลาท้าวผิมนต์และลาชาวเมืองเดินทางต่อไป พร้อมม้ามณีกาบและนางมาลีจันทร์

ในการเดินทางต่อไปนี้ ได้สู้รบกับบรรดายักษ์หลายหัวเมือง เช่น ยักษ์สาระกัน ยักษ์คันธะ ยักษ์ขินี และอื่นๆ ท้าวเธอเอาชนะได้เด็ดขาด ยักษ์เหล่านั้นต้องการให้ท้าวภาพเกษอยู่เป็นเจ้าปกครองเมืองของตนๆ แต่ท้าวเธอยังต้องการเดินทางต่อไป

ท้าวภาพเกษถูกลักพาตัวและกำเนิดกนิรี

ท้าวภาพเกษ นางมาลีจันทร์ และม้ามณีกาบ เดินทางต่อไป ได้พักนอนแรมในป่าถึงเขตนางกนิรีสามพี่น้อง **เมืองภูเงิน** เจ้าเมืองมีธิดาแฝดสามคน โหรงหลงทายเป็น **แฝดหญิงสามคนผิวดำจารีตโบราณ ไม่ควรเลี้ยงไว้ เป็นกาสิบ้าน กาลิเมือง ควรลอยแพ** ชาวเมืองเห็นเป็นเช่นนั้น แพแฝดสามพี่น้องไหลทวนกระแสน้ำถึงท่าน้ำอาศรมพ่อฤๅษี นำมาเลี้ยงไว้ให้ชื่อว่า **ปัทมาน้อย บัวไข** นางเกศพ่อฤๅษี เสกนิ้วโป้งให้ทารกดูแทน ๑ นม อันเป็นที่มาของกนิรี และเด็กทารกดูนิ้วโป้งหัวมือ สืบทอดมาปัจจุบันกาล

^๑อนิต ตาแก้ว ;รวมนิทานธรรม ,เล่ม ๖ ,สำนักงาน ส.ธรรมภักดี ถนนข้าวสาร ป้อมปราบ กรุงเทพฯ (พ.ศ.ไม่ปรากฏ) หน้า ๔๑๔ – ๔๑๕.

ท้าวภาพเกษ นางมาลีจันทร์ และม้ามณีกาบนอนหลับกลางไพร ถูกกนิรีสามพี่น้องลักพาตัวท้าวภาพเกษหนีไป ชมเชยนานสองปีจึงได้พบกัน และเดินทางต่อไปอีกนานจนในที่สุด ท้าวภาพเกษนางมาลีจันทร์ พร้อมม้ามณีกาบ และกนิรี ได้เดินทางกลับไปครองเมืองแทนบิดา ปกครองไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ ด้วยทศพิธราชธรรม ตราบสิ้นอายุขัย กนิรีจึงมีปรากฏให้เรพบเห็นตราบนปัจจุบัน

ลักษณะคำประพันธ์

นิทานท้าวภาพเกษเป็น **คำกลอนอีสาน หรือ กลอนลำพื้น**^๑ หมอลำพื้น คือเล่านิทานเป็นกลอน เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินไพเราะจับใจ บางทีเรียกว่า **กลอนเสนาะ** ข้อความเป็นกลอนสัมผัสนอกตอนหนึ่งว่า

...ตาปะโสตันโคจรมาจวบ เถิงสถานต้นนารีลิวลี

สมเสพตั้งฉาณแก้วล้อมสุญ...^๒

หมายความว่า ฤๅษี เติญุดงค์มาถึงสถานที่มีต้นนารีเดียวระดาศจึงเสพสมแล้วฉาณแก้ว (ฉาณ) ล้อม ไปไม่รอด...เพราะเสพสมกับกนิรี ๓ พี่น้อง คือ นางปัทมาน้อย นางบัวไซ และนางเกศ เมื่ออายุ ๑๔ ปี พ่อฤๅษี ให้เรียนมนต์พิเศษจากท่าน นางกนิรี ๓ พี่น้อง มีปีกบินได้ เครื่องเทศจากบันเอดลงไปถึงเท้า กลับกลายเป็นนกเช่นที่เราเห็นในปัจจุบัน เราเรียก นางกนิรี -คนอะไรมีปีก บินได้

๓) ปรัชญาธรรม แนวคิดที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนชาวอุบลราชธานี

เกี่ยวกับการปกครอง ท้าวภาพเกษหลังจากรบชนะบรรดายักษ์ทั้งหลายที่ถูกศร ดาบ ปืน และฤทธิ์เดชเวทมนต์ต่างๆ ตายเกลื่อนกลาด ท้าวเธอยิ่งธนูศรศิลป์ขึ้นบนท้องฟ้าณอากาศ บันดาลให้ฝนทิพย์ ตกลงมาล้างซากศพให้กลับฟื้นคืนชีพทั้งหมด พวกเขายอมแพ้ และขอร้องให้ท้าวภาพเกษปกครองเมือง ท้าวเธอไม่ยินยอม แต่เทศนาสั่งสอนให้ผิยักข์ตั้งอยู่ในศีลธรรม ข้อความตอนหนึ่งว่า ...เบญจศีล^๓ เห็นแจ้งหลังธรรมหายบาป ทศพิธราช^๔ ธรรมแทบเนื้อจำไว้ใส่ใจ พุทธธรรมอัฐะ^๕ ทั้งแปดเป็นที่ตั้งเมื่อน้ำอุ้งเอื้อง...

หมายความว่า ท้าวภาพเกษเทศน์สอนยักษ์ ให้รักษาศีล ๕, ทศพิธราชธรรม และศีล ๘ ให้เจริญพุทธธรรม เช่น บุญกิริยาวัตถุ ๓ คือ ทานมัย สීමมัย ภาวนามัย^๖ เป็นต้น

^๑อ้างแล้ว. ธนิต ตาแก้ว, **รวมนิทานธรรม เล่ม ๖**, หน้า ๔๑๒.

^๒ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๔๑๕.

^๓พระราชมณีนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. หน้า ๒๐๖-๒๐๗.

^๔เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๘๕/๒๘๗., **อง.อรรถก (ไทย)** ๒๓/๑๒๖/๒๔๕.

^๕เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๐๙-๑๑๐.

^๖เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๕๖-๒๕๗., **ขุ.อิติ**. (ไทย) ๒๕/๒๓๘/๒๗๐.

ศีล ๕ หรือสิกขาบท ๕

เป็นข้อห้ามสำหรับฆราวาส พุทธบริษัท เรียกว่า นิจศีล เพราะต้องถือประพฤติปฏิบัติตลอดเวลาไม่ว่างเว้น เป็นความประพฤติชอบทางกายและวาจา เป็นข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่วหรือบาป ๕ ประการ คือ

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากประทุษร้าย การฆ่า และทำร้าย
๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการลัก, การถือเอาสิ่งของที่เขามีให้, ทำลายทรัพย์สิน
๓. กาเมสุมิฉฉา จารา เวรมณี เว้นจากการประพฤตินอกใจ, เว้นจากการล่วงละเมิดลูกเมียคนอื่น

๔. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง คดโกง
๕. สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐานา เวรมณี เว้นจากน้ำเมา คือสุราเมรัย, เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ

ทศพิธราชธรรม ๑๐

ธรรมของพระราชา, กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ, ธรรมของนักปกครอง

๑. ทาน การให้ คือเสียสละทรัพย์สิ่งของ บำรุงเลี้ยงราษฎร บำเพ็ญสาธารณประโยชน์
๒. ศีล ความประพฤติดีงาม คือ สำรวมกายวาจา รักษาจิตดีคุณ
๓. ปริจาคะ การบริจาค คือ เสียสละความสุขสำราญส่วนตัว เพื่อส่วนรวม เป็นต้น
๔. อาชชวะ ความซื่อตรง คือ ซื่อตรงทรงสัตย์ ไร้มาया ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต
๕. มัททวะ ความอ่อนโยน คือ มีอัธยาศัยไม้อ่อนหยิ่งหยาบคาย สุภาพนุ่มนวล
๖. ตปะ ความทรงเดช คือ แผดเผากิเลสตัณหา ยับยั้งข่มใจได้
๗. อักโกธะ ความไม่โกรธ คือ ไม่กริ้วกราด ลุอำนาจความโกรธ มีเมตตา
๘. อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน คือ ไม่บีบบังคับกดขี่ เช่น ขูดรีดภาษี แรงงาน
๙. ขันติ ความอดทน คือ อดทนต่องานที่ตรากตรำ ไม่ท้อถอย ไม่ละทิ้งภาระ
๑๐. อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรมดา คือ วางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรม คงที่ไม่เอนเอียง ไม่หวั่นไหวเพราะโลกธรรม^๑

อัฐธรรม ๘

ในที่นี้หมายถึงเอาศีล ๘ หรือสิกขาบท ๘ ข้อ ลงไปที่เรียกว่าอุโบสถศีล สำหรับพุทธศาสนิกชน ผู้ประสงค์จะถือประพฤติปฏิบัติ ให้ยิ่งขึ้น ต่อยอดจากศีล หรือ สิกขาบท ๕ ข้อ เป็นการประพฤติพรหมจรรย์เพื่อพัฒนาระดับจิต หรือยกขึ้น จิตวิญญาณให้สูงขึ้นสู่ระดับ **พรหมจรรย์**

^๑ ข.ชา. (ไทย) ๒๘/๒๔๐/๘๖.

โดยเปลี่ยนข้อที่ ๓ จาก กาเมสุมิฉณาจารา เป็น อพรหมจริยา เวรมณี เว้นจากการประพาศพิณในกาม เป็นประพาศพิณพรหมจรรย์ คือแบบแห่งการปฏิบัติอันประเสริฐ และเพิ่มสิกขาบทที่ ๖-๗-๘ ตามลำดับ

พระยายักษ์และเสนายักษ์ถือศีล

บรรดายักษ์ทั้งเมืองตั้งอยู่ในไตรสรณคม มีศีลธรรมประจำใจโดยทั้งถึงตั้งข้อความตอนหนึ่งว่า

...ปางนั้น โขงมารเสียงโมทนาชมชื่น อักฮ์เจ้าใจตั้งต่อศีล

อยู่สืบสร้างตามแห่งศีลธรรม โยธาฝูงไพร่พลสบายเนื้อ

แปลงการสร้างศิลทานเข้าคำ บ่มีได้เดือดร้อนวิวาทผดเถียง

ผิวเมื่อยไผแต่งครองคุณแก้ว โขโนราชเจ้าแปลงสร้างสูงเฮือง

ศิลห้าพร้อมเพรียงฟ้างภาวนา เสนายักษ์อยู่เฮืองศิลแก้ว

ยักษ์ได้ตั้งเที่ยงมั่นศิลแก้วบ่ไเล หลิงชายสร้างทางศิลอันประเสริฐ ^๑...

หมายความว่า กาลครั้งนั้น ฝิยักษมารร้ายในโขงเขตประเทศนั้น ขึ้นชมโมทนาสาธุ มี
จิตใจน้อมต่อศีลประพาศปฏิบัติตามธรรม ให้ทานรักษาศิลห้าทุกเข้าคำ สืบสร้าง
ภาวนาแปลงบ้านเรือน ยักษ์ตั้งเที่ยงมั่นศิลแก้วบ่ไเล...

การปกครองแบบพญาประชาธิปไตย

นโยบายการปกครอง นอกจากยึดหลักศีล ๕ ศีล ๘ ทศพิธราชธรรม ทานมัย สීමมัย และภาวนามัย

อันทรงอิทธิพลต่อประชาชนอุบลราชธานี แล้ว ท้าวกาฬเกษยังปกครองไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ด้วย การ

ปกครองแบบพญาประชาธิปไตย อันเป็น การปกครองแบบพ่อปกครองลูก ธรรมดาพ่อแม่ย่อมมีจิตใจ

ประกอบด้วยคุณธรรม ๔ ประการ ภายหลังเรียกว่า พรหมวิหาร ^๒ธรรม คือเมตตา รักใคร่ลูกกรณาเอ็นดู

ลูก มุทิตา พลอยยินดีด้วยลูก และอุpekขา วางตนเป็นกลาง จึงชื่อว่าเป็น พรหมของลูก

บุญกริยาวัตร ๓^๓

บุญกริยาวัตร ๓ คือ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ,หลักการทำความดี ,ทางทำความดี

๓ ทาง คือ ๑. ทานมัย บุญกริยาวัตร ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ

๒. สීමมัย บุญกริยาวัตร ทำบุญด้วยการรักษาศีล

๓. ภาวนามัย บุญกริยาวัตร ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือ อบรมจิตใจ

^๑ฉนิต ตาแก้ว, รวมนิทานธรรม เล่ม ๖, หน้า ๔๔๘-๔๔๙.

^๒พระราชวรมุนี (ประยูรทศยุตโต) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม . หน้า ๑๕๘-๖๐. ,
ที.ม. (ไทย)๑๐/๑๘๔/๒๒๘., อภิ.สง. (ไทย)๓๔/๑๙๐/๗๕.

^๓เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๐๙-๑๑๐., (ที.ปา. (ไทย)๑๑/๒๒๘/๒๓๐., องอรรถก. (ไทย)๒๓/๑๒๖/๒๔๕.,
ช.อิตติ. (ไทย)๒๕/๒๓๘/๒๗๐.

ดั่งข้อความในนิทานท้าวภาพเกษตอนหนึ่งว่า

...สุสี่ลั้งข่มให้ใจตั้งต่อศีล ให้ค่อยคิดคองไว้โฮมเข้าใส่ศีล

เป็นแวนแก้วทรงสร้างสืบทาน ทานังนี้ดูดีล้ำยิ่ง

ไผ่จื่อแจ่งจำมันแจกทาน ภาวนาพันโลกาตบชาติ...

หมายความว่า ศีล คือ ทำบุญ ทำความดีด้วยการรักษาศีล ๕ ศีล ๘ และอื่นๆ ทาน คือ การทำบุญ ทำความดีด้วยการให้แบ่งปันสิ่งของเพื่อแก่คนอื่น ให้มีกินมีใช้พอเพียง ภาวนา คือ การทำบุญ ทำความดีด้วยการเจริญภาวนา อบรมจิตใจ ให้มั่นคง สงบลง อันเป็นการยกระดับจิต หรือ จิตวิญญาณให้สูงขึ้นอีกระดับหนึ่ง ให้เกิดความสงบสุขร่มเย็น ปรัชญาแนวคิดที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาพเกษ เกี่ยวกับการรักษาศีล ประพฤติ ธรรม มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวพุทธไทยจังหวัดอุบลราชธานีเป็นอย่างยิ่ง แม้ในคำขวัญของจังหวัดอุบลราชธานี ตอนที่ว่า **ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม** โดยเฉพาะการปกครองแบบ พุก^๒ชาธิปไตย อันเป็นการปกครองแบบพ่อปกครองลูก ซึ่งมีปรากฏใน นิทานท้าวภาพเกษ ข้อความตอนหนึ่งว่า

...คนใดเป็นขุนกล้าโยธาทรงโลก ขุนขี้นครองบ้านป่ฮุ่งเฮื่อง

อันว่า โยธาท้าวทั้งแดนโดยลูก เหมือนดังฮดกึ่งก้านลำไม้้งาม

แดดบ่ฮ้อนแผ่วส่องถึงตน คนใดเห็นแวงเขาสบายเนื้อ

พวคมหาไต้แซมกิ่งกระบวนใบ มุงราชาอยู่เย็นสบายเนื้อ

องค์ษัตริย์เจ้าเป็นองค์เหนือโลก ให้ท่านฮักห่อเกื้อเขาเพียงเก็งกัน

ขุนใดกล้าทำการต่างพระเนตร ให้ตมตั้งศีลสร้อยขอบเพ็ญ

รางวัลล้นปาวนางยอติ่ม ให้ตั้งตมให้มันกล้าต่อไป

ยามเมื่อโยภยัยข้องขันต่ายต่างราช ใจซื่อตั้งการเจ้าบ่ขึ้น...

หมายความว่า คนใด เป็นขุนใจกล้าจงยกย่องให้เป็นใหญ่ อย่าใช้คนอ่อนแอปกครองหมู่คณะไม่เจริญ, อันโยธาเสนาอำมาตย์ทั้งหลายเปรียบเหมือนลูก อุปมากิ่งก้านของตน บังแดด บังฝน ป้องกันศัตรูไม่ให้มาถึงตนได้ เหมือนต้นไม้ใบดกแผ่กิ่งก้านสาขาร่มเงาเย็น เป็นที่แวงพักร้อนของคน เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์มีนกกเป็นต้น ส่วนบรรดามหาเล็กใหญ่ เป็นใบปกป้องกึ่งก้านสาขา มุงบังพระราชายู่สบายเย็นเนื้อ ในฐานะจอมกษัตริย์ เป็นกษัตริย์ให้เอื้ออาทรไพร่ฟ้าประชาชนราษฎร ขุนใดกล้าหาญ ซื่อสัตย์ทำการต่างพระเนตร ให้เลื่อนชั้นยศถาบรรดาศักดิ์โดยชอบ ให้รางวัลเป็นกำลังใจกล้าหาญต่อไป

^๑ฉนิต ตาแก้ว,นิทานธรรม เล่ม ๖ ,คำกลอนภาคอีสาน, หน้า ๔๔๕-๔๔๗.

^๒เรื่องเดียวกัน. หน้า ๔๔๗.

๔) คติธรรม ความเชื่อที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี

เกี่ยวกับ คติธรรมความเชื่อ การทำบุญอุทิศถึงผู้ตายไปสู่ปรโลก เนื้อเรื่องในนิทานท้าวภาพเกษ ตอนท้าวภาพเกษรอบเข้าไปพบนางมาลีจันทร์ ลูกสาวท้าวผิมนต์ ถูกรอบสังหารด้วย **หอกยนต์ หรือ หลาวยนต์ อาบยาพิษ** ตายพร้อมม้ามณีภาพ ก่อนขาดใจตาย ท้าวภาพเกษ คร่ำครวญ ถึงมารดาว่า

...ขอให้จอมหัวเจ้าพระมารดาตนแม่ ตกแต่งสร้างบุญส่งนำลูกเนอ...^๑

หมายความว่า ท้าวภาพเกษ คร่ำครวญ ขอให้พระมารดา ทำบุญอุทิศส่ง

ส่วนบุญ ส่วนกุศล ไปถึงตนผู้ตายจากไปสู่ปรโลกด้วย

ความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลของพี่น้องผู้ยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ คือ มนุษย์โลกมีอยู่ทั่วไปในจิตใจของชาวพุทธทั่วโลก จะป่วยกล่าวไปใย ถึงชาวพุทธไทยอีสาน โดยเฉพาะชาวพุทธศาสนาจังหวัดอุบลราชธานี มีความเชื่อถือ ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติอันหนึ่งของวิถีชีวิตชาวอุบลราชธานี หรือ ฮีต ๑๒ อันเป็นประเพณี ๑๒ เดือน ของชาวพุทธไทยทั่วประเทศ เป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า **บุญข้าวประดับดิน** ชาวพุทธไทยอีสาน โดยเฉพาะชาวพุทธใต้จังหวัดอุบลราชธานี ที่เป็นต้นกำเนิดประเพณี บุญข้าวประดับดิน อันมีใน ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ฮีตัญครองเจียง สืบสานตำนานบุญข้าวประดับดินตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ปู่ย่า ตาทวด ซึ่งปรากฏในนิทานท้าวภาพเกษเป็นต้น นิยมทำกันในราวปลายเดือนสิงหาคม หรือต้นเดือนกันยายนที่จังหวัดอุบลราชธานี ปีนี้ พ.ศ. ๒๕๕๔ ชาวไทพุทธอุบลราชธานีศรีวนาลัย ประกอบพิธีทำบุญอุทิศเปตาชน ในวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ ซึ่งตรงกับวันที่ ๒๘ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ **ทำกันทุกครัวเรือน**

เชื่อถือได้ ๑๐๐ % ว่าชาวพุทธใต้แท้จังหวัดอุบลราชธานี ศรีวนาลัย ทุกครัวเรือน หรือทุกหมู่บ้านคน ได้ทำบุญข้าวประดับดิน ด้วยความเชื่อ ความศรัทธา ที่มีต่อวิถีชีวิตนี้ อย่างจริงจัง จริงจัง ด้วยจิตวิญญาณอันได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาแต่บรรพชนจนกระทั่งถึงรุ่นเราชาวพุทธใต้ในกาลบัดนี้ เหล่านี้ คือ อิทธิพลอันยิ่งใหญ่ของ คติธรรมความเชื่อ ที่มีต่อวิถีชีวิตของหมู่เฮาชาวอุบลราชธานี

การทำบุญอุทิศถึงผู้ตายวายชนม์ไปสู่ปรโลก

ยังมีอีกตอนหนึ่ง ในนิทานท้าวภาพเกษ เกี่ยวกับ การทำบุญอุทิศถึงผู้ตายวายชนม์ไปสู่ปรโลก (สำนวนอีสานอ่านว่า ปอ-ระ-โลก)ขณะนั้น ท้าวภาพเกษถูกรอบทำร้ายด้วย หอกยนต์ หรือ หลาวยนต์ ท้าวภาพเกษเจ็บปวดแสนสาหัสก่อนตายวายชนม์ ข้อความว่า

...ท้าวก็ต้านสังฆ์นางหล่ามิ่งมะลี ที่จักมรณังแล้วเป็นผีตายจากเฮียมแหลว

น้องจงตกแต่งสร้างบุญคำส่งนำ พี่เนอ...^๑

^๑อ้างแล้ว. ธนิต ตาแก้ว, นิทานธรรม เล่ม ๖. หน้า ๓๖๖.

ข้อความเหล่านี้ แสดงให้เห็นเป็นอุทาหรณ์ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า คติธรรม ความเชื่อเรื่อง การทำบุญอุทิศส่วนกุศลของญาติพี่น้องชาวพุทธบริษัทผู้ยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ (มนุษย์โลก) ส่งไปถึงเปตชนผู้ไปสู่ปรโลกแล้ว เป็นวิธีชนอันมีอิทธิพลมากมายกว้างไกล ซึ่งได้ยึดเหนี่ยวเป็นแนวทางชีวิตอย่างหนึ่งในหลายๆทาง และ ถือประพฤติปฏิบัติกัน ตั้งแต่ยุคบรรพกาล รุ่งป่าดงดิบ มาจนกระทั่งถึงรุ่นปัจจุบัน และยังคงยึดถือเป็นแนวทางชีวิตและถือปฏิบัติสืบสานต่อกันไปอีกนานเท่าไร ยังไม่มีคำเฉลย ผู้วิจัยขอฝากเรื่องนี้ไว้กับอนุชนรุ่นต่อไป **ได้สืบทอด วาฮอปปุ** ช่วยกันอนุรักษ์สืบสานเผยแพร่เพื่อบูชาดวงวิญญาณของบรรพชน ด้วยสำนึกในคุณธรรม คติธรรมขนบประเพณีอันดีงามซึ่งเป็น มรดกตกทอดอันล้ำค่าทางสังคม สืบต่อไปเราจะได้ไม่ถูกตราบาปประทับใจว่า **ลูกอกตัญญู**

อันคติความเชื่อเรื่อง การทำบุญอุทิศส่วนกุศลผลบุญแก่บรรพชนผู้วายชนม์ผู้ล่วงลับดับขันธไปสู่โลกอื่นนี้ เป็นความเชื่อที่ฝังลึกในสายเลือดของ หมู่เฮาชาวไทยพุทธอีสาน และพุทธบริษัทมาแต่บรรพกาล ในนิทานท้าวกาฬเกษ จากข้อความที่ท้าวเธอร้องสั่งนางมาลีจันทร์ที่กล่าวแล้ว และข้อความอีกตอนหนึ่งหลังจากนั้น ยังอ้างสั่งนางมาลีจันทร์ ว่า

...อันหนึ่ง คันอำยมรณาเมี้ยน เป็นผีตายจากไปนั้น
ศพคาบอำยทั้งม้ายาเผา ให้น้องทิ้งใส่น้ำแพนน้อยล่องไหลที่เนอ ^๒...
หมายความว่า อย่าเผาศพท้าวเธอ พร้อมซากม้ามณีกาบ
ดังข้อความตอนหนึ่งในนิทานท้าวกาฬเกษ นางมาลีจันทร์สั่งอำมาตย์ว่า
...สูงตงแต่งสร้างแพน้อยให้กู จักย้ายคาบท้าวเข้าสู่ในแพ
เอาบาคนล่องไปน่าน้ำ สูงเตาตาห้างเดินกันตั้งแต่ง
แหนแห่ศพคาบท้าวแพนน้อยออกไป...

หมายความว่า...สั่งเสนาอำมาตย์ให้จัดการตกแต่งแพ รองรับศพและซาก ม้ามณีกาบ เพื่อจะลอยแพไปตามกระแสน้ำ

ข้อความตอนต่อไปว่า

...แต่นั้น ผู่งที่เลี้ยงเตินปาวเตาตา นางก็เททานของส่งบุญนำท้าว
เงินคำลั่นทรงเททานทอด ถวายสังฆเจ้านองล้นมากมูล
นางคานย่อนคันทียอส่ง ขอให้บุญส่งค้ำนำเจ้าสู่สวรรค์
สังโฆเจ้าทรงธรรมประสงค์สูตร เขาก็ตกแต่งถว้นดีแล้วสูอัน ^๓...

^๑ อ่างแล้ว. ธนิต ตาแก้ว, นิทานธรรม เล่ม ๖. หน้า ๓๖๘-๓๔๐.

^๒ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๖๘-๓๖๙.

^๓ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๗๒-๓๗๓.

หมายความว่า ต่อจากนั้น พี่เลี้ยงทั้งหลายก็จัดแจงเรียบร้อยทุกอย่าง นางมาลีจันทร์ อุทิศบุญส่งไปถึงท้าวเธอ ถวายปัจจัยเงินทองข้าวทองแดงแด่พระสงฆ์มากมาย พระสงฆ์อนุโมทนา พระนางทรงตรวจน้ำหมายทาน อุทิศบุญกุศลถึงท้าวภาพเกษ เป็นเสร็จพิธีทำบุญอุทิศถึงเปตชน

การทำบุญอุทิศส่วนกุศลถึงญาติพี่น้องผู้ล่วงลับดับขันธกาลไปสู่ปรโลกนี้ เป็นแนวความเชื่ออีกแนวหนึ่งในวิถีชีวิตประจำวันของชาวพุทธบริษัท ซึ่งนิยมทำกันอยู่ทั่วไป เราพบเห็นและมีกิจกรรมเกี่ยวกับ **การทำบุญอุทิศ หรือ บรรจุอุทิศ** ของญาติพี่น้อง ปู่ย่าตายาย ผู้วายชนม์ ชาวไทยอีสานเรียกว่า **แจกเช่า** คือ อุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ก็ยังมีการทำบุญ ๗ วัน ๑๕ วัน ๓๐ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน อุทิศส่วนกุศลถึงญาติพี่น้องที่ตายจากไป ยิ่งไปกว่านั้น เราได้พบเห็นอยู่ทั่วไป ตามวัดต่างๆจะมีเมรุเผาศพ มีธาตุเจดีย์เก็บอัฐิ, มีช่องตามกำแพงวัด กำแพงแก้วโบสถ์ วิหาร เจดีย์ อันเป็นที่เก็บอัฐิ อุทิศส่วนกุศลแก่เปตชน อันเนื่องมาจาก คติความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญอุทิศส่วนกุศลทั้งสิ้น

สิ่งเหล่านี้ คือ อิทธิพลความเชื่อที่ปรากฏในนิทานท้าวภาพเกษ ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวพุทธทั่วไป โดยเฉพาะชาวพุทธไทยจังหวัดอุบลราชธานีอย่างมาก เพราะหมู่เฮาชาวอุบลราชธานีแผ่นดินนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม ต้องยึดเหนี่ยวจารีตประเพณี และถือประพฤติปฏิบัติตามรอยบรรพชนในสิ่งอันดีที่ว่า **โบราณไม่ทิ้ง โบราณไม่ถือ แต่ปรับปรุงให้เหมาะสมเสมอ**

๔.๓ นิทานท้าวท่ากาดำ

ในการวิจัยนี้ แบ่งเป็น ๔ ประเด็น

- ๑) ประวัติความเป็นมา
- ๒) คัดย่อเรื่องและลักษณะคำประพันธ์
- ๓) ปรัชญา แนวคิดที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี
- ๔) คติ ความเชื่อที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี

๑) ประวัติความเป็นมา

นิทานเรื่องท้าวท่ากาดำ มีกำเนิดที่ไต่ยงค้นหาไม่พบ ต้นตอที่แท้จริง แต่เป็นนิทานที่ชาวพุทธไทยอีสานถือเอาว่าเป็นนิทานพื้นบ้านอีสาน เพราะเป็นที่รู้จักและชื่นชมยินดีของ หมู่เฮาชาวอีสานตั้งแต่ยุคปู่ย่าตาทวดมาแล้ว ได้ถูกคัดลอกกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนกระทั่งถึงรุ่นเรายุคปัจจุบัน ชุมชนต่างๆที่ปรับเปลี่ยนหมุนเวียนโยกย้ายถ่ายเท ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ประเพณีนิยม ของท้องถิ่น ดังนั้นถ้อยคำ สำนวน โวหาร ขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นก็แตกต่างกันไป จึงทำให้มีความลักลั่นกันไปบ้าง แต่เค้าโครงสร้าง ก็ดี เนื้อเรื่องก็ดี สารแก่นแท้ของนิทานยังคงอยู่ จากผู้วิจัยได้นำมาเทียบเคียงกันแล้ว พบว่าลงกันได้ ๘๐ เปอร์เซ็นต์

ส่วนนามผู้ถ่ายทอดนั้น ปรากฏอยู่แทบทุกฉบับ ไม่ค่อยปรากฏบอก
เพียง เวลา วัน และ เดือนข้างขึ้นข้างแรม เป็นส่วนมากเช่น ฉบับที่ยืมมาจาก วัดสุ
คนธาราม บ้านน้ำคำแดง ตำบลเตย อำเภอวังสามสี จังหวัดอุบลราชธานี บอก
เอาไว้ว่า

ข้าพเจ้า **โศกคุณอุบลวรรคิต (มาดิด)** อ่านว่า พระครูอุบลสารกิจ (สากล) เจ้า
อาวาส วัดสุคนธาราม บ้านน้ำคำแดง เจ้าคณะตำบลเตย อำเภอวังสามสี จังหวัดอุบลราชธานี รหัส
ไปรษณีย์ ๓๔๑๔๐ ได้ขอยืมต้นฉบับ หนังสือผูกใบลาน ลำท้าวกำกาดำ (นิทานท้าวกำกาดำ) มาจาก
ญาติท่าน (อาญาชาญ) เฒ่า วัดบ้านหนองช้างใหญ่ (มรณภาพแล้ว)

วิจิตรวาทะ **พจนานุกรม** **อุบลวรรคิต** **๑**

.ม.๖๕๖๑ ฉบับนี้เท่าที่บอก พ.ศ. ๒๕๖๑

อ่านว่า ลิจจาณาแล้ว ยามแกล้งคำ วันคาร เดือน ๘ ออกใหม่ ๑๑ ค่ำ พ.ศ. ๒๕๖๑
หมายความว่า เขียนเสร็จ เวลา ๑๗ นาฬิกา วันอังคาร เดือน ๘ ขึ้น ๑๑ ค่ำ พ.ศ. ๒๕๖๑

จากการสำรวจ ค้นพบนิทานท้าวกำกาดำ จำนวน ๓๗ ชุด จาก ๓๗ วัด ในพื้นที่เขต
ปกครอง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๔๓^๑-๒๕๔๕ ขอยกตัวอย่างจากวัดต่างๆ มาเป็นอุทธา
หรณ์ จำนวน ๕ ฉบับ

๑. วัดหนองแสง บ้านหนองแสง ตำบลท่าไห อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
๒. วัดเสลาวาส บ้านบ่อหิน ตำบลไหล่ม่วง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
๓. วัดศรีบุญเรือง ตำบลโพธิ์ไทร อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี
๔. วัดอินทาราม บ้านกาบิน ตำบลกาบิน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

๒) คัดเรื่องย่อและลักษณะคำประพันธ์

ในกาลครั้งหนึ่ง มีสามีภริยาคู่หนึ่ง อยู่กินกันมานาน ๗ ปี ยังไม่มีลูกสืบสกุลจึง
ประกอบพิธีขอลูกจากสวรรค์ พระอินทร์ ส่งเทพพระบุตรกนิรีและเทพธิดาอุระมณี ลงมาเกิดในเมือง
มนุษย์ เทพบุตรกนิรีเกิดเป็นท้าวกำกาดำ ส่วนเทพธิดาอุระมณีเกิดเป็นหญิงชาวบ้าน ชื่อว่า นางหล้า
ที่เมืองเป้งจานนครราช ได้เป็นแม่ของท้าวกำกาดำ ก่อนจะตั้งครรภ์ นางหล้า ฝันว่า มีแก้วมณีโชติสีดำน
เสด็จจากท้องฟ้าลงมาส่นางๆหยิบได้กลืนลงท้อง ประเดี๋ยวแก้วลูกนั้นเสด็จออกมาทางปาก แล้วส่อง
แสงสว่างไสวไปทั้งเมือง และเสด็จหายไปส่องแสงรุ่งเรืองในที่แห่งอื่น นางนึกเสียดายมาก หลังจากฝัน
นั้น นางตั้งครรภ์ ๑๐ เดือน จึงคลอด ลูกชายที่คลอดมานั้น รูปร่างขี้เหร่ดำมิดหมี ลักษณะเหมือน ลิง

^๑ อรรถาธิบายเชิงจินตนาการ; โสรจ นามอ่อน, โครงการศึกษา รวบรวมและจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือใบ
ลาน. หน้า ๒๙-๑๒๙.

ค่าง บ่าง ชะนี จึงให้ซื้ออาหารนั้น **ท้าวกำกาดำ** พกญาติพี่น้องและชาวบ้านร้านตลาดซุบซิบนิทา
กาเล หัวเราะเยาะเย้ยหยัน

หมอฮูฮา(โหร) ประจำหมู่บ้าน ทำนายทายทักว่า ท้าวกำกาดำเป็นคน
กาลกิณีขีดขวางเลี้ยวไวกไม่ได้ ควรจะลอยแพเสีย มิฉะนั้นญาติพี่น้อง ชาวบ้าน
ชาวเมืองจะเดือดร้อนกันทั้งเมือง พ่อตั้งใจจะเลี้ยวไวก แต่แม่จะนำไปโยนน้ำเสีย ผัว
เมียขัดแย้งกัน ชาวบ้านประณามสังคมรังเกลียด ในที่สุดจึงนำลงแพน้อยปล่อยใน
แม่น้ำ ก่อนจะปล่อยแพสู่กระแสน้ำ พ่อมองทารกกำกาดำ อธิษฐานเสี่ยงทาย ขอให้
เทวดาฟ้าดินดูแลคุ้มครองลูกน้อยแล้วปล่อยแพลงสู่กระแสน้ำ แต่แพของท้าวกำกา
ดำ ไหลทวนกระแสน้ำ ไปตามยถากรรม ได้ ๗ วัน ๗ คืน จึงไปติดอยู่ที่หาดทราย
โผล่กลางแม่น้ำ เด็กอายุ ๓ ขวบ อดอาหารอยู่นั้นถึง ๗ วัน ร้อนถึงพระอินทร์ฯ ทรง
รับสั่งให้วิสุกรรมเทพบุตร แปลงกายเป็นแม่กลางมาช่วย นำท้าวกำกาดำขึ้นบนฝั่ง
และปล่อยไวกให้ช่วยตัวเอง

ท้าวกำกาดำ เดินไปตามถนนทางเก่า พบสวนอุทยานลูกสาวเจ้าเมือง
จึงเข้าไปเก็บอาหาร และกินอ้อยหลบลี้นั้นคนอยู่นั้นหลายวัน คนเฝ้าสวนอาจุ
ยานของพระราชาก็ ย่าจำสวน มาพบเห็นอ้อยหักกระเนระนาด จึงคิดว่าขโมยแต่
เห็นรอยตีนเด็กเล็กๆ จึงทำบ่วงดัก ท้าวกำกาดำติดบ่วงย่าจำสวน ย่าแถมโหะ
ตายเลย แต่ท้าวหลบหลีกอาจุยานจำสวนได้ทัน และร้องขอชีวิตไว้ ยายย่าเกิดสงสาร
จึงหยุดทำร้าย ไถ่ถามได้ความทั้งหมดและท้าวกำกาดำ ขออาศัยเป็นลูกอยู่ด้วย ยาย
ย่าจำสวนจึงเลี้ยงเอาไว้

อยู่กับยายย่าจำสวนกระทั่งอายุ ๑๔ ปี แดกเนื้อหนุ่ม ช่วยย่าทำงานเก็บ
ดอกไม้ ร้อยพวงมาลัย นำขึ้นถวายลูกสาวคนสุดท้องของเจ้าเมือง วันหนึ่งท้าวกำกา
ดำ ขออนุญาตยายย่าจำสวน ร้อยพวงมาลัยขึ้นถวายเจ้าหญิง นางลุนลูกสาวคน
สุดท้องของเจ้าเมือง เห็นพวงมาลัยแปลกประหลาด สวยงามเป็นพิเศษจึงไถ่ถามย่า
จำสวนว่า ใครร้อยพวงมาลัยนี้ ย่าจำสวนก็ตอบอ้อๆและรีบลากลับ จากวันนั้น
นางลุนคิดถึงคนที่ร้อยพวงมาลัย เมื่อยายย่านำพวงมาลัยมาถวายวันต่อมา ก็ชักใช้
ไร่เรียงหาเจ้าของพวงมาลัย ในที่สุดก็ทราบว่าเป็นท้าวกำกาดำ และเห็นตัว ได้ยิน
เสียงแคน และได้คุ้นเคย ต่อมาลักรอบได้เสียกัน ในวาระสุดท้าย พระอินทร์ช่วยให้
ท้าวเธอได้อภิเษกสมรสกับลูกสาวเจ้าเมือง และได้เป็นเจ้าครองเมืองด้วย
ทศพิธราชธรรมตราบเท่าอายุชัย

ลักษณะคำประพันธ์

นิทานชาวบ้านในแถบลุ่มน้ำโขง ซี มูล หรือภาคอีสานมีคุณลักษณะพิเศษอย่างเด่นๆ เป็นเอกลักษณ์โดยเฉพาะเป็น **คำกลอน** คล้าย **กลอนลำ** ของ **หมอลำ** ชาวพื้นเมืองแอ่งอีสานชัดเจน ข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่งนั้นชื่อหนังสือที่จาร(จดบันทึก) นิทานเรื่องต่างๆ จะมีคำว่า **ลำ** เช่น หนังสือลำภาพเกษ ลำสินไซ ลำเสียวสวัสดิ์ ลำท้าวกำกาดำ เป็นต้น

คำว่า **ลำ** ในที่นี้ เป็น **คำกร่อน** มาจากคำว่า **กลอนลำ** ของพวกหมอลำ **ลำพื้น** คือ ลำเล่าเรื่องนิทานต่างๆเป็นแบบ **กลอนลำ** ตัวอย่าง **กลอน** ในนิทานท้าวกำกาดำ มีหมอลำคณะ ป.ฉลาด^๑ น้อย นำไปปรับเป็น คณะหมอลำเรื่อง นิทาน **ท้าวกำกาดำ** โด่งดังมากๆ รู้จักกันดีทั่วภาคอีสาน ทั่วเมืองไทยในที่สุดได้ไปแสดงที่ต่างประเทศ ทั่วโลกที่มีคนไทยคนลาว อยู่อาศัย เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย เป็นต้น และได้รับยกย่องเกียรติคุณเป็น **ศิลปินแห่งชาติ ด้านหมอลำหมู่** ตัวอย่างคำกลอนตอนหนึ่งว่า

...นักชดถุกษ์ได้ดวงฮ่มขันคำ เดือนหกเพ็งวันอังคาร

ลูกพระอินทร์บุญกว้าง หมอโหรคุณหารแล้ว

หลังแลดูเศษอันแต่ได้ลุ่มฟ้า

ชะตาเจ้าผู้เดียว แท้แหลว...

หมายความว่า ลูกเจ้าเกิดวันอังคาร เดือนหกเพ็ญ เป็นฤกษ์ขันคำดีเลิศเป็นลูกพระอินทร์ บุญกว้างดวงเลิศ เกินมนุษย์ในโลก

๓) ปรัชญาธรรมแนวคิดที่มีผลกระทบต่องานชีวิตของชาวอุบลราชธานี

ปรัชญาแนวคิดเกี่ยวกับ กตัญญูกตเวทิตาธรรม

นิทานท้าวกำกาดำ เกี่ยวกับปรัชญา กตัญญูกตเวทิตาธรรม ความเป็นผู้

รู้คุณและตอบแทนคุณท่านผู้ทำคุณก่อน ท้าวกำกาดำ ตอบสนองคุณพ่อแม่อย่างสุดซึ้งที่ลูกพึงกระทำต่อผู้บังเกิดเกล้า ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

...ท่อยังเคื่องใจแท้บิดาเฮาตนพ่อ ท้าวก็ให้แต่งตั้งสำเภาใหญ่หลายลำ

ให้สุไปนำแก้วบิดากูเฮวฮีบ ให้สุเอาพระพ่อเจ้ามาแท้อย่านาน นั้นเทอญ...

หมายความว่า ท้าวกำกาดำ หลังได้รับอภิเษกสมรสกับนางลุนแล้วและได้ขึ้นครองเป็นเจ้าเมืองแล้ว ท้าวเธอได้ตระหนักถึงพระคุณอันล้นเกล้าเหนือหัวของพระราชบิดา จึงรับสั่งให้ มหาอำมาตย์ ราชมนตรี นายสำเภา และเสนาผู้ใหญ่จัดเตรียมสำเภาขบวนใหญ่ บรรทุกสินค้าต่างๆนำไปจำหน่ายที่บ้านเกิดของพระองค์ เพื่อติดตามหาพระราชบิดา ที่สำคัญยิ่งในสำเภาใหญ่ที่จะขาดเสียมิได้

^๑โสรัจ นามอ่อน นามมาแล้ว ;ป.ฉลาดน้อย ชื่อจริง คือ นายเป นามสกุล ส่งเสริม ชื่อคณะหมอลำ ป.ฉลาดน้อย เกิดที่บ้านชีทวน ตำบลชีทวน อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี (เมื่อเป็นสามเณร เป็นลูกศิษย์ พระมหาสีทา นามอ่อน คือ ผู้วิจัย ที่วัดทุ่งศรีเมือง อุบลราชธานี).

คือ เครื่องบรรณาการที่จะนำทูลถวายพระราชเจ้าเมืองมาตุภูมิของพระองค์ เพื่อนำสืบทอดพระบิดา
ยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ประการใด เมื่อไปถึงเมืองบิตุภูมิมาตุภูมิ ชาวนายสำเภาได้พบบิดาและนำกลับมา

เมื่อบิดามาถึงเมืองเป็งจานนครราช ท้าวกำกาดำทำพิธีต้อนรับเป็นทางการอย่างเอิกเริก
สมพระเกียรติ โสรดสงบิดาให้เป็น **พระเจ้าปู่เมือง** トラบเท่าชีวิต เรียกตำแหน่งนี้ว่า **สมเด็จพระปู่** เพราะ
เป็นฝ่ายปู่ ถ้าพระญาติฝ่ายตาก็เรียกว่า **สมเด็จพระตา** ดังนั้น ตามจารีต ๑๒ ของไทยอีสานจึงมีตำนาน
เรียก **ดอนปู่ตา** สืบมาจนทุกวันนี้

เมื่อเสร็จพิธีโสรดสงพระบิดาแล้ว ท้าวกำกาดำเจ้าเมืองเป็งจานนครราชยังดำรงแสดง
ความกตัญญูทวาทิต ต่อยายย่าจำสวนผู้มีพระคุณล้นพันอีกท่านหนึ่งที่เมตตาให้ที่พักอาศัยเลี้ยงดูจน
เติบโตใหญ่ ได้บากหน้าไปสู่นางลูกสาวเจ้าเมืองจนได้อภิเษกสมรสและครองเมือง ข้อความตอน
หนึ่งว่า

...ท่อย่างแคงใจแห่ฮ้อยยตนเฒ่าย่า ครวเอามาอยู่ห้องโงกกว้างแพ่นคำ
คุณของยายเหลือล้นมากที่คณนา คับบ่ได้อาศัยช่นยายชราแต่ปางก่อนนั้
คงจักมุดมอดเมี้ยนตายแท้แม่นบ่ยัง...

หมายความว่า ท้าวกำกาดำ ได้เสวยเมืองเป็นพระราชเจ้าแล้ว คิดถึงคุณประการของ ยาย
ย่าจำสวนที่มีมากล้นพันพรรณนา ถ้ามิได้มียายย่าเฒ่าจำสวนเลี้ยงดูเอาไว้คงไม่มีวันนี้ เหตุการณ์นี้ คง
ตายจากโลกนี้ไปนานแล้ว แล้วมีรับสั่งว่า...

ให้สูงงไปเชิญยายด่วนพลันวันนี้
ให้สุเตรียมไปพร้อมพลายสารช้างใหญ่
แหนแห่ยายย่าเฒ่าตนเจ้าเข้าเมือง...

หมายความว่า ท้าวกำกาดำ เจ้าเมืองผู้ทรงคุณธรรมเปี่ยมล้น ล้นด้วยกตัญญูทวาทิตา
ธรรม มีรับสั่งให้เหล่าเสนา อำมาตย์ มหาดน้อยใหญ่ไปเชิญ ยายย่าจำสวนด่วนมาวันนี้ ให้
เตรียมพร้อมขบวนช้างพลายไปแห่มาวันนี้โดยพลันนี้เทียว...

อนึ่ง ท้าวเธอรีบรับยายย่าจำสวน ทักทายด้วยอัธยาศัยไมตรีกิริยาสุภาพนุ่มนวลชวนชื่นใจ
ว่า

...ภูมิเจ้าท้าวกำกาดำเห็นย่า ท้าวก็ฮีบกล่าวเว้าจาต่านต๋อยยา
มารื้อเจ้าสายใจตนย่าช่อยเอย หยับมานั่งใกล้ใกล้ดอมเจ้าอาสนา
ยายก็ยอแงเข้าหาหลานน้อยอ่อน เทียมนั่งใกล้หลานน้อยกล่าวจา...

หมายความว่า ท้าวเธอเห็นยายย่าจึงรีบทักทายว่า มาแล้วหรือยายชยับมานั่งใกล้ๆบน
อาสนาตรงนี้ๆคุณยายย่าต๋อยเอย ยายย่าจำสวนจึงยอแงเข้ามานั่งบนอาสนากับท้าวเธอ
อนึ่งข้อความตอนอื่นอีกว่า

... ภูมิท้าวกำกาดำนุชนารถ เอาแหวนสุบใส่ก้อยยอน้ำโสรจสง

อันว่าผิวยายเฒ่างามดีเกลี้ยงอ่องต้อง คือตังสาวกำลังขึ้นจุมจิน้อยหนุ่ม
หน้าขึ้นช้อยงามแท้สุอัน เนื้ออ่อนเกลี้ยงแฉกวิวลมงาม
ผิพรรณเหมือนตังสาวสวรรค์ฟ้า...

หมายความว่า ราชาท้าวกำกาดำ เอาแหวนล้ำค่าสวมก้อย และประกอบพิธีโสรจสงยาจำ
สวน ผิพรรณงามละออนิมณฑล เหมือนหนึ่งนางฟ้านางสวรรค์ รูปร่างอ่อนช้อยอ่อนแอ้น เอวกลมสม
ทรวดทรงสวยงาม

อนึ่ง ยังพบข้อความบางตอนกล่าวถึง ราชาท้าวกำกาดำ ตอบแทน
พระคุณพ่อและคุณประการ ที่ยายย่าจำสวนเลี้ยงดูแต่เล็กจนโตจนเป็นหนุ่มบาก
หน้าขึ้นกราบทูลโอมลูกสาวเจ้าเมืองให้ ได้รับอภิเชกสมรสขึ้นเจ้าครองเมืองเป็งจาน
นครราชว่า
...แต่นั้น โพธิญาณเจ้ากาดำน้อยหนุ่ม ท้าวก็บายเอาน้ำคันทีสรงโสด
ท้าวก็สรงโสดให้ตนเจ้าพ่อคิง พ่อจึงงามยิ่งย้อยเนื้อหนุ่มคิงกลม
มีผิวงามดั่งอินทร์บุ๋นปั้น ตั้งหากงามเลิศล้ำเหมือนตังเลาคำ
ผมงามดำหนุ่มคะนองเสมอด้าม งามเหลือล้ำเกินคนชราอื่น ท่านเอย...

หมายความว่า จากนั้น ท้าวเธอหิยัคณโพนน้ำมาสรงโสดบิดาตน บิดาจึงงามยิ่งยวดเหมือน
ชายหนุ่มรูปสวย ผิพรรณเหมือนอินทร์แปลงไว้ ผมดกดำปานหนึ่งหนุ่ม ๑๕ หยกๆ ๑๖ หย่อนๆ ก็มี
ปาน... และยังมีอีกตอนหนึ่งว่า

...บ่าวท้าวภูเบศร์กำกาดำ ท้าวก็ยอแผ่นผ้าผืนล้านให้พ่อทรง
กับทั้งเสื้อผืนแพงควรค่า ยอมอบให้บิดาไท้พ่อตน
พ่อก็บายเอาได้สุบสอด้งทรง สรรพสิ่งพร้อมของดีทองเทศ
ประสงค์แก่เจ้าแพงล้านพ่อตน พ่อก็บายเสื้อผ้าผืนดีทรงนุ่ง
สมสอเนื้อทรงแล้วคล้องงาม กับทั้งของเครื่องม้วนแหวนทองสุบสอ
ตั้งหากงามยิ่งย้อยองค์เจ้าเก็งสวรรค์ นั้นเด...

หมายความว่า ราชาท้าวกำกาดำ ยอผืนผ้าราคาล้านให้พ่อตน พระบาทไท้ทรงนุ่งตาม
ประสงค์ และมอบเวนเคนให้ของมีค่าอื่นๆอีก พร้อมทั้งม้าแควแหวนคำสุบสอ ดูงามยิ่งนัก เสมอ
เหมือนเทพบนสวรรค์ ฉะนั้นแล... ยังมีข้อความตอนหนึ่งอีกว่า

...โพธิญาณเจ้าราชาท้าวกำกาดำ ให้นำมาพราพร้อมสายใจตนยา
มาพราพร้อมเคียงข้างพ่อพระองค์ ผูกหมู่สาวสนมน้อยมณฑลมาเป็นคู่คู่
มานั่งล้อมเลียนสละลัยถัน เสนามหาดพร้อมมุนตรีขุนหมื่น
มานั่งล้อมโองกว้างคั่นคัง ท่านเอย...

หมายความว่า ที่นี่ ท้าวเธอ มีรับสั่งให้ตามเอายาย่าเฒ่าจำสวณมาพร้อมหน้านั่งคู่กับพ่อ
พระองค์ ฝ่ายเสนา มหาอำมาตย์ ราชมนตรี และราชบริพาร ก็เริ่มขึงกลองเสกขันธ์สนั่นเสียง โสรจ
ส่งให้พ่อตนและยาย่าจำสวณ ให้สมสู่อยู่กินกันเป็น **ปู่เมือง ย่าเมือง** อย่างมีความสุขสืบไป ตราบชั่ว
ชีวะจะหาไม่

นี่คือ ที่มาของ **ศาลเจ้าหลักเมือง** ประจำเมืองทุกเมืองและ **ศาลเจ้าปู่** หรือ **ศาลปู่ตา**
ประจำหมู่บ้านเกือบทุกหมู่บ้าน ของหมู่เฮาชาวไทยอีสาน สืบมาตราบเท่าถึงกาลบัดนี้

ความเป็นผู้มี กตัญญูรู้คุณท่านที่ทำก่อน และ กตเวทิตอบแทนคุณท่านภายหลัง พระพุทธ
องค์ทรงยกว่า คุณธรรม คือกตัญญู รู้คุณท่านกตเวทิตี ตอบแทนพระคุณท่าน เป็นเครื่องหมาย คือ ตรา
สัญลักษณ์ของคนดี สมดังพระพุทธพจน์บทว่า

นิมิตตัง สาธูปานัง กะตัญญูกะตะเวทิตา ฯ

ความกตัญญูกตเวทิตี เป็นเครื่องหมายของคนดี

เหล่านี้ คือ ปรัชญาแนวคิดที่มีอิทธิพลกระทบและเป็นสิ่งที่หมู่เฮาชาวพุทธไทยอีสานทั่วไป
โดยเฉพาะ ชาวพุทธได้อุบลราชธานีได้ยึดเป็นแนวทางดำเนินชีวิต และถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจริงใจ
ในพุทธธรรม ข้อ กตัญญูกตเวทิตี นี้ ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ปู่ย่า ตาทวดสืบต่อกันมาอย่างไม่ขาดสาย
และหมู่เฮาชาวอุบลราชธานี จะยืนหยัดปฏิบัติต่อไปเป็นการบูชาคุณบรรพชน **สืบฮอยตา วาฮอยปู่**
อันเป็น เอกลักษณ์ ของชาวอุบลราชธานีตัวจริง เพื่อให้สมจริงกับคำขวัญของจังหวัดอุบลราชธานี ศรี
วนาลัย^๑ ที่ว่า **อุบลเมืองนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม^๒**

๔. คติธรรม ความเชื่อที่มีผลกระทบต่องานวิถีชีวิตชนชาวอุบลราชธานี

คติ ความเชื่อเกี่ยวกับ **โหราศาสตร์** มีอิทธิพลเป็นที่นิยมและกระทบต่อชีวิตของชาวพุทธ
ไทยอีสาน โดยเฉพาะชาวอุบลราชธานีอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้นหรือแม้แต่ชาวพุทธบริษัททั่วไป และอาจกล่าว
ได้ว่า ประชากรทั่วโลกกว่า ๘๐ เปอร์เซ็นต์ มีความเชื่อ **โหราศาสตร์** มีความรู้สึกรักนับถือส่วนหนึ่งข้อง
แวะกับความเชื่อนี้ โดยมีต้องสงสัย เป็นที่ทราบกันทั่วไป หมอดู หรือ หมอโหร มีอยู่ทุกมุมโลก และ
เป็น อาชีพสำคัญอาชีพหนึ่ง มีมาหลายพันปีแล้ว

นิทานท้าวท้าวเก่าเก่า มีความเชื่อ **โหราศาสตร์** และมีอิทธิพลต่อสังคมและมีผลกระทบต่อ
วิถีชีวิตของครอบครัว และตัวท้าวท้าวเก่าเก่าอย่างรุนแรงถึงยอมเสียสละชีวิตทหารกล้าตัวเล็กๆคนหนึ่งตั้งแต่
ตกปากลิ้มตาดูโลกกระทั่งอายุได้ ๓ ขวบ ก็ได้นำไปปล่อยลอยแพกระแสน้ำ อย่างน่าอนาถใจ ดังที่

^๑ที่ระลึกในงาน ๒๓๑ ปี สดุดีวีรกรรม พระประทุมวรราชสุริยวงศ์ เจ้าคำผง มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี,องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เทศบาลนครเมืองอุบลราชธานี ๙-๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

^๒คำขวัญจังหวัดอุบลราชธานี.

ปรากฏในข้อความหลายตอน กระทั่งกระทั่งต่อความสงบสุขของครอบครัวพ่อแม่ท้าวกำกาดำ พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกัน ครอบครัวแตกแยกเลิกลากกันไปโดยแต่ละฝ่ายถือว่า

...ต่างคนต่างไปทางหน้าหากินปลาวิ่งใหม่

ต่างคนต่างเก็บดอกไม้ไผ่ได้ก่อนกัน^๑

หมายความว่า สองภรรยาสามีแยกทางชีวิตกัน เพราะเรื่องโหราศาสตร์ ที่เกี่ยวกับทารกน้อย ท้าวกำกาดำ นี่แสดงให้เห็นถึงคติความเชื่อ โหราศาสตร์ว่ามีผลกระทบต่อชีวิตครอบครัวของพ่อแม่ท้าวกำกาดำ เห็นได้ชัดเจน เพราะเชื่อคำทำนายทายทักหมอดู ที่เรียกกันว่า หมอฮูฮู หรือ หมอดูประจำหมู่บ้าน และคำทำนายจากหมอดูไม่ว่าจะเป็น หมอฮูฮู หรือ หมอโหร มีผลเป็นดาบสองคม เพราะสิ่งใด มีคุณอนันต์ ก็มีโทษมหันต์ แม่ของท้าวกำกาดำฟังคำทำนายจาก หมอฮูฮู ฝ่ายอธรรมเป็นคำทำนายปลอม ชาวบ้านชาวเมืองจึงกดดันให้พ่อแม่ท้าวกำกาดำ ขณะนั้น ท้าวกำกาดำอายุได้ ๓ ขวบ ไม่พูดจาปราศรัยใดๆ แม่จึงไปปรึกษาหมอฮูฮูประจำหมู่บ้าน หมอฮูฮูจึงทำนายทายทัก ดวงชะตาราศีของท้าวกำกาดำน้อย ว่า

...ลูกอ่อนน้อยเจ้านั้น มันเกิดวันแข่งแพ่แท้แล้ว

อันเป็นเดือนหกขึ้น สามค่ำวันอังคาร

มันหากเป็นฤกษ์ฮ้าย เหลือลั่นลั่นคน

อันว่าคนขวางนี้ บ่ควรเลี้ยงต่อไป

มันลิเป็นเหตุฮ้าย เมืองบ้านสิจุ่มจม

ควรที่นำไปถ่ม ลอยแพจ้งสิแม่น ทานเอย...

หมายความว่า ลูกอ่อนน้อยคนนี้ เกิดวันแข่งมากเกินคน คือวันอังคาร ขึ้นสามค่ำ เดือนหก มันเป็นฤกษ์ฮ้ายเกินมนุษย์เขา อย่างนี้ไม่ควรเลี้ยงไว้ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง บ้านเมืองจะล่มจม ควรนำไปโยนไปไหลแพเสีย

หมอดูบิดเบือนดวงชะตาท้าวกำกาดำน้อย แม้ยังไม่พอใจตั้งแต่ทารกตกฟากแล้ว เพราะท้าวกำกาดำมีรูปร่างอัปลักษณ์ ครึ่งสัตว์ครึ่งคน ดังข้อความตอนแม่คลอดทารกน้อย ท้าวกำกาดำ ว่า

...ผัวก็เร็วรีบฟาวโถมล้างส่วยศรี สะส่วยล้างผ้าผ่อนพันเอา

เมียก็หลิงแลดูหากบ่คือคนแท้ คิมมิฮ้ายเสมอสิงตายซาก

โสมฮูปหน้าคือแท้หมู่ทะหลุง อันนี้ เป็นคนแท้หรือผีมาเกิด นี่เต...

หมายความว่า ผัวก็รีบฟาวโถมล้างส่วยศรี และห่มผ้าผ่อนให้ ฝ่ายเมียมองเห็นลูกของตน ไม่เหมือนมนุษย์มนา ดำมืดหมี่รูปร่างหน้าตาเหมือนลิงก็ไม่ใช้ จะเหมือนตะลุ้ง(ชะนี) ก็ไม่เชิง อันนี้ผีหรือคนมาเกิดน้อ...

^๑ ของเก่าเป็นมุขปาฐะ, ผู้วิจัย.

นางหล่า อายุผู้คน อายุพี่ป้าน้ำอาร์ เพราะญาติพี่น้องชาวบ้าน เขานินทาทะเล หัวเราะ
เยาะเย้ยหยัน ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

...ฝูงพี่น้องเขาหัวซี้ซัวว่าลูกอีหล่าดำปี่สิงกา บ่คือคนแท้อันใดก็บ่ใส
มาคือลิงค่างเต็นปลายไม้ดังเดียว เขาก็แซวแซวท้วงหัวขวัญซี้ซัว
หมายความว่า พวกพี่น้องพากันหัวเราะเยาะว่า นางหล่ามีลูกรูปร่างซี้เหร่หน้าตา
อัปลักษณ์ เหมือนลิงค่างปางชะนี ผิวดำคิมมิมยิ่งกว่าอีกา

นางหล่าแม่ทาร์ก้ากาดำ อายุเพื่อนบ้านร้านตลาดไม่สู้หน้าสังคม กระแสสังคมซุบซิบ
นินทาหนาหู ขว้าวคราวในชุมชนก็กดดัน นางโกรธเกลียดลูกมาก จะไม่เลี้ยงเอาไว้จะนำไปปล่อยป่า
และโยนน้ำหลายครั้งหลายหน แต่สามีห้ามปรามเอาไว้ ชัดขวางตลอดเวลาไม่ให้ทำเช่นนั้น ถึงกับ
ทะเลาะเบาะแว้งตบตีกัน เพราะนางแอบไปหาหมอฮูฮายหมอดูประจำหมู่บ้านทำนายทายทักว่า ลูก
เป็นคนเซ็ดขวาง กาลิบ้านกาลิเมือง อย่าเลี้ยงเอาไว้ให้ไปโผล่ลอยแพเสีย

แท้ที่จริง เด็กก้ากาดำ มิได้เป็นเช่นที่หมอฮูฮายทาย เด็กเกิดวันดี ฤกษ์งาม ยามดี ดวงชะตา
สูงสุด เป็นลูกพระอินทร์ แต่หมอฮูฮายกลับกันว่า

...สักกสักกากแป้นไม่บากแป้นหมอฮูฮาย ยอสองขากระแตกต่ำ
คิ้วกะหวายบ่คิ้วกะหวาย...^๑

หมายความว่า แม่นก็ทาย ไม่แม่นก็ทาย ทายเป็นกลับกัน หน้ามือเป็นหลังมือ ทายดีเป็น
ร้าย จึงเสียหายวุ่นวายใหญ่โต ดวงชะตาที่แท้จริงของท้าวก้ากาดำดีเลิศ ตามนัยที่ หมอโหร คือ หมอ
ประจำเมืองทายว่า

...นักขัตฤกษ์ได้ดวงฮ่วมขันคำ เดือนหกเพ็งวันอังคาร
ลูกพระอินทร์บุญกว้าง หมอโหรคุณหารแล้ว
หลังแลดูเศษอันแต่ได้ลุ่มฟ้า ชะตาท้าวผู้เดียวแท้แล้ว...

หมายความว่า ลูกเจ้าเกิดวันสาม เดือนหกเพ็ญ เป็นวัน เดือน ปี ดีเลิศ เป็นลูกพระ
อินทราธิราช บุญกว้างเกินมนุษย์ ดวงชะตาท้าวเกินคนทั้งโลก พระอินทร์ประทานพรให้ ลาม ยศ
สรรเสริญ สุข ตลอดทรัพย์สินสมบัติอื่นใดที่ท้าวเธอทูลเรียกร้อง พระอินทร์จะประทานให้ตามปรารถนา
เพราะเป็นอภินิหารย์เป็นอจินไตย พันวิสัยมนุษย์

ในเรื่องท้าวก้ากาดำนอกเหนือจากความเชื่อเกี่ยวกับ โหราศาสตร์ แล้วยังมีคติความเชื่อ
เกี่ยวกับ **กฎแห่งกรรม**^๒ ข้อความบ่งบอกถึงเรื่องราวชีวิตจริงของท้าวก้ากาดำตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่า มี

^๑ ของเก่าเล่าต่อกันมา เป็นมุขปาฐะ ผู้วิจัย

^๒ พระราชนิพนธ์ (ประยูรเทพยุดโต) **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. หน้า ๒๙๗-๒๙๘.

เวรกรรมกับแม่ในอดีตชาติ ทั้งๆที่เด็กกำกาดำ เกิดมาได้ ๓ ขวบแล้วไม่เคยปริปากพูดกับแม่เลย แม้แต่ครั้งเดียว คำเดียว ครึ่งคำ จึงทำให้แม่หยุดหยิ่ง ตอนดึกๆคืนหนึ่ง แม่นอนหลับสนิท บรรยายากสงบเงียบ เด็กน้อยกำกาดำกระซิบข้างหูบิดาเบาๆว่า...พ่ออย่าอยู่กับแม่คนนี้เลย แม่ไม่มีบุญบารมีอันใด ชาติก่อนแม่เคยเป็นแม่นก ตกไขในรัง ลูกเป็นแมว แอบทำลายไข่ เขาผูกอาฆาตจองเวรเอาไว้ เกิดชาติหน้าเป็นศัตรูกัน ขอให้พ่อทำตามประสงค์ของแม่เถอะ จะได้หมดเวรภัยในชาตินี้

ดังนั้น ขณะที่แม่จะนำ ท้าวกำกาดำ ไปโยนน้ำ พ่อของท้าวกำกาดำ นึกถึงคำพูดของเด็กน้อยกำกาดำ คิดได้ว่า ท้าวกำกาดำมีเวรกรรมกับแม่ พ่อของเด็กกำกาดำ จึงตั้งจิตอธิษฐานก่อนปล่อยแพปลักส่งเข้าสู่กระแสน้ำเชี่ยวกรากว่า

...ค่อมว่าอธิษฐานแล้ววางแพไหลล่อง น้ำก็ไหลยวกลงแพท้าวตาคืน

แพท้าวขึ้นเมื่อเหนือไหลล่อง ฟองฟาดฟุ้งไหลขึ้นซัดตา ฟันเยื่อ...

หมายความว่า เมื่อพ่อของท้าวกำกาดำอธิษฐานเสร็จก็ปล่อยแพ แทนที่แพจะไหลตามกระแสน้ำเหมือนธรรมดาทั่วไป แต่แพนี้กลับไหลทวนกระแสน้ำที่เชี่ยวกรากแพไหลทวนกระแสน้ำมองตามสุดสายตาพ่อ...เหตุการณ์เหล่านี้ คือ กฎแห่งกรรม ตามนัย พระพุทธพจน์ บทว่า

กัมมุนา วัตตะตี โลโก^๑

สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม

ท้าวกำกาดำก็เป็นไปตามกรรม ขณะนั้น พ่อท้าวกำกาดำ นั่งริมฝั่งมหา
 นที บ่นพ้อเหมือนฝนร้าย โอ อนิจจัง ลูกพ่อ ลูกน้อยสุดเปลี่ยวพลอยลอยแพกลาง
 กระแสน้ำใหญ่ เจ้าลูกพ่อคงจมน้ำตายแห่งหนตำบลใด ละเมอเพื่อไปว่า
 ...บัดนี้เวรแถมเจ้าบาท้าวเกิดมีพ่อแล้ว กรรมไฉนมาผจญบังเบียด แท้ขอ
 พ่อจึงได้เอาแถมเจ้าไหลน้ำเพื่อเวร นี้เด้ พ่อก็อ่อนนอนไหวอินตาเทวราชกายพุน
 ก็จึงได้แถมเจ้าบาท้าวเกิดมาพ่อนาวเไรเด้ พ่อจึงได้เลี้ยงแถมเจ้าบาท้าวให้ใหญ่สูง.

หมายความว่า คราวนี้ มันเป็นผลกรรมของเจ้าแต่หนหลัง ลูกเอ๋ย พ่อจึง
 ขึ้นอำนาจกฎแห่งกรรมไม่ได้ จึงนำเอาลูกน้อยตาดำๆไหลน้ำเพื่อเวร ครั้นหมดเวร
 แล้ว หมดกรรมบ่มาต่อ ขอให้ลูกอ่อนน้อย คณิก้าพ่อตน เนื่อลูกเอ๋ย...

๔.๔ นิทานเรื่องนกจอกน้อย

ในการวิจัยนี้แบ่งเป็น ๔ ประเด็น

- ๑) ประวัติความเป็นมา
- ๒) คัดเรื่องย่อและลักษณะคำประพันธ์

^๑ ม.ม.(ไทย) ๑๓/๖๔๘., ข.สุ.(ไทย) ๒๕/๔๕๗.

๓)ปรัชญาธรรม แนวคิดที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี

๔) คติธรรม ความเชื่อที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี

๑) ประวัติความเป็นมา

ต้นตอที่แท้จริงของ นิทานนกจอกน้อย ยังคงคลุมเครืออยู่ เพราะผู้ประพันธ์หนังสือผูกใบลานรุ่นปู่ยาตาทวดของ หมู่เฮาชาวอีสาน ไม่นิยมบอกชื่อจริงของตนว่าเป็นใคร ที่ไหน บอกเพียงชื่อแฝง (นามปากกา) ประการหนึ่งและอีกประการหนึ่ง เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของ ปราชญ์นักประพันธ์โบราณเพราะท่านเหล่านั้น มีเจตนาทำผลงานถวายเป็น พุทธบูชา มิได้มีเจตนาทำผลงานเพื่อพาณิชย์กรรม ดังนั้น จึงเป็นปัญหาใหญ่สำหรับนักวิชาการรุ่นหลังโดยเฉพาะกาลเวลาล่วงเลยมาถึงยุคเราปัจจุบัน ซึ่งยังไม่ทราบแน่ชัดว่า หนังสือผูกใบลานเรื่องนั้นๆ ใครเป็นคนแต่ง(ประพันธ์) และแต่งที่ไหน เมื่อใดบอกได้แต่เพียงว่า ผู้คัดลอกคือใคร ที่ไหน เมื่อใด เช่น นิทานเรื่องนกจอกน้อย ที่ผู้วิจัยขอยืมมาจาก วัดทุ่งศรีเมือง ถนนหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

จากการสำรวจ^๑ ค้นพบ นิทานนกจอกน้อย จำนวน ๑๑ ชุด จากสำนัก ๑๑ วัด ในพื้นที่เขตปกครองจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๔๕ จะยกตัวอย่างพอเป็นนิเทศ จำนวน ๕ ชุด จาก ๕ วัด ดังนี้

๑. วัดบ้านโนนแดง บ้านโนนแดง ตำบลโนนแดง อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี
หน้า ๕๒

๒. วัดยางกระเดา บ้านยางกระเดา ตำบลท่าศิลา อ.เหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี
หน้า ๖๘

๓. วัดโพธิ์ศรีสว่าง บ้านตาแหลว ตำบลหัวนา อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี หน้า ๖๘

๔. วัดนาคำใหญ่ บ้านนาคำใหญ่ ตำบลนาคำใหญ่ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
หน้า ๘๕

๕. วัดโพนดาด บ้านหนองแดง ตำบลนาสะไม อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
หน้า ๙๙

ในจำนวน ๑๑ ชุด ที่ค้นพบไม่บอกผู้ประพันธ์ บอกเพียงผู้ถ่ายทอด บอกสถานที่ว่าวัดไหน บ้านใดตำบลไม่บอก อำเภอและจังหวัดไม่ปรากฏ แต่เมื่อทราบชื่อวัด ชื่อหมู่บ้าน เราก็จะรู้ว่าเป็นตำบล อำเภอไหน และจังหวัดอุบลราชธานีโดยปริยายเพราะวิจัยในขอบเขต จังหวัดอุบลราชธานี

^๑ อรรถัย เลียงจินดาถาวร,โสรัจ นามอ่อน,โครงการศึกษา รวบรวมและจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือใบลาน. หน้า ๕๒-๑๓๖.

^๒ อรรถัย เลียงจินดาถาวร,โสรัจ นามอ่อน. โครงการศึกษา รวบรวมและจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือใบลาน. หน้า ๕๒-๙๑.

๒) คัดเรื่องย่อและลักษณะคำประพันธ์

กาลครั้งหนึ่ง ยังมีนกจอกน้อยตัวเมียคู่หนึ่ง และมีฤๅษีตนหนึ่งบำเพ็ญเพียรภาวนาในคูหาป่าพงไพร นกคู่นั้นได้อาศัยทำรังที่หนองเคราพ้อฤๅษี ตกไข่มีลูกอ่อนสองตัว นกตัวผู้ออกไปหาเหยื่อมาเลี้ยงเมียและลูก เผอิญว่า วันนั้นหาเหยื่อในเขตของตนไม่ได้ จึงบินและไปหาเหยื่อในเขตไกลออกไป ได้ถูกดอกรับใหญ่หุบเอาไว้ทั้งวันและคืน เมื่อตดก็ติดกับดอกรับบานออก จึงรีบคาบเหยื่อกลับมาเลี้ยงเมีย ป้อนลูก แต่เมียไม่ยอมกิน ตัวจึงถามว่า ทำไมเธอจึงไม่กินเหยื่อ เมียตอบว่า เธอไปทั้งวันทั้งคืน ทั้งเมียและลูกไว้ให้อดตาย เพราะเธอไปมีหญิงอื่นจากฉัน ตัวกล่าวพลบว่า ไม่ได้เป็นเช่นที่เธอเข้าใจ ฉันถูกกับรับใหญ่หุบเอาไว้ทั้งวันทั้งคืน จึงกลับไม่ได้ เมียไม่ยอมฟังเสียง ตัวจึงสาบานกับเมียว่า

...ถ้าฉันเป็นเช่นที่เธอเข้าใจ ขอให้ฉันเป็น บาบใหญ่ตัวโตเท่าฤๅษี ขอให้ตนรกรกหมก ใหม้ ... ท่านพ่อกฤๅษีฟังคำแล้วเคืองใจจึงกล่าวกับนกว่า ข้าบวชแต่เล็กแต่น้อย ถือศีลภาวนาจะเป็นบาบใหญ่อย่างไร? พวกเธอนี้ ฉันให้อยู่อาศัยทำรังที่หนองเครา ยังเนรคุณ ด่าว่าฉันเป็น บาบใหญ่ หมายความว่าอย่างไร?

นกบอกว่า พ่อกฤๅษีไม่มีลูกสืบสกุล ตายไปจะตกรก ตามคติความเชื่อของชาวอินเดียโบราณ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ฤๅษีจึงขบถให้ไปอยู่ที่อื่น และตนก็ลาเพศฤๅษีแล้วบวชอีก กระทั่งอายุได้ ๑๐๕ ปี กับ ๔ วัน จึงมรณภาพไปอยู่สุรวงสวรรค์

นกสองตัวเมีย พาลูกไปอาศัยป่าเลา อยู่มาวันหนึ่งหน้าแล้งไฟไหม้ป่า พ่อและแม่สัญญากันว่า จะไม่ทอดทิ้งลูก จะขอตายในกองไฟพร้อมกับลูกๆ เมื่อไฟป่าลุกลามมาถึงพ่อนกทนความร้อนไม่ไหวจึงบินหนีไป ทิ้งให้แม่นกกลืนตายในเปลวไฟ

นางนกจอกน้อยไปเกิดเป็นธิดาเจ้าเมืองสมเสลา ชื่อนางจันทะจร มีรูปร่างงดงามเป็นที่ต้องตาชอบใจของชายหนุ่มยี่นักร แต่พระนางปฏิเสธที่จะพุดจากกับชายใดแม้แต่พระบิดา

ส่วนพ่อนกไปเกิดเป็นเจ้าชายเมืองหนึ่ง มีรูปร่างนามว่า ท้าววรจิตร์ เมื่อโตเป็นหนุ่ม ได้ทราบกิตติศัพท์พระนางจันทะจรจึงไปเรียน มนต์เสน่ห์ จากพ่อกฤๅษี แล้วอาสาจะไปพุดจากกับพระนางจันทะจร

ขณะนั้น พระบิดาของนางจันทะจร ได้ข่าวประกาศให้ ให้ชายหนุ่มผู้มีวิชาอาคมมารักษาโรคที่พระนางไม่พุดจากกับผู้ชาย หากชายใดสามารถทำให้พุดด้วย จะยกนางให้อภิเษกเป็นคู่ครองพร้อมทั้งเมือง

ท้าววรจิตร์ เรียนมนต์เสน่ห์วิชา ถอดจิต มนต์นี้ขลังสุดๆ ถอดใส่หินผาป่าไม้ สิ่งใดๆพุดได้เหมือนคน ท้าววรจิตร์อาสาพุดกับเจ้าหญิงจันทะจรโดยการเสกมนต์ถอดจิตใส่ประตู่วัง บันได

^๑โสรัจ นามอ่อน.โครงการบรรณารักษณ์หนังสือผูกใบลานสืบสานวัฒนธรรมมรดกอีสาน เป็นอักษรไทย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เอกสารลำดับที่ /๒๕๔๔ หน้า ๕-๗.

ปราสาท อาสนะที่นั่ง และหมอนพิงของพระนางจันทะจรให้พุดคุยกับตนได้หมด พระนางจันทะจร
ประหลาดใจ เมื่อก่อนเจ้าชายและชายหนุ่มใดมาพุดด้วย สิ่งเหล่านี้ก็ไม่พุดจาด้วย แต่วันนี้ทำไมพุดได้

ท้าววรจิตร เสกมนต์วิชาถอดจิต ใส่หมอนพิงที่พระนางจันทะจรกำลังพิงอยู่นั้น หมอนก็
พุดด้วย สนทนากันไปหลายเรื่องถึงบุญบาป และในที่สุด ท้าวเธอก็เล่านิทานเรื่องนกจอกน้อย แต่ตอน
จบกลับเล่าให้ผิดจากเรื่องจริงว่า นกตัวเมีย ไม่มีสตัยไม่รักษาสัญญาบินหนีก่อน ทั้งผัวและลูกให้ตาย
ในกองไฟ พระนางจันทะจรโกรธยับยั้งชั่งใจไม่ได้ จึงแย้งขึ้นทันทีว่า ไม่จริง เจ้าชายวรจิตรพุดกลับกัน
ได้ ช่างไม่อายเทวดาฟ้าดิน เจ้าชายนั่นแหละบินออกก่อนปล่อยให้เมียและลูกๆตายในกองไฟ

เมื่อพระนางจันทะจรพุดกับเจ้าชายวรจิตรเช่นนั้นแล้ว พระบิดาและชาวเมืองจึงชื่นชม
ยินดีมากนัก ได้จัดการอภิเษกสมรสให้เป็นคู่ครองและยกเมืองสมเสลาให้ปกครองสืบไป ท้าวเธอ
ปกครองไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ด้วยทศพิธราชธรรม トラบจนชีวิตชย

ลักษณะคำประพันธ์

มีลักษณะเป็น กลอน ที่เรียกว่า กาพย์กลอน หรือ กลอนลำ ชาวไทยอีสานนิยมชมชอบ
เพราะเป็นกลอนลำที่ไพเราะจับใจ จำง่ายเป็นคำสอนไปในตัวเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่อง
นรกสวรรค์ บาปบุญ และการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏฏ์ อันไม่รู้จักสิ้นสุด จนกว่าจะได้บรรลุ
มรรคผลนิพพานยกตัวอย่างคำประพันธ์ตอนหนึ่งว่า

...คันทว่า หลิงเล่นซู้ใจเลี้ยวจากผัว ก็หากเป็นบาปแท้หนักถึงพลายสาร

แสนสิทำบุญทานก็บ่มีหายแท้ ท่านเอ๋ย...

หมายความว่า หากหญิงใด มีจิตใจโลเลเลี้ยว ลักรอบมีซู้จากผัวเป็นบาปหนักแท้แน่นอน
หนักเท่าช้างสาร จะทำบุญศีลกินทานเท่าใดก็ไม่หาย

ลางทีก็เป็นคำพังเพยเช่น สวรรค์ในอก นรกในใจ, บุญหาบ บาปหิ้ว คือ ทำบุญให้มาก ทำ
บาปให้น้อย เป็นการเปรียบเทียบ บุญบาป ให้เราเข้าใจง่ายเป็นรูปธรรม แม้พระพุทธเจ้าก็ทรง
ประกาศ หัวใจคำสอนบทหนึ่งซึ่งเรียกว่า พุทธโอวาท ๓ ประกาศว่า อย่าทำบาปทั้งปวง ทำแต่บุญ
กุศล และทำจิตใจให้สะอาดหมดจด^๑ ส่งท้าย ท่านผู้ประพันธ์เรื่องนกจอกน้อย ยังให้คำเตือนสติชาย
หญิงไว้อย่างน่าคิดว่า

...โอนอ ฟิงเยื่อฝูงแม่หม้ายผัวตายไปจาก

ทั้งแม่ฮ้างผัววางปะปล่อย ทั้งสาวฮามบ่มีผัวซ้อน

อันว่า ทางเดินกว้างอย่าได้เบียดแป้กุฎิพระเนื้อ

มันสิเสียครองสงฆ์ ผ่าสบงสองชั้น

ก็จักเป็นบาปแท้เจ็ดชาติบ่มีหาย ท่านเอ๋ย

^๑ ที.ม. (ไทย)๑๐/๕๔/๕๗.

กันว่ามรณาตายไป ก็ส่วนลงจมพื้น เจ้าเอ๋ย^๑...

หมายความว่า จะเป็นหม้ายผัวตาย เป็นฮ้างผัวอย่าร้างทิ้งไป รวมทั้งสาวรุ่นกระทงทั้งหลาย ที่ยังมีชายซ้อน(ยังไม่มีผัว) อย่าได้แะเวียนไปกุฎิพระเณร อย่าคิดโลกเลี้ยว ผูกพันอยู่กับพระสงฆ์สามเณรจะตกนรกทั้งเป็น...

เรื่อง บาปบุญ นรกสวรรค์ การเวียนว่ายตายเกิด คุณโทษที่ปรากฏในนิทานนกกอกน้อย สะท้อนให้เห็นผลกระทบต่อวิถีชีวิตและจิตใจชาวพุทธไทยอย่างมากยังเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวรั้งการกระทำ การพูดจา และการคิดให้จิตอัญญะมัญญะ ผดุงสังคมชาวพุทธโดยเฉพาะชาวไทยอุบลราชธานี ให้เกิดผลดีซ้ำอีกมากมาย

๓) ปรัชญาธรรมแนวคิดที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี

ปรัชญาธรรม แนวคิดเกี่ยวกับ **วัฏฏะสงสาร** การเวียนว่ายตายเกิด ลางที่เรียกว่า **วัฏฏะวน หรือ สงสารสาคร** กัว่า คือ อาการที่สิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นเจริญไป แล้วดับสลายไป จากภาวะหนึ่ง ไปเป็นอีก ภาวะอื่น เช่น พระพุทธศาสนาเชื่อว่า มนุษย์เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิด ชาติแล้วชาติเล่า ไม่รู้จักจบจักสิ้น เหมือนปูโต่ขอบกระดิ่ง เพราะอำนาจ กิเลส กรรมและวิบาก,ไตรวัฏฏ์ที่ว่า สัตว์เกิดเป็นมนุษย์ มนุษย์อุบัติขึ้นเป็นเทพ เป็นพรหม แล้วเทพ พรหม จุตกลงมาเกิดเป็นมนุษย์ และมนุษย์ตายไปเกิดเป็นสัตว์ เช่น นกกอกน้อยสองผัวเมีย ได้เกิดเป็นมนุษย์ คือ เจ้าชายวรจิตร และเจ้าหญิงจันทะจร ดังข้อความตอนหนึ่งในนิทานนกกอกน้อย ปางนั้น นกทั้งสองก็ปรารถนาให้เป็นคนชาติใหม่เพราะเป็นนกลำบากลำบากจนถูกไฟไหม้ตายทั้งเป็นๆว่า

...สองก็ปรารถนาให้เป็นคนชาติใหม่	ขอให้ได้อยู่ห้องหอราชปราศค์ทองแต่ถ่อน
ขอให้เป็นตัวนกแต่ชาติเดียวปางนี้	อันหนึ่งคั่นผัวออกก่อนแท้ไเลเมียทั้งลูก
กันว่าชาติหน้าพ้นบมีพุดนำชาย	ไผจักมววนจาบปากนำคำแหล่
กันว่าเป็นชายแล้วบมีจาต้านต่อมันแหล่	แม้ว่าพ่อแท้ๆบมีต้านปากนำแท้แหล่
ส่วนว่าสามโกต้านจาเมียคำขอบ	พี่จักผายปากต้านจาหญิงทุกสิ่ง
ทั้งหนุ่มแก่เด็กสาวหนุ่มน้อยก็จาต้านปากนำ...	

หมายความว่า นกทั้งสอง ตั้งสัจจะอธิษฐาน ปรารถนาเป็นคนในชาติใหม่ ขอให้ได้อยู่หอปราศค์ทอง ขอให้เป็นตัวนกแค่ชาติเดียวเท่านั้น, อนึ่ง หากว่าผัวละทิ้งทั้งเมียและลูก บินหนีไปปล่อยให้ไฟมอดชีวังในรัง คั่นเกิดชาติหน้าจะไม่พุดกับชายใดๆ แม้แต่บิดาก็ไม่พุดด้วย ส่วนนกตัวผู้พุดกับนกตัวเมียว่า จะพุดจาปราศค์กับหญิงทุกคนไม่เลือกเด็กผู้ใหญ่ จาได้ดังเดียว...

^๑โสรัจ นามอ่อน . กรรมกรและปริวรรต , โครงการปริวรรตหนังสือโบราณสืบสานวัฒนธรรมจากอักษรธรรมมรดกอีสานเป็นอักษรไทย เรื่องนกกอกน้อย, เอกสารวิชาการอันดับ ๕/๒๕๔๔.

อีกตอนหนึ่ง กล่าวถึงตาปัสโสเผ่าฤๅษี สละเพศมีครอบครัวลูกเมียแล้วสละครอบครัว ลูกเมียกลับไปบวชสร้างในป่าเป็นรหัสนีลอีก ภาวนาในป่าเป็นสันยาสิ ได้ถึงฌานเป็นพระโสดาบันนี้ เช่นเดิม ระยะเวลาได้ ๑๐๕ ปี ๔ วัน (ฮ้อยปลายห้าปีสี่วัน) จึงมรณภาพไปอุบัติเป็นเทพบุตรในสวรรค์ มีเทพอัปสรนับหมื่นเป็นสนมแวดล้อมเผ่ายามปรนนิบัติตลาดกาล

จากข้อความเรื่องราวเหล่านี้ ยืนยันได้ว่า การเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์เทวดา มีการหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามภพชาติกันอย่างนี้ นกจอกตัวผู้ไปเกิดเป็นท้าววรจิตร นกจอกตัวเมียไปเกิดเป็นเจ้าหญิงจันทะจร ส่วนพ่อฤๅษี มรณภาพแล้วไปอุบัติเป็นเทพบุตรในสวรรค์

ปรัชญาเกี่ยวกับนรกสวรรค์

นิทานนกจอกน้อย มีเงื่อนไขกล่าวถึงนรกสวรรค์ อันเป็นแดนกำเนิดของคนและเทพต่างๆ บรรยาการของ นรก และสวรรค์ มีความแตกต่างกันไกล ราวฟ้ากับดิน นรก^๒ คือ ภูมิที่เกิดหรือดินแดนที่อยู่ของผู้ทำบาปและถูกลงโทษโดยปริยายคือดินแดนที่มีแต่ความทุกข์ทรมาน

สวรรค์ คือ โลกของเทวดา, เมืองฟ้าอันมีสภาพตรงข้ามกับนรก สวรรค์ เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไป ของผู้นับถือศาสนานั้นๆ โดยเฉพาะชาวพุทธจะหวาดกลัวนรก ไม่ชอบใจนรก พยายามหลีกเลี่ยงหนี จะไปสวรรค์ ด้วยการทำบุญให้ทานรักษาศีล และเจริญเมตตาภาวนา ทำสิ่งที่เรียกว่า ความดี เพราะพุทธศาสนาสอนให้คน ทำดีหนีซึ่งทำใจตัวให้ผ่องใส^๓ เรียกว่า พุทธโธวาท^๔ ๓ ข้อ คือ

๑. ไม่ทำความชั่วทั้งปวง
๒. ทำแต่ความดี
๓. ทำจิตใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์

นกตัวผู้กล่าวกับนกตัวเมียข้อความตอนหนึ่งเกี่ยวกับ นรก ว่า

...คันแค้นข้อยหากคิดโลภเลี้ยวมีขู่เงื่อนสอง ดังนั้น
ขอให้เป็นเปโตจุ่มลงในหม้อ ขอให้จมอเวจ้อยู่ในกายพิน...

^๑ อ่างแล้ว, โสร้ง นามอ่อน กรรมการและปริวรรต โครงการปริวรรตหนังสือใบลานสืบสานวัฒนธรรม จากอักษรธรรมมรดกอีสานเป็นอักษรไทย เรื่องนกจอกน้อย, หน้า ๔๗-๔๘.

^๒ อ่างแล้ว, โสร้ง นามอ่อน กรรมการและปริวรรต โครงการปริวรรตหนังสือใบลานสืบสานวัฒนธรรม จากอักษรธรรมมรดกอีสานเป็นอักษรไทย เรื่องนกจอกน้อย, หน้า ๓๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๓.

^๔ พระราชวรมุนี (ประยูรพุทธปยุตโต) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า ๑๑๔-๑๑๕. ที.ม.(ไทย) ๑๐/๕๔/๕๗., ขุ.ธ.(ไทย) ๒๕/๒๔/๓๙.

หมายความว่า หากฉันคิดโลภเลี้ยวนอกใจเธอ มีผู้ชายอื่น ขอให้ฉันเป็นสัตรีนรกทรมาน
หมกไหม้ ในหม้อขุมนรกทองแดง และขอให้เปรี๊ยะเปรตอยู่ในนรกอเวจี ยังมีอีกตอนหนึ่ง กล่าวถึงพ่อฤๅษี
ลาสิกาไปมีครอบครัว มีบุตรธิดาสืบแทนสกุลแล้ว ลาเมียและลูกออกบวชอีกครั้ง ตามคตินิยมของ
ลัทธิศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ตามแบบสันยาสี เพื่อบำเพ็ญพรตในถ้ำแห่งหนึ่ง ปั่นปลายชีวิต ข้อความ
ตอนหนึ่งว่า

...คุณาน^๑ ถ้าหลายปีแถมถ่ายมาแล้ว อายุได้ฮ้อยปลายห้าปีสิ้นแท้ล่วงมา
พระกัมรณาเมียนเมื่อสู่เมืองสวรรค์ พระก็ถึงโสตายอดสวรรค์เมืองฟ้า
เป็นเทพบุตรอยู่เสวยสุขเมืองฟ้า มีหมู่บริวารพร้อมนางสนมเป็นหมื่น
มาอยู่นำนั่งล้อมเทวบุตรเจ้าเฝ้ายาม ท่านเอ๋ย...

หมายความว่า พ่อฤๅษี อำลาลูกเมีย กลับมาบวชเป็นตาปัสโสอย่างเดิม บำเพ็ญเพียร
ภาวนาอยู่กระทั่งอายุได้ ๑๐๕ ปีกับ ๔ วัน เป็นพระโสตาบันน์ อุบัติเป็นเทพบุตร มีนางเทพอัปสรนับ
หมื่นแวดล้อมเป็นบริวารเฝ้าเวรยามตลอดเวลา

ตอนท้ายสุด ผู้ประพันธ์ได้เสนอแนะแนวคิดไว้ว่า การฟังนิทานเรื่องนกกอกน้อย เมื่อฟัง
แล้วให้จดจำเอาไว้ ให้ถือปฏิบัติในสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ อันควรแก่ สภาวะของตน จะมีอานิสงส์ได้
ถึงสวรรค์ ดังข้อความว่า

...หากได้ฟังจบแล้วเมื่อนำให้จำ ไผ่ผู้มีใจสร้างศรัทธาธรรมให้ตั้งเที่ยง
ครวหน้าพันสิเมื่อฟ้าสู่สวรรค์ ท่านเอ๋ย...

หมายความว่า หากท่านฟังนิทานจบแล้ว ควรจดจำนำไปประพฤติปฏิบัติให้ดีให้ถูกต้อง
ตามครองธรรม ด้วยใจศรัทธามั่นคงเที่ยงตรง ในอนาคต กาลภายหน้าโน้น จะได้ไปสู่สวรรค์ นั้นแล

ปรัชญาเกี่ยวกับ นรก สวรรค์ มีผลกระทบต่องิณชาชาวพุทธไทยทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ชาวพุทธไทยอีสานและชาวพุทธไทยอุบลราชธานี ซึ่งมีศรัทธาสูงสุดถึงขั้นเขียนคำพังเพยบทหนึ่งว่า
สวรรค์ในอก นรกในใจ หมู่เฮาชาวไทยพุทธอีสานเชื่ออย่างนั้นจริงๆ

หมายความว่า ใครก็ตามเมื่อทำความดีแล้ว สบายอกสบายใจ จึงเป็น **สวรรค์ในอก** แต่ทำ
ความชั่วแล้วเป็นทุกข์ เดือดเนื้อร้อนใจ จึงเป็น **นรกในใจ** เมื่อประกอบคุณงามความดี หรือลัทธิรอบทำ
ความชั่วลามกจะมีผลเสมอเหมือนกันทุกคน สมจริงตามนัยพุทธพจน์ว่า

^๑โสรัจ นามอ่อน วรรณกรรมและปริวรรต โครงการปริวรรตหนังสือโบราณสืบสานวัฒนธรรมจาก
อักษรธรรมมรดกอีสานเป็นอักษรไทย เรื่องนกกอกน้อย, หน้า ๔๘-๔๙.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘.

...ขันติยา พราหมณาเวสสา สุทธาจันทาลปุกกุสา

อิธะธัมมัง จะริตตะวา ภาวันติ ติทิเวสสะมา^๑

แปลว่า กษัตริย์ พราหมณ์ แพท ศูทร จัณฑาล และกรรมกรชั้นต่ำ ประพฤติธรรมในโลกนี้ แล้ว ย่อมมีผลเสมอเหมือนกัน ในสวรรค์ชั้นไตรทิพย์

๔) คติธรรมความเชื่อที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี

คติความเชื่อเกี่ยวกับ **บาปบุญ** ผู้วิจัยพบว่า ในบรรดาศาสนาที่ยังมีผู้นับถือในโลกปัจจุบัน จำนวน ๑๒ ศาสนา มีศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เช่น พุทธ ลิกซ์ ยิวคริสต์ อิสลาม เป็นต้น ศาสนิกชนของแต่ละศาสนาเข้าใจคำว่า **บาป บุญ** ตามทัศนะแห่งคำสอนศาสนาของตนๆ ที่ได้รับการสั่งสอนมา อาจเป็นได้ว่า เหมือนกัน หรือแตกต่างกัน หรือคล้ายคลึงกัน ตามแต่คำสอนของศาสนาและพระศาสดาของศาสนานั้นๆ จะวางแนวทางอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ไว้ เพื่อให้ดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุดของชีวิตมนุษย์ และให้ดำเนินสู่จุดหมายปลายทางสูงสุดของชีวิตอย่างไร

เราพบว่า ทุกๆ ศาสนาสอนให้ **คนทำดี ละเว้นความชั่ว** ตามทัศนะของพระพุทธศาสนา สอนพุทธศาสนิกชนว่า **ดี คือ บุญ ชั่ว คือ บาป** พุทธบริษัทจึงเชื่อว่า ความดี คือ บุญ นำมาซึ่งความสุขทั้งกายและใจ ส่วนความชั่ว คือ บาปนำมาซึ่งความทุกข์ ทั้งกายและใจ ดังนั้น พุทธศาสนิกชน จึงชอบบุญ ต้องการทำบุญ และเกลียดชังบาป ละเว้นไม่ทำบาป ไม่ต้องการบาป และไม่ทำบาป บุญและบาป มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธไทยโดยทั่วไป โดยเฉพาะชาวไทยอุบลราชธานี ถึงกับมีคำพังเพยบทหนึ่งว่า **บุญหาบ บาปหิ้ว** หมายความว่า ให้ทำบุญมากกว่าบาป เช่น บุญ ๒ กระบุง หาบไป แต่บาป ๑ กระบุง หิ้วไป บรรพบุรุษเมืองอุบลราชธานี ท่านอบรมสั่งสอนลูกหลานไว้อย่างนี้ อนึ่ง มีคำพูดประโยคหนึ่งที่นิยมใช้กับ**คนที่ยังมีชีวิตอยู่อย่างไม่หมดบุญ ส่วนคนที่ตายแล้วใช้คำว่าหมดบุญ** ถ้าถือตามความหมายนี้ จึงหมายถึงว่า คนทุกคนที่ยังไม่ตาย คือคนมีบุญ ส่วนคนที่ตายแล้ว คือ คนหมดบุญ หรือสิ้นบุญไปแล้ว เขาตายแล้วนั่นเอง ทำวรวจร และพินพาหมอนพิง ในนิทานทำวรวจร นางจันทะจร(นิทานนกจอกน้อย) สนทนากันถึงเรื่อง การทำบุญและการทำบาปไว้น่าสนใจมาก มีข้อความหลายตอนทีเดียว สนทนากันยืดยาว จะนำมากล่าวไว้เป็นนี้ทัศนะ ดังต่อไปนี้

ทำวรวจร ถาม: **อันการทำบุญนี้ อันใดแวนประเสริฐ ขอแก้หมอนแก้วให้อ้าเพิง**

หมายความว่า **การทำบุญ ทำอะไร จึงจะเป็นบุญอันประเสริฐ** ขอให้พินพาหมอนตอบ

ด้วย

^๑ พระสมเด็จพระสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส; **พุทธภาษิตเล่ม ๒**. หลักสูตรนิกกรรมและธรรมศึกษาชั้นโท, มหามกุฏราชวิทยาลัย, วัดบวรนิเวศร์ กรุงเทพฯ, พ.ศ. ๒๕๓๒, หน้า ๑๗.

พิมพาหมอน ตอบ: อันการทำบุญอันใดก็ประเสริฐทั้งนั้น แม้แต่ทานข้าว ถั่วถั่ว กะล่อน ก้อน
ก็แมนบุญ หากไม่มีอะไรๆ ก็ให้ยกมืออนุโมทนาของท่าน ก็เป็นบุญเท่าๆกัน หากจะให้ประเสริฐกว่านั้น
ให้สร้างบุญกุศล อันิสสงฆ์ใหญ่ เท่ากับเอาชีวิตเราไปเปลี่ยนชีวิตของคนที่กำลังจะถูกประหาร
ผู้ศรัทธาจริงๆมีอันิสสงฆ์ ยิ่งนัก แม้เคยทำบาปก็ทดแทนกันได้

หมายความว่า บุญจะบังบาปไว้มาก่อน แต่เมื่อสิ้นบุญ แล้ว บาปจะสนองตามมา

วรจิตร : **อันการทำบาปนี้ อันใด เป็นบาปยิ่ง**

พิมพา: อันทำบาปนั้น มีประการต่างๆ ท่านเอ๋ย;

อันหนึ่ง ลูบศรีษะ พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ก็เป็นบาป ตัวใหญ่เท่าควาย

อันหนึ่ง แหย่ซิงเอาของคนอื่นก็เป็นบาป ตัวใหญ่เท่าช้างสาร ในกายภาคหน้า จำต้องใช้หนี้
เขาหนึ่งพันชาติ จึงจะหายบาป ท่านเอ๋ย

อันหนึ่งอีก เจ้านายใช้อำนาจ ยึดเอาลูกสาวชาวบ้านมาเป็นนางสนม บาปไหมอันนี้ ฝ่ายหญิง
ไม่บาป แต่ฝ่ายชายผิด จึงเป็นบาปแต่ผู้เดียว

อันหนึ่ง หญิงใดม้าง (ทำลาย) ศาสนา ม้างพระพุทธรูป เธอบาปไหม หญิงนั้นบาปเท่าภูเขา
แม้จะทำบุญให้ทาน อย่างไรๆ ก็ไม่หมดบาป หากตายแล้ว ทั้งสองเป็นเปรต ฝ่ายหญิงแบกแป้น
(กระดานไม้) ฝ่ายชายแบกเสาหิน หนักยิ่ง

ประการหนึ่ง ขอเตือนหญิงทั้งหลายว่า อย่าแหวะเวียนมาคุยกับพระเณร จักเป็นบาป ๗ ชาติ
ผิดว่าตายแล้ว จะตกนรกหมกไหม้ในอเวจี

วรจิตร : ชายเล่นซู้กับเมีย บาปไหม?

พิมพา : อันนี้เป็นบาปแท้ ผิดฮีตโบราณ (จารีต) ครองผัวเมียอย่าละเลย หนีวัน อันคติความ
เชื่อเรื่องบาปบุญ มีแทรกไว้ในนิทานเรื่องอื่นๆ อีกมากมาย ควรจะได้รับการวิจัยในโอกาสต่อไป
เพราะเป็นเรื่องที่มี

มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวบ้านอีกทางเลือกหนึ่ง โดยเฉพาะตามหมู่บ้านชุมชนในชนบท
พื้นที่ภาคอีสานที่ยังเป็น **ชุมชนชนบท** เมื่อประมาณ ๕๐ ปีก่อนหน้านี้ ผู้วิจัยมีประสบการณ์เกี่ยวกับ
กิจกรรมบาปบุญ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๔-๒๔๙๙ เวลาประมาณ ๑๖-๑๗ นาฬิกา มีญาติโยมพุทธ
บริษัทผู้อาวุโสรุ่น ๕๐ ปีขึ้นไป นิยมไปฟังเทศน์ **ฟังเทศน์ธรรมะวัตร** ผู้วิจัยยังอยู่ในเพศบรรพชิต ได้
นำเอานิทานในหนังสือใบลาน ที่จารึกด้วยอักษรธรรมอีสานมาเทศน์ทำวัตรให้อุบาสกอุบาสิกาฟังเป็น
ประจำ โดยเฉพาะที่ วัดศรีบุญญานิมิตร บ้านนาผาง ตำบลห้วย อำเภอพนา จังหวัดอุบลราชธานี
(ปัจจุบันอำเภออำนาจเจริญ) ในจำนวนนิทานที่นำมาใช้เทศน์ทำวัตรเหล่านั้นจำนวน ๓๐-๕๐ เรื่อง มี
นิทานเรื่องนกกอกน้อยอยู่ด้วย เนื้อหาสาระเปรียบพร้อมไปด้วยเรื่องบาปบุญ คุณโทษ นรกสวรรค์
ความสุขทุกข์ การประกอบอาชีพ ทำมาหาเลี้ยงชีพครบถ้วนกระบวนการวิถีชน แม้แต่เรื่องโลกียวิสัย
ของหนุ่มสาว ผัวเมียครบครัน ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ศิลปวัฒนธรรม บนบก ในน้ำ

ในบ้าน กลางป่า ฝ่าแดดฝน จากเกิดจนตาย หลังตายทำบุญ อุทิศ เป็นต้น กรณีศึกษาทั้งหลายทั้งปวง เหล่านี้ ย่อมมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของพี่น้องชาวพุทธไทย ชาวพุทธอีสาน และชาวพุทธจังหวัด อุบลราชธานี อย่างแน่แท้ และยังมีคติความเชื่ออีกมากมายเกี่ยวกับวิถีชีวิตประจำวันของชาวพุทธไทย ส่วนใหญ่ในชนบท โดยเฉพาะชาวไทยอีสาน และพุทธไทยจังหวัดอุบลราชธานี นั่นคือ ประเพณีบายศรี พระสงฆ์สามเณร สู้ขวัญเจ้านาย และประชาชนทั่วไป จะขอนำเสนอพิธี **สู้ขวัญ** ในนิทานเรื่อง **นกจอกน้อย** มาเป็นนิทัศน์

พิธีสู้ขวัญบายศรี

ในนิทานเรื่อง นกจอกน้อย มีพิธีสู้ขวัญให้เจ้าชายวรจิตรคู่กับเจ้าหญิงจันทะจร ในงานพิธีอภิเษกสมรสเป็นเจ้าผู้ครองเมือง **สมเสลา** ปรากฏข้อความตอนหนึ่ง กล่าวถึง ท้าววรจิตรเจ้าบ่าว ผู้ยิ่งใหญ่ด้วย เสนาเจ้าช้าง เจ้าม้า เจ้ารถ และบพทจร(เดินเท้า) และพระนางจันทะจร เจ้าสาวปากแข็งใจดี ทั้งสองเข้าสู่พิธี **สู้ขวัญบายศรี** ตามประเพณีอันเป็น คติความเชื่อของชุมชนในยุคนั้น ความว่า ...เมื่อนั้น^๑ สองศรีเข้าเสียดพาขวัญพร้อมพรา, นั่งแวดล้อมวงเข้าสู่ขวัญ, สะส่อนหน้าเสียดคู่สมกษัตริย์, คือดั่งเทพาผายหล่องลงมาตั้ง, แต่นั้น พราหมณ์เฒ่า เลยเอ็นเสียดขวัญ ว่า ...

หมายความว่า เจ้าบ่าวเจ้าสาวนั่งคู่กันพร้อม แวดล้อมด้วยบริวาร สมกับเป็นกษัตริย์โดยแท้ ประหนึ่งว่าเทพเจ้าลงมานั่ง แล้ว หมอขวัญพราหมณ์เฒ่า จึงเรียกขวัญ...(จากนี้ เป็นคำสูตรขวัญ, เรียกขวัญของหมอสูตร ผู้เป็นพราหมณ์อาวสุโส)

...ว่า มาเย้อ...ขวัญเอย, ขวัญสองเจ้า ทั้งสาวนางและเจ้าบ่าว ให้เจ้ามาพราพร้อม โสมเข้าสู่ขวัญ แน่เด้อ, บัดนี้ สุ่มกะโลพร้อม ไชโยแข่งข่ม, ขอให้หายคำฮ่อนโกยภัย พิษพยารี่ขอให้ลูที่แม่โดยด้ามดั่งคะนิง แต่ถ่อน ขอให้หายคำฮ่อนโกยภัยพิษพยารี่ ให้เจ้ามาอยู่ห้องนอนกลิ้งกล่อมสมรพ่อน้อยอย่าได้มีขัดข้องอนตาย จักสิ่งขอให้สองหน่อไท้แสนสร้างสืบเมืองพ่อถ่อน มาเย้อ ขวัญเอย บาบ่าวท้าวอนไพรแสมเถิน แสมเถื่อน, มาอยู่ห้องนอนซ้อห่มเมีย มาเย้อ ขวัญเอย ขวัญหัวพร้อม ขวัญนม ขวัญไหล่ ขวัญกึ่งก้อยขวัญตีนพร้อมเชิญเจ้าให้ยามาอย่าได้ไปแสมค่างกลางชล แม่น้ำใหญ่ หลอนว่าขวัญเจ้าเลาะเลียบถ้ำแคมน้ำเงือก...

หมายความว่า ขออัญเชิญ ขวัญเจ้าบ่าวเจ้าสาว, ให้มาเข้าพาขวัญพร้อมหน้าพร้อมตากัน, บัดนี้ เป็นสุขมงคลชัยชนะทุกอย่าง สมความมุ่งมาดปรารถนาของเจ้าทุกประการ, ขวัญหัวพร้อม ขวัญนม ขวัญบ่าไหล่, ขวัญนี้วก้อยให้มาพร้อมพราทั้ง, ขวัญเจ้าบ่าวให้เจ้า มาอยู่ห้องนอนซ่อนกล่อม นาง, อย่าได้มีภัยสิ่งใดมาต้อง, ขอให้สองหน่อไท้แทนบ้านสืบเมือง พ่อเนื้อ

^๑โสรัจ นามอ่อน ; โครงการปริวรรตหนังสือโบราณสืบสานวัฒนธรรมมรดกอีสานเป็นอักษรไทย ,

พระยาเจ้าเมืองเรียกขวัญว่า

...ว่า มาเยื่อ ขวัญเอย, ขวัญนางน้อย ปุตุตลูกสาวพ่อ, ขวัญบ่าวท้าวเป็นเจ้าหน่อ
เมืองมาเป็นแก้วปุตตา ลูกเขยพ่อ, ให้เจ้าทรงสืบสร้างเมืองบ้านอยู่สำราญ พ่อเนื้อ...

หมายความว่า พ่อพระยาเจ้าเมือง เชิญขวัญลูกสาวและขวัญเจ้าบ่าว ให้มาเป็นเขยหัวแก้ว
หัวแหวนของพ่อ ให้ลูกทั้งสองได้สืบสร้างเมืองบ้านอยู่สำราญสืบไป

แม่พระยา เรียกขวัญความว่า

...อวาทา-วิวาโห แล้วบิดาถอยออก, พระแม่เจ้าบ้ายฝ่ายผูกแขนว่า

มาเยื่อ ขวัญเอย, ขวัญบ่าวท้าว ปุตุตลูกเขยแม่, กับทั้งขวัญ

หน่อหลานางน้อยมิ่งเมือง, แม่เอยให้สองสุขอยู่ล้นโยกฮ้ายอย่ามีแม่เนื้อ...

หมายความว่า แม่พระยาเจ้าเมือง ขยับเข้ามา หยิบด้ายผูกข้อมือ แล้วจึงเรียกขวัญลูกสาว
และขวัญลูกเขย ว่า ขอให้เจ้าบ่าวมาเป็นลูกหัวแก้วหัวแหวนของแม่ และขอให้เจ้าทั้งสองจงได้ครอง
เมืองโดยปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง จงมีความสุขทุกทิวาราตรี トラบเท่าชีวิตชัย เทอญ...

คำอวยพรตอนท้ายๆ ว่า

...บัดนี้ ปุตุตาน้อยทั้งสองเป็นคู่กันแล้ว, ให้เจ้าอยู่สืบสร้างเป็นเจ้านั่งเมือง แม่เนื้อ,
อันหนึ่ง โภภะฮ้ายอันใดให้ไกลห่าง, อย่าได้มาเบียดข้างสองเจ้าอยู่เกษม แม่เนื้อ,
ขอให้สองหน่อไถยมั่นหมั่นปี แม่เนื้อ, ให้เจ้าเป็นคู่แก้วฮักฮ่วมเฮียงหมอน, อย่าได้
คอนใจขมต่อกันภายในหน้า แม่เนื้อ...

หมายความว่า สุดท้ายนี้ ลูกทั้งสองจงเป็นแก้วคู่แหวนสืบบ้านแปลงเมือง อีกประการหนึ่ง
ของจงปราศจากทุกข์โศกโรคภัย ให้อายุยืนหมื่นปี ให้สัจย์ซื่อถือจริง ต่อกันถึงเฒ่าแก่คือไม้เท้ายอดทอง
กระบองยอดเพชร เนื่อลูกเอย

อุทาหรณ์ การสู่ขวัญบายศรีที่ปรากฏในนิทาน นกจอกน้อย นี้ เป็นเครื่องมือวิชัยในครั้งนี้
อีกอันหนึ่ง เพื่อแสดงให้เห็นว่า คติความเชื่อเกี่ยวกับ การสู่ขวัญบายศรี มีอิทธิพลครอบคลุมสังคม มี
ผลกระทบต่องานประจําวันของประชาชน ชุมชน สังคมทุกระดับชั้น ตั้งแต่พระราชา เจ้าฟ้า เจ้าเมือง
และประชาชนชาวบ้าน ร้านตลาด กระทั่งพระภิกษุสามเณร พูดได้เต็มปากว่า **ทุกหมู่มา ตาคน จาก
ปากฟ้า คลุมแผ่นดิน** ทั้งชาวบ้าน ชาววัด โดยไม่มีทางหลีกเลี่ยง เสมอเหมือนกันหมด ทั้งฝ่าย
อาณาจักรและศาสนจักร ปรากฏในคองธรรม ๑๔

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

- ๑) นิทานพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี
- ๒) ปรัชญาธรรมแนวคิดผลที่กระทบต่อวิถีชนจังหวัดอุบลราชธานี
- ๓) คติธรรมความเชื่อถือผลที่กระทบต่อวิถีชนจังหวัดอุบลราชธานี

ในการวิจัยครั้งนี้ นิทานพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี ๔ เรื่อง

- ๑) ท้าวเสียวสวาสดี
- ๒) ท้าวภาพเกษ
- ๓) ท้าวกำกาดำ
- ๔) นกจอกน้อย

นิทานพื้นบ้านเหล่านี้ ส่วนใหญ่ถูกจาร(จดบันทึก) ไว้ในหนังสือผูกใบลาน อักษรไทยน้อย บ้าง อักษรธรรมอีสานบ้าง อักษรขอมหัตถ์บ้าง เพราะในยุคนั้น พื้นที่ภาคอีสานทั้งหมดขึ้นต่อ อาณาจักรศรีสัตนาคนหุต (นครเวียงจันทน์ ปัจจุบัน) และได้รับการถ่ายทอดต่อกันมาถึงยุคอาณาจักร สยาม(สุโขทัย) อาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ตามลำดับในแวดวงวรรณกรรมส่วนหนึ่ง และในปัจจุบันได้ ถ่ายทอดเป็น อักษรไทย พิมพ์เผยแพร่ทั่วไปทั้งในภาคอีสาน ภาคเหนือ กระทั่งภาคกลาง จัดพิมพ์ที่ สำนักงาน ลูก ส.ธรรมภักดี ถนนตะนาว เขตชนะสงคราม กรุงเทพฯและบริษัท คลังนาโนธรรม จำกัด ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นและที่อื่นๆ

ในบรรดานิทานพื้นบ้าน จำนวน ๔ เรื่องเหล่านี้ มีเรื่องท้าวภาพเกษเรื่องเดียวที่ปรากฏนาม ผู้แต่งต้นฉบับชัดเจน ส่วน ๓ เรื่องนอกนั้นปรากฏเฉพาะนามผู้ถ่ายทอด (คัดลอก) ต่อๆกันมา จากยุคสู่ ยุค รุ่นแล้วรุ่นเล่าถึงรุ่นเราปัจจุบัน นานถึง ๑,๑๕๔ แล้วนามผู้แต่งนิทานท้าวภาพเกษ บอกไว้สุดท้าย ของเรื่องว่า

...สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ภาพเกษ คำสอน ในกรุงศรีสัตตนาคนหุต (กรุงศรีสัตตนาคนหุต) แต่ ปฐม กาลเค้า องค์สมเด็จพระเจ้าเชียงใหม่ครองนั่ง ศักราชได้ หนึ่งพันหนึ่งร้อย หนึ่งร้อยเจ็ดสิบ หนึ่งร้อย...

(๑,๑๐๐)

นานแล้ว จนบางตอนก็ขาดละเอียด บางตอนก็ไม่สะอาดสกปรกไม่ชัดเจน จึงเป็นอุปสรรคในการรวบรวมเรียบเรียงอยู่บ้าง อาศัยความเพียรพยายามของข้าพเจ้า จึงสำเร็จออกมาได้ดังที่ท่านเห็นอยู่นี้

ต้นฉบับใบลานนั้น ข้าพเจ้าไปขอยืมมาจาก **วัดอินทรมิตร อ.เขาวง และ จากวัดอื่นก็มี** แต่ของวัดอินทรมิตรนั้นเรื่องย่อไม่กว้างขวางเหมือนที่อื่น ข้าพเจ้าจึงเอามาเป็นหลักฐานในการรวบรวมเรียบเรียงครั้งนี้...

เดชโรภิกขุ (อินตา กวีวงศ์)

เจ้าอาวาสวัดสะอาดสมบูรณ์

ต.สะอาดสมบูรณ์ อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด

พ.ศ. ๒๕๔๑

เราพบว่า การคัดลอก หรือถ่ายทอด แต่ละเรื่อง แต่ละครั้งยุ่งยากลำบากมีใช้น้อย นับว่าเราเป็นคนโชคดีมาก เราจึงได้หลักฐานชัดเจนพื่อยืนยันได้ ถึงกระนั้นเรายังไม่ทราบอยู่ดีว่า ผู้แต่งต้นฉบับที่แท้จริงคือใคร แต่งที่ไหน เมื่อใด แม้นิทานโบราณอีสานเรื่องอื่นๆอีกจำนวนมากที่ยังไม่ทราบ นามนักกวี หรือนักปราชญ์ผู้แต่งที่แท้จริง เราทราบได้เพียงผู้คัดลอก หรือถ่ายทอดต่อกันมา เราหวังว่า สักวันหนึ่ง คงจะมีผู้สนใจผู้มีสติปัญญาสามารถค้นพบบ้าง จึงขอฝากความหวังไว้กับท่านผู้มีปัญญา อนุชนรุ่นหลังต่อไป

นิทานท้าวกำกาดำ ปรากฏนามผู้ถ่ายทอด หรือ คัดลอก เช่นเดียวกัน คือ พระครูอดุลสารกิจ (สากร ภิกขุ) เจ้าอาวาส วัดสุคนธาราม บ้านคำแดง เจ้าคณะตำบลเตย อำเภอเมืองสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ.๒๕๒๑ มีข้อความแสดงความเป็นนักประพันธ์ผู้ถ่ายทอดไว้เล็กน้อย ตอนสุดท้ายว่า วิจารณ์แล้ว (พิจารณา) ยามแกล้งเที่ยง (ประมาณ ๑๑ นาฬิกา) แม่ออก(โยมผู้หญิง) มาฮอดแล้วปิ่นโต พร้อมพริ้วเพล โยติกาบ้าน กาดำไว้ตอนหนึ่ง คราวหน้าพุ้นยังลึกลับว่าหลัง ท่านเอย ข้าพเจ้าพระครูอดุลสารกิจ ได้เขียนหนังสือ ลำท้าวกำกาดำไว้ในพระศาสนา วัดบ้านน้ำคำแดง ขอให้ได้บุญมากๆ ขออุทิศส่วนบุญไปฮอดไปถึง ญาติโยมโยติกา ผู้ล่วงลับดับขันธไปสู่ปอระโลกแล้ว โดยทั่วถึงกัน ©นิพนธ์ปัจจุโยโหตุ ในอนาคตกาลขอให้ ผู้เข้าได้ถึงพระนิพนธ์ด้วยเทอญ ©๐๐๐

ส่วนนิทาน นกจอกน้อย ปรากฏนามผู้ถ่ายทอด หรือผู้คัดลอก คือ พระสม สายแหว วัดทุ่งศรีเมือง ถนนหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ.๒๕๖๕ คุณตาสม สายแหว เป็นชาวบ้านหัวเรือ ตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ปัจจุบันเสียชีวิตเมื่อปี ๒๕๕๐ ที่บ้านหัวเรือนั่นเอง คณะสำรวจ โครงการศึกษารวบรวมและจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือใบลานจังหวัดอุบลราชธานี ได้ไปพบสนทนาเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๔ ท่านเล่าสู่ฟังว่า เมื่อบรรพชาเป็นสามเณร เรียนหนังสือธรรมกับพระครูวิโรจรัตนโบล เจ้าอาวาสวัดทุ่งศรีเมือง และหัดเขียนตัวธรรมจนใช้ได้ จึงเริ่มเขียนหนังสือผูกใบลานเมื่อบวชเป็นภิกษุ เริ่มเขียนประวัติเมืองอุบลราชธานี (พื้นเมืองอุบล

ผู้วิจัย) และหนังสือ ผูกใบลาน ถ่านกจกน้อย คือ ฉบับที่ คณะผู้ทำการวิจัยขอขีมาปริวรรตเป็นอักษรไทยทำวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยนิทาน ๔ เรื่องนี้ มีข้อค้นพบข้อเท็จจริง (Fact Findings) มีคุณค่าทางวิชาการเห็นควรทำประเด็นที่เด่นๆและสำคัญๆมาอภิปรายโดยใช้หลักการทางผลตรรกวิทยา(Basic logi) ดังนี้

๑. นิทานท้าวเสียวสวาสดี ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาสาระเน้นปรัชญาแนวคิด คำสอน มองสังคมในแง่ดี ท้าวเสียวสวาสดี ปฏิบัติตามคำบิดาที่สั่งไว้ก่อนตายว่า

...ขอให้พากันตั้งระวังใจให้มั่นแก่กัน หมายความว่า ให้ถือใจเป็นใหญ่ ควบคุมใจให้มั่นคง

...ขอให้มีความอดทนต่อการทำงานเจ้า หมายความว่า มอบกายถวายงานแก่เจ้าต้องอดทนยิ่ง

...อย่าหุบเบาใจน้อยอย่าใจลอยเคียดง่าย หมายความว่า อย่าเป็นคนโลเลใจน้อย โกรธง่าย

...สตรีสามผัวเจ้าหัวสามโบสถ์อย่าคบ หมายความว่า หญิงมากชู้หลายผัว และพระโลเลบวชแล้วสึก สึกแล้วบวชอย่าคบค้าสมาคมเป็นมิตร

...อย่าเป็นเสนามากซีกา หมายถึงคนที่ไม่ชอบเป็นตัวของตัวเอง ใครว่าอะไรก็ตามไปรับผิดชอบตัวเองไม่ได้ จะไปรับผิดชอบราชการงานเมืองได้อย่างไร

...เป็นพระราชามีทศพิธราชธรรม หมายความว่า เป็นราชาต้องมีธรรมของพระราชา ๑๐ ประการ ต้องอนุเคราะห์ไพร่ฟ้าประชากร สงเคราะห์ราษฎร เป็นต้น

...เป็นลูกขุนต้องมีความยุติธรรม หมายความว่า เป็นผู้ปกครองต้องตัดสินอรรถคดีให้ยุติธรรม เว้นอคติธรรม ความลำเอียง

ในนิทานเรื่องนี้ มีปรัชญาธรรม ปรัชนาธรรม และคำสอนเตือนใจชาวพุทธอีกมากมาย กระทั่งขนบธรรมเนียมประเพณีบ้านเมืองอีกมากมายตัวอย่างเช่น

๑. ปัญหาความยุติธรรมจากนิทานท้าวเสียวสวาสดี

๑. ชายหนึ่งแบกพร้าน้อยท่วมบ่าบังหู หมายความว่า คนหนึ่งแบกมิดได้เล็กๆ แต่สูงขาด

ยองแยงเข้าฟันงูขาดท้อง หมายความว่า ยองๆเข้าไปฟันงูขาดปันทอง

ขาดยังแต่สันหลัง งูก็มรณังตาย หมายความว่า ฟันหลังและท้อง

แลนหนีบเห็นสน

ขาดงูก็ตายแล้วงูก็แลนหนีไปหาไม่พบอีกเลย

๑. นกอีเอี้ยงกินหมากโพธิ์ไทร หมายความว่า นกอีเอี้ยงกินลูกโพธิ์ไทร

แซวๆเสียงบมีโตฮ้อง

หมายความว่า เสียงจ้อกแจ้กจ้อแจไปหมด

แขวฯฮ้องโตเดียวหมดหมู่	หมายความว่า เสียงแซดไปหมด แต่ร้องอยู่ตัวเดียว
๑) เหลาลูกหน้าเต็มกำลูกหนึ่ง	หมายความว่า เหลาลูกธนูเต็มกำมือ แต่มีลูกเดียว
เบ็ดซื้อแล้ววางไว้เหล่าโง่	หมายความว่า ดัดให้ตรงแล้ว พอวางไว้ก็คดอีก
๑) ในบ้านเจ้ามีคนหรือบ?	หมายความว่า ในหมู่บ้านนี้มีคนที่ถือศีลกินทานบ้างไหม
๑) ในวัดนี้มีพระสงฆ์หรือบ?	หมายความว่า ในวัดนี้ มีพระภิกษุสามเณรผู้ประพฤติตามวินัยศีลธรรมหรือไม่
๑) ในเมืองนี้มีพระราชาหรือบ?	หมายความว่า ในแคว้นแคว้นเจ้านี้ มีพระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงพิราชมงคลธรรมไหมหนอ ฯลฯ

๒. ปัญหาความยุติธรรมต่อสังคม

ภาษิตหนึ่งกับเล่ห์ร้ายตัวหนึ่งมีปัญหาตกลงกันไม่ได้ เรื่องมีว่าเสืออุกฤษเฝ้ากัฏตายภาษิตมีเมตตาพบเห็นเสือตายจึงเป่าคาถาให้เสือคืนชีพ เสือจะกินภาษิตเพราะทำให้เสือฟื้นคืนชีพ ภาษิตว่าไม่ยุติธรรม ฉันทมีบุญคุณจึงหาทนายตัดสินว่าใครผิดใครถูก ทนาย ๔ คน ตัดสินไม่ยุติธรรมเพราะ

๑. ทนายเทวดา ตัดสินตามความพอใจ เป็นการตัดสินแบบฉันทาคติ ตามใจข้า (แบบเทวดา)

๒. ทนายหมาจิ้งจอกไม่พอใจภาษิต ตัดสินด้วยความโกรธ เป็นการตัดสินแบบโทษาคติ (แบบหมาจิ้งจอก)

๓. ทนายลิงไม่ทราบเรื่องอะไร ตัดสินด้วยความโง่ เป็นการตัดสินแบบโมหาคติ (แบบลิง)

๔. ทนายวัวแดงกลัวเสือจะจับกิน ตัดสินด้วยความกลัว เป็นการตัดสินแบบภยาคติ (แบบวัวสันหลังหะ)

๕. ทนายกระต่ายหาข้อเท็จจริง ตัดสินด้วยเหตุผลและความจริง เป็นการตัดสินที่ยุติธรรม (แบบกระต่ายเจ้าปัญญา)

แท้จริง ปรัชญาแนวคิดในนิทานเรื่องท้าวเสียวสวาสดี ยังมีอีกมากมาย เพราะท้าวเสียวสวาสดี นำนิทานกว่า ๓๐ เรื่อง มาเล่าประกอบเป็นอุทธาหรณ์

๒. นิทานท้าวภาพเกษ ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องเน้นสังคมชนบท การผจญภัยตามแบบนิทานพื้นบ้าน เดินทางตลอดเนื้อเรื่อง เกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวบ้านธรรมดา ตัวท้าวภาพเกษอาศัยม้ามณีกาบเหาะเหินเดินอากาศเวหา ดำดินบินบนได้ ถึงป่าหิมพานต์พบพานาสัตว์ป่าและเหตุการณ์อื่นๆอีก เช่น

๑. พบนกสาธิตาคู่หนึ่ง นกกล่าวต๋านจาได้ตั้งคนทักทายท้าวเธอ ว่า

...ดูรา มาณะ เจ้ามาแต่แดนใด คนเดียวปลอมดั่งดินมานี้...

หมายความว่า นกสาธิตาทักทายท้าวกาฬเกษ ว่า พ่อหนุ่มน้อยมาจากไหน จึงปลอมตัวมาคนเดียวท้าวเธอตอบนกว่า

...นี่เป็นลูกเจ้าพระยาใหญ่สุริวงค์ นับแต่หนีจากบ้านฤดูหนาวหนึ่งเดือน

เจ้าจงนำกลอนสารข่าวพ่อพระยาเจ้า ที่จักผัดหมายไว้สามปีคืนครอบ...

หมายความว่า ท้าวเธอกล่าวกับนกว่า เราเป็นลูกท้าวสุริวงค์ ออกจากบ้านได้เดือนหนึ่งแล้ว ขอฝากให้สาธิตาไปส่งข่าวให้พระบิดาเราด้วย นกก็นำข่าวไปบอกให้

๒. พบสัตว์ป่านานาชนิด... ยังมีหัตถิลิงค์เล่นผสานเสียงอ้อยอิ่น บินสอดแส่วหาข้างป่า
ซาง...

หมายความว่า ท้าวเธอชมนกชมป่าไปไกลถึง ได้เห็นนกหัตถิลิงค์ร้องประสานเสียงอ้อยอิ่น บินสอดแส่วหาข้างจะจับกินเป็นอาหาร (นกใหญ่สามารถโฉบเอาข้างขึ้นไปกินได้สบายๆ)

๓. ท้าวเธอเดินทางต่อไป พบดอกกัลลหะพริก หรือกลีปพฤกษ์ ข้อความว่า

...อินทร์แต่งตั้งต้นดอกกัลลหะพริก บาเลือกเล่มผืนอาจค่าแพง ชื่อว่า โกสัยศรี
ต่างแขงเชิงลิ่ว ผืนหนึ่ง ชื่อว่า กัมพลผ้าผืนงามเกลี้ยงหมุย...

หมายความว่า พระอินทร์เนรมิตดอกกลีปพฤกษ์(ผ้าทิพย์) ท้าวเธอเสื่อผ้าโกสัย สีปักแมงภู่ และผ้ากัมพลสีเปลือกขนุน

๔. ท้าวเธอได้ถูกกินรี ๓ พี่น้องลักพาไป ๒ ปีข้อความตอนนั้นว่า

...พระยาภูเบศร์ ครองเมืองภูเงินมีลูกแฝดหญิง ๓ คน โหระหายว่าเป็นกาลีบ้านเมือง จึง
ลอยแพเสีย พ่อฤาษีพบที่ทำน้ำ นำมาเลี้ยงไว้ เจริญวัย ๑๔ ปี จัดให้อยู่ปราสาทในป่า เรือนมนต์วิเศษ
จากพ่อฤาษีมีปีก เหาะเหินเดินอากาศได้ ไปพบท้าวกาฬเกษและนางมาลีจันทร์ พร้อมม้ามณีกาบนอน
หลับกลางป่าเสมคนตีส่อนหลับ แล้วลักพาท้าวกาฬเกษไปเชยชมที่ปราสาท ๒ ปี ดังความว่า

...แหงนท้อมีใจเลี้ยวอำเอาผิวเพ็น เพราะความฮักลั่นเหลือด้ามลิ้นประมาณ

ก็จึงมนต์ก่อกุ่มนางน้อยแน่นนอน กับทั้งม้าอาชไนยมณีกาบ

แล้วจึงอุ้มเอาท้าวบาบุญกาฬเกษ ทะยานดินด่วนหนี...

หมายความว่า กินรี ๓ พี่น้อง คือ ปัทมาน้อย บัวไข นางเกศ มีใจโลภเลี้ยวลักพาเอาผิวเขา
จึงเสมคนตักล่อมให้นางมาลีจันทร์ และม้ามณีกาบนอนหลับ แล้วอุ้มลักพานำท้าวกาฬเกษไปเชยชม ๓
เดือน

๕) ประเพณีพื้นเมืองผิมนต์ มีการซ้อมข้าวเปลือกเหมือนเมืองอีสาน เมื่อ ๒๐ ปีก่อน มี
ข้อความตอนหนึ่งว่า

...พอเมื่อราตรีล้ำจวนยามดับมิด, เสียงสากก้อมตะบึงบ้านสนั่นเมือง,

กลียาน้อยถอยพาลาเล็กกินข้าวเย็น, สาวสนมยื่นน้ำ ถวายน้อยแจ่มจันทน์,
แล้วเลิกเมียนสีล่างส่วยมือ จึงเช็ดผ้าฮมกลั่นจันทน์หอม

สาวสนมย่อ **ตวยคำ**ชันหมากทองคำ ยืน**สลา**คำหมากที่กินถวายน้อม...

หมายความว่า ตอนหัวค่ำ(๑๙-๒๐ นาฬิกา)เสียงสาก ตำข้าว(ซ้อมมือ) ดังสนั่นเนื่องทั่ว
บ้านทั่วเมือง,นางมาลีจันทน์เสวยภาชนะแลงเสร็จ สาวสนมน้อมน้ำมาถวายล้างมือ แล้วเช็ดมือด้วยผ้า
อบจันทน์หอม สาวใช้จึงยกชันหมากคำถวายจึงเสวยหมากตามประเพณีไทอีสาน(ไทแท้) ดังเดิมเป็นวิถี
ชีวิตประจำวัน

๖. **หนุ่มสาวลักรอบได้เสียกันลับๆ** ข้อความตอนหนึ่ง(บทอัศจรรย์)ว่า

...บาก็เผื่อแผ่ฝันชมนางนวลนารถ ชักแทบไถลัทรวงไข้ขอบพระทัย

ท้าวบไถลระไว้วอยามคราวฮีบ มีอนวดคั่นนมน้องแทบทรวง

หน้าต่อหน้าแยงแล้วแจบกะใจ แท้นอ...(บทอัศจรรย์)

หมายความว่า ท้าวภาพเกษฝันเผื่อชมนาง ขยับเข้าไถลัซิดติดตัว ท้าวเธอไม่เสียโอกาส มี
นวดคั่นทรวงน้องกอดเกี่ยว หน้าต่อหน้ามองดูตากัน ชื่นใจ แท้ๆ...

๗. **ท้าวภาพเกษรบชนะและฆ่ายักษ์มิจฉาธิฐิตายหมดด้วยทิพยมนต์และศรศิลป์** ยิ่งขึ้น

บนเวหาให้ฝนทิพย์ตรถซากศพกลับพื้นคืนชีพทั้งหมด ท้าวเธอจึงเทศนาสั่งสอนให้ยักษ์ เป็นสัมมาทิฐิ
ถึงพระรัตนไตร ให้ทานรักษาศีลกลับใจเป็นพลเมืองดี ยักษ์ทั้งหลายพร้อมนาคครุฑสุบรรณ มาอ่อน
น้อมต่อท้าวเธอยกให้ปกครองเมือง ท้าวภาพเกษรับอยู่ปกครองระยะหนึ่งแล้วลาบรรดายักษ์เดินทาง
กลับเมืองตามสัญญาไว้ ๓ ปี และท้าวเธอได้รับอภิเษกให้เสวยราชย์ปกครองบ้านเมืองต่อไป ด้วย
ทศพิธราชธรรม トラบเท่าชีวิตชัย

๓. **นิทานท้าวกำกาดำ** ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาสาระเน้น **อภินิหารย์ แบบจักรๆวงค์ๆ**
,กตัญญูกตเวทิตาคุณ,โหราจารย์และกฎแห่งกรรม อันมีผลกระทบต่อวิถีชน การดำเนินชีวิตประจำ
ของชาวพุทธไทย โดยเฉพาะชาวจังหวัดอุบลราชธานี

๑. **ท้าวกำกาดำเป็นลูกพระอินทร์** ส่งเทพกินรีลงมาเกิด และประทานพระอํารังสวมก้อย
ให้และสั่งว่า ถ้าต้องการอยู่สบายเป็นเจ้าส่วยเมือง ให้ยกแหวนขึ้นบนอากาศแกว่งไปมา หรือถ้า
ต้องการทรัพย์สมบัติแก้วแหวนเงินทองข้าทาสบริวารให้แกว่งในน้ำ แล้วให้จุติลงมาเกิดที่เมืองเบ็ญจา
ลนคราษ นี่เป็นอภินิหารย์หนึ่งของพระอินทร์

๒) **สังคมชนบทเชื่อโหราศาสตร์** ข้อความตอนหนึ่งกล่าว

...ลูกอ่อนเจ้านั้นมันเกิดวันแข่งแท้แหล่ว อันว่า เดือนหกขึ้นสามค่ำวันอังคาร

มันหากเป็นฤกษ์ร้ายเหลือล้นสิ้นคน อันว่าคนเข็ดช่วงนี้บ่ควรเลี้ยงต่อไป

ควรเอาไปไหลล่องน้ำเสียแล้วจึงดี ท่านเอย...

หมายความว่า ลูกน้อยเจ้าคนนี้ มันเกิดวันแฉ่ง ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๖ เป็นวันอังคารฤกษ์ร้าย
เข็ดขวาง กาลิบ้านกาลิเมืองไม่ควรเวชเลี้ยงไว้ ควรไหลแพเสีย โหราศาสตร์เป็นดาบสองคม

๓) คติธรรมความเชื่อกรรมของชุมชนชาวพุทธ

คำสอนทางพระพุทธศาสนา สอนเรื่อง กฎแห่งกรรม อันมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประชาชน
พุทธไทยอย่างมาก ข้อความตอนหนึ่ง กล่าวถึง ท้าวกำกาดำสนทนากับบิดาตอนดึกสงัดในค่ำคืน ขณะ
มารดาหลับสนิทว่า

...พ่ออย่าเอาแม่คนนี้เลย แม่คนนี้ไม่มีปารมีใดใด

ชาติก่อนทำกรรมไว้กับแม่ ลูกพรากลูกนกจากแม่นั้น

มาชาตินี้ ลูกจึงถูกแม่จงเกลียดจงชังยิ่งนัก...

ข้อความเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า แม้ท้าวกำกาดำเองก็รู้เข้าใจและยอมรับคติความเชื่อถือ
เรื่อง กรรม วิบากกรรม และกฎแห่งกรรม

พ่อท้าวกำกาดำ คิดถึงเวรกรรมซึ่งท้าวกำกาดำ เคยกระซิบบอกพ่อว่าแม่ผูกอาฆาตไว้ เกิด
มาชาตินี้ จึงเป็นศัตรูของลูก ขอให้พ่อทำตามประสงค์ของแม่เถอะ จะได้หมดเวรต่อกันและกันเสีย
ดังนั้นพ่อของท้าวกำกาดำ จึงปลงใจ ตั้งจิตอธิษฐาน ก่อนปล่อยแพสู่กระแสน้ำ ว่า

...ค่อมว่าอธิษฐานแล้ว ตั้งแพไหลล่อง

น้ำก็ไหลยกขึ้นแพท้าวต๋าวคิ่น แพท้าวขึ้นเมื่อเหนือไหลล่อง

ฟองฟาดฟุ้งไหลขึ้นชั่วตา...

หมายความว่า อธิษฐานจิตให้เทวดาฟ้าดินช่วยคุ้มครองลูกกำกาดำอายุ ๓ ขวบให้พ้น
มรณภัย ได้แต่มองลูกน้อยในแพ ละเมอเพื่อไปว่า คงถูกกระแสน้ำเชี่ยวกรากพัดเอาจมน้ำตาย โอ
อนิจจัง...ละเมอเพื่อไปว่า

บัดนี้ กรรมแจ่มเจ้าบาท้าวเกิดมี พ่อແหล่ว กรรมใดแท้มาผจญบังเบียดแท้นอ พ่อจึงได้เอา
แจ่มเจ้า ไหลน้ำเพราะเวรนี้ไต่ คั่นแมนหมดเวรแล้วหมดกรรมเกลี้ยงอ้อยห้อย ขอให้ลูกอ่อนน้อย คณิง
กำพ่อตน เนื่อลูกเอย

หมายความว่า ลูกพ่อเอย กรรมเวรของเจ้ามาผจญบังเบียด พ่อจึงได้นำ ลูกรักของพ่อมา
ลอยแพ เมื่อหมดกรรมสิ้นเวรแล้ว ขอให้ลูกคิดถึงพ่อนะลูกนะ

๔) เน้นคุณธรรมกตัญญูกตเวทิตาธรรม

เมื่อท้าวกำกาดำ ใช้เวรกรรมอันเป็นวิบากแล้ว ได้เสวยราชเป็นเจ้าครองนครแล้ว ท้าวเธอ
คิดถึงคุณบิดามารดา คุณย่าจำสวน มีข้อความตอนหนึ่ง กล่าวไว้ว่า สั่งเสนา อำมาตย์ จัดเตรียมขบวน
สำเภาไปค้าขาย และสืบข่าวตามหาพระบิดาว่ายังชีพอยู่หรือไม่ประการใด รับสั่งให้ไปตามพระบิดา
และยายย่าจำสวนมาสงสรจงให้เป็นปู่เมืองย่าเมืองว่า

...แต่นั้น ท้าวเธอเอาน้ำคันโทสงสรจง ท้าวเธอก็สงสรจงให้ตนเจ้าพ่อคิง

เลยเหล่างามยิ่งย้อยเนื้อนุ่มคิงกลม มีผิวงามดังอินทร์ทรงไว้

ตั้งหากงามขนาดแท้เหมือนดังเลาคำ ผมงามดำหนุ่มคะนองเสมอตาม...

หมายความว่า ท้าวกำกาคำ หยิบน้ำเต้าคันโทมาสงโสจรบิดาจึงงามยิ่งเหมือนนุ่มรูปเพียว
ผิวพรรณวันฉะเหมือนพระอินทร์แต่งไว้ รูปหล่อเหมือนแท่งคำ ผมดกดำปานหนุ่ม ๑๖
และข้อความตอนหนึ่งให้ไปตามยายย่าจำสวนมาแล้วสงโสจรให้เป็นยายย่าเมืองคู่กับบิดาว่า

...ภูมิท้าวกาดำขุนารถ เอาแหวนสับใส่ก้อยยอน้ำสงโสจร

ยายย่าเฒ่าผิวงมาเกลี้ยงอ่องต่อง คือสาวกำลังขึ้นดุนามน้อยหนุ่ม

หน้าขึ้นช้อยงามแท้ทุกอัน เนื่อกลมกลิ้งแอวกวกลมงาม

ผิวพรรณเหมือนดังสาวสวรรค์ฟ้า...

หมายความว่า ท้าวกำกาคำเอาแหวนสวมก้อยยายย่าจำสวนสงโสจรน้ำ ผิวพรรณงาม
ละออดุสาวสวรรค์ฟ้า รูปร่างเอวกลมงามหยดย้อย
และข้อความตอนหนึ่งว่า

...แต่นั้นโพธิญาณท้าวกุมารท้าวกำ ท้าวก็นำมาพร้อมสายใจตนยา

มาพราพร้อมเคียงข้างพ่อตน ผูกหมุ่นางสนมพร้อมมวลล้วนคู่กัน...

หมายความว่า จากนั้น ท้าวกำกาคำ ให้ตามเอายายย่าจำสวนมาพร้อมหน้าให้นั่งคู่กับพระ
บิดา พวกเสนาอำมาตย์ ลั่นฆ้องกลองสนั่นเมือง สงโสจรให้บิดาและยายย่าจำสวนให้สมสู่อยู่คู่กันเป็น
ปู่เมืองย่าเมือง สืบไปตราบชั่วชีวะจะหาไม่

๔. นิทานนกจอกน้อย ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาสาระเน้นการเวียนว่ายตายเกิด เสน่ห์มนต์
ขลัง บาปบุญ นรกสวรรค์ อันมีผลกระทบต่อวิถีชน ชีวิตประจำวันของชาวพุทธไทยทั้งปวง โดยเฉพาะ
ชาวพุทธไทยจังหวัดอุบลราชธานี

๑) ปรัชญาแนวคิดเกี่ยวกับ วัฏฏะสงสาร หรือ สงสารสาคร คือ การเวียนว่ายตายเกิด
ตายแล้วเกิด เกิดแล้วตายชาติแล้วชาติเล่าไม่รู้จบสิ้น อุปมาเหมือนปูไต่ขอบกระดิ่ง เพราะอำนาจ
กิเลส กรรม วิบาก ข้อความตอนหนึ่ง นกจอกน้อยตัวผู้และตัวเมีย ตั้งจิตอธิษฐานปรารถนาว่า
...สองก็ปรารถนาให้เป็นคนชาติใหม่ ขอให้ได้อยู่ห้องหอราชปรารค์ทอง แต่ก่อน
ขอให้เป็นตัวนกแต่ชาติเดียวปรารค์นี้ อันหนึ่งคันผัวออกก่อนแท้ไผ่เมียทั้งลูก
คันเกิดชาติพันธุ์มีพุดนำชาย ไผ่จักมวามจาบปากนำคำแหล่
แม่นว่าพ่อแท้ๆมีด้านปากดอม...

หมายความว่า นกทั้งสอง ปรารถนาเป็นคนชาติใหม่ ขอให้ได้อยู่ห้องหอปราสาทราชวัง
ขอให้เป็นตัวนกแต่ชาตินี้เท่านั้น, อนึ่ง หากว่าผัวละทิ้งบินหนีก่อน ปลอ่ยให้เมียและลูกถูกไฟไหม้ตายในรัง
เกิดชาติหน้าจะไม่พุดกับชายใด แม้แต่บิดา ฝ่ายนกตัวผู้พุดกับตัวเมียว่า จะพุดจาปราศรัยกับหญิงทุก
คน ไม่เลือกเด็กผู้ใหญ่

๒) คติธรรมความเชื่อเกี่ยวกับมนต์ขลังเสน่ห์ยาแฝด

พระนางจันทะจร ไม่พูดกับชายใดๆ แม้แต่พระบิดา พระบิดาไม่สบายใจ ประกาศหาชายที่พระนางพูดด้วย จะยกให้และให้ครองเมือง กระทั่งท้าววรจิตร ทราบจึงไปเรียน **มนต์ถอดจิต** เสน่ห์ยาแฝด จากพ่อฤาษี มนต์ขลังถอดจิตเสกใส่ต้นไม้ หินผา ของใช้ใดๆ ก็พูดจาได้เหมือนคนเจ้าของจิต ท้าววรจิตรไปอาสาพูดจากระทั่งพระนางพูดด้วย โดยเสกมนต์ถอดจิต ใส่หมอนที่พระนางจันทะจรนั่งพิงอยู่ ข้อความตอนนั้นว่า

...พาที่ด้านหนอนพิงไว้ต่อ พี่เป็นชายสั่งมาเดินเลยล่วง(ละเมียดสิทธิ์)

เข้ามานั่งใกล้ๆ เสียงน้องหอนสิควร นี่ฤา

หมายความว่า ท้าววรจิตร ถามหมอนว่า พี่เป็นชายขึ้นมาเดินล่วงล้ำเข้ามานั่งใกล้ๆ เคียงข้างพระนาง จะสมควรไหม? หมอนพิงตอบท้าวเธอ ข้อความว่า

...โอ อ้ายเอ๋ย บ่ได้เป็นมิ่งแก้วบ่ควรนั่งเคียงสอง

บ่แมนเมียแพงฮักบ่ควรนอนซ้อน พี่ชายเอ๋ย...

หมายความว่า หมอนพิงตอบท้าววรจิตร แทนพระนางจันทะจรว่า โอ พี่ชายเอ๋ย มิใช่เป็นคู่ผู้ตัวเมียกัน มิควรนั่งคู่เคียงใกล้กัน มิใช่เมียไม่ควรนอนด้วย

๓) คติธรรมความเชื่อเกี่ยวกับนรกสวรรค์

ข้อความตอนหนึ่งบรรยายว่า นรก คือ ภูมิภพที่อยู่ของผู้ทำบาปถูกลงโทษ โดยบรรยายหมายถึงแดนที่มีแต่ความทุกข์ทรมาร ; สวรรค์เป็นอยู่ที่โลกทิพย์ของเทวดา คือเมืองฟ้าโดยบรรยายหมายถึง แดนที่มีแต่ความสุขเพลิดเพลิน ข้อความตอนนจกออกน้อยตัวผู้สาบานกับนกตัวเมียว่า

... คັນว่าข้อยหากคิดโลกเลี้ยวมีขู่เงื่อนสองดังนั้น ขอให้เป็นเบ็ดจุ่มจมในหม้อ

(นรก) ขอให้จุ่มอเวจีอยู่ในกายพื้น...

หมายความว่า หากฉันคิดคดทรยศมีผู้สาว เช่นนั้น ขอให้เป็นเบ็ดตกนรกหมกไหม้ให้จุ่มอยู่ในอเวจีมหานรก นั้นเถิด

อีกตอนหนึ่ง กล่าวถึงพ่อฤาษี กล่าวถึงสวรรค์เทวโลก ลาเพศฤาษีไปมีครอบครัว หนีนรก **ขุมปุตตะ** เพราะคติความเชื่อว่า ผู้ชายไม่มีครอบครัว ไม่มีบุตร ตายไปตกนรก ขุมปุตตะ มาภายหลังสละครอบครัวลูกเมียกลับมาบวชถือเพศฤาษีอีก ความตอนหนึ่งว่า

...ดูนานล้ำหลายปีแถมถ้ายมาแหลว อายุได้ฮ้อยปลายห้าปีสิ้นแท้ล่วงมา

ฤาษีก็มรณาเมี้ยนเมื่อสู่สวดยสุข จึงได้ถึงไสดายอดสวรรค์เมืองฟ้า

เป็นเทวบุตรอยู่สบายหายฮ้อน มีหมู่บริวารพร้อมนางสนมเป็นหมื่น

อยู่แวดล้อมเทวบุตรเจ้าเฝ้าเวรยาม ท่านเอ๋ย...

หมายความว่า พ่อฤาษีลาสิกขาไปมีครอบครัวเช่นสามัญชน แล้วสละครอบครัวลูกเมียมาบำเพ็ญเพียรอีก ได้บรรลุนิพพานชั้นพระโสดาบันที่ กระทั่งอายุได้ ๑๐๕ ปี กับอีก ๔ วัน จึงมรณภาพไปอุบัติเป็นเทพบุตร เสดยสุขในสวรรค์ชั้นฟ้า แวดล้อมไปด้วยเทพอัปสรนับหมื่นอยู่เฝ้าเวรยาม

๔) คติธรรมความเชื่อเรื่องบาปบุญ

ทัศนคติของชาวพุทธทั่วไปเชื่อว่า **บาป** คือ การทำชั่ว ผิดหลักคำสอนศาสนา, ความชั่ว, **บุญ** คือ การทำดี ตามหลักคำสอนศาสนา, ความดี, คุณความดี

พุทธศาสนิกชนชาวพุทธไทยส่วนใหญ่เข้าใจ **บาปบุญ** ได้พอสมควร จนมีคำพังเพยบทหนึ่งว่า **บุญหาบ บาปหิ้ว**บรรพชนปราชญ์โบราณท่านสอนเราว่า จงทำดีให้มากๆ เอาไว้ให้ได้หาบหนึ่ง (สองเท่า) แต่ทำชั่วให้น้อยนิดให้ได้แค่ส่วนหนึ่ง ท่านอธิบายว่า ทำบุญได้ ๒ กระบุง ก็หาบไป แต่ทำบาป กระบุงเดียวก็หิ้วไป

เนื้อความตอนหนึ่ง ท้าววรจิต สันทนากับ หมอนพิง เกี่ยวกับ บาป บุญ ยืดยาวจะนำมาเป็นอุทธาหรณ์เล็กน้อย ดังนี้

๑) **ท้าววรจิต: อันว่า ทำบุญนี้ อันใดแวนประเสริฐ ขอแก่น้องหมอนแก้ว อำเพิง**

หมายความว่า การทำบุญนี้ ทำบุญอะไรประเสริฐสุด ขอหมอนแก้วอธิบายด้วย

พินพาหมอน : โอ อ้ายเอย การทำบุญสร้างอันใดก็ประเสริฐ ทั้งนั้น

แม้ว่าทานข้าว กล้วย เกลือก่อนก็หากบุญ อ้ายเอย

ค้นปมียังแท้ให้ย้อมีอนาเพิน กัดถ่อน(ก็ดีแล้ว)

เพิ่นหากทำอยู่พุ้น บุญได้ท่อกัน ท่านเอย

ยังมีบุญประเสริฐแท้ให้สร้างหมูปัญญกฐิน อ้ายเอย

เหมือนดังเอาตนต่างเปลี่ยนเขาไปฆ่า

ไผผู้ใจใสแท้เป็นบุญอันแวนยิ่ง แท้เหลว

แสนว่าทำบาปฮ้ายหายสิ่งบ่หลอ ท่านเอย...

หมายความว่า ทานอะไรก็เป็นบุญได้ทั้งนั้นแม้แต่ข้าวสุกทับพีหนึ่ง กล้วยลูกหนึ่ง เกลือก้อนหนึ่ง ก็เป็นบุญ ถ้าไม่มีอะไร ก็ขอให้งอมือใส่ศรีษะอนุโมทนาของท่าน เขาทำบุญอยู่โน้น เราอนุโมทนาอยู่นี้บุญก็ได้เท่ากัน,

ถ้าจะให้บุญประเสริฐจริงๆ ให้สร้างบุญกฐิน ถ้าใจใสบริสุทธิ์สัทธิธาสัทธิจริงๆ เหมือนกับเอาชีวิตเราไปแลกกับชีวิตคนที่กำลังจะถูกประหารชีวิต แม้จะทำบาปกรรมอะไรไว้ก็จะบรรเทา

๒) **ท้าววรจิต: อันว่า ทำบาปนี้ อันใด เป็นบาปยิ่ง จริงหนอ หมอนเอย**

มันจักหนักต่อซ้าง อันใดแท้จริงควร นั้นเด

หมายความว่า การทำบาปนี้ ทำอันใด เป็นบาปยิ่ง หนักเท่าซ้างสารเป็นไหน?

พิมพาหมอน: อันว่า ทำบาปนี้ มีประการต่างๆ อันหนึ่งนั้น

- บายหัวพ่อแม่ เฒ่าแก่ ปู่ย่า ตายาย ก็เป็นบาปหนักเท่าควาย ท่านเอ๋ย
- แย่งชิงปล้น โจรขโมยของคนอื่นมาเป็นของตนก็เป็นบาปจำต้องใช้คืนเขาพันชาติ

๐ ท้าววรจิต: ฌีว่า หลึงเล่นซู้ใจเลี้ยวจากผัว บาปหนัก เท่าใด?

หมายความว่า หลึงลักเล่นซู้ใจเลี้ยวจากผัว บาปหนัก ใจเลี้ยวจากผัวบาปหนักเท่าไร?

พิมพาหมอน: หลึงเล่นซู้ใจเลี้ยวจากผัว บาปหนักเท่าช้างสาร ทำบุญสิ่งใดก็ไม่หายบาป

๐ ท้าววรจิต: ชายเล่นซู้กับเมียบาปไป ขอหมอนแก่น้ำให้ เผลยให้พี่ฟัง

พิมพาหมอน: อันนี้ปาบแน่แท้ผิดฮีตโบราณ ผัวเมียสองอย่าโลโงใจสั่ม ท่านเอ๋ย

๐ ท้าววรจิต: หลึงไต่มางศาสนา ทำลายพระพุทธรูป อุบพระเจ้า บาปไหม? บาปประการใด?

พิมพาหมอน: หลึงที่เล่นซู้กับพระเณร ทำลายพระพุทธรูปเป็นบาปแท้ เป็นบาปใหญ่แท้หนักเกิน(เท่า)ภูเขา ทำทานปานใดก็ไม่หมดกรรมนั้น ครั้นตายแล้วไปเกิดเป็นเปรต ฝ่ายหญิงแบกแบ้น(กระดาน) ฝ่ายชายนั้นแบก(เส้า) หิน ท่านเอ๋ย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการค้นพบและการอภิปรายผล สามารถนำผลวิจัยมากำหนดเป็น **ข้อเสนอแนะ** สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไปและชาวพุทธไทยอีสาน โดยเฉพาะชาวพุทธไทยอุบลราชธานี

๑) ผลการวิจัยพบว่า นิทานพื้นบ้าน ๔ เรื่องดังกล่าว เป็นนิทานยอดนิยมที่ชาวพุทธไทยทั่วอีสานโดยเฉพาะชาวพุทธไทยจังหวัดอุบลราชธานี สนใจเล่าสืบต่อกันมาไม่ขาดสาย เป็นมรดกตกทอดอันล้ำค่าด้านภาษาและวรรณกรรมวัฒนธรรมทางสังคม ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ให้เป็นสัญลักษณ์หนึ่งของความเป็นชาติไทยและให้อนุชนได้ศึกษาต่อไป **จึงมีข้อเสนอแนะ** ว่า ควรที่ทางรัฐซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาร่วมกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทยทั้งสองแห่ง จัดหลักสูตรรายวิชาเลือกวรรณกรรมท้องถิ่นทั้ง ๔ ภาคของประเทศให้ลูกหลานไทยได้ศึกษา ช่วยอนุรักษ์ และเผยแพร่ ต่อไป

๒) ผลการวิจัยพบว่า ปราชญ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านเหล่านี้ มีจุดประสงค์ใหญ่ตรงกัน ที่นำเอา ปรัชญาธรรมแนวคิดอันลึกซึ้ง เป็นวิถีชีวิตประจำวัน และนำเอาคติธรรม ความเชื่อถือ มาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ถือประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างกลมกลืนกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างลงตัว **จึงมีข้อเสนอแนะว่า** ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ สถาบันวิจัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศร์ บางลำพูบน กรุงเทพฯ ควรเปิดกว้างให้นักวิจัยที่สนใจ และนักวิจัยท้องถิ่นจาก ๔ ภาคเมืองไทย ได้ศึกษา ค้นคว้าและวิจัยให้มากขึ้น เกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น

เพราะเป็นเรื่องที่มีบทบาท มีผลกระทบโดยตรง ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน

๓) ผลการวิจัยพบว่า เนื้อเรื่อง สาระ ของนิทานพื้นบ้านเหล่านี้ ส่วนหนึ่งสนองความต้องการของชุมชน ด้านความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ตามเทศกาลที่เหมาะสม เช่น การแข่งเรือ เทศกาลออกพรรษา การแห่เทียนเทศการเข้าพรรษา การลอยกระทง การดับบาตรโหว่โลหณะ เป็นต้น ส่วนหนึ่งส่งเสริมความผาสุร่มเย็น ความสงบสุขเป็นปึกแผ่นทางศาสนจักรและอาณาจักร เช่น เทศกาลทำบุญเนื่องด้วยวันมาฆบูชา เทศกาลทำบุญฟังเทศน์มหาชาติ เทศกาลทำบุญวันวิสาขบูชา เทศกาลทำบุญวันอาสาฬหบูชา เทศกาลทำบุญวันมหาปวารณา และเทศกาลลอยกระทง เป็นต้น ส่วนหนึ่ง ส่งเสริม จารีต ๑๒ ครอง ๑๔ ของพุทธไทย เพื่อสร้างสังคมให้ตระหนักถึงความพร้อมเพรียง พบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกัน ได้พบหน้าค่าตากันนานที่ปีละ ๑๒ ครั้ง โดยมีเป้าหมาย จุฬารวมที่วัดเป็นสำคัญ จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรให้มีกิจกรรมจัดงาน **วรรณคดีท้องถิ่นสี่ภาค** จัดเป็นครั้งคราวหรือปีละครั้ง เพื่อส่งเสริมช่วยกันศึกษา ค้นคว้า อนุรักษ์ และเผยแพร่ วรรณกรรมถิ่น ภาษาถิ่น และอักษรถิ่น ของชนชาติไทยไว้ให้ลูกหลานไทย ได้ภาคภูมิใจในความเป็นไทย ของ ชนชาติไทย Thai race

บรรณานุกรม

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ :

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ :

(๑) หนังสือ :

คลังปริยัติธรรม ฉบับสมบูรณ์; สำนักพิมพ์ ลูก ส. ธรรมภักดี.

เตชวโร ภิกขุ (อินตา กวีวงศ์) . นิทานท้าวเสียวสวาสดี คำกลอนโบราณ . จังหวัดขอนแก่น :

สำนักพิมพ์ คลังนันทาธรรม ขอนแก่น, พ.ศ.๒๕๔๑.

ธนิต ตาแก้ว. รวมนิทานธรรม เล่ม ๖ คำกลอนภาคอีสาน. สำนักงาน ส.ธรรมภักดี ถนนข้าวสาร เขต

ชนะสงคราม กรุงเทพฯ, (พ.ศ.ไม่ปรากฏ).

ธวัช ปุณโณทก. มรดกไทยอีสาน ฉบับสมบูรณ์. จังหวัดขอนแก่น : บริษัทขอนแก่น คลังนันทาธรรม

จำกัด, พ.ศ.๒๕๔๔.

ปรีชา พิณทอง ดร.. วรรณคดีอีสาน . เล่ม ๒, โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต ถนนช่างกรู อำเภอเมือง

จังหวัดอุบลราชธานี, (พ.ศ.ไม่ปรากฏ).

พระครูเทพสารคุณ (สุนันท์ เพียรเลื่อน) , ชอบ ดีสวนโคก , วิมล ชนะบุญ , บุญเกิด พิมพ์วรรณากุล .

มรดกอีสาน ฉบับสมบูรณ์. จังหวัดขอนแก่น : คลังนันทาธรรม ถนนกลางเมือง ขอนแก่น ,

พ.ศ. ๒๕๔๔.

พระราชมนู (ประยูรทัญฑิต) . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม . มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

วิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพฯ, ๒๕๒๘.

พระราชเวที (วัดประยุรวงศาวาส). ชุมนุมสวดมนต์ฉบับหลวงแปล. พ.ศ. ๒๔๙๘.

พระสมเด็จพระสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. พุทธภาษิตเล่ม ๒ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหามกุฏราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๓๒.

โสรัจ นามอ่อน. คู่มือ เรียนลัดอักษรธรรมอีสาน. พ.ศ. ๒๕๔๕.

..... ศาสนาเปรียบเทียบ เอกสารประกอบการเรียนการสอน.

..... ประวัติจากอักษรธรรมอีสาน. ๒๕๔๒.

.....โครงการศึกษา รวบรวมและจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือโบราณ . จังหวัดอุบลราชธานี :

มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี, พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๕๔๔.

..... . **ต้นฉบับจากวัดพลแพน** ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี.

..... . **โครงการปริวรรตหนังสือผูกใบลานสืบสานวัฒนธรรมมรดกอีสาน เป็นอักษรไทย** .

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, ๒๕๔๔.

อรรถัย เลียงจินดาถาวร , โสร้ง นามอ่อน. **ต้นฉบับ จารด้วยอักษรธรรม** . จำนวน ๒๐ ผูก ยืมจาก วัดบ้านทุ่ง ตำบลแดงหม้อ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี, พ.ศ.๒๕๔๓-๒๕๔๔.

..... . **ต้นฉบับอักษรธรรม** . จากวัดยางซึก บ้านยางซึก ตำบลยางซึก อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี.

..... . **โครงการศึกษา รวบรวม และจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือใบลาน** . จังหวัดอุบลราชธานี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ.๒๕๔๓-๒๕๔๔.

(๒) เรื่องเก่าเล่าสู่กันฟัง

ปรีชา พิณทอง ดร.. เล่าสู่ฟัง ผู้วิจัยนำมาเล่าต่อ พ.ศ.๒๕๑๕.

วรอนงค์ เนตรสุลักษณ์;ศึกษานิเทศก์ ๗ สพท.ชม.เขต ๑ ข้าราชการบำนาญ; ที่ระลึกงานมหกรรมครูภูมิปัญญาไทยครั้งที่ ๑ ปี พ.ศ.๒๕๔๘ งานครูภูมิปัญญาไทย ครั้งที่ ๑๖ ณ วัดหนองแวง พระอารามหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อโสมมหาเถระ ;พระพิมลธรรม) ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ประทานเล่าเมื่อเยี่ยมหอสมุด , หอไตร วัดทุ่งศรีเมือง ถนนหลวง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อทรงเห็นหนังสือผูกใบลานอักษรธรรมห้อยต่อแต่ง(แขวน)ไว้ที่ข้างฝาผนัง หอไตร , (โสร้ง นามอ่อน จัดบันทึก).

โสร้ง นามอ่อน . นำมาเล่า , ป.ฉลาดน้อย ชื่อ คน คือ นายเป นามสกุล ส่งเสริม ชื่อคณะหมอลำ ป.ฉลาดน้อย เกิดที่บ้านชีทวน ตำบลชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี.

ภาคผนวก ก.

บทความวิจัย

การวิเคราะห์อิทธิพลนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานอักษรธรรมอีสาน
ในจังหวัดอุบลราชธานี

The education analyses tale local northeast influence, in a book palm
Alphabet dharma northeast leaves, In Ubon Rajathani

อาจารย์ไสรจ นามอ่อน

(ศน.บ..(ศาสนาและปรัชญา), พ.ม., DIP IN HIN.,,

M.A. MASTER OF ARTS., VEDIC Literature, BHU. INDIA

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่องการวิเคราะห์ อิทธิพลนิทานพื้นบ้าน ที่มีต่อวิถีชีวิตจริงประจำวันของ
ประชาชนชาวอุบลราชธานี จากนิทานพื้นบ้าน ๔ เรื่อง เป็นการวิจัยแบบพรรณนาเชิงคุณภาพ อยู่ใน
ขอบข่ายอิทธิพลพุทธปรัชญาธรรมและพุทธคติธรรมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอีสานซึ่งเป็นนิทานเรื่อง
เอกยอนนิมม อุดมด้วยจารีต ๑๒ ครองธรรม ๑๔ เป็นต้นกำเนิดแห่งขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี
ศีลธรรม และวัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงาม หมู่เฮาชาวไทยอีสานโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์ ในการวิจัยนี้ คือกฎกติกาแนวคิดนำทางชีวิตและเป็นข้อยึดเหนี่ยวที่ถือประพฤติ
ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน หมู่เฮาชาวอีสาน และชาวอุบลราชธานีแต่โบราณมาแล้ว และทำให้
ทราบถึงแนวคิดอันกว้างไกลวิจิตรพิสดารที่แสดงออกผ่าน **สื่อกลาง คือวรรณกรรมใบลาน** ซึ่งเป็น
ประจักษ์พยาน ที่ยังคงเหลือไว้เป็นมรดกตกทอดทางปัญญาอันล้ำค่าของสังคม ให้อนุชนคนไทยทั้ง
ชาติ คนอีสานและคนอุบลราชธานีได้ภาคภูมิใจ ไม่อับอายขายหน้าชนชาติใด และยังให้ทราบการ
ดำเนินวิถีชีวิตประจำวัน การอยู่ร่วมกันในสังคมอันเป็นส่วนใหญ่ของประเทศไทย

ดังนั้น จึงควรอนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่ นิทานพื้นบ้านให้เข้าถึงเยาวชน เพื่อให้เขาหันมา
สนใจมากขึ้น โดยการนำเข้าสู่ระบบการเรียน การสอนในสถาบันการศึกษา นอกสถาบัน และสอน

ตามอัยยาศัยตลอดจน การศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอีสานอื่นๆ เพื่อนำเข้าสู่การเรียนการสอนทั้ง
ในสถาบันการศึกษา นอกสถาบันและการสอนตามอัยยาศัย

Abstract

Research. Analysis. Influential folk tales. On the daily life of the people of the world. 4 The study of folklore is descriptive qualitative. Covered and Buddhist religious philosophy Buddhist influence on the morale of the tale, folk tale, the most popular majors. Rich in tradition, the origin of the 14 12 rule fairly traditional conservative moral traditions and beautiful cultures. Among the South East Thailand, especially the world.

Heat win in this study. The rules guiding the conduct of life and is the anchor that holds importance in the daily life. Among the South East. And the ancient world already. And keeping in mind the far-reaching concept exquisitely expressed through the medium of literature is the leaves. The witness. To remain as a legacy of social, intellectual precious. Thailand is the nation's youth. Middle East and the world with pride. Not ashamed any nation. It's the way of life. Living together in society, as most of the country.

Conservation should continue to have access to youth folklore published. So he turned his attention more and more. By introducing into the classroom. Teaching in academic institutions and non-formal education as well. Study on folk tales. To put into learning and instruction in educational institutions. Outside the formal institutions and teaching.

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาที่ทำการวิจัย เพื่อให้ผลงานต่อเนื่องจากโครงการปีงบประมาณ
การศึกษา ๒๕๕๐ ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นไปแล้ว ตามกระบวนการคำชี้แนะ และ
ข้อเสนอแนะของท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่ดูแลรับผิดชอบงานวิจัยสถาบันพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ผู้วิจัยจึงได้เสนอ โครงการวิเคราะห์อิทธิพลนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานอักษรธรรม
อีสาน จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลนิทานพื้นบ้านว่ามีอย่างไรและ

เปรียบเทียบอิทธิพลนิทานพื้นบ้านที่กระทบต่อวิถีชีวิตประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มจัดตั้ง
เจาะจงอายุ อาชีพ และการศึกษาทั้ง ๓ กลุ่มว่า มีมากน้อยเพียงใด อย่างไร

อิทธิพลนิทานพื้นบ้านจากวรรณกรรมใบลานอักษรธรรมอีสานโบราณ ๔ เรื่อง คือ นิทาน
ท้าวเสียวสวาสดี, นิทานท้าวกาฬเกษ, นิทานท้าวกำกาดำ และนิทานท้าววรจิตร์ (หรือนกจอกน้อย)
อิทธิพลจากนิทานพื้นบ้านเหล่านี้ ได้แผ่กระจายครอบงำชีวิตชุมชนชาวอุบลราชธานีที่ดำเนินไปภายใต้
พิธีกรรมตามแนวทางที่ถูกกำหนดจำกัดเอาไว้ ตามแนวความคิดความเชื่อ และข้อปฏิบัติที่ยึดเหนี่ยว
และถือปฏิบัติกันมารช้านาน จนกลายเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี และกลายเป็นจารีต ๑๒ ครอง
ธรรม ๑๔ ของชุมชนชาวอุบลราชธานี เป็นจารีตบ้าน ครองวัด ทั้งฝ่ายศาสนจักรและราชอาณาจักร
คล้ายกับจะเป็นข้อห้าม และข้ออนุญาต **ถ้าเป็นข้อห้าม** หากละเมิดล่วงเกิน ขนบธรรมเนียม จารีต
ประเพณีอย่างใดอย่างหนึ่ง อันเป็นกฎกติกาของชุมชนถือว่า ผิด เป็นสิ่งชั่ว เป็นอัปมงคล แต่ตนเอง
แก่ครอบครัว เพื่อนบ้านชุมชน **แต่ถ้าเป็น ข้ออนุญาต** หากปฏิบัติ ก็ถือว่า ถูก เป็นสิ่งดี เป็นสิริมงคล
แก่ตนเอง แก่ครอบครัว เพื่อนบ้าน และชุมชน สิ่งเหล่านี้ คือ อิทธิพลนิทานพื้นบ้านที่ปรากฏเป็น
รูปธรรมต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานีอีกแง่มุมหนึ่ง ในชีวิตประจำวันแต่เกิดจนตาย ของชาวไทย
อีสานบ้านเฮา โดยเฉพาะชาวอุบลราชธานี

ในการนำกลุ่มประชาชนเจาะจงที่จัดตั้ง ซึ่งมีความแตกต่างกันโดยอายุ อาชีพ และ
การศึกษา ๓ กลุ่ม มาเปรียบเทียบ จะทำให้ได้ตรรกะบ่งชี้ว่า แต่ละกลุ่ม, กลุ่มอาชีพ, กลุ่มการศึกษา
มีความสนใจ ศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับ อิทธิพลนิทานพื้นบ้าน นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน อันเป็นชีวิต
จริงๆ ของตน ของครอบครัวตนในกลุ่มของตน และชุมชนของตน ในทางประพฤติปฏิบัติจริงมากน้อย
เพียงใดหรือไม่อย่างไรและมีผลกระทบเป็นฝ่ายบวกลบต่อข้อตกลงกติกาชุมชน ต่อข้อบทกฎหมายบ้านเมือง
หรือไม่อย่างไร

ผู้วิจัยศึกษาภาคเอกสารที่เกี่ยวข้องและภาคสนามได้เจาะลึกแบบตัวต่อตัวเฉพาะกลุ่ม
เจาะจงจัดตั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและทราบชัดว่า จากบทบาทของตัวละครในเรื่องนั้นๆ แต่ละตัว
แต่ละขั้นตอน แต่ละลีลา อาจอ่อนช้อย ตื่นเต้น โลดโผน ตลกโปกฮา ม่วนซื่นโฮแซว เป็นภาพพจน์
ของชีวิตบรรพชนในอดีต ในแง่มุมบวก เพื่อให้อนุชนรุ่นเรา และปัจฉิมชนรุ่นต่อไป นำมาเป็น
แนวทางประพฤติปฏิบัติปรับเปลี่ยนหล่อหลอมวิถีชีวิตให้เหมาะสมได้บ้างสืบไป เพื่อตน เพื่อชุมชน
สังคมและประเทศบ้านเมืองต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอ โครงการเรื่อง การวิเคราะห์อิทธิพลนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบ
ลานอักษรธรรมอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ อิทธิพลนิทานพื้นบ้าน
จากหนังสือใบลานในจังหวัดอุบลราชธานี ต่อไป

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ๒ ภาค คือ **วิจัยเอกสารและวิจัยภาคสนาม**

๑. **วิจัยเอกสารปฐมภูมิ** (Primitive Documentary Research) และ**วิจัยเอกสารทุติยภูมิ** (Secondary Documentary Research)

เอกสารปฐมภูมิ คือหนังสือใบลานที่จารึกเนื้อหาสาระนิทานพื้นบ้านในจังหวัดอุบลราชธานี ๔ เรื่อง นิทานท้าวเสียวสวาสดี, นิทานท้าวภาพเกษ, นิทานท้าวกำกาดำ และนิทานท้าววรจิตร (หรือนกจอกน้อย)

และเอกสารทุติยภูมิ คือ เอกสารที่มีผู้วิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของนิทานพื้นบ้าน ๔ เรื่อง ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่กล่าวถึงแล้ว

๒. **วิจัยภาคสนาม** (Field Research)

ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อจัดกลุ่มเจาะจงประชากรศึกษา จำนวน ๓ กลุ่ม และละกลุ่มแตกต่างกัน โดย อายุ อาชีพ และการศึกษา

๓. **ประชากรศึกษา** คือประชากรกลุ่มเจาะจง ๓ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ เยาวชน อายุ ๑๕-๒๕ ปี จำนวน ๓๐ คน

กลุ่มที่ ๒ ผู้ใหญ่วัยเจริญพันธุ์ อายุ ๒๖-๕๙ ปี จำนวน ๓๐ คน

กลุ่มที่ ๓ ผู้ใหญ่วัยอาวุโส อายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป

๔. **นิยามศัพท์** (Key words) ที่ใช้ในการวิจัย

๑) **นิทานพื้นบ้าน** (A local tale) คือ นิทานที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นที่รู้จักกันดี เล่าขานกันมาไม่ขาดช่วงเวลาอันยาวนาน, ให้ความสนุกสนาน เนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวบ้าน สถานที่ โบราณวัตถุ เรื่องราวบุคคลในอดีต เหตุการณ์ สถานที่สำคัญของชุมชน

๒) (Key words) **คำนิยาม** Influence อิทธิพลนิทาน กำลังที่ยังผลให้สำเร็จ, อำนาจที่แฝงอยู่ในบุคคลหรือรัฐ ซึ่งสามารถบันดาลให้เป็นตามประสงค์, อำนาจที่สามารถบันดาลให้ผู้อื่นต้องคล้อยตามหรือทำตาม, อำนาจนอกเหนือหน้าที่ เช่น ใช้อิทธิพลบังคับให้ยอม (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕)

๓) **หนังสือผูกใบลาน** ในการวิจัยนี้ คือ หนังสือจาร (เขียน) ด้วยอักษรธรรมอีสาน ลงบนใบลาน ด้วยเหล็กจาร (เหล็กมีปลายแหลม ยาวและเชื่องกว่าปากกาชนิดหนอย) รวมถึงอักษรธรรมขอมหวัด อักษรไทยน้อยที่ใช้ในภาคอีสาน

๔) **ตัวธรรม หรืออักษรธรรม** ในการวิจัยครั้งนี้ ตัวธรรม หรือ อักษรธรรม คืออักษรโบราณชนิดหนึ่ง ซึ่งใช้จารหรือเขียนลงใบลาน หรือผิวไม้ไผ่ หรือจารึกตามผนังถ้ำ ตามหน้าผา หรือ

บนแผ่นโลหะ เป็นต้น อักษรธรรมที่ชาวอีสานใช้เรียกว่าอักษรธรรมอีสาน และชนชาวพ่ายไฟใช้เรียกว่า อักษรธรรมพ่ายไฟ

ผลการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำกัดเอา นิทานพื้นบ้านที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี ๔ เรื่อง คือ

๑. นิทานเรื่องท้าวเสียวสวาสดี

นิทานเรื่องนี้ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี ดังนี้

(๑) ด้านปรัชญาธรรมแนวความคิด ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี

บิดาสอนเสียวสวาสดี ว่า ขอให้ปัญญารู้คนดีเจ้า หมายความว่า ให้ทุกคนศึกษา แสวงหาวิชาความรู้ คู่ความดี มีคุณธรรมนำทางชีวิต

เมืองอุบลราชธานี มีคำขวัญตอนหนึ่งว่า **อุบลเมืองนักปราชญ์** เพราะอิทธิพลนิทานบ้าน เรื่อง ท้าวเสียวสวาสดี กระตุ้นเตือนจิตสำนึกชาวเมืองอุบลราชธานีให้ไปศึกษาหาวิชาความรู้จังหวัดจึง มีสมัญญานามว่า **อุบลเมืองนักปราชญ์** ซึ่งเป็นมุมหนึ่งของวิถีชีวิตชาวเมืองอุบลราชธานี ทั่วทุกวันนี้

บิดาสอนเสียวสวาสดี ว่า **สตรีสามผัวและเจ้าหัว(พระ)สามโบสถ์** หมายความว่า หญิงที่มีสามีพร้อมกัน ๓ คน หรือมีซู้ ๓ ครั้ง ๓ หน ขณะที่ตนก็มีสามีอยู่ ห้ามนำเอามาเป็นเมีย เป็นแม่ศรีเรือน เป็นแม่บ้าน ควรหลีกเลี่ยง

เจ้าหัวสามโบสถ์ หมายความว่า ชายบวช ๓ ครั้ง ๓ ศาสนา เป็นคนโลเลจิตใจไม่มั่นคง เป็นคนไม่มีความจริงใจในสิ่งใดๆ ไม่ควรคบเป็น **เพื่อนเป็นเพื่อนตาย** เป็นคนไว้น้ำใจเชื่อใจไม่ได้ แม้แต่ตัวเอง เขายังหลอกได้ เขาจะไม่หลอกคนอื่นนั้นเป็นไปได้

ชาวอุบลราชธานี ในวิถีชีวิตประจำวัน ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามยึดจารีต ๑๒ ครอง ๑๔ ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านทั้ง ๔ เรื่อง เป็นอย่างดี ในเทศกาลสำคัญๆแต่ละครั้งแต่ละเทศกาลแต่ละปี เช่น เทศกาลบุญเดือน ๓ ไปวัดเวียนเทียนทำบุญตักบาตรสมทานศีลฟังธรรมเทศนา บุญเดือน ๔ ไปฟังเทศน์พระเวสสันดร บุญกฐินและบุญสละมาภักดิ์ เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้คือวิถีชีวิตประจำวันของอุบลราชธานีที่สืบสานกันมาอย่างมาขาดสายจากบรรพบุรุษไตอีสาน หมู่เฮาชาวอีสานยึดมั่น ถือประพฤติปฏิบัติ ตามแบบฉบับจากนิทานพื้นบ้านอีสาน ๔ เรื่องเหล่านี้เป็นสำคัญส่วนเรื่องอื่นๆก็พอมีอยู่บ้าง

เสียวสวาสดี อัครธรรมิกะมหาบัณฑิต สอนพระเจ้าจำปาว่า อย่าเป็นเสนาหามากซึกา เรื่องมีว่า พระเจ้าแผ่นดินเมืองจำปามีพระประสงค์จะทราบ ว่า เหล่าเสนามหาอำมาตย์ราชมนตรีผู้ใกล้ชิด ผู้ใดมีความซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อพระองค์มาน้อยเพียงใด จึงวางนโยบายว่าให้คนใกล้ชิดนำ

หมากซีกาขมสุดๆ จำนวนมากมาใส่ภาชนะเงินและหมากส้มโอหวานสุดๆจำนวนมากใส่ภาชนะทองคำ ตั้งไว้ต่อหน้าพระที่นั่ง โดยมีให้ใครๆทราบว่าจะทรงทำอะไร

พระองค์ทรงมีรับสั่ง มีพระบรมราชโองการ เรียกประชุมราชการด่วนพิเศษทรงให้เหล่าเสนาสมหาอำมาตย์ ราชมนตรีผู้ใหญ่เข้าประชุมรีบด่วน ทุกคนต่างวิตกกังวนเป็นอย่างมาก จะเกิดอะไรขึ้นกับใครเมื่อทุกอย่างพร้อมแล้ว ขณะนั้นในพระราชวังเงียบกริบ ปราศจากสำเนียงใด แม้แต่เสียงหายใจของตนเองก็แทบไม่ได้ยิน

พระเจ้าจำปา ตรัสว่าเป็นจริงเป็นจังว่า ให้ทุกคนชิมผลลูกซีกาและผลส้มโอแล้วจึงตอบคำถามว่า มันมีรสเป็นอย่างไร ทุกคนโล่งอก และต่างพากันชิมผลไม้ทั้งสองชนิด เมื่อทุกคนชิมแล้วท่านมหาอำมาตย์ผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง จึงทูลตอบแด่พระเจ้าจำปาว่า หวานพะยะคะ สดหวานพะยะคะ คนทั้งหมดทูลตอบเป็นเสียงเดียวกันว่าหวานสุดๆพะยะคะ พระราชาจึงตรัสถามท่านเสียวสวาสดีราชบัณฑิตว่าหวานหรือขมอย่างไร เสียวสวาสดีทูลตอบพระราชาว่า ผลส้มโอหวานพะยะคะ แต่ลูกซีกาขมสุดๆจะขมพะยะคะ

ขณะนั้นเอง พระเจ้าจำปา ตรัสถามว่า เหตุไฉน คนหลายร้อยหวานแท้ด้วยกัน(ทุกคนว่าหวาน) เหตุไฉน เสียวสวาสดีท้าวขมแท้ผู้เดียว (เสียวสวาสดีว่าขมคนเดียว)

เสียวสวาสดี ทูลตอบว่า ลูกซีกาสุดขม บ่หวานพอคำ สำนักับหน่อง หมายความว่า ลูกซีกาขมที่สุด ขมเหมือนน้อง (ยางไม้ขมมีพิษชนิดหนึ่งกินเข้าไปถึงตายได้)

เหตุที่ขุนนางทั้งหลายเขาทูลว่า หวานคือกันทั่วหน้าเป็นด้วยเพราะกลัว หมายความว่า ที่ขุนนางทุกคนว่าหวานสุดจะหวานนั้น เป็นเพราะเกรงกลัวปารมีของพระองค์ จึงฝันใจตอบว่า หวานหวาน พะยะคะขอพระบาทเจ้าคราวจงอภัยพวกเขาด้วยพะยะคะ ส่วนข้าพระองค์นั้น เป็นคนซื่อแท้บอกแต่ความจริง ไม่หวานนอกขมใน. คำที่เหล่าขุนนางว่า หวานเป็นคำซื่อ คำพูดของท่านเหล่านั้นเป็นคำซื่อไม่มีจิตใจโลภเลี้ยวต่อพระองค์แต่อย่างไร ขอแก่พระบาทไท่วางได้เชื่อใจพะยะคะ

พระราชาจัดงาน ทรงมีรับสั่งให้จัดงานฉลองเลี้ยงความจริงใจของเหล่าอำมาตย์ราชมนตรีเสนาหมากซีกา สามวันสามคืน ครีกครื้นเป็นทีพระราชหฤทัย

สำหรับอิทธิพลนิทานท้าวเสียวสวาสดีเกี่ยวกับปรัชญาธรรมแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี ในการดำเนินชีวิตความอยู่ประจำวันยังมีอีกมากมาย จะได้นำมาวิจัยในครั้งต่อไป

(๒) ด้านคตินิยม ความเชื่อ แนวยึดถือประเพณีปฏิบัติ ดังนี้

บิดาสอนเสียวสวาสดีว่า อย่าลืไปหาเรื่องงอแงกับผู้อื่น อย่าขัดขืนพ่อเฒ่าสองเจ้าให้จื้อจำ ลูกเอ๋ย หมายความว่า อย่าเป็นคนพาลทะเลาะเบาะแว้ง มีเรื่องมีราวกับผู้อื่นโดยเฉพาะอย่ารังแกผู้น้อยที่อ่อนแอกว่าไม่ดี กรรมจะตามสนองตถถึงตัวเราจำไว้นะลูก ท่านมหาบัณฑิตเสียวสวาสดี ได้ยกนิทานพื้นบ้านเรื่องแหลวฮ้างใหญ่ (นกอินทรี) กับนกกะแตดเต้า มาเล่าสู่ฟังว่า

ครั้งหนึ่ง ยังมีนกกะแดดเต้าตัวหนึ่ง ยังอ่อนตัวเล็กยังบินไม่แข็งแรงเที่ยวหากินอยู่ชายป่าริมนาข้าวแห่งหนึ่ง ขณะนั้น มีเหฺลวฮู่ใหญ่บินโฉบลงจับได้บอกจะกกกิน นกจึงร้องขอชีวิตว่า อย่าเพิ่งกินฉันเลย ฉันขอชีวิตไว้ก่อน ฉันขอเวลาสู้สงครามหน่อย เรามาสู้กันดูก่อน ถ้าฉันแพ้จะยอมให้กินถ้าฉันชนะขอให้ปล่อยฉันไปดีไหม นกอินทรียึกคิดในใจว่า นกตัวกระจิดจิดแค่นี้ ใ้เราชนะวันยังค่ำ ปล่อยไปพรุ่งนี้สู้กันหมายความว่าสู้กันตามวันเวลาและสถานที่เดิม

เช้าตรู่นกกะแดดเต้า มาถึงที่นัดหมายก่อน เตรียมสนามต่อสู้ตรงที่มุมอันนา ที่ชานาไถดะ มีก้อนดินโหดหินขรุขระเป็นโล่ห้กำบังตัวได้มิดพอเหมาะ ยืนรออย่างมั่นใจขณะนั้น เหฺลวฮู่ใหญ่บินปรากฏตัวสูงลิ่วอย่างองอาจ วางมาดผู้ชนะเหลือบแลเห็นนกกะแดดเต้าลึบๆ ตัวกระจิดจิดยืนคอยท่าเป็นเหยื่ออยู่ตามสัญญา ด้วยหัวใจอันพองโตที่จะหิบบั้ยชนะ จะได้กินเนื้อหวานของนกกะแดดเต้าตัวโอหังคิดสู้สงครามมรณะกับเรา เหฺลวฮู่ใหญ่จึงบินโฉบปีกสุดแรงเกิด ด้วยหมายจะจับนกน้อยโอหังกินเป็นอาหารอันโอชะ แต่เหตุการณ์พลิกผันผิด

พลาดนกกะแดดเต้ารับหลบชั่วพริบตามุดตัวเข้าข้างโขดหินมุมอันนาที่ขรุขระนกกิ่งพันมรณภัย แต่เหฺลวฮู่ใหญ่อกกระแทกเข้าอย่างแรงจากแรงเหวี่ยงที่โขดหินอันแข็งโป๊ก ขาดใจตายคาที่นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ให้ทุกข์แก่ท่านทุกข้นั้นถึงตัว คำคมโบราณอีสานสอนว่า อย่าฆ่าเพิ่นโตตาย กรรมใด ใครทำไว้ กรรมนั้นคืนสนอง

ชาวพุทธไทยอุบลราชธานี ปัจจุบันนี้มีความเชื่ออย่างนี้ นำมาเป็นแนวยึดถือประพฤติปฏิบัติอย่างเอาใจใส่อย่างจริงจัง ตามแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ว่า เรามีกรรมเป็นของตัวเรามีกรรมเป็นทายาท เรามีกรรมเป็นผู้ให้กำเนิด เรามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ เราทำกรรมใดไว้ จะเป็นดีก็ตามจะเป็นกรรมชั่วก็ตาม เราจักเป็นผู้รับผลแห่งกรรมนั้นแน่แท้

๒. นิทานเรื่องท้าวกาฬเกษ

นิทานเรื่องนี้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ของชาวอุบลราชธานี ดังนี้

(๑) ด้านปรัชญาธรรมแนวความคิด ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี เกี่ยวกับประเพณีการ รู่ขอ หรือ โอมสาวซึ่งเป็นปรัชญาชีวิตของสังคมมนุษย์เพราะเชื่อชาติมนุษย์ อยู่สืบต่อได้ด้วยปรัชญาชีวิต ๔ ประการ^๑คือ กินอาหาร ขับถ่าย สืบพันธุ์ และพักผ่อนหลับนอน ข้อความตอนหนึ่ง ท้าวกาฬเกษ ขอกินอยู่หลับนอน กับ พระนางมาลีจันทร์ว่า

ท้าวกาฬเกษ... ขอให้น้องหมายฮ่วมพระไม้มติร ปุนแปลงจิตดังเดียวตนนี้...

หมายความว่า ท้าวกาฬเกษขอให้พระนางมาลีจันทร์ ได้ปลงจิตใจ กินอยู่หลับนอนเป็นคู่หัวตัวเมียกับองค์

^๑ สำนวนไทยอีสาน จังหวัดอุบลราชธานีว่า กิน ชี้ สี่ นอน (ผู้วิจัย)

พระนางมาลีจันทร์... น้องนี้ บ่ขัดช่วง คะนั่งทรงแค้นคั่ง สั่งเหล่า
เอาแต่บุพเพสร้างภายหลังอยู่สง ฟีเอย
หมายความว่า พระนางมาลีจันทร์ ไม่ขัดข้อง แล้วแต่บุญกรรมปางก่อนจะส่งให้พี่เอย

เจ้าหากผิดพรากร้ามาเข้าลวงปรางค์นี้เด
เป็นชาติขึ้นแนวหน่อนามกษัตริย์
ไผ่ห่อนชูงนางฮ่อมหอนัน
คันประสงค์ดอมน้องให้มาโอมต่านกล่าว
อันนี้เป็นเขตเบื่องโบราณเฒ่าแก่ปฐมมา
อย่าได้ขึ้นโบราณ สิบตีเมื่อหน้า...

หมายความว่า พระองค์ได้ผิดประเพณี ที่ลวงล้าเข้ามาในหอปรางค์ เป็นชายชาติ
กษัตริย์ จะมาชิงชุนางร่วมหอปรางค์ ร่วมหอร่วมโรงอย่างนี้ ไม่สมควร หากประสงค์จะร่วมให้มาโอมต
ก่านกล่าวอันนี้ เป็นขีดเบื่องโบราณเก่าแก่แต่ประถมมาอย่าได้ขึ้นโบราณสิบตีเมื่อหน้า

ชาวอุบลราชธานี หากบ่าวสาวประสงค์จะเป็นคู่ครอง คู่หัวผัวเมียกันจริงจิงจะต้องให้ฝ่าย
ชายไปขอแต่งงานกับฝ่ายหญิงเรียกว่า โอมสาว หรือ สู้ขอ หมั้นเอาไว้ก่อนจิง จิงจะจัดพิธีแต่งงาน
ภายหลัง ปรัชญาชีวิตอันเก่าแก่ดั้งเดิม ของชาวอุบลราชธานีมีปรากฏในประวัติเมืองอุบลราชธานี
สำนวนไทยอีสาน ข้อความตอนหนึ่งว่า

....ญิงครานั้นสิบเจ็ดปีเข้า คานควายจ้วงต่งต่ง (การละเล่นชนิดหนึ่ง)
สิบแปดสิบเก้าปีเข้า เฮียนเว้าหยอกผู้ชาย
ชาวปลายแล้ว มีผัวตามจาฮีต
อายุน้อยกว่านี้ มีซู้เผิ่นซาลือ....

หมายความว่า หญิงสาวชาวอุบลราชธานี ยุคต้นๆ ประมาณพ.ศ.๒๓๓๕-๒๔๐๐ อายุ ๑๗
ปี ยังวิ่งเล่นซี้คอกับเด็กชายรุ่นราวคราวเดียวกัน เมื่ออายุ ๑๘-๑๙ ปีแล้วหัดพูดจากับชายหนุ่มรุ่นราว
คราวเดียวกัน ครั้นอายุ ๒๐ ปีให้หลังแล้วจึงแต่งงานตามประเพณี มีลูกมีผัว มีเมียได้ ถ้าอายุยังต่ำกว่า
๒๐ ปี พูดคุยกันกับชายหนุ่มถือว่า สุกก่อนห้าม เล่าลือ นินทากันทั่วบ้านทั่วเมือง เรื่องราวดังกล่าวนี้
คือวิถีชีวิตจริงของชาวอุบลราชธานี

(๒) ด้านคตินิยมความเชื่อถือ ซึ่งเป็นแนวทางยึดเหนี่ยวในวิถีชีวิตประจำวัน อันเป็น
แนวทางประพฤติปฏิบัติตามจารีประเพณีอันดีงามของไทยอีสาน ซึ่งเป็นชีวิตประจำวัน เช่น ลูกชาย

^๒ อรทัย เสียงจินดาถาวร; โสร้ง นามอ่อน; ประวัติเมืองอุบลราชธานี สำนวนอีสานหนังสือผูกใบลาน
สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ปวีรบรรดโดยโสร้ง นามอ่อน พ.ศ. ๒๕๔๖ หน้า ๑๖๑

บวชแทนค่าน้ำนมแม่ คติความเชื่อนี้ ชาวอุบลราชธานียึดมั่น ถือประเพณีปฏิบัติเป็นจริงเป็นจัง หากลูกชายคนใด ไม่ยินยอมบวชแทนน้ำนมแม่ จะมีความรู้สึกว่าเป็นหนี้บุญคุณของบิดามารดาไม่สิ้นสุด ตัวเองก็เป็นบาป คือบาปหนี้บุญคุณ และพ่อแม่จะตกรัก เพราะไม่เคยเห็นผ้าเหลืองของลูกชายกระทั่งตาย ไม่ได้เกาะชายผ้าเหลืองไปสวรรค์ เป็นคติความเชื่อ **ลูกสาว เรียกค่าสินสอดแต่งงาน ขดใช้หนี้ค่าน้ำนมแม่** ลูกสาวเมื่อแต่งงานจะต้องมอบค่าสินสอด (ค่าดองแต่งงาน) ให้พ่อแม่แทนค่าน้ำนมจะนำไปใช้ส่วนตัวไม่ได้ แม้ปัจจุบันในงานพิธีแต่งงานทุกงาน ชาวอุบลราชธานี ยังถือปฏิบัติอยู่ หลังวงสินสอดเสร็จ เจ้าโคตร(ผู้ใหญ่) ทางฝ่ายหญิงจะเรียกให้ผู้เป็นมารดาของเจ้าสาวมารับเงินค่าสินสอด และห่อผ้าไหมแบกขึ้นบ่ารีบนำไปเก็บในทันทีทันใด ไม่ชักช้า ลูกสาวจะใช้เงินสินสอดได้ ก็ต่อพ่อแม่อนุญาตให้เท่านั้น

ลูกชายถ้าไม่บวช จะถือว่าเป็น คนดิบคนตาย หมายความว่าต้องบวช เรียน เขียน อ่าน จากวัดในชุมชนก็ของตน เพราะยุคโน้นยังไม่มีสถานศึกษา ยังไม่มีการจัดการศึกษา จึงต้องบวชเพื่อจะได้เรียนหนังสือศึกษาศิลปวัฒนธรรม ผูกฝนอบรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม จากพระสงฆ์ชาวไทยอีสาน เมื่อ **บวชสามเณร** แล้วลาสิกขาออกมาเป็นฆราวาส ได้รับยกย่องให้เป็น **คนสุก เรียกว่า เชียง หรืออ้ายเชียง**

ส่วนชายที่บวชเป็น **พระภิกษุ** แล้วลาสิกขาบออกมาเป็นฆราวาสได้รับยกย่องให้เป็น **คนสุก เรียกว่า ทิต หรือบัณฑิต**

สำหรับชายที่บวชเป็น **พระภิกษุ** อยู่ในสมณเพศนาน ๓ ปี ขึ้น จะได้รับการถวายเกียรติยศว่า จารย์จารย์ชา จารย์ครู ญ่าท่าน เป็นต้น

ปัจจุบันจะได้รับการยกย่องถวายเกียรติยศเป็นทางราชการจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรียก **สมณศักดิ์ พร้อมพัดยศ** เป็น **พระครู เจ้าคุณ สมเด็จ ตามลำดับ** แต่ต่ำสุดถึงสูงสุดโดยปกติทั่วไป ชาวอุบลราชธานี มีความเชื่ออย่างนี้ แม้ผู้วิจัยเองก็มีความเชื่อและถือปฏิบัติเช่นนี้ด้วย การบวชเรียนที่กล่าวถึงนี้ ลอกเลียนแบบอย่างจากนิทานพื้นบ้านเรื่อง ท้าวเทพเกษ ดั่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า

ท้าวสุริวงศ์ พระราชบิดาของท้าวเทพเกษ ลาพระมเหสี อำมาตย์ ราชมนตรี ราชบริพาร และชาวเมืองไปทรงศึกษา ศิลปศาสตร์ จากพ่อฤๅษี ท่านพ่อฤๅษีตนนี้ คืออดีต พระเจ้าพรหมทัต เจ้าผู้ครองนครพาราณสีมาก่อน ออกบวชตามคตินิยม ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ตามแบบสัญญาสี่ เพราะตามคติความเชื่อถือของฮินเดียนุโบราณตั้งแต่ ๒๕๐๐ ปี มาแล้ว

คนดิบ คนตาย

ตามคตินิยมของชาวอุบลราชธานี คนดิบ คือ คนเช่นใด? คนตาย คือ คนเช่นใด? ในการวิจัยนี้ **คนดิบ คนตาย คือ ชายไทยที่ไม่ได้บวช ขดใช้หนี้ ค่าน้ำนมแม่** พ่อแม่จะตกรัก เพราะไม่เห็น (เกาะ) ชายผ้าเหลืองของลูกชายบรรพบุรุษสอนลูกหลานสืบมาว่า พ่อแม่หวังพึ่งลูกชายจึงให้บวช

เป็นพระภิกษุสามเณร ในพระพุทธศาสนา ขอเกาะชายผ้าเหลืองลูกชายไปสวรรค์ ดังนั้นชาวอุบลราชธานี จึงนิยมชมชื่นจิตใจยิ่งนักเมื่อมีลูกชายก็ได้บวชพ่อแม่ก็จะได้เกาะชายผ้าเหลืองไปสวรรค์ คนดิบ คือ คนไม่ได้บวช ไม่ได้ศึกษาขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี จารีต ๑๒ ครองธรรม ๑๔ และเป็นคนตาย คือ คนตายไม่ได้รับการฝึกฝนธรรมจารีต ๑๒ ครองธรรม ๑๔ ไม่มีคุณธรรม และวิชาความรู้จึงชื่อว่า คนตาย

๓) นิทานเรื่อง ท้าวกำกาดำ

นิทานเรื่องนี้ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ของชาวอุบลราชธานี ดังนี้

(๑) ด้านปรัชญาธรรมแนวคิด ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี เรื่อง สองสามี

ภรรยา ประกอบพิธีขอลูกจากพระอินทร์ ข้อความตอนหนึ่งว่า

...อยู่กันได้เจ็ดปีปลายถึงขวมนั้น ยังมีลูกชายแทนเชื้อสืบแนว

เฮามาสี่แทนไห้เมื่อบนอากาศ ขอเอาลูกอ่อนน้อยนำเจ้าพ่อพระอินทร์

ค่อมว่าสองกล่าแล้วสี่เทียนฮ้อยคู่ ทั้งเข้าตอกแลดอกไม้ทูลไห้หว่างเศียร

แล้วจึงอธิษฐานตั้ง ปารมีถ้วนถี่ บ่นบอกเหง้าพระอินทร์เจ้าให้ช้อยชู...

หมายความว่า...สองสามีภรรยา บิดามารดา ของท้าวกำกาดำ แต่งงานอยู่กันด้วยกันฉัน

สามีภรรยานาน ๗ ปี แล้วแต่ยังไม่มีลูกสืบเชื้อสายจึงชวนกันจัดเครื่องสักการะ สี่เทียนร้อยคู่และ

ข้าวตอกดอกไม้ ไหว้วอนขอพรจากพระอินทร์ อธิษฐานจิตขอพึ่งอำนาจปารมี ขอให้พระอินทร์ให้ได้

ลูกชาย...

การอยู่ครองเรือนของชาวเมืองมนุษย์ มีความต้องการมีบุตรธิดาสืบเชื้อสายโลหิต ภาษ

อีสานว่า สืบหน่อแทนแนว สืบสกุล และเลี้ยงพ่อแม่เมื่อแก่เฒ่า และทำบุญอุทิศส่วนกุศลถึงพ่อแม่เมื่อ

ท่านตายจากไป ถือเป็นปรัชญาธรรมทางศาสนาพุทธปรากฏในหมวดคติปฏิบัติเป็นหน้าที่บุตรธิดาจะ

พึงถือ ประพฤติปฏิบัติ อันเป็นปรัชญาชีวิตอย่างหนึ่งของชาวไทพุทธเมืองอุบลราชธานี ถิ่นมั่นยึดไว้

เป็นวิถีชีวิตประจำอย่างจริงจัง ชาวอุบลราชธานี จะมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลถึงบิดามารดา ปู่ย่าตา

ยายของตนที่ล่วงลับไป ตลอดจนสรรพสัตว์ สรรพเปตชนผู้ไร้ญาติขาดมิตร โดยเฉพาะเทศกาล

สงกรานต์ เทศกาลบุญเดือนสี่ และเทศกาลบุญข้าวประดับดินเดือนเก้า และเทศกาลสำคัญอื่น ๆ เช่น

ทำบุญอุทิศ ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน เป็นต้น

อีกประการหนึ่ง การที่สามภรรยาบางคู่แต่งงานมีลูกยากหรือไม่มีเลย ก็นิยมขอลูกจาก

พระอินทร์ บ้าง จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับ ศรัทธา กราบไหว้บูชา ชาวอุบลราชธานี ขอจากพระ

ใหญ่องค์คือ วัดพระโต ปากแซง อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ชาวอีสานขอจากองค์พระธาตุ

พนม ชาวใต้ขอจากพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ชาวพายัพ ขอจาก พระธาตุดอยสุเทพ ชาวกรุงเทพฯ

ภาคกลางขอจาก พระธาตุนครประทุม และหลวงพ่อโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้น

(๒) **ด้านคตินิยม ความเชื่อ** ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี
เรื่อง **สู่ขวัญบายศรี**

ข้อความตอนหนึ่ง ในนิทานเรื่องท้าวท่ากาดำ กล่าวว่า ท้าวท่ากาดำ ให้นำบิดาและยายย่า จอมสวนมายังปราสาทราชวังแล้ว จัดพิธีสู่ขวัญบายศรีให้บิดาและย่าจำสวนเป็นคู่ครองแต่งตั้งให้เป็น พระเจ้าปู่ พระเจ้าย่า ของเมือง โสດสรงให้เป็นเกียรติแก่คนทั้งสอง โดยจัดให้มีการ สู่ขวัญบายศรี ดังข้อความว่า

...บัดนี้ พรหมณาไหว้ถวายพรดวงยอด
พระพ่อต้นเถื่อนไม้เถิงท้าวพระยอดเมือง
ขอให้สวัสดีมันยืนยาวแสนขวบปีถ่อน
ขอให้สมการเพ็งเงิงดาวเวดิงส์ฟ้า
อันโรคาไข้ ภัยสังอย่าบังเบียด ท่านเอย
ขอให้สุขอยู่ล้วนจวนเฒ่าชั่วชีวัง นั้นถ่อน...

หมายความว่า บัดนี้ พรหมณ์เจ้าพิธีสู่ขวัญบายศรี ถวายพระพรแด่พระบิดา และพระย่า แม่หลวงของท้าวท่ากาดำว่า ขอให้มีความสุขสวัสดิ อายุมันยืนยาวหมื่นแสนปี ให้มีบุญญาปารมีเท่า เทียบเมืองสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ อย่าได้มีความเจ็บความไข้ได้ป่วย สิบปีเจ็บไข้ ได้ร้อยปีเจ็บป่วย ขอให้เนาอยู่สร้างปางค์กว้างอยู่เย็น ท่านเอย...

การสู่ขวัญบายศรี เป็น คตินิยม ความเชื่อที่สำคัญมากของชาวเมืองอุบลราชธานียิ่งนัก ถือเป็นชีวิตจิตใจของชาวไทยอุบลราชธานี ทุก ๆ ชีวิตของชาวอุบลราชธานี มีความหวัง และมุ่งมั่นให้ตนเองได้เป็นผู้โชคดีสุด ๆ ที่ชีวิตนี้ ชาตินี้ ได้รับการ **สู่ขวัญบายศรี**

การสู่ขวัญบายศรีนี้ ทำได้ในหลาย ๆ โอกาส แต่ที่สำคัญของชาย เช่น สู่ขวัญบายศรีนาค ก่อนบรรพชาเป็นสามเณรอุปสมเป็นพระภิกษุ , สู่ขวัญบายศรีงานมงคลสมรส สู่ขวัญบายศรีทำบุญ อายุครบ ๖๐ ปี สู่ขวัญบายศรีพระสงฆ์ที่ได้รับสมณะศักดิ์หรือโอกาสอื่นอีกมากมาย หลาก เช่น สู่ขวัญบายศรีเนื่องในงาน มงคลสมรสทำบุญอายุวัฒนมงคลครบ ๕ รอบ ๗ รอบและอื่น ๆ

การสู่ขวัญบายศรีของชาวอุบลราชธานี มีอีกมาก เช่น สู่ขวัญแม่อยู่กรรม (อยู่ไฟหลังคลอด) สู่ขวัญเด็ก สู่ขวัญคนป่วย สู่ขวัญเรือน สู่ขวัญรถ สู่ขวัญเล่าข่าว ฯลฯ วิธีสู่ขวัญบายศรี ต่าง ๆ เหล่านี้ชาวอุบลราชธานี ถือประเพณีปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป ไม่เลือนหายจากวิถีชีวิตแต่อย่างไร

๔)นิทานเรื่อง นกจอกน้อย

นิทานเรื่องนี้ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี ดังนี้

(๑) ด้านปรัชญาธรรม แนวคิด ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี
เรื่อง ขาตินี้ชาติหน้า/ตายแล้วไปไหน

ตั้ง ข้อความตอนหนึ่ง ในนิทานเรื่อง นกจอกน้อย กล่าวว่

...เมื่อนั้น สองก็ปรารถนาให้เป็นคนชาติใหม่

ขอให้ได้อยู่ห้องหอรราชประสงค์ทอง แต่ก่อน

ขอให้เป็นตัวนกชาติเดียวปางนี้

คันผัวออกก่อนแท้ไผเมียทั้งลูก ดังนั้น

คั่นว่าชาติหน้าพ้นบ่มีปากนำชาย

ไผจักมวามจาบปากนำคำแหล่ว...

หมายความว่า ครั้งนั้น นกสองตัวผัวเมีย ตั้งจิตอธิษฐานก่อนชาติใจตายว่า ชาติหน้าขอให้
เกิดเป็นคน ให้ได้อยู่หอปรารงค์ปราสาทราชวัง อย่าได้เป็นนกทำรังตามต้นไม้ และหากผัวบินหนีก่อน
ปล่อยให้เมียและลูกถูกไฟไหม้ตาย เกิดชาติหน้าจะไม่พูดกับชายใดแม้แต่บิดา...

ปรัชญาธรรม แนวคิดเรื่องชาตินี้ ชาติหน้า เป็นแนวคิดที่มีอยู่ในปรัชญาพุทธศาสนา มี
อิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานีเช่นเดียวกับชาวพุทธไทยและชาวพุทธทั่วโลก ข้อนี้ มีผู้ถาม
เสมอว่า คนตายแล้วไปไหน คำตอบง่ายนิดเดียว แท้จริง ศาสนิกชนชาวพุทธมีความเชื่อว่า ตายแล้ว
ดวงวิญญาณจะไปถือปฏิสนธิใหม่ ถือกำเนิดในภพภูมิที่แตกต่างกัน ตามอำนาจบุญ บาป คือ ความดี
ความชั่ว ที่บุคคลผู้นั้น กระทำกรรมเอาไว้ในปัจจุบันชาติ เช่นเกิดในกามภพ รูปภพ อรูปภพ, ภูมิ ๔
คือ นิรยะตริจณานิโยนิ ปีติวิสัย อสุรกาย.

ส่วนท่านผู้บรรลุมรรคผลนิพพาน พ้นภพชาติภูมิไปแล้วก็เข้าสู่นิพพาน ไม่เวียนว่ายตาย

เกิดในภพภูมิใด ๆ อีก

ปรัชญาธรรม นี้มีชื่อเรียกว่า วัฏฏะ ๓ หรือ ไตรวัฏฏ ^๓ วัฏฏ คือ วน, เวียน, วงเวียน, องค์ประกอบ
ที่หมุนเวียนต่อเนื่องกันของภาวะจักร หรือ สังสารจักร ได้แก่

๑.กิเลสวัฏฏ์ วงจรกิเลส ประกอบด้วย อวิชชา ตัณหา และอุปาทาน

๒.กัมมวัฏฏ์ วงจรกรรม ประกอบด้วยสังขารและกรรมภพ

๓.วิปากวัฏฏ์ วงจรวิปาก ประกอบด้วยวิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ

เวทนา ที่แสดงออกในรูปที่เรียกว่า อุปัตติภพ ชาติ ชรา มรณะ เป็นต้น

^๓ พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๘ หน้า ๑๑๘.

สามอย่างนี้ ประกอบเข้าเป็นวงจรใหญ่แห่งปัจจัยการเรียกว่า ภวจักรหรือสังสารจักร
ตามหลักปฏิจางสมุปบาท

(๒)ด้านศีลธรรม ความเชื่อ เพื่อยึดเป็นหลัก และถือปฏิบัติ ที่มีอิทธิพลต่อ
วิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี

เรื่อง บุญบาป นรกสวรรค์

ตั้งข้อความตอนหนึ่ง ในนิทานเรื่อง นกจอกน้อย ที่ทำวรจิตร สนทนา กับ หมอนพิง
(พิมพาหมอน) เกี่ยวกับเรื่องบุญ การทำบุญ และ บาป และการทำบาป
วรจิตร... อันว่า ทำบุญนี้ อันใดแวนประเสริฐ จริงหนอ
ขอแต่หมอนแก้วให้อ้าเพิง ฟี่ถ่อน...

พิมพา...อันว่า ทำบุญสร้างอันใดก็ประเสริฐ ทุกอัน

แม้แต่ทานข้าวกล้วย เกลือก้อนก็หากบุญ

คันบมีสังเทให้ย้อมีนาเพ็น ก็ได้บุญเท่ากัน

ยังมีบุญประเสริฐแท้ให้สร้างหมุกองกฐิน

เหมือนดั่งเอาตัวต่างเปลี่ยนเขาไปฆ่า

ไผผู้ใจใสแท้เป็นบุญอันยิ่งใหญ่

แม้ว่าทำบาปฮ้ายหายเลียง บมี ท่านเอย...

วรจิตรถาม...การทำบุญนี้ ทำอะไรก็ประเสริฐยิ่ง

พิมพาตอบ...การทำบุญทำอะไรก็เป็นบุญทั้งนั้น

หมายความว่า แม้แต่ทานข้าว กล้วย เกลือก ก็เป็นบุญ

ถ้าไม่มีอะไรจะทำบุญ ให้ยกมืออนุโมทนา

ก็เป็นบุญ ท่านทำอยู่นั้นเราอนุโมทนาอยู่นี้

ก็เป็นบุญ เหมือนกัน

ถ้าจะให้ประเสริฐจริง ๆ ก็ต้องสร้างกฐิน

เหมือนดั่งเอาตนเราเปลี่ยนคนจะถูกประหารชีวิต

แสนว่าทำบาปฮ้ายหายเกลี้ยงไม่เหลือ...

ท้าววรจิตร...อันว่า ทำบาปนี้ อันใดเป็นบาปยิ่ง นั้นเด เป็นบาปใหญ่เท่าไร

พิมพา...อันว่าทำบาปฮ้ายหลายประการต่าง ๆ บายหัวผู้เฒ่าตายาย พ่อแม่ก็เป็นบาปแท้

ตัวใหญ่เท่าควายทุย

วรจิตร...ฉิว่า หลึงเล่นซู้กับผัวบาบ่ หมอนเอย

พิมพา...ก็หากเป็นบาปแท้แน่นอน ท่านเอย

คันหากลักเล่นซู้ใจเลี้ยวจากผัว เป็นบาปแท้หนักเก็ง

พายसार แสนสิทำบุญทานก็บ่มีหายได้ ท่านเออ...

วรจิตร...หญิงใด ม่างศาสนา พุทธรูป อันนั้นบาปใหญ่ปานใด

พิมพา...ครองหมั้นนี้หนักเกินภูเขา แสนสิทำบุญทาน ก็บ่มีหายแท้...

หมายความว่า ...การทำบาป อันใดเป็นบาปยิ่ง

...การทำบาปมีหลายประการ เช่นบยหัวนแก่

ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ก็เป็นบาป โตเท่าควาย

วรจิตร...หญิงเล่นซู้กับผัวบาปใหม่

พิมพา...เป็นบาปแท้แน่นอน คั่นหากลักเล่นซู้ใจเลี้ยวจากผัว

เป็นบาปแท้ หนักท้อพายसार แสนจะทำบุญทานใดก็ไม่หาย

วรจิตร...หญิงใดทำลายศาสนา พระพุทธรูป บาปใหม่

พิมพา...ครองอันนี้ บาปใหญ่แท้ หนักเท่าภูเขา จะทำบุญอย่างไรก็ไม่หาย...

คติธรรมความเชื่อเรื่อง การทำบุญ ทำบาป นานาประการดังกล่าว มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต

ชาวอุบลราชธานียิ่งนัก เพราะชาวอุบลราชธานี มีจิตวิญญาณเป็นฝ่ายธรรมชาต ฝึกฝนในการทำ ความ

ดี ถือประพฤติปฏิบัติตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นนักแสวงบุญโดยกำเนิด สืบสานมาไม่ขาด

สายจากบรรพชน มีคำขวัญจังหวัด ประโยคหนึ่งว่า **ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม** นั้นหมายถึงว่า ประชากร

ไพร่ฟ้าประชากรราษฎร์ ฝึกฝนในคุณธรรม ล้วนทำดี หนีชั่ว ทำตัวให้สะอาดจากบาปกรรมเวรภัย จาก

ตัวอย่างการทำบุญทำบาปในเรื่อง นกจอกน้อย เรื่องบาปบุญจึงมีอิทธิพลต่อ วิถีชีวิตชาวอุบลราชธานี

ดังกล่าวแล้ว

สรุปผลการวิจัย

- ๑) นิทานพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี
 - ๒) ปรัชญาธรรมแนวคิดผลที่กระทบต่อวิถีชนจังหวัดอุบลราชธานี
 - ๓) คติธรรมความเชื่อถือผลที่กระทบต่อวิถีชนจังหวัดอุบลราชธานี
- ในการวิจัยครั้งนี้ นิทานพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี ๔ เรื่อง
- ๑) ท้าวเสียวสวาสดี
 - ๒) ท้าวกาฬเกษ
 - ๓) ท้าวกำกาดำ
 - ๔) นกจอกน้อย

นิทานพื้นบ้านเหล่านี้ ส่วนใหญ่ถูกจาร(จดบันทึก) ไว้ในหนังสือผูกใบลาน อักษรไทยน้อย

บ้าง อักษรธรรมอีสานบ้าง อักษรขอมหัวด้าง เพราะในยุคนั้น พื้นที่ภาคอีสานทั้งหมดขึ้นต่อ

อาณาจักรศรีสัตนาคนหุต (นครเวียงจันทน์ ปัจจุบัน) และได้รับการถ่ายทอดต่อกันมาถึงยุค

ถ้าเราตั้ง พระพุทธศักราช(พ.ศ.) ปัจจุบัน ๒๕๕๔ ลงไปด้วย พระพุทธศักราช (พ.ศ.) ที่แต่งหนังสือนิทานเรื่อง ท้าวภาพเกษ เมื่อพระพุทธศักราช (พ.ศ.) ๑๑๐๐ จะทราบว่า อายุหนังสือนิทานเรื่องท้าวภาพเกษได้ ๑,๑๕๔ ปีมาแล้ว

ถ้าเป็น ค.ศ.(คริสต์ศักราช) ให้ตั้ง พ.ศ. (พระพุทธศักราช ๒๕๕๔ ปัจจุบันลง แล้วลบด้วย ค.ศ.(คริสต์ศักราช) ๖๓๙ ปี ที่แต่งเรื่อง ท้าวภาพเกษ จะทราบได้ว่า หนังสือท้าวภาพเกษมีอายุได้ ๑,๙๑๕ ปีแล้ว นิทานท้าวเสียวสวาสดี ปรากฏชื่อผู้คัดลอกในตอนเริ่มต้นชัดเจนว่า...อาจารย์ผู้เขียนเรื่องนิทานธรรมแต่เก่า อินตาทวิวงศ์ นั้นละเจ้าจำไว้ใส่ใจ เดียวนี้ได้บวชอยู่ครองสงฆ์ อ.ทวิวงศ์ เป็นหลวงตาบวชมาหลายปีแล้ว คราวนี้แหละเขียนกลอนเสียวสวาสดี ให้หมู่ญาติพี่น้องฟังแล้วได้ฮ่าฮอน...(คิดถึง)

หมายความว่า อาจารย์ พระภิกษุทวิวงศ์ เป็นพระหลวงตา (นามปากกา) บวชมาหลายพรรษาแล้ว คราวนี้ จะเขียนเรื่อง ท้าวเสียวสวาสดี ไว้ให้ญาติโยมได้อ่าน และคิดถึงหลวงตาบ้าง

เราทราบว่า ท่านพระอาจารย์ เตชวโร ภิกขุ (อินตา ทวิวงศ์) ได้เปิดทางให้เรารู้ต่อจากท่านว่า ท่านได้ต้นฉบับมาจากไหน ข้อความในคำนำตอนหนึ่งว่า ...คำสอนอีสานนิทานเสียวสวาสดีนี้ ต้นฉบับเป็นหนังสือใบลาน อักษรลาว(ไทยน้อย) ภาษาของโบราณอีสาน นักปราชญ์โบราณเขียนไว้นานแล้ว จนบางตอนก็ขาดเลอะเลือน บางตอนก็ไม่สะอาดสกปรกไม่ชัดแจ้ง จึงเป็นอุปสรรคในการรวบรวมเรียบเรียงอยู่บ้าง อาศัยความเพียรพยายามของข้าพเจ้า จึงสำเร็จออกมาได้ดังที่ท่านเห็นอยู่นี้

ต้นฉบับใบลานนั้น ข้าพเจ้าไปขอยืมมาจาก วัดอินทรมิตร อ.เขาวง และ จากวัดอื่นก็มี แต่ของวัดอินทรมิตรนั้นเรื่องย่อไม่กว้างขวางเหมือนที่อื่น ข้าพเจ้าจึงเอามาเป็นหลักฐานในการรวบรวมเรียบเรียงครั้งนี้...

เตชวโร ภิกขุ (อินตา ทวิวงศ์)

เจ้าอาวาสวัดสะอาดสมบูรณ์

ต.สะอาดสมบูรณ์ อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด

พ.ศ.๒๕๔๑

เราพบว่า การคัดลอก หรือถ่ายทอด แต่ละเรื่อง แต่ละครั้งยุ่งยากลำบากมิใช่น้อย นับว่าเราเป็นคนโชคดีมาก เราจึงได้หลักฐานชัดเจนพอยืนยันได้ ถึงกระนั้นเรายังไม่ทราบอยู่ดีว่า ผู้แต่งต้นฉบับที่แท้จริงคือใคร แต่งที่ไหน เมื่อใด แม้นิทานโบราณอีสานเรื่องอื่นๆอีกจำนวนมากที่ยังไม่ทราบ นามนักกวี หรือนักปราชญ์ผู้แต่งที่แท้จริง เราทราบได้เพียงผู้คัดลอก หรือถ่ายทอดต่อกันมา เราหวังว่า สักวันหนึ่ง คงจะมีผู้สนใจผู้มีสติปัญญาสามารถค้นพบบ้าง จึงขอฝากความหวังไว้กับท่านผู้มีปัญญาอนุชนรุ่นหลังต่อไป

นิทานท้าวท่ากาดำ ปรากฏนามผู้ถ่ายทอด หรือ คัดลอก เช่นเดียวกัน คือ พระครูอดุลสารกิจ (สากร ภิขุ) เจ้าอาวาส วัดสุคนธาราม บ้านคำแดง เจ้าคณะตำบลเตย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ.๒๕๒๑ มีข้อความแสดงความเป็นนักประพันธ์ผู้ถ่ายทอดไว้เล็กน้อย ตอนสุดท้ายว่า ลิจจารณาแล้ว (พิจารณา) ยามแกล้งไถ่เยี่ยง (ประมาณ ๑๑ นาฬิกา) แม่ออกโยมผู้หญิง มาฮอดแล้วปิ่นโต พร้อมพราหมณ์ โยติกากัน กาดำไว้ตอนหนึ่ง ครวหน้าพุ่นยังสีกว่างว่าหลัง ท่านเอยข้าพเจ้าพระครูอดุลสารกิจ ได้เขียนหนังสือ ลำท้าวท่ากาดำไว้ในพระศาสนา วัดบ้านน้ำคำแดง ขอให้ได้บุญมากๆ ขออุทิศส่วนบุญไปฮอดไปถึง ญาติโยมโยติกากัน ผู้ล่วงลับดับขันธไปสู่บ่อโลกแล้ว โดยทั่วถึงกัน ©นิพนธ์ปัจจะโยโหตุ ในอนาคตกาลขอให้ ผู้เข้าได้ถึงพระนิพนธ์ด้วยเทอญ ©๐๐๐

ส่วนนิทาน นกจอกน้อย ปรากฏนามผู้ถ่ายทอด หรือผู้คัดลอก คือ พระสม สายแวว วัดทุ่งศรีเมือง ถนนหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ.๒๕๖๕ คุณตาสม สายแวว เป็นชาวบ้านหัวเรือ ตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ปัจจุบันเสียชีวิตเมื่อปี ๒๕๕๐ ที่บ้านหัวเรือนั่นเอง คณะสำรวจ โครงการศึกษารวบรวมและจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือโบราณจังหวัดอุบลราชธานี ได้ไปพบสนทนาเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๔ ท่านเล่าสู่ฟังว่า เมื่อบรรพชาเป็นสามเณร เรียนหนังสือธรรมกับพระครูวิโรจน์โนบล เจ้าอาวาสวัดทุ่งศรีเมือง และหัดเขียนตัวธรรมจนใช้ได้ จึงเริ่มเขียนหนังสือผูกโบราณเมื่อบวชเป็นภิกษุ เริ่มเขียนประวัติเมืองอุบลราชธานี (พื้นเมืองอุบล) และหนังสือ ผูกโบราณ ลำนกกจอกน้อย คือ ฉบับที่ คณะผู้ทำการวิจัยขอขยืมมาปริวรรตเป็นอักษรไทยทำวิจัย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนิทาน ๔ เรื่องนี้ มีข้อค้นพบข้อเท็จจริง (Fact Findings) มีคุณค่าทางวิชาการเห็นควรทำประเด็นที่เด่นๆและสำคัญมาอภิปรายโดยใช้หลักการทางผลตรรกวิทยา(Basic logi) ดังนี้

๑. นิทานท้าวเสียวสวาสดี ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาสาระเน้นปรัชญาแนวคิด คำสอน มองสังคมในแง่ดี ท้าวเสียวสวาสดี ปฏิบัติตามคำบิดาที่สั่งไว้ก่อนตายว่า

...ขอให้พากันตั้งระวังใจให้มันแก่น หมายความว่า ให้ถือใจเป็นใหญ่ ควบคุมใจให้มันคง

...ขอให้มีความอดทนต่อการทำงานเจ้า หมายความว่า มอบกายถวายนแก่เจ้าต้องอดทนยิ่ง

...อย่าหุเบาใจน้อยอย่าใจลอยเคียดง่าย หมายความว่า อย่าเป็นคนโลเลใจน้อย โกรธง่าย

...สตรีสามผัวเจ้าหัวสามโบสถ์อย่าคบ หมายความว่า หญิงมากู้หลายผัว และพระโลเลบวชแล้วสึก สึกแล้วบวชอย่าคบค้าสมาคมเป็นมิตร

...อย่าเป็นเสนาหามากซึก้า หมายถึงคนที่ไม่ชอบเป็นตัวของตัวเอง ใครว่าอะไรก็ตามไป
รับผิดชอบตัวเองไม่ได้ จะไปรับผิดชอบราชการงานเมืองได้อย่างไร

...เป็นพระราชามีศัพิตราชธรรม หมายความว่า เป็นราชาต้องมีธรรมของพระราช
๑๐ ประการ ต้องอนุเคราะห์ไพร่ฟ้าประชากร สงเคราะห์ราษฎร เป็นต้น

...เป็นลูกขุนต้องมีความยุติธรรม หมายความว่า เป็นผู้ปกครองต้องตัดสินอรรถคดีให้
ยุติธรรม เว้นอคติธรรม ความลำเอียง

ในนิทานเรื่องนี้ มีปรัชญาธรรม ปรีชาธรรม และคำสอนเตือนใจชาวพุทธอีกมากมาย
กระทั่งขนบธรรมเนียมประเพณีบ้านเมืองอีกมากมายตัวอย่างเช่น

๑. ปัญหาความยุติธรรมจากนิทานท้าวเสียวาวสดี

๑) ชายหนึ่งแบกพร้าร้อยท่มบ่าบังหู่ หมายความว่า คนหนึ่งแบกมีดโต้เล็กๆ แต่สูงขาด
ย่องแยงเข้าฟันงูขาดทอง หมายความว่า ย่องๆเข้าไปฟันงูขาด

ปิ่นทองขาดยังแต่สันหลังงูก็มรณังตาย หมายความว่า ฟันหลังและท้องขาดงูก็ตาย
แล่นหนีบเห็นส่น แล้วยูก็แล่นหนีไปหาไม่พบอีกเลย

๒) นกอีเหยงกินหมากโพธิ์ไทร หมายความว่า นกอีเหยงกินลูกโพธิ์ไทร
แซวๆเสียงบ่มีโตฮ้อง หมายความว่า เสียงจ้อกแจ้กจอบไปหมด
แซวๆฮ้องโตเดียวหมดหมู่ หมายความว่า เสียงแซดไปหมด แต่ร้องอยู่
ตัวเดียว

๓) เหลาลูกหน้าเต็มกำลูกหนึ่ง หมายความว่า เหลาลูกธนูเต็มกำมือ แต่มี
ลูกเดียว

เบ็ดซื้อแล้ววางไว้เหล่าโง่ หมายความว่า ดัดให้ตรงแล้วพอมองไว้ก็คดอีก

๔) ในบ้านเจ้ามีคนหรือป? หมายความว่า ในหมู่บ้านนี้มีคนที่ถือศีลกิน
ทานบ้างไหม

๕) ในวัดนี้มีพระสงฆ์หรือป? หมายความว่า ในวัดนี้มีพระภิกษุสามเณร
ผู้ประพฤติตามวินัยศีลธรรมหรือไม่

๖) ในเมืองนี้มีพระราชหรือป? หมายความว่า ในแคว้นแคว้นเจ้านี้ มีพระ
เจ้าแผ่นดินผู้ทรงพิราขครองธรรมไหม
หนอ ฯลฯ

๒. ปัญหาความยุติธรรมต่อสังคม

ฤาษีตนหนึ่งกับเสือร้ายตัวหนึ่งมีปัญหาตกลงกันไม่ได้ เรื่องมีว่า เสือถูกงูเห่ากัดตายฤาษีมี
เมตตาพบเห็นเสือดายจึงเป่าคาถาให้เสือกินชีพ เสือจะกินฤาษีเพราะทำให้เสือกินชีพ ฤาษีว่าไม่
ยุติธรรม ฉันทมีบุญคุณจึงหาหนายตัดสินว่าใครผิดใครถูก หนาย ๔ คน ตัดสินไม่ยุติธรรมเพราะ

๑. นายเวทดา ตัดสินตามความพอใจ เป็นการตัดสินแบบฉันทาคติ ตามใจข้า (แบบเวทดา)

๒. นายหมาจิ้งจอกไม่พอใจฤาษี ตัดสินด้วยความโกรธ เป็นการตัดสินแบบโทสาคติ (แบบหมาจิ้งจอก)

๓. นายลิงไม่ทราบเรื่องอะไร ตัดสินด้วยความโง่ เป็นการตัดสินแบบโมหาคติ (แบบลิง)

๔. นายวัวแดงกลัวเสือจะจับกิน ตัดสินด้วยความกลัว เป็นการตัดสินแบบภยาคติ (แบบวัวสันหลังหะ)

๕. นายกระต่ายหาข้อเท็จจริง ตัดสินด้วยเหตุผลและความจริง เป็นการตัดสินที่ยุติธรรม (แบบกระต่ายเจ้าปัญญา)

แท้จริง ปรัชญาแนวคิดในนิทานเรื่องท้าวเสียวสวาสต์ ยังมีอีกมากมาย เพราะท้าวเสียวสวาสต์ นำนิทานกว่า ๓๐ เรื่อง มาเล่าประกอบเป็นอุทธาหรณ์

๒. นิทานท้าวภาพเกษ ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องเน้นสังคมชนบท การผจญภัยตามแบบนิทานพื้นบ้าน เดินทางตลอดเนื้อเรื่อง เกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวบ้านธรรมดา ตัวท้าวภาพเกษอาศัยยามณิกาบเหาะเหินเดินอากาศเวหา ดำดินบินบนได้ ถึงป่าหิมพานต์พบนานาชาติป่าและเหตุการณ์อื่นๆอีก เช่น

๑. พบนกสาลิกาคุหนึ่ง นกกล่าวตักเตือนเจ้าได้ตั้งคนทักทายท้าวเธอว่า

...ดูรา มาณวะ เจ้ามาแต่แดนใด คนเดียวปลอมดั่งเดินมานี้...

หมายความว่า นกสาลิกาพูดทักทายท้าวภาพเกษ ว่า พ่อหนุ่มน้อยมาจากไหน จึงปลอมตัวมาคนเดียว ท้าวเธอตอบนกว่า

...พี่นี้เป็นลูกเจ้าพระยาใหญ่สุริวงศ์ นับแต่หนีจากบ้านฤดูขบหนึ่งเดือน เจ้าจงนำกลอนสารข่าวพ่อพระยาเจ้า ที่จักผิดหมายไว้สามปีคืนครอบ...

หมายความว่า ท้าวเธอกล่าวกับนกว่า เราเป็นลูกท้าวสุริวงศ์ ออกจากบ้านได้เดือนหนึ่งแล้ว ขอฝากให้สาลิกาส่งข่าวให้พระบิดาเราด้วย นกก็นำข่าวไปบอกให้

๒. พบสัตว์ป่านานาชนิด... ยังมีหัตถิลิงค์เล่นผสานเสียงอ้อยอิ่น บินสอดแส่วหาช้างป่าซา...

หมายความว่า ท้าวเธอชมกขมป่าไปไกลยัง ได้เห็นนกหัตถิลิงค์ร้องประสานเสียงอ้อยอิ่น บินสอดแส่วหาช้างจะจับกินเป็นอาหาร (นกใหญ่สามารถโฉบเอาช้างขึ้นไปกินได้สบายๆ)

๓. ท้าวเธอเดินทางต่อไป พบดอกกาสะพริก หรือกล้วยพฤษ์ ข้อความว่า

...อินทร์แต่งตั้งต้นดอกกาสะพริก บาเลือกเล่มผืนอาจค่าแพง ชื่อว่า โกสัยศรี

ต่างแข่งชิงสั่ว ผืนหนึ่ง ชื่อว่า กัมพลาผ้าผืนงามเกลี้ยงหมุย...

หมายความว่า พระอินทร์เนรมิตดอกกัลปพฤกษ์(ผ้าทิพย์) ท้าวเธอเสื่อผ้าโกศัย สีปักแมงภู่
และผ้ากัมพลสีเปลือกขนุน

๔. ท้าวเธอได้ถูกกินรี ๓ พี่น้องลักพาไป ๒ ปี ข้อความตอนนั้นว่า

...พระยาภูเบศร์ ครองเมืองภูเงินมีลูกแฝดหญิง ๓ คน โหรทายว่าเป็นกาลีบ้านเมือง จึง
 ลอยแพเสีย พ่อฤาษีพบที่ท่าน้ำ นำมาเลี้ยงไว้ เจริญวัย ๑๔ ปี จัดให้อยู่ปราสาทในป่า เรือนมนต์วิเศษ
 จากพ่อฤาษีมีปีก เหาะเหินเดินอากาศได้ ไปพบท้าวภาพเกษและนางมาลีจันทร์ พร้อมม้ามณีกาบ
 นอนหลับกลางป่าเสกมนต์ไล่ถอนหลับ แล้วลักพาท้าวภาพเกษไปเชยชมที่ปราสาท ๒ ปี ดังความว่า
 ...แหงนท้อมีใจเลี้ยวอำเอาผัวเพิ่น เพราะความฮักลั่นเหลือด้ามลิ้นประมาณ
 ก็จึงมนต์ก่อกัมนางน้อยแน่นนอน กับทั้งม้าอาชไนยมณีกาบ
 แล้วจึงอุ้มเอาท้าวบาบุญภาพเกษ ทะยานต้นด่น่วนหนี...

หมายความว่า กิณรี ๓ พี่น้อง คือ ปัทมาน้อย บัวไซ นางเกศ มีใจโลภเลี้ยวลักพาเอาผิวเขา
จึงเสกมนต์กล่อมให้นางมาลีจันทน์ และม้ามณีกาบนอนหลับ แล้วอุ้มลักพานำท้าวกาฬเกษไปเซยชม
๓ เดือน

๕) ประเพณีพื้นเมืองผืนนต มีการซอมข้าวเปลือกเหมือนเมืองอีสาน เมื่อ ๒๐ ปีกอน มี
ข้อความตอนหนึ่งว่า

...พอเมื่อราตรีล้ำจวนยามดับมิด, เสียงสากก้อมตะบึงบ้านสนั่นเมือง,
ก็ลาน้อยถอยพาลาเลิกกินข้าวเย็น, สาวสนมนุ่นน้ำ ถวายน้อยแจ่มจันทร์,
แล้วเลิกเมียนสีล้างสวยมือ จึงเช็ดผ้าฮวมกลิ่นจันทร์หอม

สาวสนมยอ ดวยคำขันหมากทองคำ ยืนสลาคำมากที่กินถวายน่อม...

หมายความว่า ตอนหัวค่ำ(๑๙-๒๐ นาฬิกา)เสียงสาก ตำข้าว(ซ้อมมือ) ดังสนั่นเนื่องทั่วบ้านทั่วเมือง,นางมาลีจันทน์สวยภาชน์แลงเสร็จ สาวสนมນ้อมน้ำมาถวายล้างมือ แล้วเช็ดมือด้วยผ้าอบจันทน์หอม สาวใช้จึงยกขันหมากคำถวายจึงสวยหมากตามประเพณีไทอีสาน(ไทแท้) ดังเดิมเป็นวิถีชีวิตประจำวัน

๖.หนุ่มสาวลักรอบได้เสียกันลับๆ ข้อความตอนหนึ่ง(บทอัศจรรย์)ว่า

...บาก็เผื่อแผ่ผืนซมนางนวลนารด ชักแทบใกล้ทรวงให้ชอบพระทัย
ท้าวปัลลະไวพยอมคราวฮีบ มีอนวดคั่นมน้องแทบทรวง
หน้าต่อหน้าแยงแล้วแจบกะใจ แท้นอ...(บทอศักรรย์)

หมายความว่า ท้าวกาฬเกษ์นี่เผลอซนนาง ขยับเข้าใกล้ซัดติดตัว ท้าวเธอไม่เสียโอกาส
มีอนวดคั่นทรงนั่งกอดเกี่ยว หน้าต่อหน้ามองดูตากัน ชื่นใจ แท้ๆ...

๗. ท้าวภาทเกสรบนและหม้ายักษ์มิฉฉาพิริยดาหมดยกด้วยทิพยมนต์และศรศิลป์ ยิ่งขึ้น
บนเวหาให้ฝนทิพย์ตรกรธชาศพลกลับฟื้นคืนชีพทั้งหมด ท้าวเธอจึงเทศนาสั่งสอนให้ยักษ์ เป็นสัมมาทิธิ

ถึงพระรัตนไตร ให้ท่านรักษาศีลกลับใจเป็นพลเมืองดี ยักษ์ทั้งหลายพร้อมนาครทสุบรรณ มาอ่อนน้อมต่อท้าวเธอยกให้ปกครองเมือง ท้าวภาพเกษรับอยู่ปกครองระยะหนึ่งแล้วลาบรรดายักษ์เดินทางกลับเมืองตามสัญญาไว้ ๓ ปี และท้าวเธอได้รับอภิเชกให้เสวยราชย์ปกครองบ้านเมืองต่อไป ด้วยทศพิธราชธรรม トラบเท่าชีวิตชัย

๓. นิทานท้าวกำกาดำ ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาสาระเน้น **อภินิหารย์ แบบจักรๆวงศ์ๆ ,กตัญญูทเวทิตาคณ,โหราจารย์และกฎแห่งกรรม** อันมีผลกระทบต่องานวิชาการดำเนินชีวิตประจำของชาวพุทธไทย โดยเฉพาะชาวจังหวัดอุบลราชธานี

๑. ท้าวกำกาดำเป็นลูกพระอินทร์ ส่งเทพกนิรลงมาเกิด และประทานพระธำรงสวมก้อยให้และสั่งว่า ถ้าต้องการอยู่สบายเป็นเจ้าเสวยเมือง ให้ยกแหวนขึ้นบนอากาศแกว่งไปมา หรือถ้าต้องการทรัพย์สมบัติแก้วแหวนเงินทองข้าทาสนบรवारให้แกว่งในน้ำ แล้วให้จุติลงมาเกิดที่เมืองเป้งจาเลนครราช นี่เป็นอภินิหารย์หนึ่งของพระอินทร์

๒) สังคมชนบทเชื่อโหราศาสตร์ ข้อความตอนหนึ่งกล่าว

...ลูกอ่อนเจ้านั้นมันเกิดวันแข่งแท้แหล่ว อันว่า เดือนหกขึ้นสามค่ำวันอังคาร มันหากเป็นถูกฮ้ายเหลือล้นคน อันว่าคนเข็ดช่วงนี้บ่ควรเลี้ยงต่อไป ควรเอาไปไหลล่องน้ำเสียแล้วจึงดี ท่านเอ๋ย...

หมายความว่า ลูกน้อยเจ้าคนนี้ มันเกิดวันแข่ง ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๖ เป็นวันอังคารฤกษ์ร้าย เข็ดขวาง กาลิบ้านกาลิเมืองไม่ควรเวชเลี้ยงไว้ ควรไหลแพเสีย โหราศาสตร์เป็นดาบสองคม

๓) คติธรรมความเชื่อกรรมของชุมชนชาวพุทธ

คำสอนทางพระพุทธศาสนา สอนเรื่อง กฎแห่งกรรม อันมีผลกระทบต่องานวิชาการดำเนินชีวิตประจำของชาวพุทธไทยอย่างมาก ข้อความตอนหนึ่ง กล่าวถึง ท้าวกำกาดำสนทนากับบิดาตอนดึกสงัดในค่ำคืน ขณะมารดาหลับสนิทว่า

...พ่ออย่าเอาแม่คนนี้เลย แม่คนนี้ไม่มีปารมีใดใด

ชาติก่อนทำกรรมไว้กับแม่

ลูกพรากรลูกนกจากแม่มัน

มาชาตินี้ ลูกจึงถูกแม่จงเกลียดจงชังยิ่งนัก...

ข้อความเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า แม้ท้าวกำกาดำเองก็รู้เข้าใจและยอมรับคติความเชื่อเรื่อง กรรม วิบากกรรม และกฎแห่งกรรม

พ่อท้าวกำกาดำ คิดถึงเวรกรรมซึ่งท้าวกำกาดำ เคยกระซิบบอกพ่อว่าแม่ผูกอาฆาตไว้ เกิดมาชาตินี้ จึงเป็นศัตรูของลูก ขอให้พ่อทำตามประสงค์ของแม่เถอะ จะได้หมดเวรต่อกันและกันเสีย ดังนั้นพ่อของท้าวกำกาดำ จึงปลงใจ ตั้งจิตอธิษฐาน ก่อนปล่อยแพสู่กระแสน้ำ ว่า

...ค่อมว่าอธิษฐานแล้ว ตั้งแพไหลล่อง

น้ำก็ไหลยกขึ้นแพท้าวต้าวคิน

แพท้าวขึ้นเมื่อเหนือไหลล่อง

ฟองฟาดฟุ้งไหลขึ้นชั่วตา...

หมายความว่า อธิษฐานจิตให้เทวดาฟ้าดินช่วยคุ้มครองลูกก้ากาดำอายุ ๓ ขวบให้พ้น
มรณภัย ได้แต่มองลูกน้อยในแพ ละเมอเพื่อไปว่า คงถูกกระแสน้ำเชี่ยวกรากพัดเอาจมน้ำตาย โอ
อนิจจัง...ละเมอเพื่อไปว่า

บัดนี้ กรรมแฉะเจ้าบาท้าวเกิดมี พ่อเหล่า กรรมใดแท้มาผจญบังเบียดแทนอ พ่อจึงได้เอา
แฉะเจ้า ไหลน้ำเพราะเวรนี้ได้ คั่นแมนหมดเวรแล้วหมดกรรมเกลี้ยงอ้อยห้อย ขอให้ลูกอ่อนน้อย คง
กำพ่อตน เน้อลูกเอ๋ย

หมายความว่า ลูกพ่อเอ๋ย กรรมเวรของเจ้ามาผจญบังเบียด พ่อจึงได้นำ ลูกรักของพ่อมา
ลอยแพ เมื่อหมดกรรมสิ้นเวรแล้ว ขอให้ลูกคิดถึงพ่อนะลูกนะ

๔) เน้นคุณธรรมกตัญญูกตเวทิตาธรรม

เมื่อท้าวกำกาดำ ใช้เวรกรรมอันเป็นวิบากแล้ว ได้เสวยราชเป็นเจ้าครองนครแล้ว ท้าวเธอ
คิดถึงคุณบิดามารดา คุณย่าจำสวน มีข้อความตอนหนึ่ง กล่าวไว้ว่า สั่งเสนา อำมาตย์ จัดเตรียมขบวน
สำเภาไปค้าขาย และสืบข่าวตามหาพระบิดาว่ายังชีพอยู่หรือไม่ประการใด รับสั่งให้ไปตามพระบิดา
และยายย่าจำสวนมาสงไสรจให้เป็นปู่เมืองย่าเมืองว่า

...แต่นั้น ท้าวเธอเอนำคันทองโสรง ท้าวเธอก็ส่งโสรงให้ตนเจ้าพ่อคิง

เลยเหล่านางมีย้อยเนื้อนุ่มคิงกลม มีพิวงามดังอินทร์ตรงไว้

ตั้งหากงานขนาดเท่าเหมือนตั้งเลาคำ ผมงามดำหนุ่มคะนองเสมอด้าม...

หมายความว่า ท้าวกำกาดำ หยิบน้ำเต้าคันโทมาส่งโสทรจปีดาจึงถามยิ่งเหมือนหนุ่มรูป
เพียว ผิวพรรณวันฉะเหมือนพระอินทร์แต่งไว้ รูปหล่อเหมือนแท่งคำ ผดกดำปานหนุ่ม ๑๖
และข้อความตอนหนึ่งให้ไปตามยายย่าจำสวนมาแล้วส่งโสทรจให้เป็นยายย่าเมืองคักปีดาว่า

...ภูมิท้าวภาค้านุชนารถ เอาแหวนสุมใส่ก้อยยอน้ำสงสรจ

ยายย่าเฒ่าผิวงมาเกลี้ยงอ่องต่อง คือสาวกำลังขึ้นตุงงามน้อยหนุ่ม

หน้าขึ้นช้อยงามแท้ทุกอัน เนื่อกล่อมกลึงแหวกวิวกลมงาม

ผิวพรรณเหมือนดังสาวสวรรค์ฟ้า...

หมายความว่า ท้าวกำกาดำเอาแหวนสวมก้อยยาย่าจำสวนสงโสรงน้ำ ผีพรรณงาม
ละออจสาวสวรรค์ฟ้า รูปร่างเอยกลมงามหยดย้อย

และข้อความตอนหนึ่งว่า

...แต่นัโนโพธิญาณท้าวกรมารท้าวกำ ท้าวก็นำมาพร้อมสายใจตนย่า

มาพำพร้อมเคียงข้างพ่อตน ผ่องมนางสนมพร้อมมวลล้วนคู่กัน...

หมายความว่า หมอนพึงตอบท้าววรจิตร แทนพระนางจันทะจรว่า โอ พี่ชายเอ๋ย มิใช่เป็นคู่หัวตัวเมียกัน มิควรนั่งคู่เคียงใกล้กัน มิใช่เมียไม่ควรนอนด้วย

๓) คติธรรมความเชื่อเกี่ยวกับนรกสวรรค์

ข้อความตอนหนึ่งบรรยายว่า นรก คือ ภูมิภพที่อยู่ของผู้ทำบาปถูกลงโทษ โดยปริยาย หมายถึงแดนที่มีแต่ความทุกข์ทรมาร ; สวรรค์เป็นอยู่ที่โลกทิพย์ของเทวดา คือเมืองฟ้าโดยปริยาย หมายถึง แดนที่มีแต่ความสุขเพลิดเพลิน

ข้อความตอนนรกจกน้อยตัวผู้สาบานกับนกตัวเมียว่า

...คันทว่าข้อยหากคิดโลกเลี้ยวมีชู้เอนสองดั่งนั้น ขอให้เป็นเบโตะจุ่มจมในหม้อ(นรก)
ขอให้จุ่มอเวจีอยู่ในกายพื้น...

หมายความว่า หากฉันคิดคดทรยศมีชู้สาว เช่นนั้น ขอให้เป็นเบตคนรกหมกไหม้ให้จุ่มอยู่ในอเวจีมหานรก นั้นเถิด

อีกตอนหนึ่ง กล่าวถึงพ่อฤาษี กล่าวถึงสวรรค์เทวโลก ลาเพศฤาษีไปมีครอบครัว หีนนรก **ขุมปุตตะ** เพราะคติความเชื่อว่า ผู้ชายไม่มีครอบครัว ไม่มีบุตร ตายไปตกนรก ขุมปุตตะ มาภายหลังสละครอบครัวลูกเมียกลับมาบวชถือเพศฤาษีอีก ความตอนหนึ่งว่า

...ดูนาล้าหลายปีแถมถ่ามาแหลว อายุได้ฮ้อยปลายห้าปีสั้วนแท่งลวงมา
ฤาษีก็มรณาเมี้ยนเมื่อสู่เสวยสุข จึงได้ถึงโสดายอดสวรรค์เมืองฟ้า
เป็นเทวบุตรอยู่สบายหายฮ้อน มีหมู่บริวารพร้อมนางสนมเป็นหมื่น
อยู่แวดล้อมเทวบุตรเจ้าเฝ้าเวรยาม ท่านเอ๋ย...

หมายความว่า พ่อฤาษีลาสิกขาไปมีครอบครัวเช่นสามัญชน แล้วสละครอบครัวลูกเมียมาบำเพ็ญเพียรอีก ได้บรรลุนิพพานชั้นพระโสดาบันที่ กระทั่งอายุได้ ๑๐๕ ปี กับอีก ๔ วัน จึงมรณาไปอุบัติเป็นเทวบุตร เสวยสุขในสวรรค์ชั้นฟ้า แวดล้อมไปด้วยเทพอัปสรนับหมื่นอยู่เฝ้าเวรยาม

๔) คติธรรมความเชื่อเรื่องบาปบุญ

ทัศนคติของชาวพุทธทั่วไปเชื่อว่า **บาป** คือ การทำชั่ว ผิดหลักคำสอนศาสนา, ความชั่ว **หมอง,บุญ** คือ การทำดี ตามหลักคำสอนศาสนา,ความดี,คุณความดี

พุทธศาสนิกชนชาวพุทธไทยส่วนใหญ่เข้าใจ **บาปบุญ** ได้พอสมควร จนมีคำพังเพยบทหนึ่งว่า **บุญหาบ บาปหิ้ว** บรรพชนปราชญ์โบราณท่านสอนเราว่า จงทำดีให้มากๆเอาไว้ให้ได้หาบหนึ่ง (สองเท่า) แต่ทำชั่วให้น้อยนิดให้ได้แค่สวนหนึ่ง ท่านอธิบายว่า ทำบุญได้ ๒ กระบุง ก็หาบไป แต่ทำบาปกระบุงเดียวก็หิ้วไป

เนื้อความตอนหนึ่ง ท้าววรจิตร สนทนากับ หมอนพึง เกี่ยวกับ บาป บุญ ยืดยาวจะนำมาเป็นอุทธาหรณ์เล็กน้อย ดังนี้

© ท้าววรจิตร : อันว่า ทำบุญนี้ อันใดแวนประเสริฐ ขอแก่น้องหมอนแก้ว อำเพิง

หมายความว่า การทำบุญนี้ ทำบุญอะไรประเสริฐสุด ขอหมอนแก้วอธิบายด้วย

พิมพ์หมอน : โอ อ้ายเอย การทำบุญสร้างอันใดก็ประเสริฐ ทั้งนั้น

แม้ว่าทานข้าว กล้วย เกลือก้อนก็หากบุญ	อ้ายเอย
คั้นบ่มหยังแท้ให้ย้อมือนำเพ็น	กั๊ดอ่อน(กั๊ดแล้ว)
เพ็นหากทำอยู่พันบุญได้ท่อกัน	ท่านเอย
ยังมีบุญประเสริฐแท้ให้สร้างหมูปัญญูณ อ้ายเอย	
เหมือนดังเอาตนต่างเปลี่ยนเขา	ไปฆ่า
ไผผู้ใจใสแท้เป็นบุญอันแนวยิ่ง	แท้แหลว
แสนว่าทำบาปฮ้ายหายสิ่งบ่หลอ	ท่านเอย...

หมายความว่า ทานอะไรก็เป็นบุญได้ทั้งนั้นแม้แต่ข้าวสุกหับพีหนึ่ง กล้วยลูกหนึ่ง เกลือก้อนหนึ่ง ก็เป็นบุญ ถ้าไม่มีอะไร ก็ขอให้ยกมือใส่ศีรษะอนุโมทนากับท่าน เขาทำบุญอยู่โน้น เราอนุโมทนาอยู่นี้บุญก็ได้เท่ากัน,

ถ้าจะให้บุญประเสริฐจริงๆ ให้สร้างบุญกฐิน ถ้าใจใสบริสุทธิ์สัทธิธาบิสุทธิจริงๆ เหมือนกับเอาชีวิตเราไปแลกกับชีวิตคนที่กำลังจะถูกประหารชีวิต แม้จะทำบาปกรรมอะไรไว้ก็จะบรรเทา

◎ ท้าววรจิตร : **อันว่า ทำบาปนี้ อันใด เป็นบาปยิ่ง จริงหนอ หมอนเอย**

มันจักหนักท่อข้าง อันใดแท้จริงควร นั้นเด

หมายความว่า การทำบาปนี้ ทำอันใด เป็นบาปยิ่ง หนักเท่าข้างสารเป็นไหน?

พิมพ์หมอน: **อันว่า ทำบาปนี้ มีประการต่างๆ อันหนึ่งนั้น**

- บายหัวพ่อแม่ เฒ่าแก่ ปู่ย่า ตายาย ก็เป็นบาปหนักเท่าควาย ท่านเอย
- แย่งชิงปล้น โจรขโมยของคนอื่นมาเป็นของตน ก็เป็นบาป จำต้องใช้คืนเขาพันชาติ

◎ ท้าววรจิตร: **ผิวา หลึงเล่นซู้ใจเลี้ยวจากผัว บาปหนัก เท่าใด?**

หมายความว่า หลึงลักเล่นซู้ใจเลี้ยวจากผัว บาป หนัก ใจเลี้ยวจากผัวบาปหนักเท่าไร?

พิมพ์หมอน: หลึงเล่นซู้ใจเลี้ยวจากผัว บาปหนักเท่าข้างสาร ทำบุญสิ่งใดก็ไม่หายบาป

◎ ท้าววรจิตร: **ชายเล่นซู้กับเมียบาปไป ขอหมอนแก่นให้ เฉลยให้พี่ฟัง**

พิมพ์หมอน: **อันนี้ปาบแน่แท้ผิดฮิตโบราณ ผัวเมียสองอย่าโลภใจสั่ม ท่านเอย**

◎ ท้าววรจิตร : **หญิงใดม้างศาสนา ทำลายพระพุทธรูป อุบพระเจ้า บาปไหม? บาปประการใด?**

พิมพ์หมอน: หญิงที่เล่นซู้กับพระเณร ทำลายพระพุทธรูปเป็นบาปแท้ เป็นบาปใหญ่แท้ หนักเก้ง(เท่า)ภูเขา ทำทานปานใดก็ไม่หมดกรรมนั้น ครั้นตายแล้วไปเกิดเป็นเปรต ฝ่ายหญิงแบกแบ้น (กระดาน) ฝ่ายชายนั่นแบก(เสา) หิน ท่านเอย

ข้อเสนอแนะ

จากการค้นพบและการอภิปรายผล สามารถนำผลวิจัยมากำหนดเป็น **ข้อเสนอแนะ** สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไปและชาวพุทธไทยอีสาน โดยเฉพาะชาวพุทธไทย อุดรราชธานี

๑) **ผลการวิจัยพบว่า** นิทานพื้นบ้าน ๔ เรื่องดังกล่าว เป็นนิทานยอดนิยมที่ชาวพุทธไทยทั่วอีสานโดยเฉพาะชาวพุทธไทจังหวัดอุดรราชธานี สนใจเล่าสืบทอดกันมาไม่ขาดสาย เป็นมรดกตกทอดอันล้ำค่าด้านภาษาและวรรณกรรมวัฒนธรรมทางสังคม ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ให้เป็นสัญลักษณ์หนึ่งของความเป็นชาติไทยและให้อนุชนได้ศึกษาต่อไป **จึงมีข้อเสนอแนะ** ว่า ควรที่ทางรัฐซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาร่วมกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทยทั้งสองแห่ง จัดหลักสูตรรายวิชาเลือกวรรณกรรมท้องถิ่น ทั้ง ๔ ภาคของประเทศให้ลูกหลานไทยได้ศึกษา ช่วยอนุรักษ์ และเผยแพร่ ต่อไป

๒) **ผลการวิจัยพบว่า** ปราชญ์กวีผู้ประพันธ์นิทานเหล่านี้ มีจุดประสงค์ใหญ่ตรงกัน ที่นำเอา ปรัชญาธรรมแนวคิดอันลึกซึ้ง เป็นวิถีชีวิตประจำวัน และนำเอาคติธรรม ความเชื่อถือ มาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ถือประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างกลมกลืนกันกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างลงตัว **จึงมีข้อเสนอแนะว่า** ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ สถาบันวิจัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศร์ บางลำพูบน กรุงเทพฯ ควรเปิดกว้างให้นักวิจัยที่สนใจ และนักวิจัยท้องถิ่นจาก ๔ ภาคเมืองไทย ได้ศึกษา ค้นคว้าและวิจัยให้มากขึ้น เกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น เพราะเป็นเรื่องที่มีบทบาท มีผลกระทบโดยตรง ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน

๓) **ผลการวิจัยพบว่า** เนื้อเรื่อง สาระ ของนิทานพื้นบ้านเหล่านี้ ส่วนหนึ่งสนองความต้องการของชุมชน ด้านความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ตามเทศกาลที่เหมาะสม เช่น การแข่งเรือ เทศกาลออกพรรษา การแห่เทียนเทศการเข้าพรรษา การลอยกระทง การดักบาตรโทเวโลหะ เป็นต้น ส่วนหนึ่งส่งเสริมความผาสุร่มเย็น ความสงบสุขเป็นปึกแผ่นทางศาสนจักรและอาณาจักร เช่น เทศกาลทำบุญเนื่องด้วยวันมาฆบูชา เทศกาลทำบุญฟังเทศน์มหาชาติ เทศกาลทำบุญวันวิสาขบูชา เทศกาลทำบุญวันอาสาฬหบูชา เทศกาลทำบุญวันมหาปวารณา และเทศกาลลอยกระทง เป็นต้น ส่วนหนึ่ง ส่งเสริม จารีต ๑๒ ครอง ๑๔ ของพุทธไทย เพื่อสร้างสังคมให้ตระหนักถึงความพร้อมเพรียงพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกัน ได้พบหน้าค่าตากันนานทีปีละ ๑๒ ครั้ง โดยมีเป้าหมายจุดรวมที่วัดเป็นสำคัญ **จึงมีข้อเสนอแนะว่า** ควรให้มีกิจกรรมจัดงาน **วรรณคดีท้องถิ่นสี่ภาค** จัดเป็นครั้งคราวหรือปีละครั้ง เพื่อส่งเสริมช่วยกันศึกษา ค้นคว้า อนุรักษ์ และเผยแพร่ วรรณกรรมถิ่น ภาษาถิ่น และอักษรถิ่น ของชนชาติไทยไว้ให้ลูกหลานไทย ได้ภาคภูมิใจในความเป็นไทย ของ ชนชาติไทย Thai raec

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับ การวิเคราะห์อิทธิพลนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานอักษรธรรมอีสานในจังหวัดอุบลราชธานี ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

๑) ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัย เพื่อศึกษาวิจัยการใช้หลักอิทธิพลนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานอักษรธรรมอีสาน ในองค์การของรัฐกับภาคเอกชน เพื่อนำปัญหา อุปสรรคที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ไปพัฒนา ปรับปรุง ประสิทธิภาพบุคลากรที่ปฏิบัติงานในทุกๆ องค์การให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒) ควรศึกษาวิจัยกระบวนการสร้างระบบคุณธรรมจริยธรรมในนิทานพื้นบ้านมาปรับใช้ในหน่วยงานภาครัฐกับภาคเอกชน

เอกสารอ้างอิง

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ :

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ :

(๑) หนังสือ :

คลังปริยัติธรรม ฉบับสมบูรณ์; สำนักพิมพ์ ลูก ส. ธรรมภักดี.

เตชวโร ภิกขุ (อินตา กวีวงศ์) . นิทานท้าวเสียวสวาสดี คำกลอนโบราณ . จังหวัดขอนแก่น :

สำนักพิมพ์ คลังนาธรรม ขอนแก่น, พ.ศ.๒๕๔๑.

ธนิต ตาแก้ว. รวมนิทานธรรม เล่ม ๖ คำกลอนภาคอีสาน. สำนักงาน ส.ธรรมภักดี ถนนข้าวสาร เขต

ชนะสงคราม กรุงเทพฯ, (พ.ศ.ไม่ปรากฏ).

ธวัช ปุณโณทก. มรดกไทยอีสาน ฉบับสมบูรณ์. จังหวัดขอนแก่น : บริษัทขอนแก่น คลังนาธรรม

จำกัด, พ.ศ.๒๕๔๔.

ปรีชา พิณทอง ดร.. วรรณคดีอีสาน . เล่ม ๒, โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต ถนนชยางกูร อำเภอเมือง

จังหวัดอุบลราชธานี, (พ.ศ.ไม่ปรากฏ).

พระครูเทพสารคุณ (สุนันท์ เพียรเลื่อน) , ชอบ ดีสวนโคก , วิมล ชนะบุญ , บุญเกิด พิมพ์รวมธาตุ .

มรดกอีสาน ฉบับสมบูรณ์. จังหวัดขอนแก่น : คลังนาธรรม ถนนกลางเมือง ขอนแก่น ,

พ.ศ. ๒๕๔๔.

พระราชมนี (ประยูรธปยุตโต) . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม . มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพฯ, ๒๕๒๘.

พระราชเวที (วัดประยุรวงศาวาส). ชุมนุมสวดมนต์ฉบับหลวงแปล. พ.ศ. ๒๕๔๘.

พระสมเด็จพระสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. พุทธภาษิตเล่ม ๒ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๓๒.

โสรัจ นามอ่อน. คู่มือ เรียนลัดอักษรธรรมอีสาน. พ.ศ. ๒๕๔๕.

..... . ศาสนาเปรียบเทียบ เอกสารประกอบการเรียนการสอน.

..... . ประวัติจากอักษรธรรมอีสาน. ๒๕๔๒.

..... . โครงการศึกษา รวบรวมและจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือใบลาน . จังหวัดอุบลราชธานี : มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี, พ.ศ. ๒๕๔๓ – ๒๕๔๔.

..... . ต้นฉบับจากวัดพลแพน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี.

..... . โครงการปริวรรตหนังสือผูกใบลานสืบสานวัฒนธรรมมรดกอีสาน เป็นอักษรไทย . มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, ๒๕๔๔.

อรทัย เลียงจินดาถาวร , โสรจ นามอ่อน. ต้นฉบับ จารด้วยอักษรธรรม . จำนวน ๒๐ ผูก ยืมจาก วัดบ้านทุ่ง ตำบลแดงหม้อ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี, พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๔๔.

..... . ต้นฉบับอักษรธรรม . จากวัดยางซึก บ้านยางซึก ตำบลยางซึก อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี.

..... . โครงการศึกษา รวบรวม และจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือใบลาน . จังหวัดอุบลราชธานี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๔๔.

(๒) เรื่องเก่าเล่าสู่กันฟัง

ปรีชา พิณทอง ดร.. เล่าสู่ฟัง ผู้วิจัยนำมาเล่าต่อ พ.ศ. ๒๕๑๕.

วรรณงค์ เนตรสุลักษณ์;ศึกษานิเทศก์ ๗ สพท.ชม.เขต ๑ ข้าราชการบำนาญ; ที่ระลึกรงานมหกรรมครูภูมิปัญญาไทยครั้งที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ งานครูภูมิปัญญาไทย ครั้งที่ ๑๖ มณฑล, ที่วัดหนองแขวง พระอารามหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.

สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาสภมหาเถระ ;พระพิมลธรรม) ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ประทานเล่าเมื่อเยี่ยมหอสมุด , หอไตร วัดทุ่งศรีเมือง ถนนหลวง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อทรงเห็นหนังสือผูกใบลานอักษรธรรมห้อยต้องแต่ง(แขวน)ไว้ที่ข้างฝาผนัง หอไตร , (โสรัจ นามอ่อน ฉบับนี้).

โสรัจ นามอ่อน . นำมาเล่า , ป.ฉลาดน้อย ชื่อ คน คือ นายเป นามสกุล ส่งเสริม ชื่อคณะหมอลำ ป.ฉลาดน้อย เกิดที่บ้านชีทวน ตำบลชีทวน อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี.

ภาคผนวก ข.

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ**

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลु วัตถุประสงค์	โดยทำให้
๑. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	ทราบถึงสถานภาพสังคมและครอบครัว ของประชากรศึกษา กลุ่มเจาะจงและการประยุกต์ใช้หลักการประยุกต์ปรัชญาธรรมและคติธรรมไปใช้สำหรับการบูรณาการแนวคิดและความเชื่อในวิถีชีวิตประจำวัน ของชุมชนสังคมและครอบครัวชาวอุบลราชธานี	ข้อที่ ๑ - ๒	ทำให้สามารถนำไปสู่การกำหนดแนวทางและกรอบของการดำเนินการวิจัยได้
๒. ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย	ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานของสถานภาพสังคมและครอบครัวของประชากรกลุ่มเจาะจง จุดเด่นและกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงานกลุ่มประชากรศึกษา	ข้อที่ ๑ - ๒	ทำให้สามารถวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย หลักการบริหาร ประเด็นปัญหา และแนวทางสำหรับการนำหลักปรัชญาธรรมและคติธรรมไปประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารงานกลุ่มประชากรศึกษา
๓. การเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถามแบบบุคลากรที่เกี่ยวข้องขององค์การบริหารส่วนตำบล	ทราบถึงข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนศึกษา กลุ่มเจาะจง และครอบครัว พร้อมกับผู้บริหารสถานภาพสังคมของสถาบันสังคม ชุมชน เกี่ยวกับหลักปรัชญาธรรมแนวคิดและหลักคติธรรม ความเชื่อไปประยุกต์ใช้ในการประพฤติปฏิบัติ เกี่ยวกับสถานภาพสังคม กลุ่มเจาะจงและครอบครัวในชีวิตประจำวันของชาวอุบลราชธานี	ข้อที่ ๑ - ๒	ทำให้เกิดแนวทางสำหรับการประยุกต์หลักปรัชญาธรรมและคติธรรม เพื่อการบริหาร สถานภาพด้านสังคมและครอบครัว ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลु วัตถุประสงค์	โดยทำให้
๔. ข้อเสนอแนะ อื่น	ทราบถึงประเด็นปัญหาของการ ดำเนินชีวิตของประชากรศึกษา กลุ่มเจาะจงและแนวทางสำหรับ รณการนำหลักการปรัชญาธรรม และคติธรรมไปประยุกต์ใช้สำหรับ การดำเนินชีวิตของประชากร ศึกษา กลุ่มเจาะจงและครอบครัว อุบลราชธานี	ข้อที่ ๒	ทำให้ได้ข้อเสนอแนะต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถาบันและ ครอบครัวของประชากร ศึกษาที่นำผลจาก ข้อเสนอแนะไปสู่การ กำหนดนโยบายวางแผน กำหนดหลักสูตรการเรียน การสอน ต่างๆ
๕. รายงานฉบับ สมบูรณ์	ได้รายงานฉบับสมบูรณ์ที่สามารถ ตอบวัตถุประสงค์ของ โครงการวิจัยทั้ง ๒ ข้อคือ ๑. เพื่อศึกษาการใช้หลักปรัชญา ธรรมแนวคิดและคติธรรม ความ เชื่อถือ ในการดำเนินวิถี ชีวิตประจำวัน ของชาวจังหวัด อุบลราชธานี ๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดและ คติธรรมความเชื่อในการการนำ หลักปรัชญาธรรมแนวคิด และคติ ธรรมความเชื่อไปประยุกต์ใช้ใน การเสนอแนะสถาบันสังคม ประชากรศึกษา กลุ่มเจาะจงและ ครอบครัวชาวจังหวัดอุบลราชธานี	ข้อ ๑ – ๒	ได้รายงานวิจัยที่มีคุณค่า สามารถตอบวัตถุประสงค์ ของการวิจัย สามารถ แนวทางในการนำหลัก ปรัชญาธรรมแนวคิดและ คติธรรมความเชื่อถือไป ประยุกต์ใช้ในการบริหาร จัดการของสังคมและ ครอบครัวของประชากร ศึกษากลุ่มเจาะจง ชาว จังหวัดอุบลราชธานี และ กลุ่มชนที่เกี่ยวข้องต่อไป

ภาคผนวก ค.

แบบสอบถาม

ที่ พิเศษ/ ๒๕๕๑

ตุลาคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑) แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ
๒) แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยกระผม **อาจารย์โสรัจ นามอ่อน** อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลนิทานพื้นบ้าน จากหนังสือใบลานอักษรธรรมอีสานจังหวัดอุบลราชธานี” โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้กระผมได้พิจารณาแล้วเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบล และท่านซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุด และเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์โสรัจ นามอ่อน)

อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

ติดต่อ: อ.โสรัจ นามอ่อน

โทร: ๐๘๐-๗๒๔๗๖๕๘

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง

“การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลนิทานพื้นบ้าน จากหนังสือใบลานอักษรธรรมอีสานจังหวัด
อุบลราชธานี”

๑. แบบสอบถามชุดนี้ ทำขึ้นเพื่อการศึกษาวิเคราะห์ประเพณีธรรมและคติธรรม ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอีสาน ผู้วิจัยเห็นว่า ท่านเหมาะสมได้รับเกียรติเชิญให้ตอบแบบสอบถามนี้

กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเข้าใจ ความคิดเห็นของท่านที่เป็นความจริงให้ครบถ้วน ทุกข้อด้วย จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บรักษาไว้เป็นความลับที่สุด และจะไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานของท่าน และหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบใดๆทั้งสิ้น เพราะผู้ทำวิจัยจะนำคำตอบของท่านไปใช้วิเคราะห์ ในด้านวิชาการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเท่านั้น

๒. แบบสอบถามชุดนี้มี ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ถามข้อมูลทั่วไปของท่านผู้ตอบ

ส่วนที่ ๒ ถามเกี่ยวกับผลกระทบด้านความคิดและความเชื่อของท่าน

ส่วนที่ ๓ ขอข้อเสนอแนะของท่านเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านอีสาน

คณะผู้วิจัย ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างมากมาพร้อมนี้ ผลจากการตอบคำถามของท่าน จะใช้ในการวิจัย ตามข้อตกลงของสภาวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เท่านั้น

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

คำชี้แจง :โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

๑.สถานะภาพ

เพศ

☐

หญิง

☐

๒.อายุ ๑๕-๒๕ ปี

☐

๒๖-๓๕ ปี	
๓๖-๕๐ ปี	
๕๑ ปีขึ้นไป	
๓.วุฒิการศึกษา	
ประถม	
มัธยม	
ปริญญาตรี	
สูงกว่าปริญญาตรี	
๔.ตำแหน่งหน้าที่	
ผู้บริหาร	
นักวิชาการ	
พนักงานประจำ	
ลูกจ้างชั่วคราว	
๕.ประสบการณ์ทำงาน	
ต่ำกว่า ๕ ปี	
๕-๑๐ ปี	
๑๑-๒๐ ปี	

มากกว่า ๒๑ ปี

☐

ส่วนที่ ๒ ถ้ามเกี่ยวกับผลกระทบด้าน **แนวคิดและความเชื่อ** ถือต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของ
ประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องตารางแบบสอบถามด้านขวามือ **ตามความคิดเห็น** ของท่าน
ที่ได้จาก **ความคิด** ในตารางแบบสอบถาม ดังต่อไปนี้

จากนิทาน ท้าวเสียวสวาสดี ปรัชญา ข้อคิด ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	เป็นเจ้าของเนื้อหัวใจรักไฟรฟ้าประชากร ท่านเห็นด้วยอย่างน้อยแค่ไหน?				
๒.	เป็นผู้เฒ่าให้รักลูกรักหลาน ท่านเห็นด้วยอย่างน้อยแค่ไหน?				
๓.	เป็นสมภารให้รักพระเณร ท่านเห็นด้วยอย่างน้อยแค่ไหน?				
๔.	เป็นพ่อแม่ให้รักลูกเต้า จาเว้าสั่งสอน ท่านเห็นด้วยอย่างน้อยแค่ไหน?				
๕.	เป็นคนให้มีใจสัตย์ซื่อ อย่าคดในข้องอในกระดูก ท่านเห็นด้วยอย่างน้อยแค่ไหน?				

จากนิทานเรื่อง ท้าวเลี้ยวสวาสดี คติความเชื่อ ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	โบราณว่า เวย์มระจับเพราะการไม่จองเวร ท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				
๒.	ให้ทุกข์แก่ท่านทุกข์นั้นถึงตัว ท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				
๓.	คบคนพาล พาล พาลพาไปหาผิด คบคนดีมีศรีแก้ว ท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				
๔.	คำสัตย์ เป็นวาจาไม่ตาย แต่คนพูดความจริงตายมาเยอะแล้ว ท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				
๕.	คนขาเป๋เลี้ยงม้าพระยา ม้าก็เดินขาเป๋เหมือนคนเลี้ยง ท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				

ปรัชญา ข้อคิด จากนิทาน ท้าวภาพเกษ ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	พระราชกรณียกิจปกครองแผ่นดินด้วยธรรม ๑๐ ประการ มี ทาน ศีล การเสียสละ ความไม่กั๊กโกรธ ความเป็นกลาง เป็นต้น ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				
๒.	ท้าวภาพเกษสู้รบกับยักษ์ผิมนต์ เป็นการเปรียบเทียบว่า ท้าวภาพ เกษ คือ กุศลธรรม ฝ่ายความดี ยักษ์ผิมนต์ คือ อกุศลกรรมฝ่าย ความชั่วร้าย ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				
๓.	ท้าวภาพเกษ รบชนะยักษ์ทั้งหมด ยักษ์ทั้งปวงแพ้ราบคาบ เป็นการ เปรียบเทียบว่า ธรรมคือความดี ย่อมชนะอธรรม คือ ความชั่ว				

	เสมอ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				
๔.	ขณะสู้รบกัน ท้าวภาพเกษ แผลงศรศิลป์ขึ้นบนอากาศ ฝนทิพย์ตกลงมารดศพ เหล่ายักษ์ร้าย กลับฟื้นคืนชีพอีก เป็นการแสดงให้เห็นว่า ท้าวภาพเกษมีน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้รู้ชนะ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				
๕.	หลังกลับฟื้นคืนชีพ เหล่ายักษ์ร้าย ขอภัยโทษ ท้าวภาพเกษ ยกโทษให้ และเทศนาสั่งสอน ให้เข้าถึงพระรัตนไตร รู้จักให้ทาน รักษาศีล เป็นสัมมาทิฐิ แสดงว่า ท้าวภาพเกษ ให้อภัยทานชีวิตแก่บรรดายักษ์ ให้เป็นยักษ์ดี ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				

คติความเชื่อ จากนิทาน ท้าวภาพเกษ ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ท้าวภาพเกษ ลักรอบได้เสียเป็นผัวเมียลับๆ กับพระนางมาลีจันทร์ เรื่องอย่างนี้ มีมาพร้อมโลกมนุษย์แล้ว ท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				
๒.	แพศพท้าวภาพเกษ และซากม้ามณีกาบ ลอยทวนกระแสน้ำ ท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				
๓.	ในนิทานเรื่องท้าวภาพเกษ มีต้นกล้วยปะพฤกษ์(ไม้ทิพย์) ผลิดอกออกผลเป็น อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค เป็นต้น ท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน				
๔.	ก่อนขาดใจ ท้าวภาพเกษ สั่งเสียให้แม่และเมีย ทำบุญอุทิศส่วนกุศลส่งไปให้ ในปรโลกเป็นอาหารทิพย์ ท่านเชื่อมากน้อยแค่ไหน ว่าท้าวภาพเกษจะได้รับ				

๕.	ในนิทานเรื่องท้าวภาพเกษ มีทหารหญิงแฝด ๓ คน โตขึ้นเรียนวิชาอาคม จากพ่อฤาษี อวัยวะเพศส่วนล่างหายไป มีปีกบินได้เหมือนนกจึงเรียกว่า กินรี ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
----	---	--	--	--	--

ปรัชญา ข้อคิด จากนิทานท้าวท้าวคำดำ ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ท้าวท้าวคำดำ คนมีกรรม เกิดมารูปร่างอาภัพ ถูกนำไปลอยแพ เมื่อได้เป็นเจ้าครองเมืองระลึกถึงคุณบิดามารดาและยายย่าจำสวณ ได้นำมาเลี้ยงดูอย่างดี ยกย่องให้บิดา เป็นปู่เมือง ให้ย่าจำสวณ เป็นย่าเมือง จึงเป็นคนรู้บุญคุณ และตอบแทนคุณท่าน จึงเป็นคนดีมีความกตัญญู ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๒.	เพราะเชื่อหมอฮูฮู (หมอตุ) มารดาจึงนำท้าวท้าวคำดำไปลอยแพ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๓.	เพราะเชื่อกรรม ผลกรรม มีจริงบิดาจึงนำท้าวท้าวคำดำไปลอยแพ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๔.	เพราะท้าวท้าวคำดำ ร้อยพวงมาลัยรูปชายหนุ่มทอดชมหญิงสาวไปถวายนางลูกสาวเจ้าเมือง ภายหลังได้อภิเษกสมรสเป็นเจ้าเมือง ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๕.	ท้าวท้าวคำดำ ลงเที่ยวคุยสาวลงช่วงกลางคืน เป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวบ้านภาคอีสาน แต่บรรพกาล ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				

คติความเชื่อ จากนิทานท้าวกำกาดำ ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ท้าวกำกาดำ เชื่อผลกรรมจึงกระซิบกับบิดาให้ทำตามที่เขาต้องการ จะได้หมดเวรหมดกรรมในชาตินี้ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๒.	พระอินทร์มอบแหวนวิเศษให้กนิษฐเทพบุตรบนสวรรค์แล้วส่งให้มา เกิดเป็นท้าวกำกาดำในเมืองมนุษย์ และสั่งว่า ถ้าอยากเป็นพระยา นั่งเมือง ให้ยกแหวนขึ้นในอากาศแกว่งไปมา ถ้าอยากมีทรัพย์สมบัติ ช้างม้าวัวควาย ข้าทาสหญิงชาย ลูกเมียให้แกว่งแหวนไปมาในน้ำจะ สำเร็จทุกประการ ท้าวเธอทำเช่นนั้น จึงสำเร็จทุกอย่าง เป็นเพราะ อภินิหาร ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๓.	ท้าวกำกาดำ เป่าแคนให้เจ้าเมืองและนางลุนฟัง เจ้าเมืองและนาง ลุนชอบใจ จึงได้โอกาสพบนางลุนและได้อภิเษกสมรสเป็นเจ้าครอง เมืองภายหลัง ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๔.	เพราะท้าวกำกาดำ อยู่บนแพน้อยลอยในกระแสน้ำเชี่ยวไปติดหาด กลางแม่น้ำ ๓ วัน ๓ คืน อดอาหารไม่ตาย ร้อนถึง พระอินทร์สั่งให้ วิศุกรรมเทพบุตรนำขึ้นฝั่ง เพราะบุญญาธิการของท้าวกำกาดำ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๕.	ท้าวกำกาดำ ปกครองบ้านเมืองด้วยความเชื่อ ถือ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และปฏิบัติเคร่งครัด ต่อจารีต ๑๒ ของบ้านเมือง คลอง ธรรม ๑๔ ไฟร์ฟ้าประชากรจึงมีความสุขร่มเย็นตลอดพระชนมายุ ของพระองค์ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน?				

ปรัชญาความคิด จากนิทานนกจอกน้อย ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ปรัชญา สังสารวัฏ คือ การเวียนว่ายตายเกิด ไม่รู้จักสิ้นสุด หยุดนิ่งของมนุษย์และสัตว์ จนกว่าจะถึงพระนิพพาน ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๒.	การที่นกจอกน้อย ๒ ตัวผัวเมีย อธิษฐานจิตให้ได้เกิดเป็น เจ้าชาย เจ้าหญิงสมเจตนา แสดงว่า สังสารวัฏ เป็น ความจริง การเวียนว่ายตายเกิดมีจริง ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๓.	พ่อฤาษี ถือตามแนวปรัชญาอินเดียจึงออกบวชและสีกลาเพศฤาษี มาเป็นฆราวาสมีครอบครัว มีบุตรเพื่อให้พ้นจากนรกขุม ปุตตะ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๔.	มนุษย์ตายแล้วไปเกิดเป็น เทวดา บนสวรรค์ เป็นความจริง เช่นพ่อฤาษีมรณภาพแล้วไปอุบัติเป็นเทพบุตรบนสวรรค์ ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๕.	พระนางจันทะจรไม่พูดกับชายใดๆ แม้แต่บิดา เพราะโกรธให้ทำวรจิตร ในชาติก่อนเคยเป็นผัวเมียกัน เมื่อเกิดเป็นนกจอกน้อย ซึ่งนกตัวผู้ไม่รักษาสัจจาวา ท่านเห็นด้วยมากน้อยแค่ไหน				

คติความเชื่อ จากนกจอกน้อย ๕ ข้อ

ที่	รายการ	ระดับแนวความคิดของท่าน			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ชาวพุทธทั่วไปเชื่อว่า บุญ บาป มีจริง จึงมีคำพังเพยว่า บุญหาบ บาปหิ้ว แปลว่า ให้ทำบุญมากกว่าบาป ท่านเชื่อด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๒.	ชาวพุทธทั่วไปเชื่อว่า นรก สวรรค์ มีจริง จึงมีคำพังเพยว่า สวรรค์ ในอก นรกในใจ ท่านเชื่อด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๓.	การทำบุญ คือ ทำอะไร?จึงเป็น บุญ การทำบุญทำได้หลายอย่าง เช่นให้อาหาร เครื่องนุ่ง ที่อยู่อาศัย ยวดยานพาหนะ ยารักษาโรค ตลอดจนการให้อภัยกัน ให้วิทยาทาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ คือการ ทำบุญทั้งสิ้น ท่านมีเชื่อถือด้วยแค่ไหน				
๔.	การทำบาป คือ ทำอะไร? จึงเป็นบาป การทำบาปก็ ทำได้มาก อย่าง เช่น ฆ่าบิดามารดา ปล้นเจ้าอาทรัพย์โกหกหลอกลวง กอบโกยโกงกิน ฉ้อราษฎร์ บังหลวง คำของหนักกฎหมาย ขाय ยาเสพติด ภัยชา ยาบ้า ยาไอ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ คือ การทำที่เป็น บาป ทั้งนั้น ฟังดเว้น ท่านเชื่อด้วยมากน้อยแค่ไหน				
๕.	หญิงม้าง(ทำลาย) ศาสนา ตัดเศียรพระพุทธรูป ทำลาย โบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์ ศรีมหาโพธิ์ เป็นต้น บาปไหมหนอ ประมาณ เท่าไร? สิ่งเหล่านี้ บาปใหญ่ หนักเท่าภูเขา ตายแล้วตกนรก หญิงแบก แบ่นกระดาน ขายนั่นแบกเสาหิน ท่านเชื่อด้วยมากน้อยแค่ไหน				

ส่วนที่ ๓

ขอข้อเสนอแนะของท่านเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านอีสาน

.....

ขอขอบคุณที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ง. รูปภาพดำเนินการวิจัย

อายุ ๕๕ ปี (เจ้าคณะอำเภอตระการพืชผล)

รูปภาพดำเนินการวิจัย

อายุ ๔๐ ปี

รูปภาพดำเนินการวิจัย

อายุ ๘๒ ปี

รูปภาพดำเนินการวิจัย

อายุ ๖๐ ปี(เจ้าคณะตำบลบ่อหิน)

ภาคผนวก จ.
สรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่ ชื่อโครงการ หัวหน้าโครงการ	๐๔๒/๒๕๕๑ โครงการวิเคราะห์อิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน จากหนังสือใบลานในจังหวัดอุบลราชธานี อาจารย์โสรัจ นามอ่อน คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โทรศัพท์ ๐๘๐-๗๒๔๗๖๕๘
ความเป็นมาและความสำคัญ สืบเนื่องมาจาก โครงการวิเคราะห์ปรัชญาธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน ๔ เรื่องประจำปีงบประมาณการศึกษา ๒๕๕๐ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเสร็จสิ้นไปแล้ว ตามกระบวนการและคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ดูแลงานวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้เป็นผลงานการวิจัยต่อเนื่อง ท่านผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ได้เสนอให้มีโครงการต่อเนื่องคือ โครงการวิเคราะห์อิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน จากหนังสือใบลานในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้นำเสนอเรื่องนี้ ต่อประธานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ;ท่านศาสตราจารย์เกียรติคุณ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ ท่านชี้แนะว่า เพื่อให้ทราบและให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับ อิทธิพลปรัชญาธรรมและอิทธิพลคตินิยมที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีอย่างใดและเพื่อนำมาเปรียบเทียบ โดยยึดเกณฑ์อายุ อาชีพและการศึกษา ของชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี ในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบอิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานในจังหวัดอุบลราชธานี ที่แผ่กระจายครอบคลุมวิถีชีวิตชุมชนชาวอุบลราชธานี ที่ดำเนินไปภายใต้กรอบพิธีกรรมตามแนวทางที่ถูกจำกัดเอาไว้ โดยอิทธิพลปรัชญาธรรมและอิทธิพลคตินิยมตามแนวความเชื่อและถือประพฤติปฏิบัติกันมาช้านาน จนกลายเป็นแบบอย่างของชีวิตประจำวัน เป็นขนบธรรมเนียม ประเพณีเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นจารีต ๑๒ เป็นครองธรรม ๑๔ เป็นจารีตบ้านครองเมือง ทั้งฝ่ายราชอาณาจักร และศาสนจักรของ ไทยอีสานบ้านเฮา โดยเฉพาะ ชาวจังหวัดอุบลราชธานี ในการนำกลุ่มประชากรเจาะจงที่มีความแตกต่างกัน โดยอายุ อาชีพ และการศึกษา ๓ กลุ่มนี้มาเปรียบเทียบกัน จะทำให้ได้ตรรกะที่บ่งชี้ว่า แต่ละกลุ่มสนใจ ศึกษา มีความรู้ เกี่ยวกับอิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานในจังหวัดอุบลราชธานี มากน้อย	

เพียงใด และได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันอันเป็นชีวิตจริง ๆ ของตน กับครอบครัวของตน ในกลุ่มของตน และชุมชนสังคมของตน ในทางประพฤติปฏิบัติมากน้อยเพียงใด และมีผลกระทบเป็นฝ่ายบวกหรือลบ ต่อข้อบทกฎหมายบ้านเมืองหรือไม่อย่างไร

ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งภาคเอกสารที่เกี่ยวข้องและภาคสนามเจาะลึกแบบตัวต่อตัวเฉพาะกลุ่ม เจาะจงจัดตั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและทราบชัดว่า อิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยม ซึ่งปรากฏใน นิทานพื้นบ้านที่นักปราชญ์โบราณได้นำเสนอสอดแทรกไว้ในเนื้อหาสาระของนิทานพื้นบ้านในบทบาท ของตัวละครแต่ละตัว ในแต่ละขั้นตอน วิธีของบรรพชนในอดีต อนุชนปัจจุบัน และปัจฉิมชนรุ่นหลัง อันจะนำมาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมต่อไป จะเป็นการฟื้นฟูอดีต พัฒนาปัจจุบัน และสร้างสรรค์อนาคตเพื่อตน เพื่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์โครงการ

๑. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจากหนังสือใบลานในจังหวัดอุบลราชธานี

๒. เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยมที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชนกลุ่มเจาะจงอายุ อาชีพและการศึกษา

ผลการวิจัย

๑. อิทธิพลปรัชญาธรรมและอิทธิพลคตินิยมจากนิทานพื้นบ้านที่เรื่องนี้จะถูกจัดระบบเป็นขั้นตอน เป็นระเบียบสามารถเห็นรูปแบบชัดเจนยิ่งขึ้นว่าอะไรคือปรัชญาธรรมคือคตินิยมและอะไรคืออิทธิพลแห่งปรัชญาธรรมและอิทธิพลแห่งคตินิยม จะทำให้ประชาชนสามกลุ่มสนใจมากขึ้นกว่าเดิมจะแพร่หลายกระจายเป็นวงกว้างอย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่นและยังยืนสืบไป เป็นการสืบต่ออายุวรรณกรรมพื้นบ้านอีกระยะหนึ่งและเป็นทางเลือกหนึ่ง

๒. เอกสารที่สมบูรณ์แล้ว นำไปตีพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชน จะเป็นที่ยึดถือเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับของวงการวิจัย เป็นเอกสารอ้างอิง เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของวงการวิจัย เรียกว่า **วิจัยทางเลือกใหม่**

๓. ในการวิจัยนี้ การวิเคราะห์อิทธิพลปรัชญาธรรมและคตินิยม นับได้ว่าเป็น **วิจัยทางเลือก** ที่เป็นแนวทางตรงของ **การฟื้นฟูภาษาและวรรณกรรมใบลาน อันเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน**

เป็นเป้าหมายอันยิ่งใหญ่ของชาวเมืองอุบลราชธานี ที่โครงการวิจัยนี้ ตั้งเป้าหมายสูงสุดไว้แก่ **ปัญหา**
หนังสือธรรมใบลานผูกคอตาย^๑

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑.สถานภาพด้านสังคมและครอบครัว

- ประชากรศึกษา กลุ่มที่ได้จากผลการวิจัย ไปกำหนดนโยบายเจาะจง นำปรัชญาธรรมแนวคิดและคติธรรมความเชื่อ ที่ได้จากผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายสำหรับวิถีชีวิตของชุมชนสังคมและครอบครัวชาวอุบลราชธานี

- ประชากรศึกษา กลุ่มเจาะจง นำปรัชญาแนวคิดและคติธรรมความเชื่อที่ได้จากผลการวิจัย ไปบูรณาการวิถีชีวิตประจำวัน ของชุมชน สังคม และครอบครัวชาวอุบลราชธานี

- ประชากรศึกษา กลุ่มเจาะจง นำปรัชญาแนวคิดและคติธรรมความเชื่อที่ได้จากผลการวิจัย ไปกำหนดหลักการ การประพฤติปฏิบัติคุณธรรมสำหรับงานของ ประชากรศึกษา กลุ่มกำหนดเจาะจง โดยใช้แนวทางและความเชื่อจากภูมิปัญญาท้องถิ่น คือปรัชญาและคติธรรม

- ประชากรศึกษา กลุ่มเจาะจง นำปรัชญาแนวคิดและคติธรรมความเชื่อที่ได้จากผลการวิจัย ไปจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับอิทธิพลจาก ปรัชญาธรรมแนวคิด และคติธรรมความเชื่อ

- ประชากรศึกษา กลุ่มเจาะจง นำปรัชญาแนวคิดและคติธรรมความเชื่อที่ได้จากผลการวิจัย ไปกำหนดตัวชี้วัดสำหรับการประพฤติปฏิบัติ ตามแนวทางความคิดและการยึดถือปฏิบัติ ตามแนวความเชื่อ

๒.ด้านการสอนในสถาบันการศึกษา

- สถาบันการศึกษา นำแนวทางที่ได้รับจากการวิจัย ไปประยุกต์ในการเรียน การสอนในรายวิชาต่างๆ เช่น พระพุทธศาสนาเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์รัฐศาสตร์ในวรรณทางพระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา และการเมืองการปกครองไทย ด้านภาษาและวรรณกรรม อักษรถิ่น(Dialects)อักษรธรรมอีสาน เป็นต้น เพื่อปลูกฝังกับบัณฑิตรุ่นใหม่ให้มีความสอดคล้องกับสภาพที่ปรากฏจริงของสังคม

- สถาบันการศึกษา นำแนวทางที่ได้จากผลการวิจัย ไปปรับปรุงหลักสูตรรายละเอียดของรายวิชาที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์เพื่อความสอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

^๑ สมเด็จพระพุทธทาสภิกขุ (อาสภมหาเถร ; พระพิมลธรรม) ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ประทานเล่าเมื่อเยี่ยมหอสมุด ; หอไตร วัดทุ่งศรีเมือง ถนนหลวง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อทรงเห็นหนังสือผูกใบลานอักษรธรรมห้อยต่อแต่ง (แขวน) ไว้ที่ข้างฝาผนัง หอไตร (โสร้ง นามอ่อน จดบันทึก).

๓.ด้านพัฒนาและส่งเสริม

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายบริหารฝึกอบรม นำแนวทางที่ได้จากการวิจัย ไปปรับปรุง หลักสูตรการฝึกอบรม และหรือสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม ประชากรศึกษา กลุ่มเจาะจงทั้ง ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มเยาวชน กลุ่มเจริญพันธุ์ และกลุ่มผู้ใหญ่

- หน่วยงานส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับประชากรศึกษา กลุ่มเจาะจง คือ กลุ่มเยาวชน อายุ ๑๕-๒๕ ปี กลุ่มเจริญพันธุ์ อายุ ๒๖-๕๙ ปี และกลุ่มผู้ใหญ่ อายุ ๖๐ ปี เช่น ส่งเสริมให้ใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้รับอิทธิพลจาก ปรัชญาธรรมแนวคิด และคติธรรมความเชื่อ ส่งเสริมการสร้าง หรือมอบรางวัล ยกย่องให้เกียรติ ส่งเสริมทุกอย่างให้กับบุคคลดีเด่นด้านต่างๆ มีด้านคุณธรรมแห่งปี เป็นต้น

การประชาสัมพันธ์

มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลงานวิจัยทางอินเทอร์เน็ต <http://www.mculp.ac.th>
ส่วนการประชาสัมพันธ์ทางสิ่งพิมพ์อยู่ในระหว่างดำเนิน

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) : นายโสรัจ นามสกุล นามอ่อน

(ภาษาอังกฤษ) : Mr. Soraj Nam-orn

๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : ๓-๔๑๒๐-๐๐๑๓-๒๐๙-๑

๓. ตำแหน่งวิชาการ : ไม่มี

๔. หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
อุบลราชธานี ตำบลกระโสม อำเภอมือ จังหวัดอุบลราชธานี ๓๔๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๘๐-๗๒๔๗๖๕๘,
(E-mail) chayasit_ae@hotmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

๕.๑ สำเร็จการศึกษา (วุฒิต่างศาสนา) น.ธ.เอก, ป.ธ.๕

๕.๒ สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา

มธ.๘ ,พม.

ปริญญาตรี : ศน.บ. (ศาสนาและปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปริญญาโท : M.A. (Vedic Literature) BHU. INDIA.

๖. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ :

๖.๑ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป Word, Excel, Power Point, โปรแกรม SPSS.

๖.๒ มีความเชี่ยวชาญด้านการอ่าน เขียน อักษรธรรมอีสาน หนังสือโบราณ อยู่ในระดับดีมาก

๖.๓ เป็นมหาบัณฑิตพราหมณ์ สูตรขวัญ เป็นพิธีกร ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุ

๗.๑ หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์พุทธคติธรรมและพุทธปรัชญาธรรมที่
ปรากฏในหนังสือโบราณอักษรธรรมอีสานเรื่อง ท้าวเสี้ยวสวาทดี ท้าวภาพเกษ ท้าวกำกาดำ และท้าว
รจิตร์ (นกจอกน้อย) ปี ๒๕๔๘ (แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร.)

๗.๒ การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลพุทธคติธรรมและปรัชญาธรรมที่มีต่อชาวพุทธ ปรากฏในหนังสือโบราณอักษรธรรมอีสานสี่เรื่อง คือ ท้าวเสี่ยวสวาทดี ท้าวกาพเกษ ท้าวกำกาดำ และท้าววรจิตร (นกจอกน้อย) ปี ๒๕๕๑ (แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร.)

๗.๓ การศึกษาวิเคราะห์สาเหตุความเชื่อชาวพุทธที่มีต่อศาลดอนเจ้าปู่ประจำหมู่บ้าน จังหวัดอุบลราชธานี ปี ๒๕๕๔ (แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร.)

ผู้วิจัยร่วม

๑. ผ.ศ.บุญชา จำปารักษ์

เกิด วันที่ ๑๐ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๓

ภูมิลำเนา บ้านทุ่งเกษม หมู่ที่ ๕ ตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ๓๔๑๙๐

วุฒิการศึกษา ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต พธ.บ. ปริญญาโท กศ.ม. การบริหารการศึกษา

การศึกษาฝ่ายพระปริยัติธรรม นักธรรมชั้นเอก , เปรียญธรรม ๑-๒ ประโยค

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มจร. วิทยาเขตอุบลราชธานี

๒. นายเฉลิมสุข บุญคำภา

เกิดวันที่ ๓๐ เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๐๐

ภูมิลำเนา บ้านนาไฮ เลขที่ ๑๖๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาสะไม อำเภอดงรักการพิชผล

จังหวัดอุบลราชธานี

วุฒิการศึกษา ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) เกียรตินิยม เอกบริหารการศึกษา (พ.ศ. ๒๕๓๐)

ปริญญาโท มหาวิทยาลัยปทุมธานี ประเทศอินเดีย

(เอกการวางแผนและการบริหารการศึกษา) พ.ศ. ๒๕๓๔

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มจร. วิทยาเขตอุบลราชธานี